

คู่มือ

คณะกรรมการเงินกู้

จัดทำโดยฝ่ายวิชาการ ชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด
สำนักงานเลขที่ 199 หมู่ที่ 2 ต.นครินทร์ ต.บางสีทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
โทร. 0 2496 1199 แฟกซ์ 0 2496 1177, 0 2496 1188 website: <http://www.fsct.com>

คำนำ

สหกรณ์ออมทรัพย์จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และตามหลักการสหกรณ์สากล 7 ประการ

การดำเนินงานกิจการของสหกรณ์นั้น ต้องยึดแนวทางการปฏิบัติตามหลักการสหกรณ์สากล มิเช่นนั้นแล้วการสหกรณ์จะถูกบิดเบือน และเปลี่ยนแปลงไปเป็นรูปแบบอื่น หลักการสหกรณ์สากลที่สำคัญข้อหนึ่งในจำนวน 7 ประการก็คือ หลักการที่ 5 การศึกษา การฝึกอบรมและข้อมูลข่าวสารความว่า “สหกรณ์พึงให้การศึกษและการฝึกอบรม” แก่มวลสมาชิก ตัวแทนสมาชิก ผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถมีส่วนช่วยพัฒนาสหกรณ์ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการให้ข่าวสารแก่สาธารณชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เยาวชนและบรรดาผู้นำทางความคิดในเรื่องคุณลักษณะและคุณประโยชน์ของสหกรณ์ได้

หลักการนี้กำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของโลกที่แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

- การศึกษาในระบบ ส่วนมากเรียนในสถาบันการศึกษา 1 ปี ขึ้นไปมีหลักสูตรการศึกษา และเมื่อเรียนสำเร็จแล้วก็จะได้รับประกาศนียบัตร หรือ ปริญญาบัตร

- การศึกษานอกระบบ มักจะจัดในระยะเวลาสั้นๆ เฉพาะเรื่องและเฉพาะกลุ่ม เน้นกระบวนการฝึกอบรมด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ เช่น การประชุมกลุ่ม การอภิปราย การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน

- การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นเรื่องของการให้ข้อมูลข่าวสารที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ เป็นต้น โดยไม่จำเป็นต้องศึกษาในชั้นเรียน

การที่ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด (ชสอ.) จัดทำหลักสูตรวิชาชีพ (เฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเจ้าหน้าที่ทุกตำแหน่ง) และหลักสูตรเฉพาะทาง (เฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคณะกรรมการทุกคณะ) เพื่อเสริมความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เป็นการจัดการศึกษานอกระบบ ด้วยหลักสูตรต่างๆ และเป็นการศึกษาตามอัธยาศัยด้วยการผลิตสื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย CD-ROM

การกำหนดหลักสูตร และเอกสารประกอบการฝึกอบรมที่ ชสอ. ผลิตขึ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประกอบการฝึกอบรม และสำหรับผู้ที่ไม่สะดวกในการเดินทางไปเข้ารับการฝึกอบรม สามารถนำไปศึกษาด้วยตนเอง และเป็นที่คาดหวังว่าเอกสารประกอบชุดนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม (Participants) และผู้อำนวยการฝึกอบรม (Facilitators) ในการใช้เป็นเครื่องมือจัดฝึกอบรมให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด

ฝ่ายวิชาการ

ผลิต มีนาคม พ.ศ. 2548

ปรับปรุงครั้งที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2550

ปรับปรุงครั้งที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2556

ปรับปรุงครั้งที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2560

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	ปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ : การวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้	1
	1. ความหมายและความสำคัญของ “สหกรณ์” (Cooperatives)	1
	2. การวิเคราะห์ปรัชญาสหกรณ์	2
	3. การวิเคราะห์อุดมการณ์สหกรณ์	7
	4. การวิเคราะห์หลักการสหกรณ์	8
	5. การวิเคราะห์วิธีการสหกรณ์	23
	6. ปัญหาของสหกรณ์ออมทรัพย์ และแนวทางแก้ไขโดยประยุกต์ปรัชญา และอุดมการณ์สหกรณ์	37
บทที่ 2	บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการเงินกู้	45
	1. ความสำคัญ โครงสร้าง และองค์ประกอบของคณะกรรมการเงินกู้	45
	2. บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการเงินกู้	51
	3. การบริหารงานของคณะกรรมการเงินกู้	55
	4. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเงินกู้ตามข้อบังคับ	57
บทที่ 3	การวินิจฉัยและการอนุมัติเงินกู้	58
	1. การอำนวยความสะดวก	58
	2. การวินิจฉัยคำขอกู้เงิน	59
	3. หลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้และการอนุมัติเงินกู้	62
	4. ข้อพึงระวังสำหรับการอำนวยความสะดวก	65
บทที่ 4	การตรวจสอบการใช้เงินกู้และบริหารเงินกู้	67
	1. วิธีการตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิกให้เป็นไปตามความมุ่งหมาย	67
	2. การตรวจสอบควบคุมหลักประกันเงินกู้	68
	3. วิธีการดูแลและติดตามการชำระหนี้ของสมาชิก	71
	4. การสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีสมาชิกขอผ่อนผันหนี้	72

		หน้า
บทที่ 5	กฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ และระเบียบสหกรณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการให้เงินกู้	74
	1. กฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ และระเบียบของสหกรณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการให้เงินกู้	74
	2. ระเบียบ คำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์	85
	3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกู้ยืม	89
	4. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ำประกัน	95
	5. ความผิดทางอาญาที่อาจเกิดขึ้นได้จากการกู้ยืมและการค้ำประกัน	108
	6. การเรียกหนี้คืนและอายุความ	110
	7. คดีล้มละลายผลกระทบต่อสหกรณ์ และหน่วยงานต้นสังกัดหรือ นายจ้างของสมาชิก	116
	8. ภาคผนวก	132
บทที่ 6	การประชุมคณะกรรมการการเงินกู้	152
	1. บทนำ	152
	2. องค์ประกอบสำคัญการประชุมคณะกรรมการการเงินกู้	152
	3. ความหมายของการประชุม	153
	4. ขั้นตอนการดำเนินการประชุม	154

ปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ : การวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้

“สหกรณ์ (Cooperative)” ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 หมายความว่าคณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมโดยช่วยตนเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์

ในขณะที่เดียวกันในการประชุมเชิงวิชาการของกรมส่งเสริมสหกรณ์ เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2544 เพื่อให้คำจำกัดความของคำว่า สหกรณ์ คุณค่าของสหกรณ์อุดมการณ์สหกรณ์ หลักการสหกรณ์ และวิธีการสหกรณ์ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2544) ได้สรุปความหมายของคำต่างๆ ไว้ดังนี้

[ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ (Statement on Cooperative Identity) ซึ่งจะขยายความให้ละเอียดในที่มาของหลักการสหกรณ์ข้อที่ 7 ในรายละเอียดต่อไป]

1. ความหมายและความสำคัญของ “สหกรณ์ (Cooperatives)”

สหกรณ์คือ “องค์กรของบรรดาบุคคล ซึ่งรวมกลุ่มกันโดยความสมัครใจในการดำเนินวิสาหกิจที่พวกเขาเป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามหลักประชาธิปไตย เพื่อสนองความต้องการอันจำเป็นและความหวังร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม” ซึ่งเป็นการแปลความจากคำนิยามของสหกรณ์สากลที่กำหนดขึ้นโดย International Cooperative Alliance (ICA) ความว่า “A co-operative is an autonomous association of persons united voluntarily to meet their common economics, social and cultural needs and aspirations through a jointly owned and democratically controlled enterprise

- ความหมายของ “คุณค่าของสหกรณ์ (Cooperative Values)”

สหกรณ์อยู่บนพื้นฐานแห่งคุณค่าของการช่วยตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความเป็นประชาธิปไตย ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม และความเป็นเอกภาพรับผิดชอบต่อสังคม และความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น โดยสืบทอดประเพณีปฏิบัติของผู้ริเริ่มการสหกรณ์”

- ความหมายของ “อุดมการณ์สหกรณ์ (Cooperative Ideology)”

อุดมการณ์สหกรณ์ คือ “ความเชื่อร่วมกันที่ว่า การช่วยตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามหลักการสหกรณ์ จะนำไปสู่การกินดี อยู่ดี ความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคม”

- ความหมายของ “หลักการสหกรณ์ (Cooperative Principles)”

หลักการสหกรณ์ คือ “แนวทางที่สหกรณ์ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้คุณค่าของสหกรณ์เกิดผลเป็นรูปธรรม”

- ความหมายของ “วิธีการสหกรณ์ (Cooperative Practices)”

วิธีการสหกรณ์ คือ “การนำหลักการสหกรณ์ มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประโยชน์ของมวลสมาชิก โดยไม่ละเลยหลักการบริหารธุรกิจ”

จากความหมายของคำทั้ง 5 คำ ข้างต้นจะเห็นได้ว่าไม่มีการพูดถึงคำว่า “ปรัชญาสหกรณ์” เลย ดังนั้นจึงมีคำถามว่า “ปรัชญาสหกรณ์คืออะไร?” เป็นสิ่งเดียวกันกับอุดมการณ์สหกรณ์หรือไม่?

2. การวิเคราะห์ปรัชญาสหกรณ์

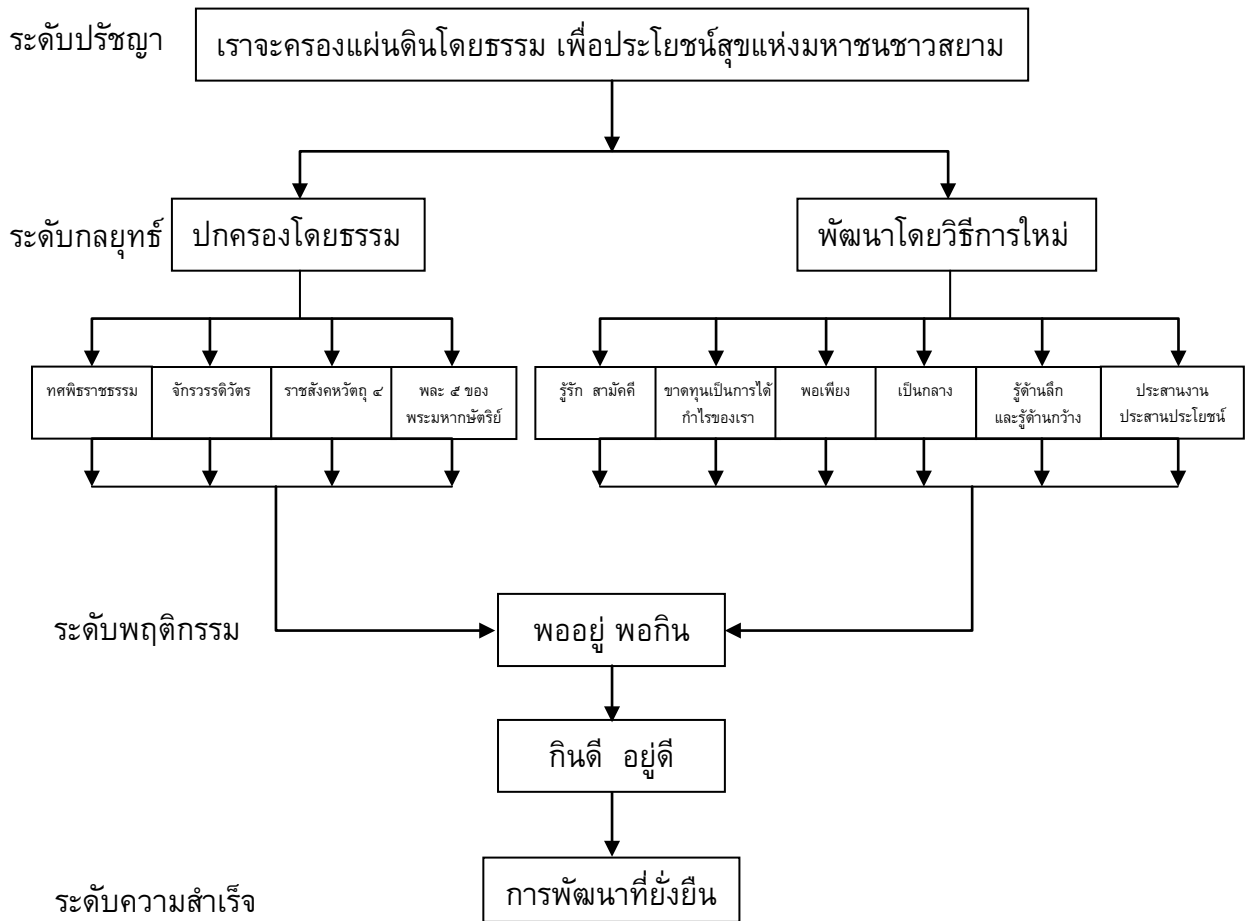
ปรัชญา ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง หรือศิลปะการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Philosophy โดยคำนี้มาจากภาษากรีกว่า Pholosophia ซึ่งแปลว่า Love of Wisdom (ความรักในปัญญา) ดังนั้น ปรัชญาจึงเป็นต้นกำเนิดของศาสตร์ทั้งปวง และเป็นกุญแจไขสู่ความรู้ศาสตร์อื่น ๆ ปรัชญาตะวันตก และปรัชญาตะวันออกจะมีแนวคิดที่แตกต่างกัน แต่ปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นปรัชญาร่วมสมัย ฉะนั้นปรัชญาก็คือแนวคิดที่จะเปลี่ยนไปสู่หลักการและกระบวนการปฏิบัติ (ฟิสิกส์ โคตรสโปร์, 2548) โดยแนวคิดนั้นเป็นสิ่งที่สูงที่สุดที่เราต้องการ เช่น ปรัชญาของแผนพัฒนาประเทศ หมายถึง การกำหนดไว้ว่าจะทำอะไรให้คนทั้งประเทศ จะนำประเทศไปในทิศทางใด จะกำหนดโดยเน้นความเจริญเติบโตทางวัตถุหรือจะเน้นการพัฒนาคน และพัฒนาจิตใจ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2547)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายความหมายของปรัชญาไว้ว่า “...โดยมากปรัชญานั้นก็เป็นความเชื่อของบุคคลแต่ละคนว่า โลกนี้มาอย่างไร และจะไปอย่างไร จะมีความสุขสุดยดอย่างไร...” (สำนักพระราชพิธีการ, 2513) ดังนั้น การสร้างวิธีการต่าง ๆ บนความเชื่อแบบปรัชญาจึงเป็นวิธีการที่จะไปสู่ความสุขสุดยดในระดับต่าง ๆ นั้นเอง

ฉะนั้นปรัชญาในการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงเป็นแนวคิดที่เปลี่ยนไปสู่หลักการและกระบวนการปฏิบัติ โดยแปลงมาจาก “พระราชปณิธาน” ที่พระราชทานเป็นปฐมบรมราชโองการในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ พระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2493 ความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ซึ่งพระราชปณิธานนี้ บอกถึงกลยุทธ์ในการทรงงานว่า จะครองแผ่นดิน โดยใช้ธรรมะ และให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย และบอกถึงเป้าหมายสูงสุดที่มีพระประสงค์ด้วย คือ เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม นั่นคือ ทุกคนที่อยู่ภายใต้พระบารมีในแผ่นดินสยาม ไม่ว่าจะเป็ชาวไทย ชาวต่างประเทศ ชาวเขา หรืออื่น ๆ ต้องได้รับประโยชน์ (มองในแง่เศรษฐกิจ คือ อยู่ดีกินดี) และได้รับความสุขด้วย (มองในแง่สังคมและจิตใจ)

เมื่อมีพระราชปณิธาน “จึงเปลี่ยนไปสู่ปรัชญาการทรงงาน” โดยพระองค์ทรงคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุง และแก้ไข ตลอดจนนำไปสู่การทดลองและปรับใช้จริงในโครงการพัฒนาต่าง ๆ อย่างได้ผล ดังปรากฏตามแผนภูมิที่ 1

ปรัชญาการทำงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

แผนภูมิที่ 1 : ปรัชญาการทำงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ที่มา : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2544

ในต่างประเทศองค์กรต่างๆ มักจะกำหนดปรัชญาการทำงานไว้เบื้องหลังของแผนงานเสมอ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2547) สำหรับประเทศไทยในยุคปัจจุบันก็มีการกำหนดปรัชญาขององค์กรไว้เช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จาก ปรัชญาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งอยู่เบื้องหลังแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยที่กำหนดไว้ว่า “มุ่งมั่น พัฒนาบัณฑิต สู่ความเป็นผู้อุดมด้วยปัญญา อุดหนุน สู้งาน เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อความเจริญรุ่งเรืองวัฒนาของสังคมไทยที่มีการเกษตรเป็นรากฐาน” โดยปรัชญานี้ เป็นการกำหนดเป้าหมายสูงสุดที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ต้องการเอาไว้ และบอกกลยุทธ์ในการทำงาน รวมทั้งประโยชน์ที่หวังว่าจะมีต่อสังคมโดยรวมด้วย เมื่อแปลงปรัชญานี้ไปสู่การปฏิบัติจึงมีวิสัยทัศน์ (VISION) รองรับ และมีพันธกิจ หรือภารกิจ (MISSION) เป็นวิธีปฏิบัติกำหนดเอาไว้ รวมทั้งกำหนดเป้าหมายกลยุทธ์ด้านต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน เพื่อจะได้บรรลุปรัชญาของมหาวิทยาลัย

ใน“สหกรณ์” ยังไม่มีการกำหนดปรัชญาสหกรณ์ไว้ชัดเจนนัก แต่มีการกำหนดวิสัยทัศน์(VISION) และพันธกิจ (MISSION) ของหน่วยงานเอาไว้ ดังนั้นคนส่วนใหญ่จึงเข้าใจว่า ปรัชญาสหกรณ์ (Co-operative Philosophy) กับอุดมการณ์ (Co-operative Ideology) เป็นสิ่งเดียวกัน

ผู้เขียนจึงประสงค์จะวิเคราะห์ให้เห็นว่า ปรัชญาสหกรณ์ ควรเป็นอย่างไร โดยนำคำว่า “ปรัชญา” ซึ่งหมายถึง ความคิดหรือความเชื่ออย่างมีเหตุมีผล มารวมกับคำว่า “สหกรณ์” ซึ่งหมายถึง การกระทำร่วมกันหรือทำงานร่วมกัน (กรมส่งเสริมสหกรณ์ 2545) ฉะนั้น “ปรัชญาสหกรณ์” โดยความหมายของคำ จึงควรหมายถึง “ความคิดหรือความเชื่ออย่างมีเหตุมีผลร่วมกันของสมาชิกสหกรณ์” และเมื่อนำความคิดและความเชื่อนี้แปลงมาสู่อุดมมุ่งหมายและประโยชน์ที่คนใน ขบวนการสหกรณ์จะได้รับ คำว่า “ปรัชญาสหกรณ์” ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสหกรณ์ควรกำหนดไว้ คือ “มุ่งมั่นทำธุรกิจแบบสหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีความ กินดี อยู่ดี มีความยุติธรรมและสันติสุขในสังคม”

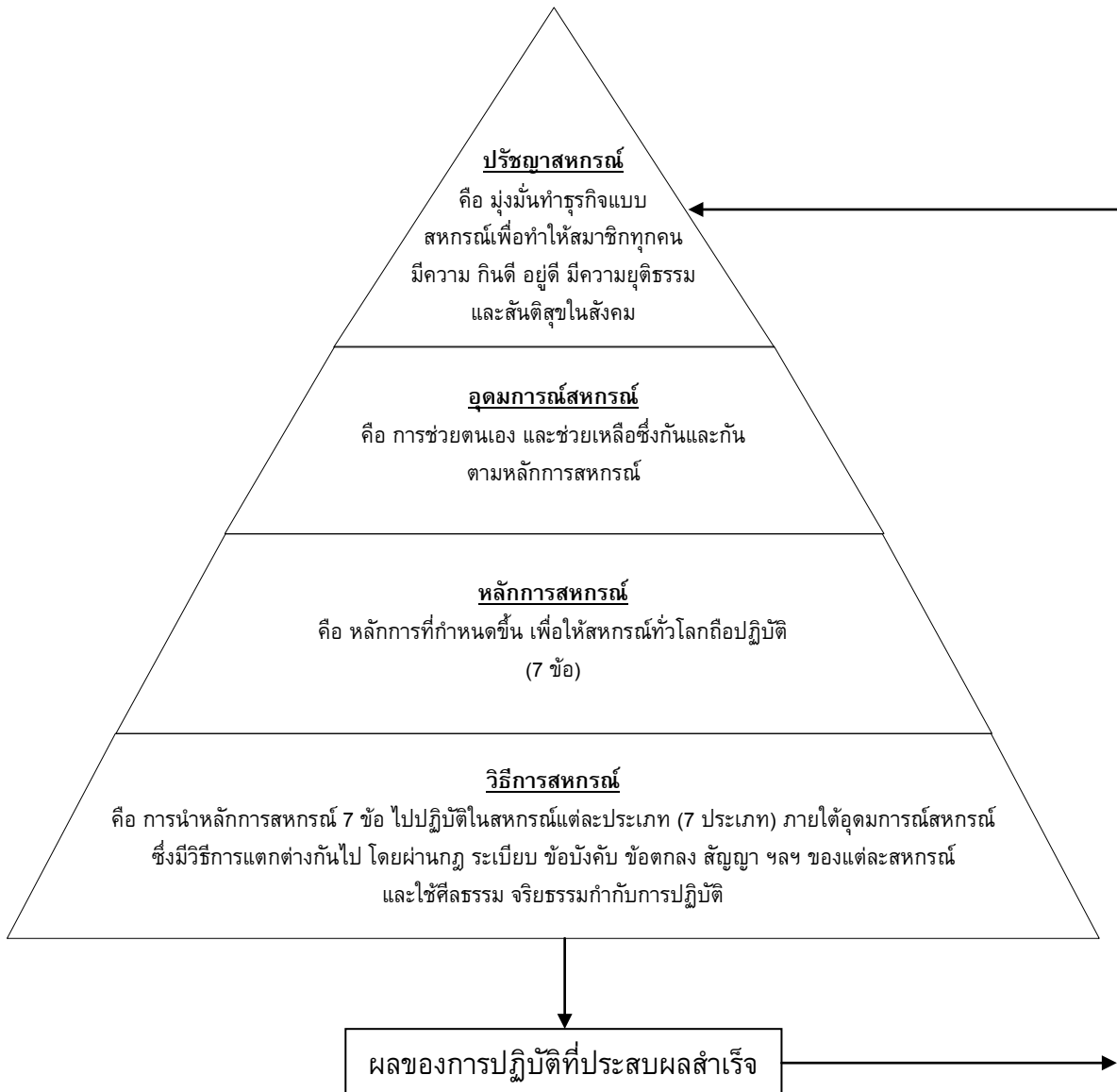
เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนในความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันของคำว่า ปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์สหกรณ์ หลักการสหกรณ์ และวิธีการสหกรณ์ ผู้เขียนขออธิบายความหมายของคำดังกล่าว ดังนี้

ปรัชญาสหกรณ์ = แนวคิดหรือความเชื่อที่สหกรณ์ต้องแปลงไปสู่หลักการและกระบวนการปฏิบัติ โดยมีจุดมุ่งหมายที่สหกรณ์จะต้องทำให้ได้เพราะมีประโยชน์ของคนส่วนใหญ่เป็นที่ตั้ง นั่นคือ จุดหมายปลายทางที่สหกรณ์จะต้องเดินไปให้ถึงนั่นเอง

อุดมการณ์สหกรณ์ = ภาพที่สหกรณ์อยากจะเห็นว่าจะทำอย่างไรจึงจะไปสู่จุดมุ่งหมายได้

หลักการสหกรณ์ = แนวทางปฏิบัติเพื่อให้ภาพที่อยากเห็นนั้นเป็นจริง จะได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

วิธีการสหกรณ์ = การนำหลักการสหกรณ์ไปปฏิบัติจริงในสหกรณ์แต่ละประเภท โดยมีศีลธรรม จริยธรรม กำกับการปฏิบัติ และแสดงให้เห็นความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันของคำดังกล่าว ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์

จากภาพที่ 1 จะเห็นว่า “ปรัชญาสหกรณ์” เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายสูงสุดของสหกรณ์ที่จะนำพาสมาชิกไปให้ถึงจุดหมายนั้น โดยมีประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับเป็นผลตอบแทน

“อุดมการณ์สหกรณ์” เป็นการบอกถึงภาพที่สหกรณ์จะต้องเดินไปสู่จุดมุ่งหมายได้ด้วยการช่วยตนเองก่อนแล้วช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิกตามหลักการสหกรณ์

“หลักการสหกรณ์” เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้อุดมการณ์สหกรณ์เป็นจริงและสามารถไปสู่จุดหมายสูงสุดได้โดยกำหนดหลักการขึ้นมาเพื่อถือปฏิบัติให้เหมือนกันในสหกรณ์ทุกประเภททั่วโลก (7 ข้อ)

“วิธีการสหกรณ์” เป็นการนำหลักการสหกรณ์ (7 ข้อ) ไปปฏิบัติจริงในสหกรณ์แต่ละประเภท ภายใต้อุดมการณ์สหกรณ์ ซึ่งมีวิธีการแตกต่างกันไป โดยผ่านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลง สัญญา ฯลฯ ของแต่ละสหกรณ์ และใช้ศีลธรรม จริยธรรม กำกับกับการปฏิบัติทุกขั้นตอน เมื่อปฏิบัติได้สำเร็จย่อมจะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ตามปรัชญาสหกรณ์ได้

ดังนั้นสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยแต่ละแห่งจึงสามารถกำหนดปรัชญาสหกรณ์ให้แตกต่างกันหรือคล้ายกันก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดกับปรัชญา อุดมการณ์ และหลักการสหกรณ์สากล

ส่วนวิธีการของสหกรณ์แต่ละสหกรณ์ วิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจ (Mission) ย่อมแตกต่างกันได้ เช่น

สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำกัด

วิสัยทัศน์

“เป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ชั้นนำ เลิศล้ำสวัสดิการ ดำเนินงานโปร่งใส ภูมิใจประชาคม ม.ก.”

ภารกิจ

ให้บริการส่งเสริมการออม การให้เงินกู้ และการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก และประชาคม ม.ก. ตลอดจนดูแลและจัดการสินทรัพย์ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การสร้างระบบเพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการลักษณะของ อี - โคออป เพื่อขยายบริการอย่างทั่วถึง การสร้างจิตวิญญาณสหกรณ์ ในบุคคลทุกฝ่ายควบคู่กับการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสหกรณ์ เพื่อการบรรลุเป้าหมายในการเป็นภูมิใจประชาคม ม.ก.

สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น จำกัด

วิสัยทัศน์

“สมาชิกมั่นคง สหกรณ์มั่นคง บริหารโปร่งใส บริการประทับใจ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม พร้อมมุ่งพัฒนา”

พันธกิจ

1. ส่งเสริมการออมและเพิ่มรายได้ให้สมาชิก
2. ลดภาระหนี้สูญหรือ หนี้สงสัยจะสูญ
3. ปรับปรุงกฎระเบียบให้ทันสมัยและครอบคลุม
4. พัฒนาการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพและทันสมัย
6. พัฒนาระบบการให้บริการอย่างมีคุณภาพ

สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกระบี่ จำกัด

วิสัยทัศน์

“สหกรณ์ออมทรัพย์ครูกระบี่ จำกัด เป็นศูนย์กลางทางการเงินที่มีความมั่นคง มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตสมาชิก และครอบครัวให้การศึกษอบรมและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก จัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกและสังคม ประสานงานและให้ความร่วมมือพัฒนาเครือข่ายสหกรณ์ โดยระบบการบริหาร พัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ”

พันธกิจ

1. ดำรงและพัฒนาความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง
2. พัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกและครอบครัวให้ดีขึ้นและมีความสุขในการดำรงชีพ
3. จัดการศึกษาอบรมให้แก่สมาชิก และการให้ความช่วยเหลือชุมชนและสังคม
4. สร้างความร่วมมือระหว่างสหกรณ์และองค์กรที่เกี่ยวข้อง
5. พัฒนาการให้บริการและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

3. การวิเคราะห์อุดมการณ์สหกรณ์

จากภาพที่ 1 จะเห็นว่าปรัชญาสหกรณ์เป็นความปรารถนาสุดยอดของสหกรณ์ที่จะนำพาสมาชิกไปให้ถึงความปรารถนานั้น และอุดมการณ์สหกรณ์เป็นการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกสหกรณ์ เพื่อให้ความปรารถนาสมหวัง โดยนำหลักศีลธรรม และ จริยธรรมมาใช้ประกอบการใช้หลักการสหกรณ์สากลทั้ง 7 ข้อ ดังกล่าว ในการช่วยตนเองของสมาชิก อาจจะต้อง ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน มีวินัย การช่วยตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความสำนึกในการเป็นเจ้าของ ความมีน้ำใจ สหกรณ์ (Co-op Spirit) การมีส่วนร่วม (Participation) ในกิจการต่าง ๆ และในการทำธุรกิจกับสหกรณ์ อาจแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ 1) เสียสละ เช่น เงินทอง / ทรัพย์สิน เวลา, แรงงาน, ความรู้ และ 2) แบ่งปัน เช่น ผลได้ / ส่วนเกิน (กำไร) และแบ่งปัน น้ำใจ ความหวังโยอาทรกัน

ในประเทศไทยที่คนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา จึงมักจะนำหลักศีลธรรมมาประกอบการอธิบายว่าการช่วยตนเอง ต้องนำหลักศีลธรรมหลายอย่างมาใช้ เช่น

อิทธิบาท 4 ประกอบด้วย :

- ฉันทะ : ความพอใจ ในการเป็นสมาชิก
- วิริยะ : ความเพียรพยายามทำธุรกิจกับสหกรณ์และปฏิบัติตามกฎระเบียบของสหกรณ์
- จิตตะ : ความมุ่งมั่นจงรักภักดีต่อสหกรณ์ และ
- วิมังสา : ความมีสติปัญญาใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ในการประชุมใหญ่ และเสนอความคิด
เห็นต่อการดำเนินงานของสหกรณ์

หลักธรรมของการช่วยตนเอง อีกหลักธรรมหนึ่งคือ

ทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์ที่จะหาได้ในชาตินี้ ประกอบด้วย :

- อุฏฐานสัมปทา (อุ) คือ มีความอุตสาหะ ขยันหมั่นเพียรประกอบอาชีพ
- อารักขสัมปทา (อา) คือ การรักษาทรัพย์ที่หามาได้ เช่น เก็บออม ฝากสหกรณ์
- กัลยาณมิตรดา (กะ) คือ การคบเพื่อนที่ดี ก็จะนำไปสู่สิ่งดี ๆ
- สมชีวิตตา (สะ) คือ การรู้จักทำมาหากิน เลี้ยงชีพด้วยความรู้จักประมาณตนมีความพอเพียง

หลักการที่นำมาใช้กับการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อาจจะใช้ **สังคหวัตถุ 4** คือ

ทาน	คือ การให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นการแบ่งปันกัน
ปิยวาจา	คือ การพูดจาอย่างสร้างสรรค์ พูดในสิ่งที่ดีที่จะเกิดประโยชน์กับสหกรณ์
อติถจริยา	คือ การบำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูลกัน เช่น การค้ำประกันเงินกู้ร่วมกัน การช่วยเหลือกันในกิจการของสหกรณ์ เป็นต้น
สมานัตตา	คือ การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย เข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่สหกรณ์จัดประชุม

สารานียธรรม 6 ซึ่งเป็นธรรมแห่งการสร้างความร่วมมือกัน สามัคคีกัน ดังนี้

เมตตาทายกรรม	คือ การช่วยเหลือกัน เช่น การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ และความเอื้ออาทรต่อชุมชน
เมตตาวิชากรรม	คือ การบอกแจ้งแนะนำตักเตือนกัน เช่น การเข้าร่วมประชุม การให้การศึกษา ฝึกอบรมและข้อมูลข่าวสาร
เมตตาตามโนกรรม	คือ การคิดด้วยความเมตตา เช่น คิดแก้ไขปัญหากลุ่มสมาชิก คิดที่จะมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจกับสหกรณ์ คิดที่จะร่วมมือระหว่างสหกรณ์ และคิดที่จะเอื้ออาทรต่อชุมชน
สาธาณโภคี	คือ การแบ่งลาภโดยชอบธรรม เจลี่ยเจือจานให้ได้มีส่วนร่วมเท่ากัน เช่น การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสมาชิก และการจัดสรรเงินส่วนเกิน (กำไร)
ศีลสามัญญตา	คือ การประพฤติสุจริตกับผู้อื่น ไม่เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ เช่น การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย การปกครองตนเอง และเป็นอิสระ ความมีวินัย ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับเสมอ
ทิวฐีสัมมัญญตา	คือ มีความเห็นชอบร่วมกับเพื่อนร่วมหมู่คณะ เช่น เห็นชอบในหลักการ วิธีการสหกรณ์ และมีความจงรักภักดีต่อสหกรณ์ เป็นต้น

4. การวิเคราะห์หลักการสหกรณ์

เป็นที่ทราบกันดีว่า International Co-operative Alliance (ICA) ได้กำหนด หลักการสหกรณ์สากล ครั้งล่าสุด (ค.ศ. 1996) ไว้ 7 ข้อ คือ

1. หลักการเปิดรับสมาชิกทั่วไป และด้วยความสมัครใจ
2. หลักการควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย
3. หลักการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก
4. หลักการปกครองตนเองและความเป็นอิสระ
5. หลักการให้การศึกษ การฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสาร
6. หลักการความร่วมมือระหว่างสหกรณ์
7. หลักการความเอื้ออาทรต่อชุมชน

ก่อนที่จะกล่าวรายละเอียดในหลักการสหกรณ์สากลแต่ละข้อ ผู้เขียนขอกล่าวถึงหลักการสหกรณ์สากลเดิม (ค.ศ. 1966) และหลักการสหกรณ์ของรอชเดล เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของหลักการสหกรณ์สากลกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมของโลกได้

อย่างไรก็ตาม จะต้องไม่ลืมว่าสหกรณ์ที่ถูกตั้งตามกฎหมายเกิดขึ้นในยุโรปเป็นแห่งแรก (ค.ศ. 1840 - 1849) สหกรณ์ในสมัยนั้นมีอยู่ 5 ประเภทคือ

สหกรณ์ผู้บริโภค	ซึ่งมีรากฐานมาจากสมาคมของผู้ค้าในเที่ยงธรรมแห่งเมืองรอชเดล
สหกรณ์เครดิต	ที่เกิดขึ้นใน เยอรมนี
สหกรณ์การเกษตร	ที่เกิดขึ้นในประเทศเดนมาร์ค และเยอรมนี
สหกรณ์คณงาน	ที่มีรากฐานในประเทศฝรั่งเศส และ
สหกรณ์บริการ	ที่มีรากฐานในประเทศอุตสาหกรรมแถบยุโรป เช่นสหกรณ์เคสสถาน สหกรณ์บริการด้านสุขภาพ เป็นต้น

สหกรณ์ทุกประเภทที่กล่าวถึงต่างก็มีหลักการปฏิบัติของตนเอง แต่เมื่อมีการก่อตั้งองค์การสัมพันธ์ภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ : International Cooperative Alliance (ICA) ในปี ค.ศ. 1895 สหกรณ์ทุกประเภททั่วโลกต้องปฏิบัติตามหลักการสหกรณ์สากล และหลักการสหกรณ์สากลก็มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ในยุคสมัยนั้นๆ เสมอ เช่น ในปี ค.ศ. 1937 ได้มีการทบทวนหลักการสหกรณ์สากลเป็นครั้งแรกและครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1966 ส่วนครั้งที่ 3 คือ ในปี ค.ศ. 1995

สาเหตุที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมหลักการสหกรณ์สากล จะวิเคราะห์ให้เห็น ในแต่ละข้อโดยการเปรียบเทียบหลักการสหกรณ์สากลเดิม (1966) กับหลักการสหกรณ์สากลในปัจจุบัน (1996) ต่อไป

หลักการสหกรณ์ Rochdale ของ G.J. Holy Oake

ดาร์จ บันประณต (2541) ได้สรุปว่า หลักการสหกรณ์รอชเดล เป็นหลักการที่นำมาใช้ก่อนหลักการสหกรณ์สากล ซึ่งเดิมมีทั้งหมด 14 ข้อ คือ

1. เปิดรับสมาชิกทั่วไป (Open membership)
2. ออกเสียงหนึ่งคนหนึ่งเสียง (One man one vote)
3. การค้าด้วยเงินสด (Cash trading)
4. การให้การศึกษแก่สมาชิก (Membership education)
5. ความเป็นกลางทางการเมืองและศาสนา (Political and religious neutrality)
6. ไม่เสี่ยงภัยที่ผิดปกติ (No unusual risk assumption)
7. จำกัดเงินปันผลแก่หุ้นเรือนหุ้น (Limited interest on stock)
8. การขายสินค้าราคาตลาด (Goods sold at regular retail price)
9. จำกัดจำนวนหุ้นที่สมาชิกถือ (Limitation on the member of share owned)
10. การแบ่งส่วนเกินตามส่วนแห่งธุรกิจ (Net margins distributed according to patronage)

11. สมาชิกเป็นผู้เลือกกรรมการดำเนินการ เพื่อการบริหารกิจการของสหกรณ์ (That the management should be in hand of officers and committee elected periodically)

12. การบัญชีจะต้องถูกต้องและงบดุลจะต้องแสดงต่อสมาชิกโดยสม่ำเสมอ (That frequent statement and balance sheets should be presented to members)

13. จำหน่ายสินค้าที่ดี บริสุทธิ์ และไม่ปลอมปนแก่สมาชิก (That only the purest provisions procurable should be supplied to member)

14. น้ำหนักที่ชั่ง ตวง วัด ให้แก่สมาชิกจะต้องถูกต้องและเป็นธรรม (That full weight and measure should be given)

ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนโดยการตัดออก 7 ข้อ คือ ข้อ 6, 8, 9, 11, 12, 13 และ 14 เพราะ เห็นว่าบางข้อเป็นเรื่องที่ปฏิบัติเป็นปกติวิสัยของสหกรณ์อยู่แล้ว และบางข้อเป็นข้อบังคับของสหกรณ์จึงไม่จำเป็นต้องนำมาเขียนเป็นหลักการสหกรณ์ ดังนั้นจึงเหลือหลักการสหกรณ์รอดเหลือ ที่เป็นที่ยอมรับ และถือปฏิบัติทั้งหมด 7 ข้อ คือ

1. เปิดรับสมาชิกทั่วไป (Open membership)
2. สมาชิกคนหนึ่งออกเสียงได้หนึ่งเสียง (One man one vote)
3. จ่ายเงินปันผลตามส่วนแห่งการซื้อของสมาชิก (Patronage refund on the basic of purchase)
4. จำกัดดอกเบี้ยตามหุ้นในอัตราที่จำกัด (Limited interest on share capital)
5. เป็นกลางในลัทธิ ศาสนา และการเมือง (Political and religious neutrality)
6. ขายสินค้าด้วยเงินสด (Cash trading)
7. ให้การศึกษาทางการสหกรณ์ (Education in Co-operative)

หลักการสหกรณ์สากลเดิม (ค.ศ. 1966)

ต่อมา ICA ได้รับรองหลักการสหกรณ์สากล 6 ข้อ เมื่อคราวประชุมสมัชชาครั้งที่ 23 ในวันที่ 8 กันยายน ค.ศ. 1966 (พ.ศ. 2509) ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย โดยปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

1. การเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยใจสมัคร (Open and Voluntary membership)
2. การควบคุมแบบประชาธิปไตย (Democratic Control)
3. การจำกัดดอกเบี้ยเงินทุน (Limited interest on capital)
4. การจัดสรรเงินส่วนเกินอย่างเที่ยงธรรม (Equitable distribution of surplus)
5. การศึกษาทางสหกรณ์ (Co - operative education)
6. ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Co - operation Among Co - operatives)

หลักการสหกรณ์สากลปัจจุบัน (ค.ศ. 1996)

เมื่อโลกยุคใหม่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิทธิมนุษยชน ด้านการค้าเสรี ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคที่แตกต่างกัน และด้านสิ่งแวดล้อม หลักการสหกรณ์สากลก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันต่อเหตุการณ์ของโลกด้วย ดังนั้น ICA จึงได้มีการประชุม ครั้งที่ 31 ที่เมืองแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ ในเดือน กันยายน 1995 (2538) และถือใช้หลักการสหกรณ์สากลปัจจุบันในปี ค.ศ. 1996 ดังนี้

1. การเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยความสมัครใจ (Voluntary and open membership)
2. การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย (Democratic member Control)
3. การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก (Member economic participation)
4. การปกครองตนเอง และความเป็นอิสระ (Autonomy and Independence)
5. การศึกษา ฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสาร (Education, Training and Information)
6. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ (Co - operation Among Cooperatives)
7. ความเอื้ออาทรต่อชุมชน (Concern for Community)

เพื่อให้การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง ของสถานการณ์โลกชัดเจนยิ่งขึ้น จึงขอนำหลักการสหกรณ์สากลเดิม (1966) กับหลักการสหกรณ์สากลปัจจุบัน (1996) มาเปรียบเทียบกันข้อต่อข้อ ดังนี้

เปรียบเทียบหลักการสหกรณ์สากลเดิม 6 ข้อ และ หลักการสหกรณ์สากลใหม่ 7 ข้อ

หลักการสหกรณ์สากลเดิม	หลักการสหกรณ์สากลใหม่
<p>1. Open and voluntary membership</p> <p>Membership of a co-operatives society shall be voluntary and available without artificial, restriction or any social political racial or religious discrimination to all persons, who can make use of its services and are willing to accept the responsibilities of membership</p> <p>1. การเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยใจสมัคร</p> <p>สมาชิกภาพของสหกรณ์ให้เป็นไปโดยความสมัครใจ และเปิดโอกาสให้ทุกคนที่สามารถใช้ประโยชน์ในบริการของ สหกรณ์และเต็มใจยอมรับความรับผิดชอบของสมาชิกภาพเข้าเป็นสมาชิกได้ โดยปราศจากข้อจำกัดแบบเคลือบแฝง หรือความลำเอียงทางสังคม การเมือง เชื้อชาติหรือศาสนา</p>	<p>1. Voluntary and open membership</p> <p>Co-operatives are voluntary organization, open to all persons able to use their services and willing to accept the responsibilities of membership, without gender, social, racial, political or religious discrimination.</p> <p>1. การเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยความสมัครใจ</p> <p>สหกรณ์เป็นองค์กรแห่งความสมัครใจที่เปิดรับบุคคลทั้งหลายที่สามารถใช้บริการของสหกรณ์และเต็มใจรับผิดชอบในฐานะสมาชิกเข้าเป็นสมาชิกโดยปราศจากการกีดกันทางเพศ สังคม เชื้อชาติ การเมืองหรือศาสนา</p>

หลักการสหกรณ์เดิม	หลักการสหกรณ์สากลใหม่
<p>2. Democratic Control</p> <p>Cooperative societies are democratic organizations their affairs shall be administered by persons elected or appointed in a manner agree by the members and account able to them members of voting [one member one vote] and participation in decisions affecting their societies. In other than primary societies the administration shall be conducted on a democratic basis in a suitable form.</p> <p>2. การควบคุมแบบประชาธิปไตย</p> <p>สหกรณ์เป็นองค์การประชาธิปไตย กิจการของสหกรณ์จะต้องบริหารโดยบุคคลที่ได้รับเลือกหรือแต่งตั้งตามวิธีที่สมาชิกได้ตกลงกัน และจะรับผิดชอบต่อสมาชิก สหกรณ์ชั้นปฐมมีสิทธิเท่าเทียมกันในการออกเสียง (สมาชิกหนึ่งคนหนึ่งเสียง) และการมีส่วนในการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อสหกรณ์ของตน ในสหกรณ์อื่นนอกจากสหกรณ์ชั้นปฐมการบริหารงานให้ยึดหลักประชาธิปไตยในรูปแบบที่เหมาะสม</p>	<p>2. Democratic member control</p> <p>Co-operatives are democratic organization controlled by their member, who actively participate in setting their policies and making decisions. Men and women serving as elected representatives are accountable to the membership. In primary co-operatives members have equal rights [one member one vote] and co-operatives at other levels are also organized in a democratic manner.</p> <p>2. การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย</p> <p>สหกรณ์เป็นองค์การประชาธิปไตย ที่ควบคุมโดยมวลสมาชิกผู้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ บุรุษและสตรีผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นผู้แทนสมาชิก ต้องรับผิดชอบต่อมวลสมาชิก ในสหกรณ์ชั้นปฐม สมาชิกมีสิทธิในการออกเสียงเท่าเทียมกัน (สมาชิกหนึ่งคนหนึ่งเสียง) สำหรับสหกรณ์ในระดับอื่น ให้ดำเนินไปตามแนวทางประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน</p>

หลักการสหกรณ์เดิม	หลักการสหกรณ์สากลใหม่
<p>3. Limited interest on capital</p> <p>Share capital shall only receive a strictly limited of interest, if any.</p> <p>3. การจำกัดดอกเบียเงินทุน</p> <p>ทุนเรือนหุ้นให้ได้รับดอกเบียในอัตราจำกัดอย่างเข้มงวด ถ้ามีการจ่ายดอกเบีย</p>	<p>3. Member economic participation</p> <p>Member contribute equitably to, and democratically control, the capital of their co-operative. At least part of that capital is usually the common property to the co-operative. They usually receive limited compensation, if any for capital subscribed as a condition of membership. Members allocated surpluses for any or all, of the following purposes; developing their cooperative, possibly by setting up reserves, part of which of least would be indivisible; benefiting members in proportion to their transactions with the co-operative; and supporting other activities approved by the membership.</p> <p>3. การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก</p> <p>สมาชิกสหกรณ์พึงมีความเที่ยงธรรมในการ “ให้” และควบคุมการ “ใช้” เงินทุนในสหกรณ์ตามแนวทางประชาธิปไตย ทุนของสหกรณ์อย่างน้อยส่วนหนึ่งต้องเป็นทรัพย์สินส่วนรวมของสหกรณ์ สมาชิกจะได้รับผลตอบแทนสำหรับเงินทุนตามเงื่อนไขแห่งสมาชิกภาพในอัตราที่จำกัด (ถ้ามี) มวลสมาชิกเป็นผู้จัดสรรผลประโยชน์ส่วนเกินเพื่อจุดมุ่งหมายประการใดประการหนึ่งหรือทั้งหมดดังต่อไปนี้ คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> ✿ เพื่อการพัฒนาสหกรณ์ของตน ✿ โดยจัดให้เป็นทุนสำรองของสหกรณ์ ซึ่งส่วนหนึ่งแห่งทุนนี้ต้องไม่นำมาแบ่งปันกัน ✿ เพื่อประโยชน์แก่สมาชิกตามส่วนของปริมาณธุรกิจที่ทำกับสหกรณ์ ✿ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมอื่นใดที่มวลสมาชิกเห็นชอบ

หลักการสหกรณ์เดิม	หลักการสหกรณ์สากลใหม่
-------------------	-----------------------

<p>4. Equitable distribution of surplus</p> <p>The economic results, arising out of the operations of a societies belong to the members of that society and shall be distributed in such manner as would in void one member gaining at the expense of others.</p> <p>4. การจัดสรรเงินส่วนเกินอย่างเที่ยงธรรม</p> <p>ผลทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการดำเนินงานของสหกรณ์ ก็เป็นของสมาชิกสหกรณ์นั้นและจะต้องจัดสรรโดยวิธีที่พึงหลีกเลี่ยงไม่ให้สมาชิกคนใดได้เปรียบสมาชิกอื่น ทั้งนี้อาจทำได้โดยการตัดสินใจของสมาชิกดังต่อไปนี้จัดไว้เพื่อพัฒนากิจการของสหกรณ์ จัดไว้เพื่อบริการส่วนรวม หรือช่วยให้สมาชิกตามส่วนที่ทำธุรกิจกับสหกรณ์</p>	<p>4. Autonomy and independence</p> <p>Co-operatives are autonomous, self-help organizations controlled by their members. If they enter into agreements with other organizations, including governments, or raise capital from external sources, they do so on terms that ensure democratic control by their members and maintain their co-operative autonomy.</p> <p>4. หลักการปกครองตนเองและความเป็นอิสระ</p> <p>สหกรณ์เป็นองค์การอิสระ และพึ่งพาตนเอง โดยการควบคุมของสมาชิก ในกรณีที่สหกรณ์จำเป็นต้องมีข้อตกลง หรือผูกพันกับองค์การอื่น ๆ รวมถึงองค์การของรัฐ หรือต้องแสวงหาทุนจากแหล่งภายนอก สหกรณ์ต้องกระทำภายใต้เงื่อนไขอันเป็นที่มั่นใจได้ว่า มวลสมาชิกจะยังคงไว้ซึ่งอำนาจในการควบคุมตามแนวทางประชาธิปไตย และยังคงดำรงความเป็นอิสระของสหกรณ์</p>
--	---

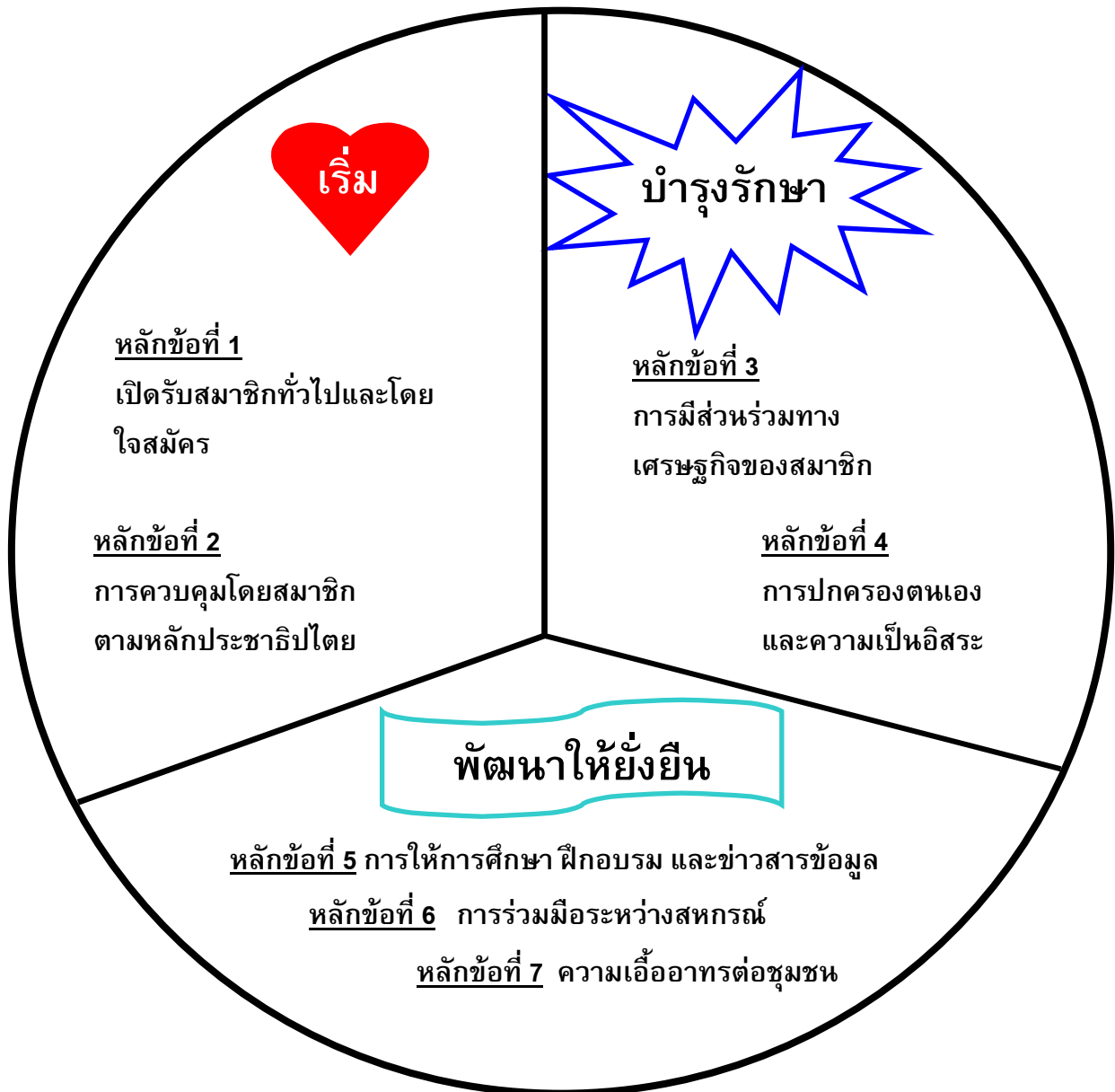
หลักการสหกรณ์เดิม	หลักการสหกรณ์สากลใหม่
-------------------	-----------------------

<p>5. Co-operative education</p> <p>All co-operative societies shall make provision for the education of their member, officers and employees and of the general public in the principle and technique of co-operation both economic and democratic.</p> <p>5. การศึกษาทางสหกรณ์</p> <p>สหกรณ์ทั้งปวงจะต้องจัดให้มีการศึกษาแก่สมาชิก เจ้าหน้าที่ และพนักงาน สหกรณ์ และประชาชนทั่วไป ในหลักและเทคนิคของสหกรณ์ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และประชาธิปไตย</p>	<p>5. Education, Training and Information</p> <p>Co-operatives provide education and training for their members, elected representatives, managers and employee, so they can contribute effectively to the development of their co-operatives. They also inform the general public, particularly young the general and opinion leaders, about the nature and benefits of co-operation.</p> <p>5. การศึกษา การฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสาร</p> <p>สหกรณ์พึงให้การศึกษา และการฝึกอบรม แก่มวลสมาชิก ตัวแทน สมาชิก ผู้จัดการ และพนักงาน เพื่อบุคคลเหล่านั้นสามารถมีส่วนช่วยพัฒนาสหกรณ์ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการให้ข่าวสารแก่ สาธารณชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เยาวชน และบรรดาผู้นำทางความคิดในเรื่องคุณลักษณะและคุณประโยชน์ของ สหกรณ์ได้</p>
--	--

หลักการสหกรณ์เดิม	หลักการสหกรณ์สากลใหม่
-------------------	-----------------------

<p>6. Co-operation Among Co-operatives</p> <p>All co-operative organization in order to best serve the interest of their members and their communities shall actively co-operate in every practical way with other co-operatives at local national and international levels having as their aim the achievement of unity of action by co-operators through out the word.</p> <p>6. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์</p> <p>เพื่ออำนวยความสะดวกแก่สมาชิกและชุมชนอย่างดีที่สุดสหกรณ์ทั้งปวงจะต้องร่วมมือกันอย่างกระตือรือร้นในทุกๆ ด้านที่ปฏิบัติได้กับสหกรณ์อื่นๆ ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระหว่างประเทศ ที่มีจุดมุ่งหมายบรรลุถึงเอกภาพแห่งการปฏิบัติของนักสหกรณ์ทั่วโลก</p>	<p>6. Co-operation Among Co-operatives</p> <p>Co-operatives serve their members most effectively and strengthen the co-operative movement by working together through local, national, regional, and international structures.</p> <p>6. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์</p> <p>สหกรณ์สามารถให้บริการแก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ขบวนการสหกรณ์ได้ โดยการประสานความร่วมมือกันในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ</p> <p>7. Concern for Community</p> <p>Co-operatives work for the sustainable development of their communities through policies approved by their members.</p> <p>7. ความเอื้ออาทรต่อชุมชน</p> <p>สหกรณ์พึงดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนตามนโยบายที่มวลสมาชิกให้ความเห็นชอบ</p>
--	--

หลักการสหกรณ์สากลปัจจุบันทั้ง 7 ข้อ ถือได้ว่าเป็นหลักการของการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้เขียนขอแบ่งเป็น 3 ช่วงของการนำไปปฏิบัติ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 หลักการสหกรณ์ 7 ข้อ : หลักการของการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน

วิเคราะห์หลักการสหกรณ์ การเปลี่ยนแปลงและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของหลักการสหกรณ์สากล

หลักการสหกรณ์ข้อที่ 1 การเปิดรับสมาชิกทั่วไปและด้วยความสมัครใจ

ในหลักการสหกรณ์ข้อนี้ เนื้อหาส่วนใหญ่คล้ายกับหลักการสหกรณ์เดิมแต่เพิ่มคำว่า **ปราศจากการกีดกันทางเพศ** ที่เป็นเช่นนี้เพราะสังคมโลกได้มีการพูดถึงสิทธิมนุษยชนมากขึ้น สตรีเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมกับบุรุษ และในอดีตผู้ที่เป็สมาชิกสหกรณ์มักจะเป็นบุรุษซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว เมื่อหัวหน้าครอบครัวไม่อยู่ (เสียชีวิต, ไปทำงานต่างประเทศ หรือติดภารกิจอื่น) คนในครอบครัวก็ไม่สามารถกอนัดกิจกรรมสัญญาใดๆ กับสหกรณ์ได้ จึงทำให้เป็นปัญหาในทางปฏิบัติ ดังนั้นเพื่อให้ปัญหานี้คลี่คลายไป จึงมีการเพิ่ม “การไม่กีดกันทางเพศ” เข้าไปในหลักการสหกรณ์ข้อที่ 1

ดังนั้นหลักการสหกรณ์ข้อที่ 1 นี้ จึงเป็นการเน้นให้เห็นว่า การเปิดรับสมาชิกสหกรณ์เป็นการรับบุคคลที่มีความสมัครใจที่จะใช้บริการของสหกรณ์ และเต็มใจรับผิดชอบในฐานะสมาชิก ซึ่งจะไม่มีการกีดกันไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมต่างกัน เช่น จะรวยหรือจนหรือคนละวรรณะก็เป็นสมาชิกสหกรณ์ได้ จะต่างเชื้อชาติหรือนับถือศาสนาที่ต่างกัน ความเห็นทางการเมืองที่ต่างกันก็เป็นสมาชิกสหกรณ์ได้

หลักการสหกรณ์ข้อที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิกตามหลักประชาธิปไตย

สืบเนื่องมาจากหลักการสหกรณ์ข้อที่ 1 เมื่อให้ออกาสบุรุษและสตรีเข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์ได้แล้ว ก็ให้ออกาส ทั้งบุรุษและสตรีมีสิทธิได้รับเลือกให้เป็นผู้แทนสมาชิก (เป็นคณะกรรมการ) ในสหกรณ์ชั้นปฐม ซึ่งทำหน้าที่กำหนดนโยบายและตัดสินใจในกิจการสหกรณ์แทนสมาชิก ส่วนสหกรณ์ระดับอื่นก็ให้ดำเนินการไปตามแนวประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน

ดังนั้นหลักการสหกรณ์ข้อที่ 2 จึงเป็นการเน้นให้เห็นว่า ต้องมีการใช้หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงานของสหกรณ์ เพราะเมื่อมีการรับสมัครสมาชิกตามข้อที่ 1 แล้ว จะต้องมีการประชุมเพื่อให้สมาชิกได้ใช้สิทธิออกเสียง (ตามหลักประชาธิปไตย) ในการคัดเลือกคณะกรรมการ หรือผู้แทนของสมาชิมาดำเนินการธุรกิจของสหกรณ์ โดยสมาชิกทุกคนจะมีสิทธิในการออกเสียงเท่าเทียมกัน คือ หนึ่งคนหนึ่งเสียง (one man one vote) และยังมีสิทธิและหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของสหกรณ์ในที่ประชุมใหญ่ ร่วมตัดสินใจในการกำหนดแผนงานในสหกรณ์ชั้นปฐม นอกจากนั้นสมาชิกก็สามารถใช้สิทธิเลือกผู้แทนของตนไปประชุมเพื่อออกเสียงแทนได้ โดยบุรุษและสตรีมีสิทธิได้รับเลือกเป็นผู้แทนสมาชิกได้เท่าเทียมกัน ส่วนสหกรณ์ระดับอื่นก็ให้ดำเนินการไปตามแนวประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน

หลักการสหกรณ์ข้อที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก

หลักการสหกรณ์ข้อนี้เป็นการรวมหลักการสหกรณ์สากลเดิมข้อ 3 และข้อ 4 เข้าด้วยกันเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับเงินเหมือนกัน และเพิ่มเติมการจัดสรรเงินส่วนเกิน คือ เพื่อเป็นทุนสำรองตามกฎหมาย ซึ่งสมาชิกต้องไม่นำมาแบ่งปันกัน และจัดสรรเพื่อสนับสนุนกิจการอื่นใดที่มวลสมาชิกเห็นชอบ ซึ่งการเพิ่มเติมส่วนนี้เป็นการเปิดโอกาสให้การใช้จ่ายเงินส่วนเกินสามารถสนับสนุน หลักการสหกรณ์ข้อ 7 ด้วย

ดังนั้นหลักการสหกรณ์ข้อที่ 3 จึงเป็นการชี้ให้เห็นว่า เมื่อรับสมาชิกเข้ามาแล้ว (ตามหลักข้อที่ 1) มีการคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินการแล้ว (ตามหลักการสหกรณ์ข้อที่ 2) สหกรณ์จะอยู่เฉยๆ ไม่ได้ต้องมีการดำเนินธุรกิจ (แยกตามประเภทของสหกรณ์) เพราะสมาชิกสหกรณ์เป็นทั้งเจ้าของสหกรณ์และเป็นผู้ใช้บริการจากสหกรณ์ เป็นผู้ควบคุมสหกรณ์ด้วย ในฐานะที่เป็นเจ้าของสหกรณ์ต้องเป็น “ผู้ให้” อย่างเที่ยง

ธรรม คือ ต้องถือหุ้นเป็นการลงทุนในธุรกิจของตน โดยมูลค่าหุ้นของแต่ละสหกรณ์อาจจะไม่เท่ากัน โดยมีทั้งหุ้นเมื่อแรกเข้า หุ้นระหว่างการเป็นสมาชิก และหุ้นเพิ่มขณะใดขณะหนึ่งที่สมาชิกต้องการ ถือว่าเป็นการรวมทุนภายในของสหกรณ์โดยสมาชิกเอง เช่น ในสหกรณ์ทุกประเภท สมาชิกทุกคนต้องถือหุ้นเมื่อแรกเข้า และ “ให้” การลงทุนในสหกรณ์แตกต่างกันในสหกรณ์แต่ละประเภทขึ้นอยู่กับข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์นั้นๆ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ อาจจะกำหนดไว้ว่าสมาชิกแต่ละคนต้องจ่ายเงินค่าหุ้นขั้นต่ำแต่ละเดือนในระหว่างการเป็นสมาชิกตามอัตราเงินเดือนที่แตกต่างกันของแต่ละคนก็ได้

สหกรณ์การเกษตร อาจจะกำหนดไว้ว่าสมาชิกแต่ละคนต้องถือหุ้นเพิ่มตามส่วนแบ่งเงินกู้แต่ละครั้ง
สหกรณ์การเกษตรรูปพิเศษ เช่น สหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน อาจจะกำหนดไว้ว่า สมาชิกแต่ละคนต้องถือหุ้นเพิ่มตามส่วนแบ่งเงินกู้แต่ละครั้ง และตามส่วนแบ่งที่ดินที่ถือครอง เป็นต้น

เมื่อลงทุนในสหกรณ์เป็นทุนภายในแล้ว สมาชิกก็มีหน้าที่ที่จะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ เช่น มาซื้อ - ขาย สินค้ากับสหกรณ์ มาฝากเงิน - กู้เงินกับสหกรณ์ มาใช้บริการที่สหกรณ์จัดไว้ให้ เมื่อสิ้นปีการบัญชีก็จะมีการสรุปผลกำไร / ขาดทุนจากการดำเนินธุรกิจ โดยผ่านที่ประชุมใหญ่ของสมาชิก หากสหกรณ์มีกำไรหรือส่วนเกินจากการดำเนินธุรกิจก็ต้องนำมาจัดสรรให้เกิดความเที่ยงธรรมตามแนวประชาธิปไตย โดยเงินส่วนเกินนั้นอย่างน้อยต้องควบคุมการ “ใช้” โดยจัดสรรให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาสหกรณ์ของตน หมายความว่า ต้องพัฒนาทั้งวัตถุ (อาคาร สำนักงาน วัสดุ อุปกรณ์ ฯลฯ) และพัฒนาคนในสหกรณ์ (ให้ความรู้และโอกาสในการศึกษา อบรม สัมมนา ฯลฯ แก่สมาชิก คณะกรรมการ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ ฯลฯ)
2. จัดให้เป็นทุนสำรองตามกฎหมาย ซึ่งทุนส่วนนี้จะนำมาแบ่งปันกันไม่ได้ (ในกรณีของประเทศไทย เงินส่วนหนึ่งจะจัดสรรเป็นเงินบำรุงสันนิบาตสหกรณ์ด้วย)
3. เพื่อประโยชน์แก่สมาชิกตามส่วนของปริมาณธุรกิจที่ทำกับสหกรณ์ หมายถึง
 - 3.1 จ่ายปันผลให้สมาชิกตามส่วนของหุ้นที่มีอยู่ในสหกรณ์
 - 3.2 จ่ายเฉลี่ยคืนให้สมาชิกตามส่วนของปริมาณธุรกิจที่ทำกับสหกรณ์ เช่น ตามส่วนแบ่งดอกเบี้ยเงินกู้ / เงินฝาก / ปริมาณการซื้อ / ปริมาณการขาย / ปริมาณการใช้บริการ เป็นต้น
4. เพื่อสนับสนุนกิจกรรมอื่นใดที่มวลสมาชิกเห็นชอบ เช่น การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม ของสหกรณ์ การช่วยเหลือสมาชิกและชุมชนของสหกรณ์ เป็นต้น

หลักการสหกรณ์ข้อที่ 4 การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ

หลักการสหกรณ์ข้อนี้ไม่มีในหลักการสหกรณ์สากลเดิมเป็นการเพิ่มเติมใหม่ทั้งหมด ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากตลาดการค้าของโลกได้เปลี่ยนแปลงเป็นการค้าแบบเสรี การลดการอุดหนุนสินค้าเกษตรของรัฐบาลหลายประเทศ การทบทวนกฎเกณฑ์ทางการเงิน การอุตสาหกรรม และการเมือง ทำให้สหกรณ์ทั่วโลก

ต้องเผชิญหน้ากับธุรกิจข้ามชาติ ที่มีความได้เปรียบทั้งทางด้านเงินทุนและสิทธิทางกฎหมาย ประกอบกับ สหกรณ์ต้องทำธุรกิจกับเอกชน และกู้ยืมเงินจากแหล่งทุนภายนอกมากขึ้น จึงจำเป็นต้องกำหนดหลักการ สหกรณ์ข้อนี้เอาไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการครอบงำทางการเมือง ครอบงำการดำเนินงาน และครอบงำทางการเงินจากผู้ที่เป็นสหกรณ์ต้องไปเกี่ยวข้องด้วย

หลักการสหกรณ์ข้อที่ 5 การศึกษา การฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสาร

หลักการสหกรณ์ข้อนี้ได้เพิ่มเติมคำว่า การฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสารเข้ามา ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของโลกที่แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ดังนั้นหลักการสหกรณ์สากลข้อ 5 จึงกำหนดให้สหกรณ์พึงให้การศึกษ (เป็นการศึกษาในระบบ ซึ่งส่วนมากเรียนในสถาบันการศึกษา 1 ปีขึ้นไป มีหลักสูตรการศึกษา และเมื่อเรียนสำเร็จก็ได้รับประกาศนียบัตร วุฒิบัตร ปริญญาบัตร ฯลฯ เพื่อแสดงการจบการศึกษา) การฝึกอบรม (เป็นการศึกษานอกระบบ ซึ่งมักจะจัดในระยะเวลาสั้นๆ เฉพาะเรื่อง และเฉพาะกลุ่ม) และข้อมูลข่าวสาร (เป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ ฯลฯ โดยไม่จำเป็นต้องศึกษาในชั้นเรียน)

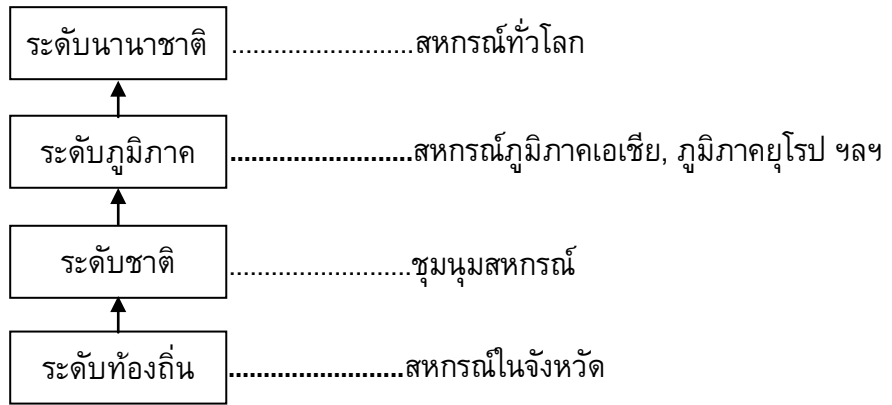
ในหลักการสหกรณ์ข้อนี้ยังได้เพิ่มเติมว่า ผู้ที่ควรจะต้องได้รับการศึกษา ฝึกอบรม และรับข้อมูลข่าวสาร คือ สมาชิก ตัวแทนสมาชิก ผู้จัดการสหกรณ์ พนักงาน เยาวชน และบรรดาผู้นำทางด้านความคิด (ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ฯลฯ) ทั้งนี้เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจ ในขบวนการสหกรณ์ให้กับเยาวชน และเป็นการให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้นำด้านความคิด และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการขยายความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสหกรณ์อย่างกว้างขวาง

หลักการสหกรณ์ข้อที่ 6 ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์

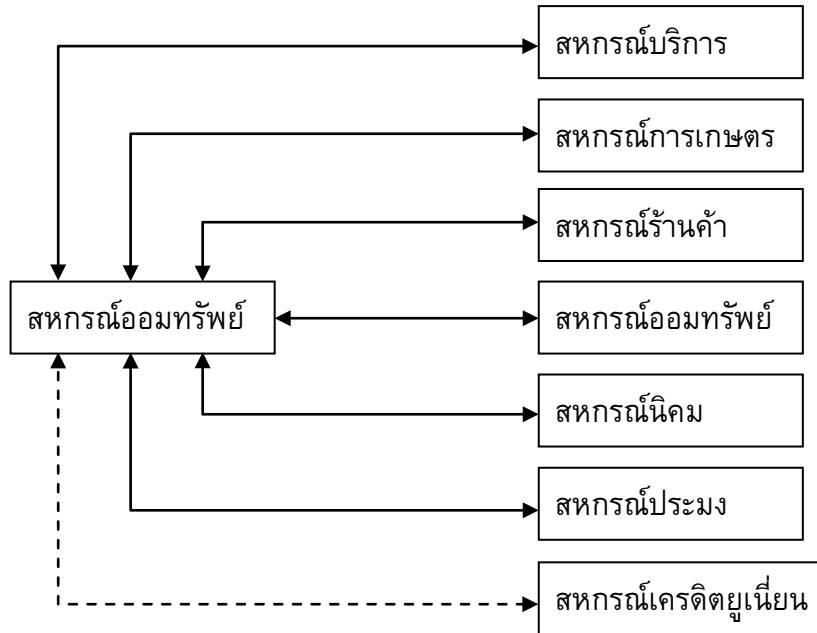
ในหลักการสหกรณ์ข้อนี้ได้เพิ่มเติมความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ใน “ระดับภูมิภาค” เข้ามา ทั้งนี้เพราะมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคเอเชีย ยุโรป กลุ่มลาตินอเมริกาบางส่วน และแอฟริกา ทำให้เกิดความแตกต่างในโอกาสของการเติบโตในขบวนการสหกรณ์ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนด ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ในระดับภูมิภาคเพิ่มมาจากระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ เอาไว้ด้วย

ในหลักการสหกรณ์ข้อ 6 นี้ เป็นการชี้ให้เห็นว่าสหกรณ์ทุกประเภทสามารถร่วมมือกันในทางธุรกิจได้ โดยอาจจะร่วมมือทั้งในแนวดิ่ง (แนวตั้ง) และแนวนอนก็ได้ เช่น ชื้อ - ขาย - แลก - เปลี่ยน สินค้าระหว่างกัน กู้ยืม เงินระหว่างกัน หรือร่วมมือด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น ดังแผนภูมิที่ 2

ความร่วมมือในแนวดิ่ง คือ ความร่วมมือต่างระดับ ดังนี้

ความร่วมมือในแนวนอน คือ ความร่วมมือในระดับเดียวกัน ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 : ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์

หลักการสหกรณ์ข้อที่ 7 ความเอื้ออาทรต่อชุมชน

หลักการสหกรณ์ข้อนี้กำหนดขึ้นมาใหม่ เนื่องจากเกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมทั่วโลก ดังนั้นที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development : UNCED) ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1992 จึงได้อนุมัติแผนปฏิบัติการที่ 21 (Agenda 21) เพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศต่างๆ ในโลก นำไปปรับใช้ตามลำดับ

ความสำคัญก่อนหลัง เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาและความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่น แนวทางการดำเนินงานต่างๆ ตามที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการ 21 ได้กำหนดไว้สำหรับใช้ในปัจจุบัน ไปจนกระทั่งถึงศตวรรษที่ 21

ดังนั้น ในส่วนของสหกรณ์ องค์การสัมพันธ์ภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (ICA) จึงได้ประชุมรับเอาแผนปฏิบัติการที่ 21 มาปรับใช้ในขบวนการสหกรณ์ ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) ต่อมาได้ประกาศแถลงการณ์ว่าด้วยเอกลักษณ์ของการสหกรณ์ (Statement on Cooperative Identity) ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538) ซึ่งมีผลมาจากการประชุมสมัชชาครั้งที่ 31 ที่เมืองแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ และในแถลงการณ์ดังกล่าวได้กล่าวถึงสหกรณ์ 3 ประเด็น คือ คำนิยาม คำนิยาม และหลักการสหกรณ์ ซึ่งในหลักการสหกรณ์สากลครั้งนี้ได้เพิ่มเติม “ความเอื้ออาทรต่อชุมชน” เข้ามาเป็นหลักการข้อที่ 7 และถือปฏิบัติตั้งแต่ ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) เป็นต้นมา โดยหลักการสหกรณ์ข้อนี้ได้กำหนดวิธีปฏิบัติในสหกรณ์แต่ละประเภทไว้ใน **Co-operative Agenda 21** ซึ่งกำหนดให้สมาชิกสหกรณ์ในสหกรณ์ทุกประเภทมีการเรียนรู้และดำเนินการในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยแบ่งออกเป็น 9 ส่วน (หรือสหกรณ์ 9 ประเภททั่วโลก) คือ (ICA, 1996)

ส่วนที่ 1	ภาคการเกษตร (Agricultural Sector)
ส่วนที่ 2	ภาคร้านค้า (Consumer Sector)
ส่วนที่ 3	ภาคการประมง (Fisheries Sector)
ส่วนที่ 4	ภาคการเคหะสถาน (Housing Sector)
ส่วนที่ 5	ภาคอุตสาหกรรม/หัตถกรรม (Industrial / Handicraft Sector)
ส่วนที่ 6	ภาคการท่องเที่ยว (Tourism Sector)
ส่วนที่ 7	ภาคการพลังงาน (Energy Sector)
ส่วนที่ 8	ภาคการเงิน/เครดิต (Financial Sector)
ส่วนที่ 9	ภาคการศึกษา การสื่อสาร และการเอาใจใส่ดูแลสาธารณะ (Education, Communication and Public Awareness)

ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะในภาคการเงิน / เครดิต (Financial Sector) ซึ่ง ICA ได้อธิบายเหตุผลที่สหกรณ์ต้องเอื้ออาทรต่อชุมชนไว้ว่า “สมาชิก ICA ประมาณร้อยละ 33 เป็นสมาชิกที่อยู่ในสหกรณ์การเงิน (financial co-operatives) ไม่ว่าจะเป็น ธนาคารสหกรณ์ (co-operative banks) สหกรณ์ออมทรัพย์ (savings and credit co-operatives) สหกรณ์ประกันภัย (insurance co-operatives) และอื่นๆ ดังนั้นเครื่องส่งเสริมทางเศรษฐกิจที่จะนำไปสู่การดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างได้ผล โดยผ่านทางด้านการเงิน สหกรณ์จะต้องสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติและนโยบายการใช้จ่ายเงินได้”

ฉะนั้น จึงได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน (Objectives) ไว้ว่า “สหกรณ์ออมทรัพย์ ต้องมีการส่งเสริมให้เกิดความปลอดภัยในด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้กลไกด้านการเงิน” พร้อมทั้งกำหนดวิธีการดำเนินการ (Methods) ไว้ 2 ข้อ คือ

1. นำเอานโยบายสิ่งแวดล้อมมาใช้ในสหกรณ์โดยยึดหลักธรรมะ
2. ส่งเสริมและก่อให้เกิดนวัตกรรมด้านการเงินใหม่ เพื่อจะได้นำไปส่งเสริมในด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

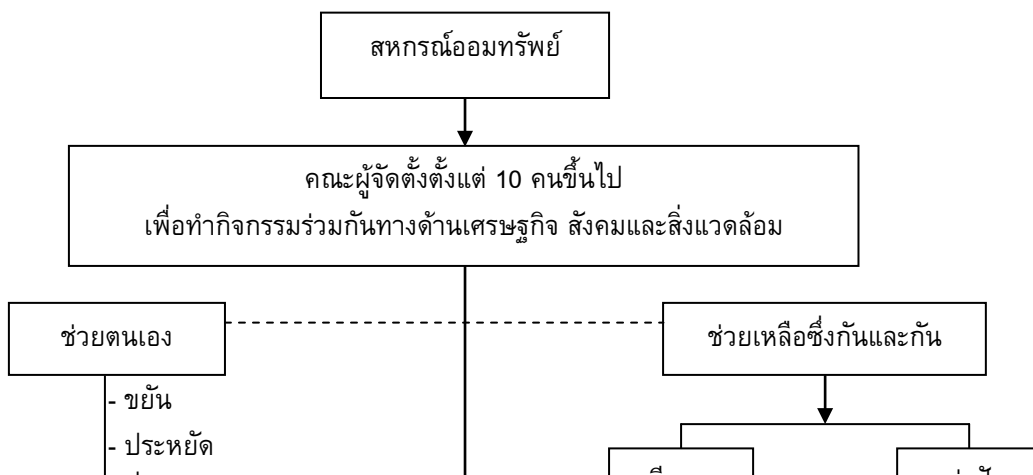
ซึ่งหลักการสหกรณ์ข้อ 7 นี้ คนในวงการสหกรณ์ยังนำไปใช้ไม่ครบถ้วน และไม่ถูกต้องนักเพราะส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นการเอื้ออาทรต่อชุมชนในแง่ของการช่วยเหลือสมาชิก การบริจาค เช่น ให้ทุนการศึกษา บริจาคสร้างถนน วัด โต้ะ แก้วอี บริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ และอื่นๆ

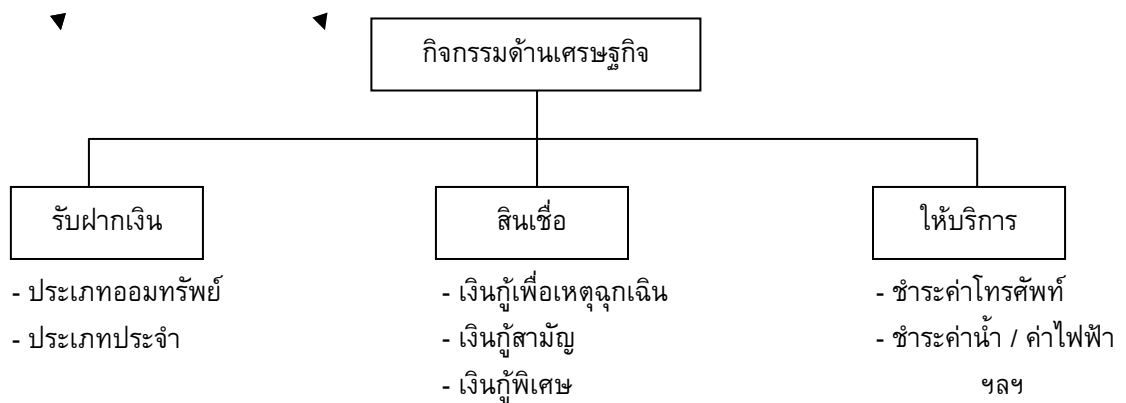
ดังนั้นปัญหาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ ก็คือจะนำหลักการสหกรณ์ ทั้ง 7 ข้อ ไปใช้ปฏิบัติจริงได้อย่างไร คำตอบคือ นำไปใช้โดยผ่าน “วิธีการสหกรณ์” ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

5. การวิเคราะห์วิธีการสหกรณ์

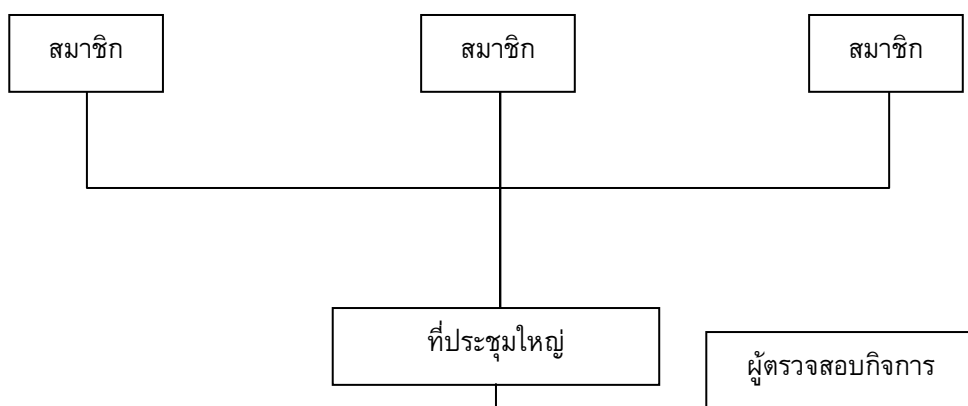
วิธีการสหกรณ์ คือ “การนำหลักการสหกรณ์มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อประโยชน์ของมวลสมาชิก โดยไม่ละเลยหลักการบริหารธุรกิจ”

ดังนั้น เมื่อสหกรณ์ในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 6 ประเภท จึงมีการนำหลักการสหกรณ์มาใช้ในทางปฏิบัติแตกต่างกันในแต่ละประเภท เช่น การจัดตั้ง การระดมทุน การบริหารงาน การดำเนินธุรกิจ การส่งเสริมประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสมาชิก และการเอื้ออาทรต่อชุมชน โดยกำหนดวิธีปฏิบัติไว้ในกฎหมาย หรือ พ.ร.บ.ข้อบังคับ ระเบียบข้อตกลงและสัญญาของสหกรณ์ ยกตัวอย่างเช่น สหกรณ์ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์

โดยมีโครงสร้างการจัดองค์การของสหกรณ์ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 โครงสร้างการจัดองค์การของสหกรณ์ออมทรัพย์

จากตัวอย่างที่ยกมาคร่าวๆ จะเห็นได้ว่า “วิธีการสหกรณ์” เป็นการนำหลักการสหกรณ์ทั้ง 7 ข้อ มาปฏิบัติ โดยผ่านตามขั้นตอนการดำเนินงานตามอุดมการณ์สหกรณ์ และไปตามโครงสร้างการจัดองค์กรของแต่ละสหกรณ์ ทั้งนี้โดยผ่านกฎหมายหรือพ.ร.บ. ข้อบังคับ ระเบียบ ข้อตกลง และสัญญา ฯลฯ ของแต่ละสหกรณ์ โดยมีศีลธรรม จริยธรรม กำกับการปฏิบัติ

เมื่อวิเคราะห์เจาะลึกโดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ จะพบว่า “วิธีการสหกรณ์” คือ การนำหลักการสหกรณ์มาใช้โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ (3 กลุ่ม)

1. ชั้นเริ่มดำเนินการ โดยใช้หลักการสหกรณ์ข้อ 1, 2 และ 5
2. ชั้นบำรุงรักษา โดยใช้หลักการสหกรณ์ข้อ 3, 4

3. ชั้นพัฒนาให้ยั่งยืน โดยใช้หลักการสหกรณ์ข้อ 5, 6 และ 7

โดยทั้ง 3 ขั้นตอนนี้มีเครื่องมือที่นำมาใช้กำกับการปฏิบัติ 3 ด้าน คือ (3 มุม)

1. ด้านกฎหมายและข้อบังคับ เช่น พ.ร.บ.สหกรณ์, ข้อบังคับ, ระเบียบ เป็นต้น
2. ด้านเศรษฐกิจ เช่น การทำธุรกิจร่วมกันเพื่อช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อมีส่วนเกินจากการทำธุรกิจก็นำมาจัดสรรคืนสมาชิกอย่างเหมาะสม หรือถ้าทำผิดกฎ ระเบียบ ข้อตกลง ก็มี การปรับหรือฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้

3. ด้านสังคม เช่น มีจิตสำนึกในการร่วมกิจกรรมของสหกรณ์ รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของตน บนความเป็นประชาธิปไตยในการดำเนินธุรกิจสหกรณ์และมีจิตสำนึกในการดูแลสังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมี ศีลธรรมและจริยธรรมกำกับ

จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานทั้ง 3 กลุ่ม (3 ขั้นตอน) มี 3 มุม (3 ด้าน) เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ จะขาดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือมุมใดมุมหนึ่งไปไม่ได้ ดังนี้

วิเคราะห์วิธีการสหกรณ์

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการ สหกรณ์ ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
ขั้นที่ 1 เริ่มดำเนินการ / จัดตั้ง สหกรณ์	ข้อ 1,2,5		
* อาจจะเริ่มจากหลักการสหกรณ์	ข้อที่ 5	* การใช้เครื่องมือกำกับการปฏิบัติ	* การช่วยตนเองและ

<p>ข้อ 5 คือ มีการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ “สหกรณ์” กับผู้ที่ต้องการจะเป็นสมาชิกสหกรณ์ก่อน เพื่อเขาจะได้มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสหกรณ์ เช่น อาจจะมีการประชุม แจกแผ่นพับ ออกข่าวในวิทยุ โทรทัศน์ หรือ วิทยุชุมชน เป็นต้น</p> <p>* เมื่อเขาเข้าใจพอสมควร ก็สามารถสมัครเข้ามาเป็นสมาชิก โดยรวมกลุ่มคนที่มีความต้องการตรงกัน ซึ่งบุคคลที่รวมกลุ่มกันนี้ ต้องเป็นบุคคลธรรมดา และบรรลุนิติภาวะ ซึ่งบุคคลแต่ละคนที่สมัครเข้ามาเป็นสมาชิก และเต็มใจรับผิดชอบในสหกรณ์นี้ จะไม่ถูกกีดกัน ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง จะอยู่ในสังคมต่างกัน หรือจะต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนาที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ได้ หรือแม้แต่มีความเห็นทางการเมืองที่ต่างกันก็เป็นสมาชิกสหกรณ์ได้ เช่นเดียวกันตามหลักการสหกรณ์ข้อที่ 1</p>	ข้อที่ 1	<p>ทั้ง 3 ด้านนี้อาจจะใช้พร้อมๆ กันในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงานหรืออาจใช้ด้านใดด้านหนึ่งในขณะหนึ่งก็ได้ เช่น ในขั้นเริ่มดำเนินการ :</p> <p>* ใช้ด้านกฎหมายและข้อบังคับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจัดตั้ง : เป็นไปตามพ.ร.บ. สหกรณ์ - คุณสมบัติของสมาชิก : เป็นไปตามข้อบังคับ 	<p>ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามอุดมการณ์สหกรณ์ โดยมากมักจะนำมาใช้ในลักษณะของศีลธรรม และจริยธรรมกำกับการปฏิบัติตามหลักการสหกรณ์</p> <p>* มีวินัย และใช้อิทธิบาท 4</p>
--	----------	---	---

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการสหกรณ์ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
<p>* เมื่อสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์ก็จะมีสิทธิ และหน้าที่ ดังนี้</p> <p>สิทธิ - เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น</p> <p>- ออกเสียงเลือกตั้งกรรมการ</p>	ข้อที่ 2	<p>* ใช้ด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีจิตสำนึกในการเลือกคนดีเข้ามาเป็นกรรมการไม่ใช่เล่นพรรคเล่นพวกเพื่อเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในสหกรณ์ 	* ใช้อิทธิบาท 4 ในการช่วยตนเอง

<p>และมีสิทธิได้รับเลือกเป็นกรรมการในที่ประชุมใหญ่ (ตามหลักประชาธิปไตย)</p> <p>- เลือกผู้แทนของตนไปประชุมเพื่อออกเสียงแทน โดยสตรีมีสิทธิได้รับเลือกเท่าเทียมกับบุรุษ</p> <p>- สอบถามการดำเนินงาน ขอดูเอกสารและรายงานประชุมของสหกรณ์ได้</p> <p>หน้าที่ - เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุมใหญ่ของสหกรณ์</p> <p>- ทำธุรกิจกับสหกรณ์ทั้งในฐานะเป็นเจ้าของ และเป็นผู้ใช้บริการ นั่นคือ ต้องมีการลงทุน (ถือหุ้น/ฝากเงิน) และใช้บริการของสหกรณ์ (กู้เงินและใช้บริการอื่นๆ) เมื่อมีส่วนเกินก็นำมาพิจารณาจัดสรรคืนสมาชิก</p> <p>สิทธิและหน้าที่ - กำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานของสหกรณ์ในที่ประชุมใหญ่</p> <p>* ดังนั้นเมื่อสมาชิกมีสิทธิ หน้าที่ของตน และคณะกรรมการจัดตั้งได้ยื่นขอจัดตั้งสหกรณ์ต่อนายทะเบียนสหกรณ์จนได้รับอนุมัติให้จัดตั้งได้ สมาชิกทุกคนต้องใช้สิทธิและหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์</p>		<p>- มีจิตสำนึกในการเป็นสมาชิกที่จะต้องเข้าร่วมประชุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุมเพื่อใช้สิทธิและหน้าที่ของตนในทางที่เหมาะสม</p> <p>* ใช้ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>- ลงทุนในสหกรณ์ เช่น ถือหุ้น ฝากเงิน เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของธุรกิจ (สหกรณ์)</p> <p>- กู้ยืมเงิน ใช้บริการอื่นๆ ของสหกรณ์ เพื่อแสดงความเป็นผู้ใช้บริการของสหกรณ์</p> <p>- จัดสรรเงินส่วนเกินคืนสมาชิก เพื่อแสดงความเป็นธุรกิจแบบสหกรณ์</p>	<p>* ใช้สังคหวัตถุ 4 ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน</p>
--	--	---	--

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการสหกรณ์ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
<p>ขั้นที่ 2 ขั้นบำรุงรักษา</p> <p>* ดังได้กล่าวในช่วงวิเคราะห์หลักการสหกรณ์แล้วว่า เมื่อรับสมาชิกสหกรณ์เข้ามา (ตามหลักการ</p>	<p>ข้อ 3,4</p> <p>ข้อที่ 3</p>	<p>* ใช้ด้านเศรษฐกิจ</p> <p>- ลงทุนในหุ้นของสหกรณ์</p> <p>- ฝากเงิน (ออมเงิน)</p>	<p>* ใช้สังคหวัตถุ 4 ในการช่วยตนเอง และใช้สาราณียธรรม 6 ในการ</p>

<p>ข้อที่ 1) มีการคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินการแล้ว (ตามหลักการข้อที่ 2) สหกรณ์จะอยู่เฉยๆ โดยไม่ทำธุรกิจไม่ได้ เพราะสมาชิกสหกรณ์เป็นทั้งเจ้าของสหกรณ์และเป็นผู้ใช้บริการจากสหกรณ์ เป็นผู้ควบคุมสหกรณ์ด้วย ดังนั้นในฐานะเจ้าของสหกรณ์จะต้องเป็นผู้ <u>“ให้”</u> อย่างเที่ยงธรรม คือ ต้องลงทุนในธุรกิจของตนโดยการถือหุ้นในสหกรณ์ ซึ่งจะมีทั้งหุ้นเมื่อแรกเข้าหุ้นระหว่างการเป็นสมาชิก และถือหุ้นเพิ่มตามที่ต้องการ นอกจากนั้นต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจ คือ ร่วมวางแผน และกำหนดนโยบายในการดำเนินงาน</p> <p>ในฐานะผู้ให้บริการของสหกรณ์สมาชิกต้องมาใช้บริการของสหกรณ์ เช่น มาซื้อ - ขายสินค้ากับสหกรณ์ มาฝากเงิน - กู้เงินกับสหกรณ์ มาใช้บริการอื่นที่สหกรณ์จัดไว้บริการ</p> <p>ในฐานะเจ้าของสหกรณ์ สมาชิกจะทำหน้าที่ควบคุมการ <u>“ใช้”</u> จ่ายเงิน และการจัดสรรเงินส่วนเกินของสหกรณ์ให้เกิดความเที่ยงธรรม โดยให้เป็นไปตาม หลักการสหกรณ์ข้อ 3</p>		<ul style="list-style-type: none"> - กู้เงิน - จัดสรรเงินส่วนเกิน (ถ้าไร) <p>* ใช้ด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม่เล่นพรรคเล่นพวก - ไม่จัดสรรประโยชน์ให้ตัวเองจนลืมนึกถึงความพอดี พอประมาณ และมีเหตุมีผล (นั่นคือ ความพอเพียง) 	<p>ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน</p> <p>* มีหิริ โอตตัปปะ คือ ความเกรงกลัว และละอายต่อบาปจนไม่กล้าทุจริต หรือประพฤติมิชอบในการร่วมทำธุรกิจกับสหกรณ์ทั้งในฐานะสมาชิกและฐานะคณะกรรมการ</p>
--	--	---	---

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการสหกรณ์ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
<p>ในกรณีที่สหกรณ์จัดสรรเงินส่วนเกิน นอกเหนือจากหลักการสหกรณ์แต่เป็นไปตามข้อบังคับและพ.ร.บ.สหกรณ์ เช่น การกำหนดเงินโบนัส คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่</p>		<p>* ใช้ด้านกฎหมายและข้อบังคับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การ <u>“ให้”</u> คือ การลงทุนในสหกรณ์ หรือทำธุรกิจกับสหกรณ์ และการ <u>“ใช้”</u> คือ การจัดสรรเงินส่วนเกินของสหกรณ์ต้องเป็นไป 	

<p>ฯลฯ ซึ่งมีสหกรณ์ออมทรัพย์หลายสหกรณ์ได้จัดสรรเงินส่วนเกินไว้ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> จัดสรรให้เป็นไปตามหลักการสหกรณ์ ตามกฎหมายและข้อบังคับสหกรณ์ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - ทุนสำรองตามกฎหมาย - เงินบำรุงสันนิบาตสหกรณ์ จัดสรรให้สมาชิกตามหลักการสหกรณ์ ในรูปของเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืน เช่น <ul style="list-style-type: none"> - เงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว - เงินเฉลี่ยคืนตามอัตราส่วนของธุรกิจที่สมาชิกกระทำกับสหกรณ์ จัดสรรให้สมาชิก ตามหลักการสหกรณ์ เพื่อพัฒนาสหกรณ์ในรูปทุน สวัสดิการ และสาธารณประโยชน์ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - ทุนรักษาระดับเงินปันผล - ทุนสะสมเพื่อขยายกิจการ - ทุนส่งเสริมการศึกษา - ทุนส่งเสริมสวัสดิการของสมาชิก - ทุนสาธารณประโยชน์ จัดสรรให้กรรมการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ในรูปของเงินโบนัส 		<p>ตาม หลักการสหกรณ์ กฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบของสหกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - การผิดสัญญาหรือผิดข้อตกลงที่ทำไว้กับสหกรณ์ก็อาจจะต้องมีการปรับ การดำเนินคดีตามกฎหมาย 	
--	--	--	--

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการสหกรณ์ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
<p>ในการจัดสรรเงินส่วนเกินนี้สหกรณ์อาจจะต้องเพิ่มในเรื่องทุนสนับสนุนด้านกีฬา, จริยธรรมและด้านสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจน โดยมีกิจกรรมรองรับเพื่อให้สอดคล้องกับ</p>			

<p>หลักการสหกรณ์ข้อที่ 7</p> <p>* ในการทำธุรกิจของสหกรณ์ อาจจะต้องมีการพึ่งพาหน่วยงานของรัฐบาล หรือมีการไปกู้ยืมเงินจากสหกรณ์อื่น / สถาบันการเงินอื่น หรือให้สถาบันการเงินอื่นกู้ยืม หรือไปร่วมลงทุน / ร่วมทำธุรกิจกับเอกชน คณะกรรมการต้องให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่ใช่ใช้อำนาจของคณะกรรมการ หรือผู้จัดการไปดำเนินการ โดยสมาชิกมิได้เห็นชอบด้วย เมื่อเข้าไปเกี่ยวข้องกับพาร์รัฐบาลหรือเกี่ยวข้องกับด้านธุรกิจกับคู่สัญญาแล้วก็ได้หมายความว่า สหกรณ์ต้องตกเป็นเบี้ยล่างภายใต้การควบคุมของรัฐบาลหรือของคู่สัญญา คู่สัญญาจะใช้สิทธิควบคุม / ครอบงำกิจการสหกรณ์ไม่ได้ สหกรณ์จะต้องยังคงความเป็นอิสระในการบริหารงานภายใต้อำนาจการควบคุมของสมาชิกตามแนวทางประชาธิปไตย</p>	<p>ข้อที่ 4</p>	<p>* ใช้ด้านกฎหมายและข้อบังคับ</p> <p>- ทำสัญญา, ข้อตกลงในทางธุรกิจ หรือขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล ให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบ</p> <p>* ใช้ด้านสังคม</p> <p>- สมาชิกใช้วิจารณญาณในการพิจารณาขอความช่วยเหลือ หรือทำสัญญาข้อตกลงกับองค์กรของรัฐ หรือเอกชน ว่าสหกรณ์จะเสียเปรียบหรือเป็นแหล่งแสวงหาผลประโยชน์ของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องหรือไม่ หรือเป็นความมั่งงาย เห็นแก่ได้ของสหกรณ์ใหม่ ให้พิจารณาความพอเพียง ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผลในการดำเนินธุรกิจด้วย ทั้งนี้ต้องใช้ความรู้คู่คุณธรรมในการดำเนินธุรกิจแต่ละด้านด้วย</p>	<p>* ใช้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นหลัก และพยายามใช้คุณธรรมในการทำธุรกิจ</p> <p>สมาชิก / คณะกรรมการ / ผู้จัดการ / เจ้าหน้าที่สหกรณ์ ต้องมีแนวคิดในการรัก และภักดีต่อสหกรณ์ ไม่สร้างภาระผูกพันกับองค์กรของรัฐ หรือ เอกชนอื่น ประโยชน์ของตัวเอง หรือกลุ่มของตัวเอง</p>
---	-----------------	---	--

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการสหกรณ์ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
<p>ขั้นที่ 3 พัฒนาให้ยั่งยืน</p> <p>* การศึกษา ฝึกอบรมและข้อมูลข่าวสาร เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่</p>	<p>ข้อ 5,6,7</p> <p>ข้อที่ 5</p>	<p>* ใช้ด้านกฎหมายและข้อบังคับ</p> <p>- กรณีให้ทุนการศึกษา : ต้องทำสัญญา, ข้อตกลงตามกฎหมาย</p>	

<p>อยู่ในขบวนการสหกรณ์ ไม่ว่าจะ เป็นสมาชิก ตัวแทนสมาชิก ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ เยาวชน และ บรรดาผู้นำทางด้านความคิด (ผู้นำทางสังคม ผู้นำทางศาสนา ฯลฯ) ควรจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญา อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจเฉพาะด้าน ดังนั้น สหกรณ์จึงควรให้มีการพัฒนาคนในสหกรณ์ เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาต่อแก่เจ้าหน้าที่ ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการของสหกรณ์ ทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอก โดยมีข้อผูกพันว่า เมื่อเรียนสำเร็จแล้ว ต้องทำงานให้กับสหกรณ์ต่อไป เป็นต้น - ให้ทุนฝึกอบรม / สัมมนา / ดูงานสำหรับสมาชิกสหกรณ์ เจ้าหน้าที่ ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ เยาวชน และบรรดาผู้นำทางด้านความคิด - จัดทำข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นของสหกรณ์ ในรูปของหนังสือ เอกสาร เทป Website VCD DVD และผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ รวมทั้ง 		<p>* ใช้ด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกเกี่ยวกับสหกรณ์ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อกลุ่มคนเหล่านี้จะได้ตระหนักถึงการดำเนินธุรกิจแบบสหกรณ์อย่างเข้าใจชัดเจน 	<p>* ใช้ อธิปไตย 4 และทฤษฎีสามมิติที่ตนเอง</p>
--	--	--	--

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการสหกรณ์ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
ส่งโดยตรงให้บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการขยายความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกรณ์ให้กว้างขวางในหมู่คนที่เกี่ยวข้อง		<ul style="list-style-type: none"> - ปลูกฝังความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ทรัพยากร การใช้พลังงานอย่างประหยัด การนำของเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่, การใช้จ่ายเงินให้คุ้มค่า เพื่อไม่ให้เกิด 	* ใช้สังคหวัตถุ 4 และสาราณียธรรม 6 ในการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน

<p>* ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ -เมื่อสหกรณ์ดำเนินธุรกิจตามหลักการ ข้อ 3 และ 4 แล้ว ธุรกิจอาจจะเติบโตจึงต้องการขยายธุรกิจ แต่ลำพังสหกรณ์ของตนเองอาจจะมีปริมาณธุรกิจไม่เพียงพอ / หรือมีเงินล้นระบบ จึงต้องมีการเชื่อมโยงธุรกิจกับสหกรณ์อื่น ทั้งในระดับเดียวกันหรือต่างระดับกันก็ได้ เช่น ปีบัญชี 2547 สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ จำกัด ให้สหกรณ์ออมทรัพย์ครูบุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี ขอนแก่น พะเยา อุตรธานี กระบี่ และกรมสามัญศึกษาจังหวัดเลย กู้สหกรณ์ละ 20 – 150 ล้านบาท รวม 740 ล้านบาท (รายงานกิจการประจำปี, 2547)</p>	<p>ข้อที่ 6</p>	<p>ปัญหาในครอบครัว (เพราะครอบครัว และคนล้อมรอบตัวเรา เป็นสิ่งแวดล้อมด้วย เมื่อเกิดผลกระทบจากปัญหาหนึ่งต่อคนหนึ่งจะส่งผลให้กระทบต่อคนอื่นๆได้ และจะนำมาซึ่งปัญหาสังคมต่อไป)</p> <p>* ใช้ด้านกฎหมายและข้อบังคับ - การกู้ยืมเงิน การฝากเงิน ระหว่างสหกรณ์จะต้องมีสัญญา, หลักฐานการรับฝาก, การชำระคืน และต้องอยู่ภายใต้ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย</p> <p>* ใช้ด้านเศรษฐกิจ - ในกรณีเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างสหกรณ์</p>	<p>* ใช้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านเงิน และความรู้บนพื้นฐานของความเสียสละและการแบ่งปัน</p>
---	-----------------	--	---

<p>การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน</p>	<p>หลักการสหกรณ์ที่ใช้</p>	<p>เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน</p>	<p>อุดมการณ์สหกรณ์</p>
<p>และนำเงินไปฝากสหกรณ์อื่นอีกเกือบ 200 ล้าน (รายงานกิจการประจำปี, 2547) - นอกจากร่วมมือโดยฝากเงินและกู้ยืมเงินระหว่างสหกรณ์แล้ว อาจจะ</p>		<p>* ใช้ด้านสังคม - ในกรณีช่วยเหลือเกื้อกูลด้าน</p>	

<p>ร่วมมือทางด้านวิชาการได้ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ระดับท้องถิ่น อาจจะขอความร่วมมือจากชุมนุม สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด ในการจัดอบรมให้สมาชิก สหกรณ์ / คณะกรรมการ / เจ้าหน้าที่ ฯลฯ ถือเป็นความร่วมมือต่างระดับ (ร่วมมือในแนวตั้ง)ระหว่างสหกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - หรืออาจจะมีการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารด้านการเงินและภาวะ ดอกเบี้ยระหว่างสหกรณ์ หรือ สถาบันการเงินอื่น <p>* เอื้ออาทรต่อชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพียงข้อความสั้นๆ ในหลักการ สหกรณ์ข้อ 7 ที่ว่า สหกรณ์พึงดำเนิน กิจกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของ ชุมชนตามนโยบายที่มวลสมาชิกให้ ความเห็นชอบ และมีการขยายความ ต่อใน Co-operative Agenda 21 ว่า สหกรณ์ทุกประเภทต้องมีการ เรียนรู้และดำเนินการในด้านการ พัฒนาที่ยั่งยืนและอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม โดยกำหนดไว้ว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ต้องใช้กลยุทธ์ ด้า น ก า ร เ จี น ให้ ก ่ ก ิ ด ก า ร เ ป ลี่ ย น เ ป ลี่ ย น ท ศ น ค ติ ของ คน ใน ก าร ดู แล สิ่ง แวด ล้อม 	<p>ข้อที่ 7</p>	<p>วิชาการและข้อมูลข่าวสารระหว่าง สหกรณ์และสถาบันอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความรู้แก่คนในขบวนการ สหกรณ์และเพื่อประโยชน์ในการ บริหารงาน</p> <p>* ใช้ด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม โดยการอบรมเชิง ปฏิบัติการ 	<ul style="list-style-type: none"> * ช่วยตนเองโดยสร้าง นิสัยประหยัด * ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยช่วยกันดูแลและ รักษาทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
--	-----------------	--	---

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการ สหกรณ์ ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
<p>ดังนั้น การนำหลักการสหกรณ์ข้อ นี้ไปใช้ในสหกรณ์ออมทรัพย์ น่าจะ เป็นการให้ความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อม แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการฝึกอบรม เชิงปฏิบัติการและสร้างจิตสำนึกใน</p>			

<p>การประหยัดพลังงาน การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและจัดสภาพแวดล้อมในสำนักงาน / ในบ้าน ให้เป็นไปตามวิธีการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความปลอดภัยของสำนักงาน / บ้าน ที่เน้นการประหยัดพลังงาน - จัดถังขยะโดยแยกประเภทขยะเป็นขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะเป็นพิษ - แนะนำสมาชิกที่กู้ยืมเงินจากสหกรณ์ให้ใช้เงินอย่างประหยัด รู้คุณค่าของเงิน ส่งเสริมให้นำของเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่ และใช้เงินโดยประมาณการรายได้เทียบกับรายจ่าย สร้างนิสัยอุดหนุนของรายจ่ายแทนที่จะหารายได้มาใส่ตู้ที่รั่วโดยการกู้ยืม เช่น อุดหนุนจากการพนัน จากค่าโทรศัพท์ (ที่ไร้สาระ) จากการเที่ยวเตร่ จากการซื้อสิ่งของเกินความจำเป็น เช่น กู้เงินซื้อรถใหม่ (ทั้งๆ ที่คันเก่ายังใช้ได้) เป็นต้น <p>การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการนี้อาจจะเป็นการใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มเพื่อค้นหาปัญหาการเป็นหนี้ และหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยสมาชิกกลุ่มเอง เพื่อเขาจะได้นำไปใช้ในชีวิตจริงได้</p>			
---	--	--	--

การใช้หลักการสหกรณ์มี 3 ขั้นตอน	หลักการสหกรณ์ที่ใช้	เครื่องมือที่ใช้กำกับการปฏิบัติ มี 3 ด้าน	อุดมการณ์สหกรณ์
<p>- สร้างกิจกรรม หรือฝึกอบรมด้านการสร้างอาชีพเสริมรายได้ / ลดค่าใช้จ่าย เพื่อลดปัญหาของครอบครัวสมาชิกสหกรณ์อันเนื่องมาจากภาวะหนี้สิน</p>			

อบรมสมาชิกเกี่ยวกับปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง อบรมสมาชิก เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน และนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน			
--	--	--	--

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ขบวนการสหกรณ์จะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยความช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางแนวคิด ต้องเข้าใจ ปรัชญา สหกรณ์ อุดมการณ์สหกรณ์ หลักการสหกรณ์ และวิธีการสหกรณ์ที่ถูกต้อง จึงจะสามารถถ่ายทอดสู่ผู้อื่น ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และเข้าใจได้ง่าย ผู้ปฏิบัติก็จะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และจะนำความ กินดี อยู่ดี มีความยุติธรรมและสันติสุขมาสู่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

6. ปัญหาของสหกรณ์ออมทรัพย์ และแนวทางแก้ไขโดยประยุกต์ปรัชญา และอุดมการณ์สหกรณ์

จากการระดมความคิดของนักสหกรณ์ประมาณ 140 คน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในสหกรณ์ออมทรัพย์ และหาแนวทางแก้ไข ในโครงการผลิตมหาบัณฑิตสาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ สำหรับนักบริหารสหกรณ์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ระหว่างปีการศึกษา 2544 - 2547 ซึ่งผู้ที่มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น ประกอบด้วย นักบริหารที่เป็นทั้งสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ คณะกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ ผู้จัดการ / ผู้ช่วยผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ ประธานกรรมการสหกรณ์ / รองประธานกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ออมทรัพย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ออมทรัพย์ จากกรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สันนิบาตสหกรณ์ ชุมนุมสหกรณ์ (ออมทรัพย์, การเกษตร, ร้านค้า) ฐ.ก.ส. ธนาคารออมสิน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย สำนักพระราชวัง กรมสื่อสารทหารอากาศ กรมทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ฯลฯ ผลการวิเคราะห์ปัญหาในสหกรณ์ออมทรัพย์ และแนวทางแก้ไข สามารถสรุปได้ 7 ด้าน คือ

1. ด้านบุคลากร
2. ด้านการบริหารจัดการ
3. ด้านความร่วมมือระหว่างสหกรณ์
4. ด้านการเงิน (ด้านเศรษฐกิจ)
5. ด้านสังคม
6. ด้านการเมือง
7. ด้านสิ่งแวดล้อม

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
-------	-------------

<p>1. ด้านบุคคล</p> <p>1.1 สมาชิกสหกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> * ขาดความรู้ความเข้าใจในปรัชญาอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ * ไม่เข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตน เพราะไม่เข้าใจกฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบของสหกรณ์ * ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหาร คือ ไม่เข้าร่วมประชุมใหญ่เพื่อร่วมกำหนดนโยบายและแผนงานของสหกรณ์ * ขาดความซื่อสัตย์และไม่ปฏิบัติตามสัญญา รวมทั้งกดดันให้สหกรณ์แก้ไขระเบียบการถือหุ้น เพื่อจะได้ถือหุ้นในอัตราที่ต่ำแต่ผ่อนส่งเงินกู้คืนในจำนวนที่ต่ำ ระยะเวลาที่ยาวนานที่สุด * วินัยการออมมีน้อย * ขาดการประมาณตน ไม่มีแผนการใช้จ่ายเงินในชีวิต <p>1.2 คณะกรรมการ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ขาดความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ * ขาดความรู้ด้านการบริหาร และไม่เข้าใจในพระราชบัญญัติสหกรณ์ ข้อบังคับสหกรณ์และระเบียบสหกรณ์ 	<p>1. ด้านบุคคล</p> <p>1.1 สมาชิก</p> <ul style="list-style-type: none"> * ให้การศึกษา ฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสารในเรื่องปรัชญา อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์แก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โดยสหกรณ์อาจจะดำเนินการเอง หรือร่วมมือทางวิชาการกับชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด หรือสถาบันการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านสหกรณ์ก็ได้ * ปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม สิทธิ และหน้าที่ ให้สมาชิกมีความสามัคคี ภักดีและซื่อสัตย์ต่อสหกรณ์ * สร้างแรงจูงใจเพื่อให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของสหกรณ์ โดยการประชาสัมพันธ์หลากหลาย เช่น ทำ Website ทำ Call Center เพื่อตอบปัญหาหรือมีมุมพักผ่อน เช่น หัตถเวช มุมอ่านหนังสือ มุมเครื่องดีมสมุนไพรรักษาสุขภาพในสหกรณ์ และในบริเวณที่มีการประชุมใหญ่ * ส่งเสริมการออม การสร้างนิสัยประหยัด โดยอาจจะทำ workshop และสร้างแรงจูงใจให้รางวัลแก่ผู้ที่สามารถทำได้ ภายใน 3 เดือน 6 เดือน โดยมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการลงทุนในระยะแรก เพื่อส่งผลดีในระยะยาว <p>1.2 คณะกรรมการ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ให้การศึกษา ฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสารในเรื่องปรัชญา อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์แก่คณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องโดยสหกรณ์อาจจะดำเนินการเอง หรือร่วมมือทางวิชาการกับชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด หรือสถาบันการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านสหกรณ์ก็ได้
---	---

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
-------	-------------

<p>* ประพฤติตนไม่เหมาะสม เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - แสดงอภิสิทธิ์ เล่นพรรคเล่นพวก - ละเลยการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสหกรณ์ที่กำหนดไว้ - ทุจริตและไม่โปร่งใส - ครอบงำความคิดของสมาชิกเพื่อให้เห็นด้วยกับความคิดของตน <p>1.3 เจ้าหน้าที่สหกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> * ขาดความรู้ ความเข้าใจในปรัชญา อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ * ขาดความรู้ด้านการบริหาร และการดำเนินธุรกิจ * ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ * ขาดความสามัคคี <p>1.4 ผู้ตรวจสอบกิจการ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ขาดความรู้ ความสามารถทางด้านการตรวจสอบกิจการ * ไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตนในฐานะผู้ตรวจสอบกิจการ 	<ul style="list-style-type: none"> * ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม สิทธิ และหน้าที่ ให้คณะกรรมการมีความสามัคคี ภักดี และซื่อสัตย์ต่อสหกรณ์ * ฝึกอบรมด้านการบริหารงานสหกรณ์อย่างมืออาชีพแก่คณะกรรมการ * สร้างกระบวนการเลือกตั้งคณะกรรมการสหกรณ์ใหม่ ให้มีประสิทธิภาพโดยต้องมีการทดสอบความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์กับผู้สมัครก่อน * ให้คณะกรรมการเข้ารับการอบรมในโรงเรียนผู้นำที่ จ. กาญจนบุรี และควรจะผ่านการเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาทด้วย <p>1.3 เจ้าหน้าที่สหกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> * ให้การศึกษา ฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสารในเรื่องปรัชญา อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์แก่เจ้าหน้าที่สหกรณ์อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องโดยสหกรณ์อาจจะดำเนินการเอง หรือร่วมมือทางวิชาการกับชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด หรือสถาบันการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านสหกรณ์ก็ได้ * ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม สิทธิ และหน้าที่ ให้เจ้าหน้าที่สหกรณ์มีความสามัคคี ภักดี และซื่อสัตย์ต่อสหกรณ์ * ฝึกอบรมด้านการบริหารงานสหกรณ์อย่างมืออาชีพแก่เจ้าหน้าที่สหกรณ์ * สร้างกิจกรรมร่วมกันของเจ้าหน้าที่ เช่น กิจกรรมด้านกีฬาเพื่อสุขภาพ ฯลฯ <p>1.4 ผู้ตรวจสอบกิจการ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ฝึกอบรมเรื่องบทบาท หน้าที่ และกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจ กฎหมายสหกรณ์ (พ.ร.บ. สหกรณ์) แก่ผู้ตรวจสอบกิจการ * กำหนดคุณสมบัติของผู้ตรวจสอบกิจการให้ตรงกับหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการ * ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม สิทธิ และหน้าที่ ให้ผู้ตรวจสอบกิจการ
<p style="text-align: center;">ปัญหา</p>	<p style="text-align: center;">แนวทางแก้ไข</p>

<p>2. ด้านการบริหารจัดการ</p> <ul style="list-style-type: none"> * ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ * ขาดการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสหกรณ์ในสถานการณ์ปัจจุบัน * ขาดการพัฒนาทักษะ ความรู้และประสบการณ์ที่ทันสมัยของนักบริหารและปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและอย่างเป็นระบบ * นำกำไรที่ได้จากการทำธุรกิจกับบุคคลภายนอกมาแบ่งปันกันเอง ซึ่งที่จริงจะต้องนำไปใช้ในกิจการสาธารณประโยชน์ <p>3. ด้านความร่วมมือระหว่างสหกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> * การเชื่อมโยงระหว่างสหกรณ์ยังไม่เข้มแข็ง * ไม่มีศูนย์กลางพัฒนาบุคลากรสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างแนวคิด ทิศทาง และมาตรฐานการดำเนินงานสหกรณ์ออมทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพ 	<p>2. ด้านการบริหารจัดการ</p> <ul style="list-style-type: none"> * จัดทำแผนงานโครงการที่ชัดเจนและระยะยาว * รวบรวมข้อมูลธุรกิจให้เป็นระบบเพื่อใช้ในการตัดสินใจของผู้บริหาร และกำหนดให้มีการติดตามประเมินผลอย่างชัดเจน * กำหนดทิศทางการพัฒนาสหกรณ์ที่ชัดเจนต่อเนื่องและเป็นระบบ รวมทั้งให้ความรู้ ฝึกอบรม และข้อมูลข่าวสารด้านบริหารจัดการ การติดตามประเมินผลแก่บุคลากรด้านสหกรณ์ (กรรมการเจ้าหน้าที่ และผู้ตรวจสอบกิจการ) * กำหนดในข้อบังคับให้นำกำไรที่ได้จากการทำธุรกิจกับบุคคลภายนอกไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ และด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม <p>3. ด้านความร่วมมือระหว่างสหกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> * ควรมีการจัดทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างสหกรณ์ออมทรัพย์ด้วยกัน และกับสหกรณ์ประเภทอื่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสหกรณ์ โดยมีชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด เป็นผู้ดำเนินการ * จัดประชุม workshop เพื่อหาแนวทางเชื่อมโยงเครือข่ายสหกรณ์ที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ * จัดให้มีการประกันภัยเพื่อลดความเสี่ยง กรณีสหกรณ์ออมทรัพย์ปล่อยเงินกู้ให้กับสหกรณ์การเกษตรซึ่งมีความเสี่ยงสูง * ประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้สหกรณ์ออมทรัพย์ และสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง
--	---

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
-------	-------------

<p>4. ด้านการเงิน (ด้านเศรษฐกิจ)</p> <p>* ปัญหาเงินขาด คือ ทุนดำเนินงานไม่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการของสมาชิกซึ่งมักเกิดกับสหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดเล็ก</p> <p>* ปัญหาเงินล้มระบบหรือเงินเหลือ ซึ่งมักเกิดกับสหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดใหญ่</p> <p>* ไม่มีสถาบันการเงินกลางของขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์ที่แท้จริง ที่จะป็นหน่วยงานสนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ กับดูแล และคุ้มครองเมื่อเกิดปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน หรือเกิดปัญหาการบริหารการเงินอย่างปัจจุบันทันด่วน</p>	<p>4. ด้านการเงิน (ด้านเศรษฐกิจ)</p> <p>* - ระดมทุนโดยให้สมาชิกถือหุ้นเพิ่ม หรือกำหนดให้ปันผล และเงินเฉลี่ยคืนเป็นหุ้นแทนเงิน</p> <p>- จัดสัปดาห์ออมทรัพย์ ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกฝากเงินเพิ่ม โดยการสร้างแรงจูงใจ และให้ความรู้ในการประหยัดแก่สมาชิก</p> <p>- สร้างนิสัยการออมโดยอาจขอความร่วมมือจากสมาชิกออมทุกเดือน โดยตัดจ่ายจากเงินเดือน เช่นเดียวกับเงินค่าหุ้น</p> <p>- กู้เงินจากสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีเงินล้มระบบ โดยพิจารณา <u>ความพอดี</u> <u>พอประมาณ</u> และ <u>ความมีเหตุมีผลในการกู้ด้วย</u></p> <p>* - จำกัดวงเงินฝากของสมาชิกแต่ละคน</p> <p>- ใช้เกณฑ์กำหนดอัตราดอกเบี้ยให้มีส่วนต่างกับอัตราตลาดน้อยที่สุด</p> <p>- แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างสหกรณ์เพื่อปล่อยสินเชื่อให้สหกรณ์อื่น</p> <p>- ขยายสินเชื่อในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นการส่งเสริมรายได้ และที่ไม่เป็นการขัดต่อศีลธรรมอันดี หรือเป็นการสร้างความฟุ่มเฟือยให้สมาชิก โดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าปกติ</p> <p>* จัดตั้งธนาคารสหกรณ์เพื่อเป็นสถาบันการเงินการเงินกลางในการสนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ กำกับดูแล และคุ้มครองสหกรณ์เมื่อสหกรณ์มีปัญหสภาพคล่องทางการเงิน</p>
--	---

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
-------	-------------

<p>5. ด้านสังคม</p> <p>* สมาชิกนำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ทำให้เกิดภาระหนี้สิน และมีปัญหาครอบครัวตามมา ส่งผลให้เกิดปัญหาการทะเลาะเบาะแว้ง การหย่าร้าง เด็กขาดความอบอุ่น ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมาอีกมากมาย</p> <p>6. ด้านการเมือง</p> <p>* ปัญหาการเลือกตั้งประธานกรรมการสหกรณ์ที่มีการเมืองเข้ามาแทรกแซง เพราะประธานกรรมการสหกรณ์ส่วนใหญ่เป็นบุคคลของนักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติ</p> <p>7. ด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>* การพิจารณาให้สินเชื่อแก่สมาชิก ปัจจุบันไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม</p>	<p>5. ด้านสังคม</p> <p>* สร้างระบบการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก และถ้าสมาชิกใช้จ่ายเงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ต้องมีระบบการลงโทษ เช่น ไม่ให้กู้ในคราวถัดไป หรือลดวงเงินกู้ลง เป็นต้น</p> <p>* สร้างจิตสำนึกในด้านการประหยัด และความพอเพียงโดยให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และการปรับใช้ในสหกรณ์ออมทรัพย์ให้แก่สมาชิกเพื่อสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่น</p> <p>6. ด้านการเมือง</p> <p>* สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาอุดมการณ์ หลักการ และวิธีสหกรณ์ให้สมาชิกได้เข้าใจ เพื่อจะได้ใช้วิจารณญาณในการเลือกประธานกรรมการสหกรณ์</p> <p>7. ด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>* ไม่ปล่อยสินเชื่อให้แก่สมาชิกที่นำเงินไปใช้ในทางที่ผิดต่อศีลธรรม เช่น นำไปสร้างรายได้โดยผลิตสุราที่บ้าน ฯลฯ หรือไม่ปล่อยสินเชื่อให้สมาชิกที่มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย เพราะจะทำให้เกิดปัญหาในครอบครัวสมาชิกในระยะยาว ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมได้ด้วย</p>
---	--

ปัจจุบันสหกรณ์ออมทรัพย์ ต้องมีการทบทวนภาพลักษณ์ที่มีต่อสายตาของสังคมภายนอก เพราะสหกรณ์มุ่งหวังแต่จะนำกำไรมาแบ่งปันเป็นหลัก การดำเนินการของสหกรณ์ออมทรัพย์ ไม่เป็นไปตามปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการ วิธีการของสหกรณ์ที่แท้จริง การที่จะทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งถือว่าเป็นสหกรณ์ประเภทหนึ่งมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์นั้นต้องกลับไปดูจุดมุ่งหมายการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไร ซึ่งสามารถแยกได้ ดังนี้

1. สหกรณ์ออมทรัพย์มีความมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการ คือ

(1) ส่งเสริมให้สมาชิกมีนิสัยประหยัดและออมทรัพย์ โดยช่วยให้สามารถสงวนรายได้ส่วนหนึ่งของตนไว้ในทางมั่นคงและได้รับผลประโยชน์ตามสมควร

(2) จัดให้มีเงินกู้สำหรับสมาชิกตามข้อกำหนดอันสมควร ทั้งนี้ถือว่าความมุ่งหมายในเรื่องการส่งเสริมการออมทรัพย์และการประหยัดมีความสำคัญอันดับแรก ส่วนความมุ่งหมายในการกู้เงินเป็นลำดับรอง สำหรับการให้เงินกู้นั้นสหกรณ์จะต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่าสมาชิกผู้ขอกู้มีความจำเป็นหรือจะได้รับผลประโยชน์จริงๆ เท่านั้น

2. การรับสมาชิก หลักสำคัญยิ่งประการหนึ่งคือ นโยบายการรับสมาชิกให้มีจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สหกรณ์ออมทรัพย์ไม่ควรเป็นองค์การเฉพาะของคนบางกลุ่มบางพวกเท่านั้น แต่ควรเป็นองค์กรที่สามารถรับและช่วยเหลือคนจำนวนมากภายในวงสัมพันธ์เดียวกัน รวมทั้งต้องพิจารณาถึงว่าบุคคลที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกมีความตั้งใจและบริสุทธิ์ใจที่จะได้รับความช่วยเหลือจากสหกรณ์ออมทรัพย์หรือไม่ประกอบด้วย

3. การออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์จะต้องให้บริการที่สำคัญที่สุดแก่สมาชิกในการช่วยให้เขาสามารถออมเงินได้เพราะเงินออมเป็นเรื่องความปลอดภัยของตนเองและครอบครัว โดยเน้นให้สมาชิกออมเงินอย่างสม่ำเสมอ เพราะหากมีความจำเป็นเกิดขึ้นจะได้นำเงินที่ออมไว้ใช้ได้ทันที ไม่ต้องเดือดร้อนไปเป็นหนี้ การออมทรัพย์อาจเป็นในรูปหุ้นก็ได้ แต่ต้องจำกัดการถือหุ้นขึ้นสูงไว้ด้วย เพื่อไม่ให้มีสมาชิกคนหนึ่งหรือเพียงไม่กี่คนมีเงินออมในสหกรณ์มากเกินไป จนอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของสหกรณ์ได้ หากสมาชิกนั้นๆ ลาออกหรือถอนหุ้นออกจากสหกรณ์

4. ความเป็นเจ้าของ สมาชิกทุกคนซึ่งส่งเงินสะสมเพื่อถือหุ้นในสหกรณ์ออมทรัพย์ใด ถือว่าเป็นเจ้าของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นด้วย มีส่วนเป็นเจ้าของร่วมกัน ดังนั้นผู้ถือหุ้นในสหกรณ์ออมทรัพย์มีความรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าหุ้นที่ตนถือเท่านั้น และสมาชิกคนหนึ่งมีหนึ่งเสียงในการลงคะแนน โดยไม่คำนึงว่าเขาถือหุ้นอยู่ในสหกรณ์เป็นจำนวนเท่าใด

5. การให้เงินกู้ สหกรณ์ออมทรัพย์ให้เงินกู้แก่สมาชิกตามความจำเป็นหรือมีประโยชน์และความสามารถในการชำระหนี้ของเขา ไม่ใช่เป็นการให้เงินกู้เพื่อสหกรณ์จะได้รับดอกเบี้ยมากที่สุดเท่าที่จะมากได้จากสมาชิก ดังนั้นสหกรณ์ควรพิจารณาการให้เงินกู้รอบคอบ สหกรณ์ออมทรัพย์ไม่ควรให้เงินกู้แก่สมาชิกที่เห็นได้ชัดเจนว่าผู้กู้ไม่สามารถชำระคืนได้ รวมทั้งสมาชิกต้องมีความซื่อสัตย์และต้องรักษาข้อผูกพันในการชำระหนี้ให้เป็นไปตามสัญญาเงินกู้ สหกรณ์จะต้องหาวิธีที่ดีที่สุดในการให้เงินกู้ ซึ่งจะทำให้สมาชิกผู้กู้ได้รับประโยชน์มากที่สุด และสามารถชำระคืนเงินกู้ให้แก่สหกรณ์ได้ตรงเวลา

6. ดอกเบี้ยเงินกู้ สหกรณ์ออมทรัพย์เรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้จากสมาชิกเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น เป็นเงินสะสม เป็นทุนสำรอง และจ่ายเป็นเงินปันผล โดยอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สหกรณ์เรียกเก็บจะต้องไม่สูงกว่าอัตราขั้นสูงที่กฎหมายหรือกฎระเบียบซึ่งทางราชการกำหนด และตามปกติจะต้องต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินหรือเอกชนอื่นเรียกเก็บ สหกรณ์ต้องกำหนดนโยบายดอกเบี้ยเงินกู้ให้เป็นประโยชน์แก่มวลสมาชิกให้มากที่สุด รวมทั้งถ้ามีทุนสำรองเพียงพอแก่การสร้างความมั่นคงให้แก่สหกรณ์ สหกรณ์อาจลดดอกเบี้ยเงินกู้ให้ต่ำกว่าได้อีก โดยพยายามลดค่าใช้จ่ายการบริหารลง หรือเพิ่มจำนวนสมาชิกขึ้นเพื่อทำให้ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัวสมาชิกต่ำลง สหกรณ์อาจลดอัตราดอกเบี้ยสำหรับเงินกู้ที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะบางประเภทให้ต่ำกว่าสำหรับเงินกู้ปกติ เช่น กู้พิเศษเพื่อซื้อหรือก่อสร้างบ้านที่อยู่อาศัยของตนเองและครอบครัว หรือเงินกู้สามัญที่ใช้หุ้นของตนเองเป็นหลักประกันเต็มจำนวน รวมทั้งสหกรณ์ยังอาจลดดอกเบี้ยให้แก่สมาชิกในระหว่างปีก็ได้ และสิ่งแรกที่สหกรณ์ออมทรัพย์ควรหว่านไถคือ ทำรายได้ให้เพียงพอแก่การบริการแก่สมาชิกอย่างดีที่สุดเท่าที่ทำได้โดยคำนึงถึงความพอเพียง พอประมาณและมีเหตุมีผลเป็นหลัก

7. เงินปันผลตามหุ้น สหกรณ์เป็นองค์กรธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการอำนวยความสะดวกการบริการทางธุรกิจให้สมาชิกตามอุดมการณ์สหกรณ์ คือ ช่วยตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กำไรที่เกิดขึ้นจากธุรกิจของสหกรณ์นั้นเรียกว่า “รายได้สุทธิ” หรือ “ส่วนเกินสุทธิ” ซึ่งส่วนหนึ่งหรือส่วนใหญ่สหกรณ์จะจ่ายคืนให้แก่สมาชิกในรูปเงินเฉลี่ยคืน ตามส่วนของปริมาณธุรกิจที่เขาได้ทำกับสหกรณ์ในระหว่างปี ฉะนั้นสหกรณ์ทุกประเภทจึงยึดหลักตามอัตราเงินปันผลตามหุ้นที่จะจ่ายให้แก่สมาชิกไว้ตามปกติไม่เกินอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก โดยถือว่าเป็นค่าตอบแทนสำหรับทุน (หุ้น) ที่สมาชิกได้ลงทุนไว้ในสหกรณ์ แต่ในทางปฏิบัติสหกรณ์ออมทรัพย์ไม่ควรจ่ายเงินปันผลให้อัตราสูงสุดตามที่กฎหมายอนุญาตเสมอไป แต่ควรคำนึงถึงการจัดสรรกำไรสุทธิเพื่อประโยชน์อย่างอื่นตามหลักการสหกรณ์ เช่น การจัดสรรเป็นทุนสำรองเพื่อการพัฒนาหรือขยายกิจการของสหกรณ์ต่อไป อันเป็นการสร้างความมั่นคงให้แก่สหกรณ์ รวมทั้งจ่ายเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

8. การดำเนินงาน สหกรณ์จะต้องดำเนินงานตามหลักธุรกิจให้เกิดการประหยัดมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และการดำเนินงานต้องอาศัยคณะกรรมการทำงาน โดยการอาสาสมัครที่มีจิตใจมุ่งบริการ มีความซื่อสัตย์ และเหนือสิ่งอื่นใด ทั้งกรรมการ สมาชิกและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ต้องมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์โดยถูกต้องและชัดเจน

ถ้าสหกรณ์ออมทรัพย์ดำเนินกิจการตามจุดมุ่งหมายการตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ดังกล่าวข้างต้น ก็จะเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่สามารถช่วยเหลือสมาชิกทั้งในด้านการออมเงินและช่วยเหลือด้านเงินกู้ กรณีที่สมาชิกมีความจำเป็นจะต้องใช้เงิน และส่วนสำคัญที่สุด บุคลากรของสหกรณ์จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาสหกรณ์ อุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์โดยถูกต้อง รวมทั้งต้องมีการพัฒนาบุคลากรของสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อจะทำให้สหกรณ์สามารถนำสมาชิกไปสู่ความ กินดี อยู่ดี มีความยุติธรรมและสันติสุขได้ในที่สุด

บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของ คณะกรรมการเงินกู้

1. ความสำคัญ โครงสร้าง และองค์ประกอบของคณะกรรมการเงินกู้

การให้บริการเงินกู้เป็นงานด้านหนึ่งของสหกรณ์ที่จะต้องจัดให้มีขึ้นเพื่อคลี่คลาย บรรเทา หรือ ขจัดภาระทางเศรษฐกิจของสมาชิกที่อาจจะต้องเผชิญกับเงินกู้ในระบบ หรือแม้แต่เงินกู้ในระบบก็ตามที่มีการคิดอัตราดอกเบี้ยอย่างไม่เป็นธรรม กระนั้นก็ดีการให้เงินกู้ของสหกรณ์จะต้องมีความสุ่มรอบคอบ โดยต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการให้เงินกู้แก่สมาชิกในแต่ละรายนั้นย่อมไม่เป็นการเพิ่มภาระทางการเงิน (Financial Loading) ให้แก่ผู้กู้เงินไปจากสหกรณ์

1) ความจำเป็นที่ต้องมีคณะกรรมการเงินกู้

1. เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้ทรัพยากรทางการเงินที่จำกัดของสหกรณ์ใน 2 ทิศทาง คือ
ก. กระจายเงินไปสู่สมาชิกที่มีความเดือดร้อนและจำเป็นทางการเงินอย่างทั่วถึง
ข. วัตถุประสงค์ของสมาชิกผู้กู้เงินจะได้รับการคัดสรรตามความจำเป็น และมีการจัดเรียงลำดับก่อนหลังในการที่จะให้ความช่วยเหลือ

2. เพิ่มความละเอียดรอบคอบในการให้เงินกู้แก่สมาชิก ทั้งนี้เพื่อให้สหกรณ์มีกลุ่มบุคคลช่วยในการที่จะคัดเลือกและกลั่นกรองข้อมูลของการกู้เงินที่สมาชิกยื่นมาให้การพิจารณา

3. สร้างระบบ ระเบียบที่ดีในการให้เงินกู้แก่สมาชิก และการทำงานของสหกรณ์ ทั้งนี้เนื่องจากว่า คณะกรรมการเงินกู้จะสามารถกำหนดหลักเกณฑ์ ระบบ เงื่อนไขในการขอกู้เงินให้แก่สมาชิกได้ทราบ อีกทั้งหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่กำหนดขึ้นจะเป็นกรอบที่ดีอย่างเป็นระบบที่สามารถอ้างอิงได้ให้สมาชิกได้ถือปฏิบัติ

4. เพื่อให้เกิดกลุ่มงานหรือกลุ่มบุคคลเป็นการเฉพาะในการทำงานที่มีลักษณะทางเทคนิค โดยมุ่งประโยชน์ในการพัฒนาระบบการเงินของสหกรณ์ และเป็นการพัฒนาบุคลากรในระยะยาวต่อตัวสถาบันสหกรณ์ด้วย

5. สร้างสัญลักษณ์ที่ดีแห่งธรรมาภิบาลขึ้นในสหกรณ์

6. สำหรับสหกรณ์ที่มีสมาชิกมาก หรือเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ก็จะได้ใช้ประโยชน์จากการมีคณะกรรมการเงินกู้ในการอำนวยความสะดวกด้านการขอกู้เงินจากสหกรณ์

ประโยชน์ของการมีคณะกรรมการเงินกู้

การที่สหกรณ์แต่งตั้งให้มีคณะกรรมการเงินกู้ขึ้น ก็โดยมีจุดประสงค์ในการที่จะสร้างคุณประโยชน์ขึ้นในองค์กรหลายๆ ด้าน อาทิ

1. ช่วยแบ่งเบาภาระของคณะกรรมการดำเนินการ โดยความเป็นจริงแล้ว สหกรณ์ที่มีขนาดเล็ก หรือมีสมาชิกน้อยความจำเป็นที่จะมีคณะกรรมการเงินกู้ คงไม่เห็นประโยชน์ที่ชัดเจน ภารกิจในการวินิจฉัยเงินกู้ย่อมตกไปอยู่กับคณะกรรมการดำเนินการไปโดยปริยาย แต่สำหรับสหกรณ์ที่มีขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ขึ้น หรือขนาดใหญ่มาก การที่จะให้บริการเงินกู้ของสหกรณ์อยู่ในกรอบพันธะของคณะกรรมการดำเนินการ ย่อมสร้างภาระให้กับคณะกรรมการดำเนินการเป็นอย่างมาก

2. คณะกรรมการเงินกู้จะช่วยถ่วงดุลข้อมูล คัดสรรสมาชิกที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามเงื่อนไขในการขอกู้เงินได้ดีกว่า และคล่องตัวมากกว่าที่จะใช้คณะกรรมการชุดใหญ่

3. การมีคณะกรรมการเงินกู้เป็นการกระจายอำนาจในการทำงานไปสู่หน่วยงานที่มีทักษะพิเศษเฉพาะในการพิจารณาเงินกู้

4. คณะกรรมการเงินกู้จะสามารถช่วยให้การบริการเงินกู้ของสหกรณ์ดำเนินไปอย่างสะดวก รวดเร็ว คล่องตัว เพราะมีขั้นตอนที่น้อยกว่า

5. ผลจากข้อ 4. ก็จะช่วยให้การกระจายเงินของสหกรณ์สามารถทำประโยชน์คืนให้กับสหกรณ์ได้รวดเร็ว และการหมุนของเงินก็สามารถทำประโยชน์ได้มากขึ้น ช่วยให้การพัฒนาธุรกรรมทางการเงินของสหกรณ์เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลอย่างรวดเร็ว

2) ที่มาของคณะกรรมการเงินกู้

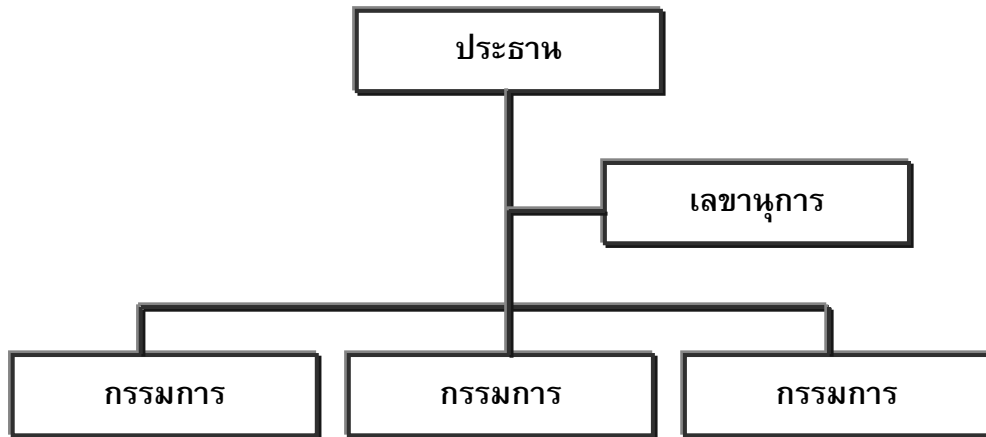
คณะกรรมการเงินกู้จะตั้งขึ้นในกรณีที่มีภารกิจที่เห็นได้ชัดชัดเจนว่ามีความจำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อสหกรณ์ดังกล่าวข้างต้น และเนื่องจากเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นโดยมีเจตนารมณ์ในการที่จะช่วยให้การกระจายอำนาจของสหกรณ์เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม คณะกรรมการเงินกู้จึงต้องคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมจากคณะกรรมการดำเนินการ แยกย่อยออกมาเป็นคณะกรรมการชุดพิเศษขึ้นอีกชุดหนึ่ง ข้อห้ามในการตั้งบุคลากรสำหรับคณะกรรมการเงินกู้ก็คือ ห้ามประธานกรรมการดำเนินการเป็นประธานคณะกรรมการเงินกู้ ทั้งนี้เนื่องจากว่า หากประธานกรรมการดำเนินการเป็นประธานกรรมการเงินกู้แล้ว จะทำให้สูญเสียคุณค่าของการตัดสินใจสุดท้ายในการถ่วงดุลเงินกู้ เพราะเหตุว่าเงินกู้อย่างหนึ่งอาจมีปัญหาจากคณะกรรมการเงินกู้ ซึ่งผู้กู้มักจะขอให้สหกรณ์พิจารณาทบทวนก็ได้ ซึ่งในการนั้นคณะกรรมการดำเนินการ โดยประธานกรรมการดำเนินการย่อมจะช่วยวินิจฉัยเงินกู้อย่างนั้นด้วย การดำเนินการเช่นนี้จะ เป็นผลดีต่อสหกรณ์และเพิ่มความน่าเชื่อถือเป็นธรรมแก่สมาชิก ในการที่จะได้รับการพิจารณาเงินกู้ 2 ขั้นตอน ในอีกด้านหนึ่งคณะกรรมการเงินกู้ต้องให้เลขานุการคณะกรรมการดำเนินการเป็นเลขานุการคณะกรรมการเงินกู้ หรือร่วมเป็นคณะกรรมการในคณะกรรมการเงินกู้ เพราะเลขานุการของสหกรณ์ย่อม อ่อนน้อมโดยลักษณะของพันธกิจว่า ชอบที่จะเข้าใจ รู้จัก คั่นเคย และใกล้ชิดกับข้อมูลหรือตัวสมาชิก สหกรณ์เป็นอย่างดี ดังนั้น จะมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการให้รายละเอียดต่างๆ แก่คณะกรรมการเงินกู้ในการประชุมเพื่อพิจารณาอนุมัติเงินกู้

3) จำนวนคณะกรรมการเงินกู้

คณะกรรมการเงินกู้จะมีจำนวนเท่าใดไม่มีข้อกำหนดชัดเจนเอาไว้เป็นบรรทัดฐาน แต่อยู่ในดุลพินิจของสหกรณ์ว่าชอบที่จะให้มีกี่คน การตั้งคณะกรรมการเงินกู้จะต้องตั้งเป็นเลขคู่เสมอ เพื่อจะได้มีคะแนนเสียงชี้ขาดในการประชุม โดยมากแล้วสหกรณ์ที่มีคณะกรรมการดำเนินการต่ำกว่า 15 คน มักจะมีคณะกรรมการเงินกู้เพียง 3 คน และสหกรณ์ที่มีคณะกรรมการดำเนินการ 15 คน มักจะมีคณะกรรมการเงินกู้ 5 คน แต่หลักการข้อนี้อ่อนไม่ถือเป็นบรรทัดฐานตายตัวว่าจะต้องใช้ปฏิบัติ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละสหกรณ์เป็นสำคัญ

4) องค์ประกอบของคณะกรรมการเงินกู้

โดยที่คณะกรรมการเงินกู้มีจำนวนน้อย ดังนั้น คณะกรรมการเงินกู้จึงไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะตั้งตำแหน่งรองประธานในคณะกรรมการเงินกู้ เฉพาะกรณีที่จำเป็นเช่นประธานกรรมการเงินกู้ไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ก็อาจมอบหมายหรือแต่งตั้งกันในที่ประชุมให้กรรมการท่านอื่นเป็นประธานในที่ประชุมแทนประธานกรรมการเงินกู้ได้เป็นครั้งเป็นคราว โครงสร้างของคณะกรรมการเงินกู้จึงมีผังการจัดรูปองค์กร ดังนี้

5) วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการเงินกู้

เนื่องจากที่มาของคณะกรรมการเงินกู้เกิดขึ้นจากมติของคณะกรรมการดำเนินการที่แต่งตั้งให้มีคณะกรรมการชุดนี้ขึ้น ดังนั้น การดำเนินงานและการบริหารงานของคณะกรรมการเงินกู้ที่จะมีอายุงานในตำแหน่งนานเท่าใดย่อมขึ้นอยู่กับอายุงานที่มีอยู่ของคณะกรรมการดำเนินการเป็นสำคัญ ฉะนั้นเมื่อคณะกรรมการดำเนินการหมดวาระลง คณะกรรมการเงินกู้จึงย่อมหมดวาระด้วยเหตุเดียวกัน อย่างไรก็ตามในกรณีที่ยังไม่มีคณะกรรมการดำเนินการชุดใหม่เกิดขึ้น และคณะกรรมการดำเนินการชุดเดิมยังต้องรักษาการอยู่ ฉะนั้นเพื่อให้การดำเนินงานด้านธุรกรรมทางการเงินของสหกรณ์ไม่สะดุดหยุดลง คณะกรรมการเงินกู้ที่ขอที่ยังอยู่ในตำแหน่งงานต่อไปอีกระยะหนึ่ง จวบจนสหกรณ์ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเงินกู้ชุดใหม่ ข้อสำคัญที่จะต้องไม่ละเว้นในการปฏิบัติก็คือ

ก. คณะกรรมการเงินกู้ที่หมดวาระลงจะต้องส่งมอบงานให้กับคณะกรรมการเงินกู้ชุดใหม่

ข. คณะกรรมการเงินกู้ที่หมดวาระลงจะต้องสรุปข้อมูลและงานที่ค้างค้าง รวมตลอดจนถึงอุปสรรคปัญหา ข้อสังเกตอันเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาเงินกู้ของสหกรณ์ส่งมอบให้แก่คณะกรรมการเงินกู้ชุดใหม่ในการเข้ารับตำแหน่งแทน

ค. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า ตนยังมีภาระผูกพันในแง่ของความรับผิดชอบผลงาน (Accountability) เดิมที่ได้ปฏิบัติงานไปแล้ว หากปรากฏภายหลังว่ามีความเสียหายกระทบมาสู่สหกรณ์ เช่น การประเมินหลักทรัพย์ผิดพลาด หรือประเมินราคาหลักทรัพย์เกินเลยความเป็นจริงไปมาก เป็นต้น ความรับผิดชอบประการนี้มีอายุความผูกพันต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเงินกู้เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี

6) ความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการเงินกู้กับคณะกรรมการดำเนินการ

คณะกรรมการเงินกู้ถือได้ว่าเป็นหน่วยงานที่เกิดขึ้นจากเจตนาของคณะกรรมการดำเนินการที่จะแต่งตั้งให้มาช่วยกลั่นกรองงาน ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการชุดเล็กกับคณะกรรมการชุดใหญ่ จึงมีน้อยอยู่ 3 ประการ คือ

ก. นิตินสัมพันธ์ (Legal Co-ordination)

กรณีนี้หมายความว่า ทั้งคณะกรรมการเงินกู้และคณะกรรมการดำเนินการต่างมีข้อผูกพันตามกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติสหกรณ์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่จะรับผิดชอบต่อข้อวินิจฉัยในการทำงานร่วมกัน ดังนั้นคณะกรรมการเงินกู้และคณะกรรมการดำเนินการจึงต้องมีการประสานงานกันอยู่เสมอเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเงินกู้ที่ได้มีข้อวินิจฉัยในด้านการให้เงินกู้แก่สมาชิกประการต่างๆ

ข. สัมพันธภาพในงาน (Job – Relation)

หมายถึงว่า คณะกรรมการดำเนินการย่อมจะต้องให้นโยบายที่ชัดเจนของการให้เงินกู้แก่สมาชิก เพื่อให้คณะกรรมการเงินกู้ได้รับทราบ ขณะเดียวกันคณะกรรมการเงินกู้ก็ต้องมีรายงานความเคลื่อนไหว ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ ตลอดจนความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการในโอกาสแรกที่มี

ค. ความรับผิดชอบร่วมกัน (Collective Responsibility)

เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการดำเนินการกับคณะกรรมการเงินกู้ โดยมีความรับผิดชอบร่วมกันอยู่ 2 ระดับ

ในระดับที่ 1 เป็นความรับผิดชอบร่วมกันต่อผลงาน หมายถึง มีพิกว่าผลของงานจะบังเกิดขึ้นในรูปใดก็ตามคณะกรรมการดำเนินการ และคณะกรรมการเงินกู้ย่อมอยู่ในข่ายที่จะต้องร่วมรับผิดชอบต่อผลที่ปรากฏ

ในระดับที่ 2 ความรับผิดชอบร่วมกันในอันที่จะร่วมกันแก้ไข ปัญหา อุปสรรค ปัญหาต่างๆ อันจะพึงมีเกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน เพื่อให้งานที่มีอุปสรรค ปัญหา ดังกล่าว สามารถคลี่คลายไปได้ อย่างเป็นผลดีต่อสหกรณ์

อนึ่ง ความรับผิดชอบร่วมกันนี้ มักจะมีประเด็นว่าคณะกรรมการเงินกู้ เมื่อรับผิดชอบในฐานะที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการเงินกู้แล้ว ยังต้องรับผิดชอบในฐานะที่เป็นคณะกรรมการดำเนินการเพิ่มเติมซ้ำอีกหรือไม่ ในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้นต่อสหกรณ์ สำหรับประเด็นนี้ ต้องถือว่าเมื่อบุคคลในคณะกรรมการเงินกู้ก็คือบุคคลหนึ่งในคณะกรรมการดำเนินการอยู่แล้ว ดังนั้นถ้าแม้จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นก็ย่อมจะต้องมีความรับผิดชอบเพียงครั้งเดียว จะไม่มีการรับผิดชอบซ้ำสองเพราะถ้าเป็นเช่นนั้นก็เท่ากับว่า การกระทำความผิดจะถูกลงโทษสองครั้ง (Double Punishment) ซึ่งไม่ต้องด้วยหลักของการให้โทษให้โทษที่ถือเป็นสากล ในอีกประเด็นหนึ่งก็มักจะมีข้อปุจฉาว่า น้ำหนักของความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสหกรณ์ ควรจะเท่าเทียมกันหรือไม่ เพราะบางกรณีก็มักจะทำให้มีความรับผิดชอบแตกต่างกัน ในกรณีเช่นนี้ถ้าจะให้มีน้ำหนักความรับผิดชอบแตกต่างกันแล้ว ก็ต้องพิจารณาดูว่าสหกรณ์ได้มีการจ่ายค่าตอบแทนลดหลั่นกันตามตำแหน่งหน้าที่ภายในคณะกรรมการดำเนินการหรือไม่ ถ้าปรากฏว่าสหกรณ์มีการจ่ายค่าตอบแทนด้วยน้ำหนักที่แตกต่างกันก็ย่อมจะมีผลทำให้ความรับผิดชอบต่อความเสียหายของคณะกรรมการแต่ละตำแหน่งมีน้ำหนักที่แตกต่างกันไปด้วย ทั้งนี้

เพื่อความเป็นธรรมในการที่จะให้เกิดดุลยภาพของการตอบแทนกับความรับผิดชอบที่ต้องมีอยู่คู่กับตำแหน่งงานนั้นๆ

6.1) รายงานของคณะกรรมการเงินกู้

ในการพิจารณาเงินกู้ของคณะกรรมการที่ได้ดำเนินการไปในแต่ละครั้งชอบที่จะต้องมีเอกสารสำคัญอยู่ 2 ลักษณะ กล่าวคือ

ก. บันทึกการประชุมคณะกรรมการเงินกู้ซึ่งจะมีข้อมูลเกี่ยวกับการพิจารณาเงินกู้ที่สมาชิกสหกรณ์ยื่นขอกู้เงินต่อสหกรณ์

ข. เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการดำเนินการในการที่จะชี้แจงเสนอแนะ เพื่อการแก้ไขปรับปรุงงานหรือแจ้งให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคของงานเงินกู้ ตลอดจนแนวโน้มหรือความน่าจะเป็นในอนาคต ซึ่งคณะกรรมการเงินกู้ประสงค์จะให้สหกรณ์มีการเตรียมแผนงาน หรือเตรียมทรัพยากรเอาไว้ล่วงหน้าเพื่อความสะดวกแก่การปฏิบัติงาน รายงานของคณะกรรมการเงินกู้ควรมีรายละเอียดดังนี้

1. ปริมาณผู้กู้เงิน
 2. เหตุผลที่ขอเงิน
 3. วงเงินที่ขอเงิน
 4. การอนุมัติเงินกู้
 5. การไม่อนุมัติเงินกู้
 6. ข้อสังเกตต่างๆ
 7. รายงานการติดตามผลของการให้เงินกู้ สำหรับการติดตามผลการกู้เงินนั้น คณะกรรมการเงินกู้ชอบที่จะมีวิธีการดำเนินการดังนี้ เบื้องต้นถ้ามีความจำเป็นอาจตั้งอนุกรรมการต่างหากขึ้นมาช่วยปฏิบัติงานก็ได้ เบื้องกลางต้องเข้าตรวจสอบติดตามผลการใช้เงินของสมาชิกที่กู้เงินเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวอ้าง การดำเนินการขั้นนี้สามารถทำได้โดยวิธีการต่างๆ อย่างหลากหลาย อาทิ
 8. การสดับตรับฟัง หมายถึง การฟังข่าวสารข้อมูลโดยทั่วไปจากคำบอกเล่าของสมาชิกหรือผู้เกี่ยวข้องซึ่งนำข้อมูลของผู้กู้เงินมาแจ้งให้ทราบ
 9. การสำรวจทางตรง ได้แก่ การที่คณะกรรมการเงินกู้ไปตรวจสอบเงินกู้แต่ละรายด้วยตัวเอง เพื่อให้ประจักษ์ว่าได้มีการใช้เงินกู้ตามที่ผู้กู้ได้กล่าวอ้างกับสหกรณ์
 10. การสุ่มตัวอย่าง ด้วยการที่คณะกรรมการเงินกู้ อาจไปตรวจสอบเงินกู้บางรายด้วยตัวเอง โดยคัดสรรจากผู้กู้เงินที่เห็นว่าอาจจะไม่ได้ใช้เงินตรงตามวัตถุประสงค์
 11. การสำรวจตรวจสอบทางอ้อม ด้วยการส่งแบบสอบถามไปยังสมาชิกผู้กู้เงินและให้ตอบแบบสอบถามกลับมา โดยการนำแบบสอบถามนั้นเป็นข้อมูลในการพิจารณา
- ในเบื้องปลายเมื่อได้รับข้อมูลมาประการใดแล้วจะต้องรีบสรุปนำเสนอคณะกรรมการดำเนินการต่อไป โดยเฉพาะกรณีที่สมาชิกผิดนัดชำระหนี้

6.2) วัตถุประสงค์เงินกู้

การให้เงินกู้แก่สมาชิกแม้เป็นสิทธิที่สมาชิกสหกรณ์จะได้รับเงินกู้ก็ตามแต่ชอบที่คณะกรรมการเงินกู้จะต้องใช้ดุลพินิจซึ่งนำหน้ากติกาก่อนว่า การขอกู้เงินของสมาชิกรายนั้นมีวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้จ่ายสอดคล้องกับนโยบายที่สหกรณ์กำหนด หรืออยู่ในบรรทัดฐานแห่งระเบียบว่าด้วยการกู้เงิน สหกรณ์ที่สมาชิกจะต้องถือเป็นเกณฑ์ปฏิบัติหรือไม่ โดยมากสหกรณ์มิได้มีข้อกำหนดอย่างชัดเจนที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการกู้เงินประเภทฉุกเฉินหรือประเภทสามัญที่สมาชิกจะพึงกู้ไปจากสหกรณ์ ในกรณีเช่นนี้จึงจำเป็นที่คณะกรรมการเงินกู้จะต้องใช้พิจารณาญาณในการวินิจฉัยว่าเงินกู้แต่ละรายนั้น มีการกู้เงินในวงเงินที่เหมาะสมกับการนำไปใช้เพียงใด คณะกรรมการเงินกู้มีภาระโดยตรงที่จะต้องไม่อนุมัติเงินกู้เกินกว่าความจำเป็นที่แท้จริงเช่น สมาชิกขอกู้เงินเพื่อซ่อมแซมบ้านก็ต้องใช้ดุลพินิจว่าการซ่อมแซมนั้นควรจะใช้เงินเท่าใดจึงเหมาะสม เพื่อไม่ให้มีหนี้มากเกินไปเกินความจำเป็น ในอีกกรณีหนึ่ง คณะกรรมการเงินกู้ก็ต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ว่า การกู้เงินนั้นมีความจำเป็นและสร้างประโยชน์อย่างแท้จริงให้แก่สมาชิก เพราะคำขอกู้เงินของสมาชิกทุกรายมิใช่ว่าจะต้องอนุมัติตามที่ขอกู้

เฉพาะการกู้เงินประเภทพิเศษ โดยทั่วไปเงินกู้ประเภทนี้มักจะมีวัตถุประสงค์หลักที่กำหนดไว้กว้างๆ 3 ประการ คือ เพื่อการประกอบอาชีพ เพื่อจัดซื้อยานพาหนะ เพื่อเคหสถาน คณะกรรมการเงินกู้จึงต้องพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบว่าเงินกู้แต่ละรายนั้นมีเจตนารมณ์ตรงตามหลักเกณฑ์ของการให้เงินกู้เพื่อเหตุพิเศษที่สหกรณ์กำหนดไว้ ประเด็นนี้จึงมักมีข้อปัญหาเกิดขึ้นอยู่เรื่อยๆ ระหว่างสมาชิกกับสหกรณ์ว่า สมควรจะอนุมัติเงินกู้หรือไม่ เพียงใด อย่างไร เช่น สหกรณ์ควรจะรับจำนองที่ดินเปล่าเป็นหลักประกันเงินกู้ประเภทพิเศษทั่วราชอาณาจักรหรือไม่ สหกรณ์ควรจะอนุมัติให้สมาชิกซื้อรถยนต์ที่มีลักษณะเฉพาะเป็นพิเศษหรือไม่ เช่น รถขับเคลื่อน 4 ล้อ เป็นต้น

6.3) ข้อควรระวังสำหรับการพิจารณาให้เงินกู้

เจตนารมณ์ในการที่สหกรณ์จะพิจารณาให้สมาชิกได้รับเงินกู้ไปนั้นก็เนื่องจากว่า สหกรณ์มีความประสงค์จะช่วยให้สมาชิกมีสภาพการณที่ดีขึ้น เช่น พ้นจากหนี้สินที่พัวพันอยู่เป็นจำนวนมาก และต้องเสียดอกเบี้ยสูง หรือเพื่อให้สมาชิกมีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้นเพียงพอสมควรแก่ฐานะแห่งตน และเพื่อคลี่คลายการติดขัดของความจำเป็นในการใช้จ่ายประจำวัน ด้วยสาเหตุประการต่างๆ ดังกล่าวนี้ สหกรณ์จึงมีวัตถุประสงค์ในการให้เงินกู้แก่สมาชิกเพียงเท่าที่เหมาะสม และจำเป็นครอบคลุมต่อค่าใช้จ่ายอันพึงมีเท่านั้น สหกรณ์ไม่มีเจตนาที่จะให้เงินกู้แก่สมาชิกอย่างมากมายในวงเงินที่สูงโดยทำให้สมาชิกมีหนี้สินพอกพูนขึ้น โดยปราศจากความมั่นคงในชีวิต แม้ว่าสหกรณ์จะมีวงเงินที่กำหนดไว้ให้แก่สมาชิกเป็นจำนวนมากก็ตาม แต่ก็มิได้หมายความว่าสมาชิกทุกคนจะกู้เงินในวงเงินสูงๆ เหล่านั้นเพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจการอันไม่จำเป็น และไม่เป็นประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิก หากไม่แล้วสหกรณ์ก็จะกลายเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มาสร้างภาระให้สมาชิกต้องแบกรับน้ำหนักแห่งหนี้สินมากขึ้น ในชั้นนี้จึงเป็นพันธกิจที่คณะกรรมการเงินกู้จะต้องให้สมาชิกของสหกรณ์ได้เข้าใจถึงเจตนารมณ์อันดีงามที่สหกรณ์จะพึงมีให้ในการสนับสนุน ช่วยเหลือ เกื้อกูลต่อสมาชิก

7) ความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการเงินกู้กับฝ่ายจัดการ

โดยที่คณะกรรมการเงินกู้จะต้องอาศัยข้อมูลอย่างหลากหลายจากฝ่ายจัดการ ดังนั้นคณะกรรมการเงินกู้จึงจะต้องมีสัมพันธภาพอันดีกับฝ่ายจัดการ โดยให้ฝ่ายจัดการได้ทราบถึง

ก. แนวทางหรือเจตจำนงของคณะกรรมการเงินกู้ในการทำงาน ทั้งนี้เพื่อให้ฝ่ายจัดการได้เข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้องตามความต้องการของการทำงาน ซึ่งคณะกรรมการเงินกู้กำหนดขึ้น การสร้างแนวทางของการทำงานจะช่วยให้ฝ่ายจัดการสามารถนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อคณะกรรมการเงินกู้ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว ตรงตามวัตถุประสงค์ของการทำงาน

ข. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องหมั่นทำความรู้จัก ค้นเคยกับเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ทุกระดับชั้น เพื่อจะได้สามารถขอความร่วมมือและประสานงานได้อย่างถูกต้อง ตามภารกิจความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่แต่ละคนที่มีอยู่ อันเป็นการป้องกันมิให้เกิดการสั่งงานสับสน ผิดตำแหน่งหน้าที่

ค. คณะกรรมการเงินกู้และโดยเฉพาะกับผู้จัดการ ควรจะมีการปรึกษาหารือหรือมีการประชุมอย่างไม่เป็นทางการตามวาระและโอกาสอันควร เพื่อให้ทราบถึงอุปสรรค ปัญหา ความต้องการ ข้อขัดข้อง ข้อเสนอแนะ ความน่าจะเป็น หรือแนวโน้มต่าง ๆ ทั้งทางด้านสมาชิก และแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์โดยตรง เพื่อคณะกรรมการเงินกู้จะได้นำมาหาทางพิจารณาดำเนินการให้เหมาะสมต่อไป

ง. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องประสานงานกับฝ่ายจัดการในด้านเอกสารเป็นอย่างดี เพื่อให้การจัดทำเก็บเอกสารของสหกรณ์สามารถเป็นไปได้อย่างมีระบบ มีระเบียบที่ดี ในประเด็นนี้ คณะกรรมการเงินกู้ชอบที่จะให้ฝ่ายจัดการได้เข้าใจว่าประสงค์จะให้ฝ่ายจัดการจัดเก็บเอกสารอันเกี่ยวข้องเนื่องกับการให้เงินกู้ไว้ในลักษณะใด เพื่อสามารถหยิบค้นได้ง่าย

จ. ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลเงินกู้นั้นต้องถือว่าเป็นความลับอย่างยิ่งของสหกรณ์ และของสมาชิก ดังนั้นข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการให้เงินกู้ จึงไม่จำเป็นที่จะต้องให้ฝ่ายจัดการโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ผู้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกรให้เงินกู้มีโอกาสได้เข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นเป็นอันขาด กรณีเช่นนี้คณะกรรมการเงินกู้จะต้องประสานงานและขอความร่วมมือในการรักษาความลับนี้กับผู้จัดการสหกรณ์ เพื่อให้การรักษาข้อมูลเงินกู้อยู่ในลักษณะของการเก็บชั้นความลับอย่างดีที่สุด

2. บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการเงินกู้

1) ความหมายของคำว่า บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ

1. บทบาท

โดยที่คณะกรรมการเงินกู้เป็นผู้รับภาระในการวินิจฉัยเงินกู้จากคณะกรรมการดำเนินการด้วยเหตุนี้จึงต้องมีบทบาทในการที่จะเป็นผู้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ก. คณะกรรมการเงินกู้ต้องเตือนตนเองอยู่เสมอว่า ตัวเองนั้นมีบทบาทเป็นตัวแทนของสหกรณ์ มิใช่เป็นตัวการ ดังนั้น จึงไม่ควรที่จะแสดงบทบาทของการเป็นเจ้าของเงิน เพราะตนเองเป็นแต่เพียงรับงานมาทำให้เกิดผลดีที่สุดเท่านั้น

ข. คณะกรรมการเงินกู้ต้องตระหนักว่า ตัวเองไม่ใช่บุรุษไปรษณีย์ ดังนั้น จึงไม่ใช่เพียงแสดงบทบาทของการรับส่งเอกสารโดยปราศจากจิตวิญญาณหรือจิตสำนึกในการทำงาน

ค. คณะกรรมการเงินกู้ต้องไม่แสดงบทบาทในการเป็นพ่อค้าคนกลาง กล่าวคือ รับเงินกู้ที่ได้อนุมัติแล้วจากสหกรณ์นำไปส่งให้แก่สมาชิกผู้กู้เงิน และก็ไม่ใช้ผู้ที่รับการชำระเงินคืนจากสมาชิกผู้กู้เงินมาส่งให้กับสหกรณ์ด้วย

ง. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องแสดงบทบาทของความเป็นเจ้าของสหกรณ์ด้วย โดยการกระตุ้นเตือนให้สมาชิกผู้กู้เงินเฉพาะเท่าที่จำเป็นทั้งในแง่ของปริมาณเงินกู้และวัตถุประสงค์ที่จะขอกู้เงิน

จ. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องมีบทบาทของการเป็นผู้เฝ้าระวัง ไม่เฉยเมยต่อความต้องการใช้บริการเงินกู้จากสมาชิกในด้านต่าง ๆ ขณะเดียวกันเมื่อได้รับทราบหรือได้รับเอกสารคำขอกู้เงินจากสมาชิกก็ชอบที่จะต้องเร่งดำเนินการให้โดยเร็ว

ฉ. คณะกรรมการเงินกู้ต้องมีบทบาทของการเป็นนักประชาสัมพันธ์ที่จะต้องให้ความรู้ความเข้าใจอันดีแก่สมาชิกในด้านการกู้เงินไปจากสหกรณ์

2. หน้าที่

ก. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องเรียนรู้หลักของการให้เงินกู้แก่สมาชิก เพื่อที่จะสามารถอธิบายชี้แจงให้สมาชิกได้เข้าใจถึงกรณีที่คำขอกู้เงินนั้นอยู่ในข่ายที่ได้รับการพิจารณาหรือมิได้รับการพิจารณา

ข. คณะกรรมการเงินกู้ต้องติดตามการใช้เงินกู้ของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อมิให้เงินกู้ของสหกรณ์ถูกเบี่ยงเบนไปในทิศทางที่ผิดไปจากวัตถุประสงค์ ซึ่งกำหนดไว้

ค. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องดูแลให้มีการจัดทำหลักฐานต่าง ๆ ตลอดจนเอกสารสำคัญ ๆ ในการกู้เงินอย่างครบถ้วน สมบูรณ์ และต้องดูแลให้มีการจัดเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในระบบ ระเบียบอันดีตามที่กำหนดไว้

ง. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องมีบันทึกการประชุม การพิจารณาเงินกู้ทุกครั้งอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และจะต้องมีเอกสารเกี่ยวเนื่องอันสัมพันธ์ถึงข้อเสนอแนะ และความเห็นต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคถ้ามี จัดทำขึ้นเป็นรายงานเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการแนบประกอบไว้ด้วย

จ. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องกลั่นกรองเงินกู้ด้วยวิจาร์ณญาณและด้วยความละเอียด รอบคอบ เป็นธรรม ต้องมีความเข้าใจ รอบรู้ถึงข้อมูลที่เสนอขึ้นมาให้พิจารณาอย่างปราศจากข้อสงสัย

ฉ. คณะกรรมการเงินกู้ต้องเข้าประชุมเพื่อพิจารณาเงินกู้ทุกครั้ง ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน จะต้องใช้มติด้วยการเวียนเอกสารการขอกู้เงิน ให้ถือปฏิบัติแต่เฉพาะรายที่ว่าเงินกู้นั้นผู้กู้มีองค์ประกอบที่ครบถ้วน สมบูรณ์ตามปรกติอยู่แล้ว และมีคุณสมบัติครบตามเงื่อนไขที่วางบรรทัดฐานไว้ว่าด้วยระเบียบการกู้เงินของสมาชิก เฉพาะเงินกู้ที่ไม่ตรงตามเงื่อนไขหรือต้องใช้ดุลพินิจความเห็นเป็นพิเศษ ไม่ควรใช้มติเวียนในการขอความเห็นชอบระหว่างคณะกรรมการเงินกู้

ช. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องรักษาเอกสารข้อมูล ข้อความของสมาชิกที่มาขอกู้เงินให้เป็นความลับอย่างยิ่ง และไม่เปิดเผยเรื่องใด ๆ อันเป็นความลับของสมาชิกผู้กู้เงินต่อบุคคลที่สาม

ซ. คณะกรรมการเงินกู้ต้องให้คำชี้แนะแก่สมาชิกผู้ขอกู้เงิน เพื่อให้เข้าใจถึงสิทธิ และคุณสมบัติที่สำคัญในอันที่จะกู้เงินจากสหกรณ์ได้ คณะกรรมการเงินกู้จะต้องตระหนกอยู่เสมอว่า ไม่ใช่คำขอกู้เงินจากสมาชิกจะต้องได้รับการอนุมัติทุกราย ขณะเดียวกันก็ต้องให้สมาชิกและที่ประชุมคณะกรรมการเงินกู้ได้เข้าใจถึงสิทธิ คุณสมบัติ วัตถุประสงค์ ความจำเป็นของการกู้เงิน ซึ่งสมาชิกแต่ละคนมีความแตกต่างกันอีกด้วย

3. ความรับผิดชอบ

คณะกรรมการเงินกู้ นอกจากมีความรับผิดชอบทั้งในแง่ขอบเขตแห่งภารกิจที่ตนปฏิบัติงานอยู่แล้ว และความรับผิดชอบโดยตรงต่อผลของการปฏิบัติงานอีกด้วย นอกเหนือจากนี้ยังมีความรับผิดชอบอีก 3 ด้าน คือ

ก. ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility)

(1) คณะกรรมการเงินกู้จะต้องดูแลให้เงินที่สมาชิกกู้ไปนั้นเป็นประโยชน์ต่อผู้กู้หรือครอบครัวอย่างแท้จริง

(2) คณะกรรมการเงินกู้ต้องไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมในการพิจารณาเงินกู้ (Unjust Discrimination) โดยให้คำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์กร (Organization Benefit) ในการพิจารณาเงินกู้ในแต่ละรายเป็นสำคัญ

(3) คณะกรรมการเงินกู้ต้องตระหนักว่า ความรับผิดชอบนั้นเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกฝ่าย (Collective Responsibility) ดังนั้น การพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติเงินกู้จึงต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักการ นโยบาย เจตนารมณ์ที่วางไว้เป็นสำคัญ การอันใดที่ไม่ตรงกับบรรทัดฐาน ซึ่งกำหนดในระเบียบว่าด้วยเงินกู้หากจะพิจารณาดำเนินการประการใดก็ต้องถือเอามติส่วนรวมเป็นหลัก และแม้เมื่อมีมติส่วนรวมเป็นประการใดแล้วกรรมการเงินกู้คนหนึ่งคนใดโดยอมจะไม่สามารถกล่าวอ้างได้ว่า ตนไม่เห็นพ้อง เว้นเสียแต่ว่าจะได้สงวนสิทธิ์สำแดงความเห็นของตนบันทึกจดแจ้งไว้ในบันทึกการประชุมอย่างเป็นทางการลักษณะอักษร

(4) คณะกรรมการเงินกู้จะต้องตระหนักว่างานสหกรณ์เป็นงานอาสา จึงต้องทำด้วยความสมัครใจและเสียสละ กระนั้นก็ต้องไม่ทำให้งานประจำที่ตนดำเนินการอยู่นั้นเสียประโยชน์ไปด้วย

(5) คณะกรรมการเงินกู้ต้องร่วมกันหาทางแก้ไขความต้องการเงินกู้ของสมาชิกอย่างเป็นระบบ และมีหลักการ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความต้องการของสมาชิกเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ก็จะต้องคำนึงถึงว่าความต้องการของสมาชิกนั้นชอบด้วยเหตุผลที่จะให้การสนับสนุน

(6) คณะกรรมการเงินกู้จะต้องวางกำหนดกฎเกณฑ์ใดๆ ก็ตามบนพื้นฐานที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของสมาชิกเป็นส่วนรวม หรือเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ต้องไม่ละเลยความมั่นคงของสหกรณ์ด้วย

ข. ความรับผิดชอบต่อองค์กร (Organization Responsibility) ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อองค์กรซึ่งหมายถึงตัวสถาบันของสหกรณ์ โดยคณะกรรมการเงินกู้จะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) จะต้องไม่ทำการใดหรือมีข้อวินิจฉัยใดภายใต้ความกดดันของกลุ่มผลประโยชน์ และไม่ให้นำหน้าข้างหนึ่งข้างใด โดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นบรรทัดฐาน

(2) คณะกรรมการเงินกู้จะต้องทบทวนกฎเกณฑ์การให้บริการเงินกู้ โดยไม่เป็นการนำผลร้ายมาสู่สถาบันสหกรณ์ เช่น เอาค่าหุ้นของสมาชิกไปบวกอยู่ในวงเงินกู้ หรือการให้สมาชิกสามารถค้าประกันในวงเงินตามใจสมัครหรือให้สมาชิกค้าประกันผู้กู้ได้โดยไม่จำกัดจำนวน เป็นต้น

(3) คณะกรรมการเงินกู้จะต้องอุทิศเวลาให้กับการพิจารณาเงินกู้หรือการประชุมคณะกรรมการเงินกู้ได้เสมอ โดยเฉพาะเมื่อมีเหตุจำเป็น เช่น เกิดกรณีฉุกเฉิน แรงด่วน หรือกรณีที่สหกรณ์มีเงินเข้ามามากผิดปกติ

(4) คณะกรรมการเงินกู้จะต้องพยายามหาทางทำให้การกู้เงินของสมาชิกสามารถดำเนินไปได้ด้วยความสะดวกและรวดเร็ว แต่ต้องอยู่ภายใต้ความปลอดภัยและความถูกต้องด้วย คณะกรรมการเงินกู้จะต้องคำนึงถึงความประหยัดของสหกรณ์เป็นสำคัญ แต่การประหยัดนั้นจะต้องได้ประโยชน์ต่อสหกรณ์อย่าให้กลับเป็นโทษต่อสหกรณ์ เช่น ถ้าเป็นไปได้คณะกรรมการเงินกู้น่าจะนัดประชุมในวันที่ตรงกับการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ เพื่อจะประหยัดงบประมาณค่าพาหนะ หรือกรณีที่จะมีแบบพิมพ์คำขอกู้เงินก็น่าจะใช้แบบพิมพ์ที่มีขนาดและสี แตกต่างกันเพื่อสามารถจำแนกประเภทการกู้ได้โดยสะดวกง่ายดายไม่เกิดความสับสน อีกทั้งยังป้องกันมิให้เกิดการดำเนินการที่มีขอบต่อการกู้เงินได้โดยง่าย

(5) คณะกรรมการเงินกู้จะต้องพิจารณาเงินกู้ด้วยหลักจริยธรรม คุณธรรม มิใช่เอาชนะกันโดยทิวี่มานะ หรือระบบพรรคพวก

(6) เมื่อมีการประชุมคณะกรรมการเงินกู้จะต้องให้มีการจัดทำบันทึกผลการประชุมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเสมอ และจะต้องดูแลให้บันทึกการประชุมนั้นมีสาระสำคัญตรงตามมติของที่ประชุมด้วย

ค. ความรับผิดชอบส่วนบุคคล (Self Responsibility) หมายถึง คณะกรรมการเงินกู้จะต้องมีความรับผิดชอบส่วนตนในการทำงานเป็นองค์ประกอบด้วย โดยต้องถือปฏิบัติ ดังนี้

(1) จะต้องศึกษา รอบรู้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนสถานภาพของสหกรณ์เพื่อประกอบดุลพินิจในการพิจารณาเงินกู้

(2) จะต้องแน่ใจว่า ตนเองนั้นรู้หลักและสามารถนำหลักการทางวิชาการเกี่ยวกับการพิจารณาเงินกู้มาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม

(3) คณะกรรมการเงินกู้ต้องเข้าใจ ต้องรู้นโยบาย และระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้ของสหกรณ์เป็นอย่างดี

(4) ถ้าแม้ว่ามีความเห็นที่แตกต่างและอยู่ในหลักการที่สำคัญอันจำเป็น กรรมการในคณะกรรมการเงินกู้ผู้นั้นจะต้องให้บันทึกคำสงวนสิทธิ์ของตนไว้เป็นหลักฐาน

(5) คณะกรรมการเงินกู้จะต้องไม่หาผลประโยชน์จากการให้เงินกู้ของสหกรณ์

(6) การพิจารณาเงินกู้ต้องแน่ใจว่า ตนได้ใช้วิจารณญาณโดยลำพังแห่งตนอย่างแท้จริงและโดยสุจริตบนพื้นฐานของหลักการ มิใช่พิจารณาโอนเอียงไปตามเสียงข้างมาก

(7) คณะกรรมการเงินกู้จะต้องรับผิดชอบต่อข้อมูลทุกด้านทุกประการที่ตนเองเป็นผู้กลั่นกรองหรือนำเสนอ มิพักกว่าข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลปฐมภูมิ หรือทุติยภูมิก็ตาม

(8) ก่อนจะมีการให้คำรับรองบันทึกการประชุม กรรมการในคณะกรรมการเงินกู้จะต้องตรวจสอบบันทึกการประชุมที่ได้จัดทำขึ้นโดยละเอียด มิฉะนั้นถ้าแม้มีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้น และทำให้ตนต้องเสียประโยชน์หรือต้องรับผิดชอบก็มีอาจยกขึ้นกล่าวอ้างได้ เพราะการรับรองบันทึกการประชุมย่อมผูกมัดตนเองโดยปริยาย

ข้อสังเกตอันสำคัญในด้านความรับผิดชอบก็คือ ความรับผิดชอบนั้นให้หมายรวมถึงการมอบอำนาจให้ไปกระทำการแทนคณะกรรมการเงินกู้ด้วย เพราะเมื่อผู้รับอำนาจไปกระทำการแทนได้ดำเนินงานไปในรูปใดแล้วก็ให้ถือเสมือนหนึ่งว่าผู้มอบอำนาจเป็นผู้ไปกระทำการด้วยตนเอง ตามหลักการบริหารที่วางเกณฑ์ไว้ว่า การมอบอำนาจให้ใครไปปฏิบัติอาจกระทำได้เลยเสมอ แต่การปฏิเสธความรับผิดชอบกระทำมิได้ (Authority can be delegated but responsibility never)

3. การบริหารงานของคณะกรรมการเงินกู้

1) การส่งเสริมให้ความรู้ด้านเงินกู้แก่สมาชิกตามปรัชญาสหกรณ์

การให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกของสหกรณ์แม้จะเป็นหลักการที่สหกรณ์จะพึงปฏิบัติเป็นปกติอยู่แล้ว แต่ส่วนที่สำคัญก็คือจะต้องให้สมาชิกได้ตระหนักว่า

ก. เงินที่สมาชิกกู้ไปนั้นมีได้เป็นเงินของตนเอง แต่เป็นเงินส่วนรวมที่สมาชิกทุกคนเป็นเจ้าของ แม้ว่าสมาชิกนั้นจะมีหุ้นอยู่มากและก็เป็นจำนวนเงินที่น้อยกว่าหรือเท่ากับทุนเรือนหุ้นของตนก็ตาม เพราะว่าทุนเรือนหุ้นนั้นสหกรณ์ได้นำไปลงทุนในทิศทางอื่นแล้ว

ข. การที่สมาชิกจะกู้เงินกับสหกรณ์ คณะกรรมการเงินกู้จะต้องให้สมาชิกเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่า สิทธิการกู้เงินจะเกิดได้อย่างสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อสมาชิกนั้นมีคุณสมบัติอันครบถ้วนเสียก่อน เพราะโดยมากสมาชิกมักจะกล่าวอ้างถึงสิทธิในการกู้เงินโดยมิได้คำนึงถึงว่า ตนมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่สหกรณ์กำหนดเอาไว้ในระเบียบหรือในหลักการว่าด้วยการกู้เงินหรือไม่

ค. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องให้สมาชิกได้เข้าใจว่า การไปตรวจสอบหรือสอบถามการนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวอ้างในคำขอกู้เงินของสมาชิกนั้น คณะกรรมการเงินกู้มิใช่มาจับผิดสมาชิก แต่เพียงประสงค์จะให้สมาชิกสามารถบริหารเงินกู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อเป็นผลดีแก่ตัวสมาชิกเอง และจะไม่ถึงกับไปสร้างความเดือดร้อน ผูกพันต่อผู้ค้าประกัน ตลอดจนครอบครัวของสมาชิกที่ได้กู้เงินไปจากสหกรณ์

ง. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องให้สมาชิกได้รับรู้ถึงวิธีการ ขั้นตอนการดำเนินงาน หลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ที่ได้วางบรรทัดฐานไว้เพื่อเกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน จะได้ไม่เป็นปัญหาโต้แย้งในภายหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่สมาชิกมิได้รับอนุมัติเงินกู้สมเจตนารมณ์

จ. คณะกรรมการเงินกู้ควรจะมีการทบทวน ชี้แจง บรรยาย หรือจัดส่งเอกสารประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกได้ทราบเป็นครั้งคราว แต่ต้องสม่ำเสมอในด้านประโยชน์และคุณค่าของการให้เงินกู้ที่สหกรณ์พึงคาดหวังจากสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเน้นที่จะไม่ให้เป็นการเพิ่มภาระทางเศรษฐกิจแก่สมาชิกอย่างปราศจากความจำเป็น

2) แนวทางการกำหนดนโยบายเงินกู้

โดยที่คณะกรรมการดำเนินการจะต้องเป็นผู้วางบรรทัดฐานตามนโยบายการบริหารงานของตน ซึ่งหมายรวมถึงการให้เงินกู้แก่สมาชิกด้วย ดังนั้น คณะกรรมการเงินกู้จึงชอบที่จะต้องได้รับนโยบายและทำความเข้าใจในนโยบายนั้นกับคณะกรรมการดำเนินการ กระนั้นก็ดี การกำหนดนโยบายมิใช่ใช้วิธีการเฉพาะการสั่งการจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง (Top down) เท่านั้น แต่การกำหนดนโยบายอาจจะเป็นการทวนกลับขึ้นไปจากความต้องการพื้นฐานไปสู่ผู้บริหาร (Bottom up) ก็ได้ดังนั้น คณะกรรมการเงินกู้จึงอาจกำหนดนโยบายของการให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์โดยหารีหรือร่วมกันกับคณะกรรมการดำเนินการเพื่อวางเป็นนโยบายของสหกรณ์ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึง

- ก. นโยบายจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสามารถในการให้บริการเงินกู้ที่สหกรณ์จะพึงทำได้
- ข. จะต้องเป็นนโยบายที่อยู่ในขอบเขตของวัตถุประสงค์แห่งสหกรณ์
- ค. นโยบายที่กำหนดจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความมั่นคง เสถียรภาพการดำเนินงานของสหกรณ์เป็นสำคัญ

ง. นโยบายที่กำหนดจะต้องไม่ใช่เฉพาะกิจ เฉพาะกลุ่ม เฉพาะบุคคล เฉพาะสถานการณ์ แต่จะต้องเป็นบรรทัดฐานแห่งการปฏิบัติอย่างยั่งยืน

จ. นโยบายที่วางไว้ต้องไม่เพิ่มภาระอันเป็นผลร้ายต่อตัวสมาชิกและสหกรณ์ รวมทั้งต้องคำนึงถึงภาระความรับผิดชอบของผู้ค้าประกันด้วย

ฉ. นโยบายที่สหกรณ์กำหนดขึ้นนั้นจะต้องคำนึงถึงความเป็นสากล หรือจะต้องคำนึงถึงหลักหรือเกณฑ์ที่เป็นบรรทัดฐานแห่งการปฏิบัติทั่วไป อันสถาบันการเงินจะพึงปฏิบัติ มิใช่เป็นกฎเกณฑ์หรือนโยบายที่สร้างขึ้นเองอย่างปราศจากน้ำหนักหรือปราศจากหลักอ้างอิง

ช. การกำหนดนโยบายต่างๆ ที่สหกรณ์จะนำไปใช้ในรูปคณะกรรมการเงินกู้ต้องคำนึงถึงการจำแนกความรับผิดชอบตามลำดับชั้นของการบริหาร (Line Management) เป็นสำคัญด้วย ทั้งนี้เพราะเนื่องจากหลาย ๆ สหกรณ์มักกำหนดนโยบายโดยมิได้คำนึงถึงความชอบธรรมในความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย

3) หลักการกำหนดอัตราดอกเบี้ย

สหกรณ์จะต้องกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรม และต้องไม่เบี่ยงเบนหรือบิดเบือนไปจากความน่าจะเป็นของราคาตลาดด้วย โดยความเป็นจริงคณะกรรมการเงินกู้ไม่มีหน้าที่โดยตรงที่จะกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ แต่คณะกรรมการเงินกู้ชอบที่จะเสนอความเห็นเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่อคณะกรรมการดำเนินการเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย หลักการที่สำคัญของการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ก็คือ

ก. อัตราดอกเบี้ยนั้นจะต้องไม่สูงไปกว่าตลาดมากนัก (เฉพาะกรณีจำเป็นต้องกำหนดอัตราในระดับสูง)

ข. อัตราดอกเบี้ยต้องคำนึงถึงต้นทุนของสหกรณ์

ค. อัตราดอกเบี้ยต้องไม่ตั้งสำรองเผื่อค่าเงินเฉลี่ยคืนประจำปี

ง. อัตราดอกเบี้ยจะต้องไม่ต่ำกว่าอัตราเงินปันผลของสหกรณ์จนผิดสังเกต กระทั่งสมาชิกถือเป็นเหตุค่ากำไรจากการกู้เงิน

จ. อัตราดอกเบี้ยของสหกรณ์จะต้องไม่สูงมากนัก เพียงเพื่อจะนำส่วนเกินของอัตราดอกเบี้ยมาคำนวณจ่ายเป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกในการจัดสรรกำไรประจำปีด้วยอัตราที่สูง

ฉ. อัตราดอกเบี้ยของสหกรณ์จะต้องพร้อมที่จะปรับเพิ่มหรือลดได้อย่างทันการณ์ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายแฝงซึ่งสหกรณ์อาจจะต้องเผชิญกับการที่เงินกู้นั้นมีปัญหา เช่น การเสื่อมค่าของทรัพย์สินที่เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน การไม่สามารถชำระหนี้คืนแก่สหกรณ์ของผู้กู้เงิน การที่ผู้ค้าประกันไม่อยู่ในภาวะที่ชำระหนี้แทนผู้กู้เงินได้ การที่ผู้กู้หรือผู้ค้าประกันถึงแก่กรรม เป็นต้น

4) การแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบการให้เงินกู้

สหกรณ์โดยคณะกรรมการเงินกู้อาจพิจารณาปรับปรุง แก้ไข เปลี่ยนแปลง เงื่อนไขหรือหลักการที่กำหนดไว้ในระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สมาชิกได้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมทันต่อเหตุการณ์ หรือเพื่อความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานอันจะส่งผลดีต่อสหกรณ์ การแก้ไขระเบียบเงินกู้นั้น คณะกรรมการเงินกู้จะต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการดำเนินการ ระเบียบนั้นจึงจะนำไปใช้ปฏิบัติได้ ในการแก้ไขระเบียบการให้เงินกู้แก่สมาชิกคณะกรรมการเงินกู้จะต้องคำนึงถึงว่า ไม่แก้ไขไปตามกระแสที่

เกิดขึ้นจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่จะต้องแก้ไขเนื่องจากข้อกำหนดที่วางไว้แต่เดิมไม่อาจเกิดผลดีแก่การดำเนินงานอีกต่อไป หรือเนื่องจากเห็นว่ามีความใหม่ที่ดีกว่า ทั้งนี้คณะกรรมการเงินกู้จะต้องนำเอาหลักการต่างๆ มาบูรณาการอย่างครบถ้วนแล้ว เหนือสิ่งอื่นใดคณะกรรมการเงินกู้จะต้องแน่ใจว่า การทบทวนหรือแก้ไขระเบียบว่าด้วยการกู้เงินจะยังประโยชน์ต่อ

1. สถาบัน คือ สหกรณ์
2. การบริหาร คือ คณะกรรมการดำเนินการ
3. การปฏิบัติการ คือ ฝ่ายเจ้าหน้าที่และฝ่ายจัดการ
4. ตัวสมาชิกและครอบครัว

ในหลายๆ กรณีคณะกรรมการเงินกู้มีพันธกิจที่จะต้องทบทวนระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สมาชิก เนื่องจากว่า บางครั้งอาจเป็นเพราะระเบียบนั้นไม่เอื้ออำนวยต่อความสะดวกในการปฏิบัติหรือเกิดความไม่คล่องตัวในการทำงาน หรือในบางกรณีก็เกิดจากการมีขั้นตอน หรือใช้เอกสารประกอบการกู้เงินมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น เกิดการซ้ำซ้อนในการใช้เอกสารหรือในการปฏิบัติงาน ดังนั้น คณะกรรมการเงินกู้จึงอาจจะต้องมีการจัดทำกรทบทวนเพื่อปฏิรูปการทำงานในกระบวนการให้เงินกู้แก่สมาชิกสะดวกยิ่งขึ้น (Work Simplification) ควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้การบริหารงานและการให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกสามารถดำเนินการไปได้อย่างทรงประสิทธิภาพ สมดังเจตจำนงของสหกรณ์

4. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเงินกู้ตามข้อบังคับ

คณะกรรมการเงินกู้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยอนุมัติการให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์ ตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ มติ และคำสั่งของสหกรณ์ รวมทั้ง

1. ตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิกให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่ให้เงินกู้นั้น
2. ตรวจสอบการควบคุมให้เงินกู้มีหลักประกันตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์ และเมื่อเห็นว่าหลักประกันสำหรับเงินกู้อย่างใดเกิดบกพร่อง ก็ต้องกำหนดให้ผู้กู้จัดการแก้ไขให้คืนดี ภายในระยะเวลาที่กำหนด
3. ดูแลและติดตามการชำระหนี้ของสมาชิกผู้กู้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในสัญญา
4. สอบสวนเบื้องต้นให้ได้ข้อเท็จจริง ในกรณีสมาชิกผู้กู้ขอผ่อนเวลาการส่งเงินงวดชำระหนี้เงินกู้ หรือผิดนัดการส่งเงินงวดชำระหนี้ เพื่อเสนอความเห็นให้คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาผ่อนผัน หรือเรียกคืนเงินกู้หรือสอบสวนลงโทษให้สมาชิกออกจากสหกรณ์

1. การอำนวยสินเชื่อ

1) ความหมายของคำว่า สินเชื่อ และเงินกู้

สินเชื่อ คำว่า สินเชื่อเป็นคำกว้างๆ ที่กำหนดเอาไว้สำหรับการให้บริการในด้านการเงินด้านต่างๆ ให้แก่ผู้มาติดต่อโดยทั่วไป ด้วยเหตุนี้ เมื่อใช้คำว่าสินเชื่อจึงหมายถึงรวมถึงการให้บริการทางการเงินโดยกว้างในหลายรูปแบบด้วยกัน อาทิ

- Leasing
- Factoring
- Hire - Purchase
- Credit Operation เช่น Credit Card, Debit Card, Cash Card
- B.E. (Bill of Exchange)
- Bank Guarantee
- Banker's Acceptance (B.A.)
- Term Loan
- Over Draft (O.D.)
- L.C. (Letter of Credit)

ฯลฯ

สถาบันการเงินที่มีการบริการทางการเงินแก่ลูกค้าอย่างหลากหลายและมากด้านดังกล่าวข้างต้น จึงต้องใช้คำว่าสินเชื่อเพื่อให้เป็นที่ประจักษ์แจ้งว่า สถาบันการเงินนั้นๆ มีการให้บริการทางการเงินแก่ลูกค้าหลายด้านหลายลักษณะตามความประสงค์ของลูกค้าที่จะเลือกใช้บริการแต่ละประเภท ซึ่งการให้บริการต่างๆ เหล่านั้น นอกจากลูกค้าจะต้องเสียดอกเบี้ยแล้วในบางกรณีก็จะต้องเสียค่าธรรมเนียมและค่าบริการด้วย

เงินกู้ เป็นคำเฉพาะที่จำกัดให้เห็นถึงการให้บริการในแต่ละอย่างที่สถาบันการเงินจะพึงให้ในด้านของการให้เงินกู้ยืมโดยตรงเท่านั้น มิได้หมายถึงงานด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าของสถาบันการเงินในการใช้บริการ ดังนั้น เมื่อพูดถึงเงินกู้จึงย่อมมีความหมายที่แคบมากโดยหมายถึง งานเฉพาะที่เกี่ยวกับการให้ลูกค้ากู้เงินไปจากสถาบันการเงินโดยตรงเท่านั้น

2) ความหมายของการอำนวยสินเชื่อ

การที่สหกรณ์มีการให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกนั้น ย่อมหมายถึง การมุ่งหมายที่จะให้สมาชิกมีแหล่งเงินกู้ที่ได้รับบริการโดยง่ายสามารถเข้าถึงอย่างทั่วกัน และเสียค่าตอบแทน (ดอกเบี้ยเงินกู้) ในอัตราที่เป็นธรรม ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการการเงินกู้จึงจำเป็นต้องมีเข็มทิศที่วางไว้อย่างเป็นรูปธรรม การที่คณะกรรมการเงินกู้มีเข็มทิศกำหนดเส้นทาง หรือแนวทางดังกล่าวจึงมีความหมายในแง่ของการอำนวยการ กล่าวคือ เมื่อพูดถึงการอำนวยการสินเชื่อจึงย่อมจะวางกรอบว่า คณะกรรมการเงินกู้จะต้องดำเนินการดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายในการให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกทั้งในด้านปริมาณและในด้านคุณภาพ ในแง่ปริมาณมีความหมายในเชิงลึกและเชิงกว้าง ความหมายในเชิงลึกหมายถึง จะต้องให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกตรงตามความต้องการของสมาชิกในการใช้เงิน ความหมายในเชิงกว้างหมายถึง จะต้องสามารถกระจายเงินกู้นั้นไปให้แก่สมาชิกโดยทั่วถึงกัน มิใช่จำกัดตัวอยู่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ส่วนความหมายในด้านคุณภาพนั้นหมายถึงเงินกู้ที่สหกรณ์ให้กู้แก่สมาชิกจะต้องมีประสิทธิภาพในการที่จะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ มีข้อสังเกตว่า ความหมายในเชิงปริมาณดังกล่าวข้างต้นมิได้หมายถึง จำนวนหรือวงเงินกู้ที่สูงมากอย่างที่เข้าใจกัน นอกจากนี้การอำนวยการของคณะกรรมการเงินกู้ยังจะต้องคำนึงถึงการที่จะสามารถให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกในระยะเวลาที่ทันการณ์ต่อความต้องการใช้เงินของสมาชิก ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสามารถให้เงินกู้นั้นสนองตอบนโยบายตามที่สหกรณ์ได้วางบรรทัดฐานไว้ด้วย ถ้าคณะกรรมการเงินกู้ไม่อาจดำเนินการในทิศทางดังกล่าวย่อมหมาความว่าเจตนารมณ์ในการช่วยเหลือสมาชิกให้พ้นจากสภาวะการณ์ที่เดือดร้อนทางเศรษฐกิจต้องล้มเหลวไป

2. คณะกรรมการดำเนินการจะต้องกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานในการที่จะพิจารณาคุณสมบัติของสมาชิกที่ประสงค์จะกู้เงินให้ได้ทราบโดยทั่วกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อขจัดปัญหาหรือข้อสงสัยที่สมาชิกอาจหยิบยกขึ้นมาทักท้วงว่าการอนุมัติเงินกู้มิได้เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม

3. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องกำหนดวิธีดำเนินการให้เจ้าหน้าที่และสมาชิกได้ทราบว่า การขอเงินจากสหกรณ์จะต้องมีวิธีการในการดำเนินการอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ เพื่อจะได้เป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติงานอย่างคล้อยคลึงกันทุกกรณีด้วยความเสมอภาค และปราศจากข้อสงสัย ทักท้วงจากสมาชิก บ่อยครั้งที่เราจะพบว่าคณะกรรมการเงินกู้ที่ดี สหกรณ์ก็ดี มิได้แจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ทราบอย่างเด่นชัดว่า การกู้เงินจากสหกรณ์จะต้องมีวิธีปฏิบัติอย่างไร หรือบางครั้งอาจจะแจ้งให้ทราบบ้างแต่ก็มิได้เป็นกิจจะลักษณะ จึงทำให้เกิดปัญหาข้อทักท้วงขึ้นอยู่เนือง ๆ

2. การวินิจฉัยคำขอเงิน

1) จุดมุ่งหมาย

การที่สหกรณ์จะอนุมัติหรือพิจารณาให้การช่วยเหลือทางการเงินแก่สมาชิกจะต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายในการให้เงินกู้เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์สามารถนำเงินนั้นไปใช้หรือไปก่อเกิดประโยชน์สมดังเจตนารมณ์ของผู้กู้ ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการให้เงินกู้ที่สหกรณ์พึงจะตั้งเป็นปณิธานไว้ก็คือ

1. การกู้เงินนั้นจะต้องเป็นการกู้ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้กู้อย่างน้อยใน 2 ลักษณะ

ลักษณะแรก การกู้เงินนั้นต้องสามารถช่วยให้ผู้กู้ สามารถยกระดับมาตรฐานการครองชีพ หรือปรับฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นไปจากเดิม

ลักษณะที่สอง การให้เงินกู้นั้นจะต้องสามารถช่วยให้ผู้กู้นำไปใช้ในการแก้ไขความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจอย่างมีผล

2. การให้เงินกู้ของสหกรณ์ต้องให้ทันกับเวลาที่ผู้กู้ประสงค์จะนำไปใช้ เพราะถ้าหากการอนุมัติเงินกู้เป็นไปอย่างล่าช้า ไม่ทันการณ์แล้ว ก็จะทำให้ผู้กู้นั้นไม่อาจสมประสงค์ใน ธุรกรรมที่ตนผูกพันอยู่

3. การให้เงินกู้ของสหกรณ์จะต้องมุ่งมิให้เป็นภาระหรือก่อภาระเพิ่มขึ้นแก่ผู้กู้ จนผู้กู้ไม่มีความหวังในการที่จะชำระคืน หรือผู้กู้ต้องผูกพันต่อการเป็นหนี้สินในระยะเวลาอันยาวนานต่อเนื่อง

ตลอดไป การให้เงินกู้ในลักษณะนี้ ย่อมมิใช่เป็นการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแต่กลับจะเป็นการทำให้ผู้กู้มีความเดือดร้อนยากลำบากต่อการครองชีวิตอย่างมากขึ้นไปกว่าเดิม เงินกู้ชนิดนี้จึงเป็นเงินกู้ที่มีขอบด้วยปรัชญาสหกรณ์

4. การให้เงินกู้จะต้องมีจุดมุ่งมิให้เกิดความเสี่ยงทั้งต่อตัวสหกรณ์และต่อตัวผู้กู้เอง กล่าวคือเงินกู้นั้นสหกรณ์จะต้องพึงได้รับการชำระคืนอย่างครบจำนวนในระยะเวลาที่กำหนด พร้อมต้นเงินและดอกเบี้ย ในส่วนของผู้กู้ก็ต้องสามารถผ่อนชำระได้โดยมีความสามารถในการดำรงชีวิตประจำวัน ไม่เบียดบังสภาวะตามปกติ นอกจากนี้ผู้กู้เงินยังจะต้องคำนึงถึงค่าหุ้นของผู้กู้ที่จะต้องเป็นสัดส่วนกับมูลหนี้ที่จะก่อขึ้น ขณะเดียวกันผู้กู้ก็ต้องมีหลักประกันสำหรับเงินกู้ที่มีน้ำหนักเชื่อถือได้

ในการพิจารณาให้เงินกู้แก่สมาชิก คณะกรรมการเงินกู้จะต้องวางเกณฑ์การพิจารณาให้อยู่ในลักษณะที่ปลอดภัย เป็นธรรม และถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สมาชิกที่สหกรณ์วางบรรทัดฐานไว้ ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการเงินกู้จึงชอบที่จะต้องวินิจฉัยคำขอกู้เงินของสมาชิกภายใต้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. การให้เงินกู้นั้นต้องเป็นการให้เงินกู้เพียงพอและเท่ากับการที่ผู้กู้เงินจะนำเงินกู้นี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์เท่านั้น คณะกรรมการเงินกู้ควรจะวินิจฉัยคำขอกู้เงินอย่างรอบคอบ ไม่ควรให้ผู้กู้ได้เงินกู้มากไปกว่าความต้องการใช้เงินจริง หรือให้เงินกู้มากเกินกว่าวัตถุประสงค์แห่งการขอกู้เงินไปใช้ ทั้งนี้คณะกรรมการเงินกู้จะต้องไม่ยึดหลักให้ผู้กู้เงินตามสิทธิที่จะขอกู้ได้เสมอไป ถ้าวัตถุประสงค์แห่งการขอกู้เงินไม่จำเป็นจะต้องใช้เงินมากเท่ากับสิทธิของผู้กู้แล้ว คณะกรรมการเงินกู้ก็ควรอนุมัติแต่เฉพาะวงเงินที่จะใช้จริงเท่านั้น เพื่อไม่ให้ผู้กู้เงินมีภาระหนี้สินมากเกินไป

2. การพิจารณาให้เงินกู้แก่สมาชิก คณะกรรมการเงินกู้พึงวินิจฉัยการขอกู้เงินนั้นว่า วัตถุประสงค์ที่ผู้กู้กล่าวอ้าง เป็นการนำเงินกู้นี้ไปใช้ในทางที่ดี เงินกู้นั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ให้แก่ผู้กู้หรือครอบครัว

3. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องพิจารณากลับกรองเจตนาของสมาชิกว่า มิได้มีวัตถุประสงค์อื่นแอบแฝงอยู่ในการขอกู้เงิน ผู้กู้มีความจำเป็นจะต้องขอกู้เงินเพื่อไปใช้ประโยชน์จริง อย่างน้อยที่สุด คณะกรรมการเงินกู้จะต้องแน่ใจว่า เงินกู้ที่อนุมัติไปนั้นเมื่อผู้กู้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวอ้างกับสหกรณ์แล้ว เงินกู้นั้นจะแบ่งเบาภาระหรือช่วยปลดปล่อยผู้กู้เงินพ้นจากภาวะที่เดือดร้อน ลำบาก หรือมีความจำเป็นได้เป็นอย่างดี

4. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องพิจารณาว่า ผู้กู้เงินมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่สหกรณ์กำหนดไว้ในการขอกู้เงิน ขณะเดียวกันก็ต้องพิจารณาว่า ผู้กู้มีสิทธิในการขอกู้เงินตรงตามระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้ของสหกรณ์ด้วย

5. การให้เงินกู้ของสหกรณ์ คณะกรรมการเงินกู้จะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า ตนเองเป็นเพียงตัวแทนในการจัดการบริหารเงินของสหกรณ์ให้แก่สมาชิก ดังนั้น เม็ดเงินทุกเม็ดจึงควรได้รับการดูแลให้เกิดประโยชน์โดยตรง และไม่เกิดความเสียหาย ดังนั้น คณะกรรมการเงินกู้จึงไม่ควรอนุมัติเงินกู้เพื่อให้สมาชิกนำไปใช้ในแนวทางที่น่าจะก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางการเงิน เช่น สมาชิกกู้เงินเพื่อนำไปลงทุนเสี่ยงโชค เก็งกำไร หรือไปลงทุนในธุรกิจที่ตนเองมิได้มีความรู้ มิได้มีความชำนาญ หรือไปร่วมทุนกับผู้อื่นที่ตนเองมิได้มีส่วนในการจัดการ เป็นต้น

2) การวิเคราะห์คำขอกู้เงิน

คณะกรรมการเงินกู้จะต้องกลั่นกรองคำขอกู้เงินที่เจ้าหน้าที่สินเชื่อได้พิจารณาเบื้องต้นแล้วและจัดส่งมาให้ โดยทั่วไปคำขอกู้เงินที่ผ่านเจ้าหน้าที่สินเชื่อมาแล้ว มักจะได้รับการดูแลในเบื้องต้นถึงความถูกต้องสมบูรณ์ของผู้กู้ อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการเงินกู้ก็ต้องวิเคราะห์ในด้านต่อไปนี้ คือ

1. คุณสมบัติของผู้กู้ หมายถึง จะต้องคำนึงถึงว่าผู้กู้มีคุณสมบัติตรงตามระเบียบที่ระบุไว้ในระเบียบว่าด้วยเงินกู้ที่สหกรณ์พึงให้แก่สมาชิก โดยจะต้องคำนึงถึงระยะเวลาในการเป็นสมาชิก จำนวนหุ้นที่มีอยู่ในสหกรณ์ การค้ำประกัน เช่น คุณสมบัติของฐานะผู้ค้ำประกัน หลักทรัพย์ที่อ้างอิงในการค้ำประกัน เป็นต้น

2. สิทธิของผู้กู้ หมายถึง การกู้เงินนั้นจะต้องไม่เกินวงเงินที่ระเบียบว่าด้วยเงินกู้ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงเงินเดือนของผู้กู้ เงินรับสุทธิที่เหลือพอจะผ่อนชำระหนี้ได้ ข้อสำคัญก็คือ คณะกรรมการเงินกู้จะต้องไม่คำนึงถึงเงินได้จริงอื่นๆ ของผู้กู้ที่มักจะกล่าวอ้างว่า สามารถนำมาช่วยผ่อนชำระเงินกู้ได้ เช่น เงินค่าล่วงเวลา รายได้ของคู่สมรส ค่า Commission หรือแม้แต่โบนัสก็ตาม

3. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องวินิจฉัยว่า การที่ผู้กู้จะขอกู้เงินนั้นได้เคยขอกู้ในลักษณะหรือวัตถุประสงค์เช่นเดียวกันนี้มาก่อนหรือไม่ ผู้กู้มีพฤติกรรมที่น่าเชื่อถือเพียงใดว่า จะนำเงินกู้ไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ หรือแม้แต่ในด้านวัตถุประสงค์ก็ต้องวิเคราะห์ว่า วัตถุประสงค์นั้นจะสร้างคุณประโยชน์เพิ่มพูนต่อตัวผู้กู้เองอย่างไร

3) การพิจารณาเงินกู้เพื่อการอันจำเป็น

โดยทั่วไปแล้วการให้เงินกู้ของสหกรณ์จะไม่เน้นการให้เงินกู้เพื่อการบริโภค เพราะเป็นการนำเงินไปใช้ที่ไม่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ตอบแทนอันเป็นผลดีคืนกลับมาให้แก่ผู้กู้ ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการเงินกู้ในการที่จะวินิจฉัยคำขอกู้เงินจึงจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการกู้เงินเพื่อนำไปใช้ให้เกิดความสร้างสรรค์ ในขณะที่เดียวกันผู้กู้เองต้องไม่มีภาระในการใช้คืนเงินกู้จนก่อให้เกิดความลำบากแก่การดำเนินชีวิตที่ผิดเพี้ยนไปจากปกติ เงินกู้อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้กู้นั้น ขอบที่จะเป็นเงินกู้ที่สามารถนำไปใช้แล้วจะมีผลประโยชน์ตอบแทนกลับมาอย่างน้อยก็พอเพียงต่อการชำระต้นเงินและดอกเบี้ย ดังนั้น การที่คณะกรรมการจะอนุมัติเงินกู้ให้แก่สมาชิกผู้ใดจึงต้องวิเคราะห์แนวโน้มของการนำเงินกู้ไปใช้ว่าเป็นการนำเงินกู้นั้นเพื่อการใด เช่น ไปปลดหนี้ก็ต้องเป็นมูลหนี้ที่มีภาระมากกว่าสหกรณ์อาจจะดอกเบี้ยสูงกว่าหรือระยะเวลาผ่อนชำระสั้นกว่าสหกรณ์ หรือในกรณีที่น่าไปเพื่อการนำไปใช้งานทางสังคม อาทิ งานบวชงานขึ้นบ้านใหม่ งานสมรส งานฌาปนกิจ ก็ต้องเป็นวงเงินกู้ที่เหมาะสมแก่การนั้นๆ เท่านั้น หรือถ้าเป็นการกู้เงินเพื่อจะซื้อยานพาหนะก็ต้องวิเคราะห์ว่าเป็นการจัดซื้อที่เหมาะสมและพอเพียงต่อการใช้จ่ายประโยชน์ ไม่ควรซื้อยานพาหนะที่มีมูลค่าสูงเกิดความจำเป็น หรือการกู้เงินเพื่อเคหสถานก็จะต้องพิจารณาถึงทิศทางในการที่จะเดินทาง เส้นทางคมนาคม ตลอดจนค่าใช้จ่ายอันเกี่ยวเนื่องแก่การอยู่อาศัยนั้น เป็นต้น

ถ้าหากคณะกรรมการเงินกู้ไม่ช่วยให้คำแนะนำอันมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการกู้เงินของสมาชิกแล้ว ย่อมส่งผลให้เจตนาารมณ์ของสหกรณ์ที่จะให้สมาชิกได้กู้เงินเพื่อการอันจำเป็นมิได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามความมุ่งหวัง

3. หลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้และการอนุมัติเงินกู้

1) หลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ของสถาบันการเงินกับลูกค้ารายย่อย

โดยทั่วไปแล้วลูกค้าของสถาบันการเงินที่มาติดต่อขอกู้เงินจากสถาบันการเงินจะต้องเป็นลูกค้าที่สถาบันการเงินนั้นเคยติดต่อทำธุรกิจด้วยไม่ว่าทางใดก็ตาม เช่น อาจจะเป็นลูกค้าทางธุรกิจ ลูกค้าที่ฝากเงิน หรือลูกค้ามีสินเชื่อบางประเภทผูกพันอยู่ก่อนหน้านั้น เช่น บัตรเครดิต เป็นต้น ในปัจจุบันนี้ลูกค้าของสถาบันการเงินก็มักจะมีเงื่อนไขอื่นมากขึ้น เช่น อาจจะเป็นลูกค้าในด้านเคหสถานหรือในด้าน การประกันชีวิต ประกันวินาศภัย การที่สถาบันการเงินมีความผูกพันกับลูกค้ามาแต่ก่อนย่อมทำให้สถาบันการเงินนั้น มีประวัติและรายละเอียดของลูกค้าตามความจำเป็นมาก ลึก ละเอียดแตกต่างกันตามประเภทธุรกิจที่ติดต่อไว้แต่เดิม จากการที่สถาบันการเงินมีลูกค้าอยู่แล้ว ดังนั้น การให้สินเชื่อใดๆ จึงมีข้อวินิจฉัยที่แตกต่างกันไปบ้างจากสภกรณ์ สำหรับลูกค้ารายใหม่ของสถาบันการเงินมักจะมีข้อพิจารณาในการให้สินเชื่อที่มีเงื่อนไขมากกว่าเกณฑ์ปกติของลูกค้าเดิม

หลักการพิจารณาเงินกู้ของสถาบันการเงินในปัจจุบันอาจแตกต่างไปจากหลักเกณฑ์ที่มีอยู่เดิมบ้าง เพราะในอดีตนั้นมักจะมีพื้นฐานการพิจารณาการให้เงินกู้รายย่อยโดยถือหลัก 5Cs บ้าง 5Ps บ้าง กล่าวคือ ในกรณีของหลัก **5Ps** สถาบันการเงินก็จะพิจารณาเงินกู้โดยถือหลักตัว P 5 ตัว กล่าวคือ

- **People** คือ การพิจารณาผู้ที่ตัวบุคคลว่า มีประวัติความเป็นมาอย่างไร มีฐานะทางสังคมเช่นใด มีหน้าที่การงานในลักษณะใด
- **Purpose** คือ การพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการนำเงินกู้ไปใช้ ดูแผนการใช้เงิน หรือถ้าเป็นโครงการก็จะพิจารณาแนวโน้ม ตลอดจนสภาพการณ์ทั่วไปของธุรกิจนั้น
- **Payment** หมายถึง ความสามารถในการผ่อนชำระคืน โดยดูจากความสามารถในการหารายได้ ระยะเวลาผ่อนชำระ วงเงินที่จะผ่อนชำระ
- **Protection** หมายถึง การคำนึงถึงการคุ้มครองความปลอดภัยของเงินกู้จำนวนนั้น ด้วยหลักประกัน หรือบุคคลค้ำประกัน
- **Prospect** หมายถึง สภาพการณ์และความน่าจะเป็นในอนาคตที่ผู้กู้จะนำเงินกู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ แผนการใช้เงินหรือโครงการและการตอบสนองการนำเงินกู้จำนวนนั้นนำกลับมาชำระหนี้ได้

ในอีกแง่หนึ่งบางสถาบันการเงินก็อาจพิจารณาการให้เงินกู้ด้วยหลัก **5Cs** อันประกอบด้วย

- **Character** หมายถึง การที่สถาบันการเงินจะคำนึงถึงลักษณะของผู้กู้ว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด โดยดูจากภูมิลำเนา วิทยุ อาชีพ ความรับผิดชอบ ฐานะทางสังคม ประวัติการขอสินเชื่อ (ถ้ามี)
- **Capacity** หมายถึง ความสามารถที่ผู้กู้จะสามารถนำเงินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ขณะเดียวกันก็สามารถที่จะชำระเงินคืนได้ในเวลา และเงื่อนไขตามที่สถาบันการเงินนั้นกำหนด
- **Capital** หมายถึง การพิจารณาว่าผู้กู้มีทุนทรัพย์เดิมอยู่มากเพียงใด โดยพิจารณาจากสินทรัพย์ที่ครอบครองอยู่ เช่น รถยนต์ ที่ดิน บ้าน เป็นต้น

- **Collateral** หมายถึง ผู้กู้ประสงค์จะใช้หลักทรัพย์หรือบุคคลมาค้ำประกันเงินกู้นั้น และการค้ำประกันดังกล่าว เป็นที่ยอมรับของสถาบันการเงินว่า หลักทรัพย์หรือบุคคลที่ค้ำประกันมีศักดิ์และสิทธิ์ที่จะคุ้มครองต้นเงินได้อย่างเพียงพอ
- **Conditions** หมายถึง เงื่อนไขต่างๆ ที่การกู้เงินรายนั้นจะตกลงหรือเป็นที่ยอมรับกันได้ระหว่างผู้กู้กับผู้ให้กู้ เช่น อัตราดอกเบี้ย ระยะเวลาผ่อนชำระ ปริมาณเงินที่ผ่านชำระต่อเดือน วงเงินกู้ที่กำหนด การเบิกจ่ายวงเงินกู้ในแต่ละงวด ค่าธรรมเนียม เบี้ยปรับ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ จะต้องเป็นข้อตกลงหรือเงื่อนไขที่ทั้งสองฝ่ายตกลงเห็นชอบร่วมกัน

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันนี้ แม้จะยังมีการใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ด้วยหลัก 5Ps หรือ 5Cs ดังกล่าวข้างต้น สถาบันการเงินในปัจจุบันก็มักหันมาใช้หลักการใหม่ คือ หลัก **ABCD** กล่าวคือ

- **A (Available)** หมายถึง ความพร้อมและความสะดวกของสถาบันการเงินในการที่ให้เงินกู้ ประเภทเงินกู้ที่ผู้กู้ประสงค์จะขอกู้ สัดส่วนของการกู้เงิน ความสะดวกของผู้กู้ที่จะขอรับเงินกู้
- **B (Borrowing)** หมายถึง การจัดการกู้ยืมเงินให้ได้ตามที่ต้องการภายใต้เงื่อนไขของระยะเวลาที่ตกลงกัน อัตราดอกเบี้ยที่เห็นชอบร่วมกัน วิธีการคิดดอกเบี้ยที่ยอมรับกันได้ ปริมาณเงินกู้ที่จะอนุมัติ การเบิกใช้เงินของผู้ให้กู้และผู้กู้
- **C (Creditability)** หมายถึง ความน่าเชื่อถือของผู้กู้เงินซึ่งสถาบันการเงินมักจะพิจารณาจากประวัติของผู้กู้ การรับรองของผู้รับรอง ฐานะทางสังคมของผู้กู้ อาชีพของผู้กู้
- **D (Debt payment ability)** หมายถึง ความเป็นไปได้ของผู้กู้ในการที่จะสามารถชำระหนี้คืนตามเงื่อนไขที่สถาบันการเงินกำหนดขึ้น ตลอดจนความสามารถของผู้กู้ในการที่จะยอมรับเบี้ยปรับ และค่าธรรมเนียมหากมีความจำเป็นเกิดขึ้นในภายหลัง

2) หลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ของสหกรณ์ออมทรัพย์

โดยทั่วไปคณะกรรมการเงินกู้จะพิจารณาการให้กู้เงินโดยใช้การผสมผสานระหว่างหลักการทั่วไปของสถาบันการเงิน ร่วมกับ เจตนารมณ์ของสหกรณ์ในการที่จะให้ความเกื้อกูลช่วยเหลือแก่สมาชิก โดยที่สหกรณ์เป็นสถาบันการเงินปิด ดังนั้น ย่อมถือว่าความคุ้นเคยกับลูกหนี้คือ สมาชิก ย่อมดีกว่าสถาบันการเงินอื่น เพราะมิใช่เป็นการให้เงินกู้โดยกว้างๆ แก่บุคคลทั่วไป ดังนั้น หลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ของสหกรณ์จึงอาจจะมีการผ่อนคลาย ยืดหยุ่น และไม่เคร่งครัดเหมือนดังเช่นที่สถาบันการเงินเชิงพาณิชย์พึงปฏิบัติต่อลูกค้า สหกรณ์ออมทรัพย์โดยทั่วไปจึงไม่มีเบี้ยปรับเมื่อผิดนัดชำระหนี้ ไม่มีการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเพื่อการชำระหนี้ติดค้างกับสหกรณ์ ด้วยเหตุนี้ เราจึงมักจะพบว่าสหกรณ์ยินยอมให้ใช้บุคคลค้ำประกันโดยเพียงแต่ถือว่าเป็นสมาชิกสหกรณ์ด้วยกันเท่านั้น มิได้คำนึงไปถึงฐานะของผู้ค้ำประกันทั้งทางด้านการเงินและทางด้านสังคม นอกจากนี้ สหกรณ์มักจะถือหลักว่า การให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์น่าจะสามารถหักเงินชำระหนี้ได้โดยตรงจากเงินเดือนของสมาชิกผู้กู้เงิน ดังนั้น โอกาสที่จะได้รับการ

ชำระหนี้เมื่อเทียบกับสถาบันการเงินเชิงพาณิชย์โดยทั่วไปจึงย่อมมีมากกว่า ในกรณีนี้จึงมักจะพบว่าสหกรณ์ให้ความสนใจน้อยมากต่อฐานะทางการเงินของผู้ค้าประกัน หรือรายได้สุทธิของผู้กู้เงิน เว้นแต่ว่าการกู้เงินนั้นเป็นการกู้เงินรายใหญ่ที่มีระยะเวลาผ่อนชำระยาวนาน เช่น การกู้พิเศษ สหกรณ์ก็อาจมีความพิถีพิถันในการเรียกหาหลักทรัพย์มาค้ำประกันวงเงินกู้ให้คุ้มกับจำนวนเงินที่ผู้กู้คือสมาชิกขอกู้ไปจากสหกรณ์

3) การตัดสินใจอนุมัติเงินกู้

คณะกรรมการเงินกู้มีอำนาจในการตัดสินใจที่จะอนุมัติ หรือไม่อนุมัติเงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์รายหนึ่งรายใดก็ได้ กระนั้นก็ดี การอนุมัติหรือไม่อนุมัติดังกล่าว คณะกรรมการเงินกู้จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักเกณฑ์ที่อ้างอิงได้ คือ

1. การพิจารณาต้องเป็นไปตามข้อกำหนดและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีอยู่ในระเบียบว่าด้วยการกู้เงินของสหกรณ์ คณะกรรมการเงินกู้จะต้องดำเนินการไปตามขั้นตอนที่ระเบียบว่าด้วยการกู้เงินของสหกรณ์ได้วางเป็นเกณฑ์ไว้ หากจำเป็นหรือมีเหตุอันจะต้องปฏิบัติแตกต่างไปจากที่แนวทางในระเบียบได้กำหนดไว้ คณะกรรมการเงินกู้จะต้องนำเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการเพื่อพิจารณา

2. คณะกรรมการเงินกู้ย่อมมีอำนาจในขอบเขตของการพิจารณาเงินกู้ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการดำเนินการเท่านั้น

3. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการพิจารณาเงินกู้เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของกรรมการทั้งคณะ ดังนั้น มติใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นก็จะต้องเป็นมติที่มีสัดส่วนตามที่ระบุไว้ในระเบียบว่าด้วยการกู้เงินของสหกรณ์ และหรืออาจจะเป็นข้อกำหนดหรืออำนาจที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมายต่อมาให้ก็ได้

4. การอนุมัติหรือไม่อนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการเงินกู้จะต้องเป็นไปโดยสุจริต และโดยปราศจากข้อสงสัย หากมีประเด็นใดที่ยังมีความเข้าใจไม่ตรงกัน ชอบที่คณะกรรมการรายหนึ่งรายใดจะต้องทำความเข้าใจร่วมกันกับที่ประชุมเพื่อขจัดมูลเหตุแห่งข้อสงสัยนั้นให้หมดสิ้นไป ก่อนที่จะมีมติหรือตัดสินใจในการพิจารณาเงินกู้แต่ละราย

5. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องสามารถติดตามการใช้เงินกู้ของสมาชิกได้ตามควร เพราะการอนุมัติเงินกู้ หมายถึง ภาระผูกพันที่คณะกรรมการจะต้องดูแลให้สมาชิกผู้กู้เงินนำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวอ้างไว้ในคำขอกู้เงินจากสหกรณ์ ดังนั้น ก่อนจะพิจารณาเงินกู้อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการก็ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการดูแลเงินกู้อย่างไรด้วย มิฉะนั้นแล้วถ้าหากเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติไปจากคณะกรรมการเงินกู้เกิดมีข้อบกพร่องหรือความเสียหาย เช่น ลูกหนี้ค้างชำระ ลูกหนี้ไม่อาจชำระหนี้ได้ ลูกหนี้มิได้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ หรือลูกหนี้ใช้เงินตามวัตถุประสงค์เพียงส่วนน้อยมาก เป็นต้น ถ้าคณะกรรมการเงินกู้ขาดประสิทธิภาพในการติดตามการใช้เงินกู้ได้อย่างได้ผลแล้ว ก็อาจเป็นตัวอย่างแก่เงินกู้อื่นๆ จนทำให้ในที่สุดเจตนารมณ์ในการให้เงินกู้เพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่สหกรณ์ตั้งใจไว้ต้องเบี่ยงเบนไปจากเจตนารมณ์เดิม

4. ข้อพึงระวังสำหรับการอำนวยความสะดวก

เจตนารมณ์ของสหกรณ์ในการที่จะให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกนั้น จะต้องมึนโยบายที่วางไว้โดยชัดเจน ซึ่งนโยบายนี้ คณะกรรมการดำเนินการจะต้องทำความเข้าใจกับคณะกรรมการเงินกู้ให้ประจักษ์แจ้งว่า สหกรณ์มีเจตจำนงอันแน่วแน่ที่จะวางกรอบของการให้เงินกู้แก่สมาชิก เพื่อช่วยเหลือ เกื้อกูลสมาชิกในรูปแบบอย่างใดในปริมาณเท่าใด ในลักษณะใด หรือในวิธีการใด เป็นต้น ทั้งนี้คณะกรรมการเงินกู้จะต้องนำเอานโยบายดังกล่าวมาดำเนินการให้เป็นรูปธรรมตรงตามนโยบายที่ได้วางเอาไว้ ด้วยเหตุนี้ การให้เงินกู้ของสหกรณ์ซึ่งคณะกรรมการเงินกู้เป็นผู้รับผิดชอบอยู่ จึงจะต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

1. เงินกู้ที่ให้แก่สมาชิกจะต้องสามารถสนองตอบความต้องการของสมาชิกในเวลาที่ต้องการ
2. เงินกู้จะต้องมากพอแก่การให้ความช่วยเหลือสมาชิก สามารถดับความเดือดร้อนของสมาชิกได้อย่างมีผล

3. เงินกู้ที่ให้แก่สมาชิกแม้จะเน้นในความมากพอต่อการให้ความช่วยเหลือก็ดี แต่ก็จะต้องคำนึงถึงว่าไม่มากจนเกินความเพียงพอต่อการใช้งาน หากไม่แล้วก็จะกลักรกลายเป็นการสร้างภาระแก่สมาชิกแทนที่จะแบ่งเบาภาระอย่างหวังไว้

4. เงินกู้ที่ให้แก่สมาชิกจะต้องเป็นเงินกู้ที่อยู่ในภาวะที่สมาชิกสามารถจะผ่อนชำระได้โดยไม่กระทบกระเทือนต่อการดำรงชีวิตตามปกติประจำวัน หรือประจำเดือน

5. การกำหนดวงเงินกู้ประเภทฉุกเฉินจะต้องไม่ให้มีวงเงินสูงมาก และไม่ควรถูกผ่อนชำระเกินกว่า 4 เดือน

6. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องหมั่นตรวจสอบว่า เมื่อสมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้วสมาชิกผู้นั้นมีจิตสำนึกว่า เงินจำนวนนั้นเป็นเงินกู้ที่ได้จากเงินของมวลสมาชิกส่วนรวมมาช่วยเหลือ จึงต้องใช้คืนเงินกู้นั้นโดยเร็ว ไม่จำเป็นจะต้องรอผ่อนชำระตามระยะเวลาอันยาวนานที่สุด ซึ่งสหกรณ์เปิดโอกาสให้

7. เงินกู้ของสมาชิกที่คณะกรรมการจะพิจารณาให้นั้นจะต้องคำนึงถึงเสถียรภาพของสมาชิกผู้นั้นและสหกรณ์ด้วย เช่น จะต้องคำนึงถึงสัดส่วนระหว่างทุนเรือนหุ้นของสมาชิกผู้นั้นต่อวงเงินกู้ที่จะกู้ และแม้เมื่อได้กู้เงินไปแล้วก็ไม่ทำให้สัดส่วนที่มีอยู่แต่เดิมระหว่างทุนเรือนหุ้นกับเงินกู้เสื่อมค่าต่ำลงไป

8. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องคำนึงถึงผู้ค้ำประกันของสมาชิกที่จะมีภาระในการค้ำประกันเงินกู้ของสมาชิกให้อยู่ในวิสัย และฐานะที่เพียงพอต่อการแบกรับสภาพหนี้แทนสมาชิกได้ด้วย

9. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องไม่ทำให้เงินกู้ของสมาชิกมีส่วนของทุนเรือนหุ้นปะปนอยู่ด้วย เช่น บางสหกรณ์กำหนดให้วงเงินกู้ของสมาชิกประกอบด้วย เงินเดือนคูณด้วยจำนวนเท่าบวกด้วยค่าหุ้น ลักษณะเช่นนี้เป็นการกำหนดวงเงินกู้ที่บิดเบือนไปจากความสามารถในการกู้เงินของสมาชิก และบั่นทอนความมั่นคงของสหกรณ์ รวมทั้งสร้างภาระอันไม่จำเป็นเพิ่มขึ้นให้แก่ผู้ค้ำประกันเงินกู้ของสมาชิกผู้กู้เงินไปจากสหกรณ์นั้นด้วย เนื่องจากว่า เงินทุนเรือนหุ้นของสมาชิกผู้กู้เงินที่สามารถใช้เป็นหลักประกันเงินกู้ของตนได้ถูกนำไปรวมเข้าอยู่ในวงเงินกู้หมดแล้ว ทำให้ทุนเรือนหุ้นที่มีอยู่จริงมิได้มีคุณค่าเป็นหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเช่นที่คาดหวังไว้

10. คณะกรรมการเงินกู้ที่ดี คณะกรรมการดำเนินการที่ดีไม่ควรขยายวงเงินกู้ให้สูงขึ้นเรื่อยๆ และในขณะเดียวกันก็ถือโอกาสยี่ระยะเวลาในการชำระหนี้ของสมาชิกออกไปอย่างยาวนานเพียงเพื่อหวังให้สมาชิกสามารถผ่อนชำระหนี้รายเดือนได้ แต่ไม่คิดว่าสมาชิกจะมีหนี้ผูกพันไปยาวนานจนพันภาวะตามวิสัยในการจะชำระหนี้ได้หมด

11. คณะกรรมการเงินกู้ที่ดี คณะกรรมการดำเนินการที่ดี จะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าระยะเวลาในการทำงานที่ได้รับค่าจ้างตามปกติจะเป็นปฏิภาคกลับกับระยะเวลาในการชำระหนี้ของสมาชิก ดังนั้นสมาชิกจึงต้องได้รับการดูแลมิให้ต้องมีหนี้ค้างชำระจนเกะเขินอายุการทำงาน

12. คณะกรรมการเงินกู้ที่ดี คณะกรรมการดำเนินการที่ดี ไม่บังคับอย่างยิ่งที่จะสร้างภาระการก่อหนี้ต่อเนื่องให้แก่สมาชิกมีพักว่าจะเป็นวิธีการใดๆ เพราะเป็นการทำลายวินัยการเงินของสมาชิกและไม่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของสหกรณ์

13. เงินกู้ที่ให้แก่สมาชิกจะต้องเป็นเงินกู้ที่สามารถชี้ชัดว่า เมื่อสมาชิกนำไปใช้ประโยชน์จริงตามคำกล่าวอ้างแล้วจะช่วยให้สมาชิกนั้นหลุดพ้นจากพันธนาการแห่งความยากลำบากที่มีอยู่

การตรวจสอบการใช้เงินกู้และบริหารเงินกู้

1. วิธีการตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิกให้เป็นไปตามความมุ่งหมาย

1) แนวทางตรวจสอบการใช้เงินกู้

คณะกรรมการเงินกู้สามารถตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิกได้เสมอ มีข้อเท็จจริงว่าเมื่อให้เงินกู้แล้ว ก็ให้สมาชิกรับผิดชอบเงินกู้นั้นเอง หรือถือว่ารับทราบการใช้เงินกู้ของสมาชิก หรือทำตามแบบสอบถามที่ส่งไปยังสมาชิกและส่งกลับคืนมาเท่านั้น การทำเช่นนี้ยังมีข้อเท็จจริงว่าเป็นการตรวจสอบการใช้เงินกู้เพราะเป็นแต่เพียงทำงานตามแบบอย่างที่เคยเป็นมาเท่านั้น ไม่ได้ลงลึกลงไปเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงว่าผู้กู้เงินได้ใช้เงินจริงตามวัตถุประสงค์อย่างไร หรือไม่ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่สำคัญที่คณะกรรมการเงินกู้จะต้องดำเนินการตรวจสอบสมาชิกในการหยั่งทราบถึงข้อเท็จจริง และพฤติกรรมจริงที่สมาชิกนำเงินกู้ไปใช้ ในการตรวจสอบนั้นคณะกรรมการเงินกู้ อาจดำเนินการได้ดังนี้

1. ตรวจสอบโดยวิธีสุ่มตัวอย่าง
2. ตรวจสอบโดยวิธีพิจารณาจากพฤติกรรมของผู้กู้
3. ตรวจสอบโดยวิธีดำเนินการตามข่าวสารที่ได้รับจากการบอกแจ้ง
4. ตรวจสอบโดยการไปสัมผัสกับผู้กู้โดยตรง
5. ตรวจสอบเมื่อมีเหตุการณ์หรือสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นกรณีพิเศษ เช่น วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ โรคระบาด ภัยธรรมชาติ วิกฤตการณ์ทางการตลาด วิกฤตการณ์ด้านราคา เป็นต้น

อนึ่ง การตรวจสอบนั้นคณะกรรมการเงินกู้ อาจแต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อทำหน้าที่แทน ขณะเดียวกันก็สามารถที่จะมอบหมายให้ฝ่ายจัดการดูแล และส่งข้อมูลเกี่ยวกับการใช้เงินกู้ของสมาชิกที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ไปแล้วละราย โดยให้ฝ่ายจัดการมีรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรตามระยะเวลาและโอกาสอันควร

2) การติดตามและการประเมินผลการใช้เงินกู้

ย่อมเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การนำเงินกู้ไปใช้ของผู้กู้แต่ละรายนั้นยากที่จะรับรองผลสัมฤทธิ์ 100% ได้ กระนั้นก็ดี คณะกรรมการเงินกู้ก็ต้องตั้งเป้าหมายให้ผู้กู้เงินกู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตรงตามวัตถุประสงค์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 แห่งเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ การประเมินผลของการให้เงินกู้นั้นควรจะทำให้ได้เสมอเมื่อมีโอกาส หรือควรดำเนินการทันทีที่มีข่าวสารข้อมูลอันไม่ชอบเกี่ยวกับเงินกู้แต่ละราย อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการเงินกู้จะต้องถือหลักว่า

1. การประเมินผลนั้นจะต้องไม่หวังผล 100%
2. คณะกรรมการเงินกู้จะต้องตั้งเป้าหมายการใช้เงินกู้ให้ได้ผลโดยตรง ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป
3. คณะกรรมการเงินกู้ควรแบ่งหน้าที่ไปตรวจสอบเงินกู้ด้วยตัวเองบ้าง ตามวาระและโอกาสอันควรเพื่อจะได้สามารถสัมผัสต่อข้อเท็จจริงต่อผู้กู้เงิน
4. ถ้ามีการใช้แบบสอบถามเมื่อได้รับแบบสอบถามกลับมาแล้ว จะต้องตรวจสอบว่าได้รับแบบสอบถามคืนมาครบถ้วนตามที่ส่งออกไปเสียก่อน หลังจากนั้นจึงค่อยมีการวิเคราะห์เพื่อกลั่นกรองข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบแบบสอบถามนั้นในภายหลัง

2. การตรวจสอบควบคุมหลักประกันเงินกู้

การให้เงินกู้ของสหกรณ์เป็นพันธกิจที่คณะกรรมการเงินกู้จะต้องรับงานสืบเนื่องหลังจากได้อนุมัติเงินกู้ให้แก่สมาชิกผู้ขอเงินไปแล้ว คณะกรรมการเงินกู้จะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า เงินกู้ทุกประเภทและทุกรายการของสหกรณ์จำเป็นจะต้องได้รับการดูแลให้มีหลักประกันทั้งสิ้น มิพักที่จะเป็นการกู้เงินรายย่อย เช่น การกู้ฉุกเฉิน ก็จะมีการใช้หลักประกันโดยการคุ้มครองตัวเอง เช่น รายได้ของผู้กู้ ทุนเรือนหุ้นของผู้กู้ เป็นต้น หรือการกู้เงินขนาดกลาง เช่น การกู้สามัญก็จะต้องมีบุคคลหรือทรัพย์สินในการค้ำประกัน และการกู้เงินรายใหญ่ เช่น การกู้พิเศษ ก็จะต้องมีหลักทรัพย์ที่มั่นคงเชื่อถือได้ใช้ประกัน เป็นต้น ดังนั้น ในการตรวจสอบควบคุมหลักประกันเงินกู้เมื่อให้สมาชิกกู้เงินไปแล้ว คณะกรรมการเงินกู้จึงต้องมีความพิถีพิถันในการดำเนินการ และต้องมีความสม่ำเสมอเท่าเทียมในการจัดการด้วย

1) ประเภทของหลักประกัน

หลักประกันที่ใช้ค้ำประกันเงินกู้ของสหกรณ์นั้นสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. การใช้บุคคล (สมาชิก) ค้ำประกัน

การใช้บุคคลค้ำประกัน หมายถึง ในกรณีที่ผู้กู้เงินซึ่งจะต้องเป็นเงินกู้ประเภทฉุกเฉินหรือสามัญไม่อาจจัดหาทรัพย์สินที่มีมูลค่าซึ่งสหกรณ์ยอมรับได้มาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ ในกรณีเช่นนี้สหกรณ์ก็มักอนุโลมให้ใช้สมาชิกด้วยกันในการค้ำประกันเงินกู้จำนวนนั้น เนื่องจากสหกรณ์ถือว่าสมาชิกทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ดังนั้น สหกรณ์จึงมักจะไม่นำเงินถึงฐานะทางสังคมของแต่ละบุคคลที่มาค้ำประกัน

แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการเงินกู้จะต้องพึงระวังว่าไม่ควรให้สมาชิกผู้ขอเงินอ้างอิงผู้ค้ำประกัน โดยถือหลักให้ผู้ค้ำประกันสามารถค้ำประกันเงินกู้ของผู้กู้ตามอำเภอใจตามวงเงินเฉพาะที่ผู้ค้ำประกันนั้นเองประสงค์จะแจ้งจำนวนวงเงินที่ตนต้องการจะค้ำประกัน โดยไม่จำกัดจำนวนมากนัก เพราะในกรณีเช่นนี้จะทำให้การค้ำประกันเกิดความสับสนต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากว่าการค้ำประกันนั้นถ้าผู้ค้ำประกันขอค้ำประกันเงินกู้ในวงเงินจำนวนน้อยๆ ก็ทำให้ผู้กู้แต่ละรายต้องมีผู้ค้ำประกันรายละเอียดมากคน ซึ่งเป็นภาระในการตรวจสอบประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งสหกรณ์อาจจะมีการสูญเสียถ้าผู้ค้ำประกันถึงแก่กรรม และยังไม่มีการหาผู้ค้ำประกันรายใหม่ หรือผู้ค้ำประกันนั้นปฏิเสธความรับผิดชอบในการค้ำประกัน สหกรณ์ก็อาจไม่คุ้มที่ฟ้องร้องเอาากับผู้ค้ำประกันเนื่องจากมูลหนี้ต่ำไม่คุ้มกับค่าทนายความ และสหกรณ์อาจมีค่าใช้จ่ายสูงมากในการฟ้องร้องผู้ค้ำประกันมากรายในมูลหนี้เดียว

เหนือสิ่งอื่นใดคณะกรรมการเงินกู้จะต้องให้ฝ่ายจัดการโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ติดตามตรวจสอบความเป็นปัจจุบันของการค้ำประกันด้วยบุคคลอย่างสม่ำเสมอว่ายังคงคุณค่าของการค้ำประกันอยู่หรือไม่

อนึ่ง ในขบวนการสหกรณ์ยังมิได้มีการถือหลักให้มีการจัดชั้นเกี่ยวกับศักดิ์และสิทธิ์ของบุคคลหรือทรัพย์สินที่มาใช้ค้ำประกันทดแทนกัน ดังนั้น จึงปรากฏว่ามีการแลกเปลี่ยนการค้ำประกันเงินกู้ของสหกรณ์ด้วยบุคคลหรือทรัพย์สินที่ต่างชั้นกัน เช่น การใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันย่อมดีกว่าใช้บุคคลค้ำประกัน แต่สหกรณ์ก็อาจยอมให้ถอนหลักทรัพย์ค้ำประกันเปลี่ยนมาเป็นบุคคลค้ำประกัน หรือการใช้เงินฝากของสหกรณ์ค้ำประกันย่อมดีกว่าการใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน แต่สหกรณ์ก็กลับยอมให้เปลี่ยนจากเงินฝากมาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน เป็นต้น

2. การใช้ทรัพย์สินค้ำประกัน

ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สินค้ำประกันอาจจำแนกออกเป็นทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ และทรัพย์สินที่เป็นตราสารการเงิน หรือตราสารแห่งหนึ่ง ในกรณีที่ใช้ทรัพย์สินค้ำประกัน คณะกรรมการเงินกู้จะต้องวินิจฉัยว่า ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน ก็ต้องพิจารณาว่า ที่ดินนั้นมีการพัฒนาแล้วหรือไม่ อยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นใด มีสิ่งปลูกสร้างหรือไม่ ลักษณะการครอบครองทางนิติสัมพันธ์เป็นอย่างไร เช่น เป็นโฉนด เป็น น.ส. 3 หรือเป็นเพียงใบ ส.ค. เป็นต้น ในด้านตราสารแห่งหนึ่ง หรือตราสารการเงินนั้นก็ต้องพิจารณาว่า เป็นตราสารที่มีมูลค่าในตลาดที่แท้จริงเป็นอย่างไร เป็นตราสารที่ได้รับการจัดอันดับจากสถาบันจัดอันดับที่น่าเชื่อถือเพียงใด เป็นตราสารที่มีความเสี่ยงมากน้อยเท่าใด เป็นตราสารของภาครัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน เป็นตราสารของสถาบันการเงิน หรือสถานประกอบการเชิงพาณิชย์ ขนาดของสถานประกอบการซึ่งเป็นผู้ออกตราสารนั้น ธุรกิจของผู้ออกตราสารนั้น เป็นต้น

คณะกรรมการเงินกู้จะต้องได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้มาตรวจสอบจนเป็นที่พอใจ จึงจะสามารถรับรองทรัพย์สินที่มาใช้ค้ำประกันนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตรวจสอบเพื่อความแน่ใจถึงความจริงแห่งตราสารนั้นๆ โดยจะต้องไม่ยอมรับการใช้รูปถ่ายเอกสารมาเป็นเอกสารตัวแทนของการค้ำประกัน และจะต้องมีการสำรวจ ตรวจสอบความเป็นจริงแห่งผู้มีอำนาจในการลงนามของตราสารฉบับนั้นๆ ด้วย สรุปแล้วการตรวจสอบหลักประกันเงินกู้ คณะกรรมการอาจพิจารณาจากหลักฐานต่างๆ ดังนี้

- (1) หลักฐานทางด้านเอกสาร เช่น ใบเสร็จรับเงิน การจดทะเบียน ใบสำคัญต่างๆ
- (2) หลักฐานที่ปรากฏ เช่น ผลจากการใช้เงินกู้เชิงประจักษ์ วัสดุอุปกรณ์ที่เกิดขึ้นจากเงินกู้นั้น เป็นต้น
- (3) หลักฐานจากคำรับรองของบุคคลหรือสถาบันที่เชื่อถือได้ หรือผู้ที่เป็นประจักษ์พยานในการนั้นๆ
- (4) หลักฐานจากแหล่งอื่นๆ ที่คณะกรรมการเงินกู้จะพึงสรรหาได้ รวมทั้งจากการที่สามารถเรียกเอาจากผู้กู้เงินได้ เป็นต้น

2) เทคนิควิธีการเข้าถึงข้อมูล

แหล่งข้อมูลในการจัดเก็บหลักประกันหรือการจัดเก็บรักษาเงินกู้ของสหกรณ์นั้น คณะกรรมการเงินกู้จะต้องวางหลักเกณฑ์ให้มีการจัดเก็บ โดยถือหลักว่า

1. เอกสารจะต้องเก็บในที่ปลอดภัย การเก็บรักษาในลักษณะนี้ หมายถึง ความปลอดภัยจากการถูกทำลายโดยธรรมชาติ เช่น น้ำ ความชื้น แมลง เป็นต้น หรือความปลอดภัยอันเกิดจากภัยอันตรายต่างๆ เช่น อุทกภัย อัคคีภัย वादภัย เป็นต้น หรือความปลอดภัยอันเกิดจากโจรภัย หรือการสูญหาย เนื่องจากการจัดเก็บไม่เป็นระบบที่ดี ดังนั้น เอกสารจึงจะต้องได้รับการจัดเก็บไว้ในห้องนิรภัย

2. การจัดเก็บเอกสารที่สำคัญควรจะแยกเก็บโดยมีสำเนาเก็บฉบับจริงต่างหากจากกันเพื่อการอ้างอิงได้ ส่วนหนึ่งอาจเก็บในธนาคาร อีกส่วนหนึ่งอาจเก็บที่สหกรณ์

3. การเก็บเอกสารอันเนื่องจากข้อ ข. ต้องมีการศึกษาถึงการจัดเก็บเฉพาะสำเนาที่สำคัญให้ครบชุด เพื่อจะได้ใช้อ้างอิงอย่างครบถ้วนเสมอกันหมดในเวลาฉุกเฉินและจำเป็น ขณะเดียวกันก็ควรจะต้องกำหนดระยะเวลาการจัดเก็บเอกสารดังกล่าวให้ชัดเจนด้วย เพราะมิฉะนั้นจะเป็นภาระมากในการจัดเก็บเอกสาร

วิธีเก็บเอกสารที่ใช้เป็นหลักประกันการจัดเก็บเอกสารสำคัญมีวิธีการจัดเก็บได้หลายแบบด้วยกัน

1. การจัดเก็บแบบแยกประเภท วิธีจัดเก็บแบบนี้อาจจำแนกการจัดเก็บในรายละเอียดได้หลายอย่าง เช่น การแยกประเภทเงินกู้ก็อาจแยกเก็บเป็นประเภทเงินกู้ฉุกเฉิน ประเภทเงินกู้สามัญ ประเภทเงินกู้พิเศษ หรือการจัดเก็บโดยแยกประเภทตามวัตถุประสงค์ที่ผู้กู้ขอกู้เงิน เช่น การกู้เงินเพื่อการใช้จ่ายทั่วไป การกู้เงินเพื่อเคสสถาน การกู้เงินเพื่อจัดซื้อยานพาหนะ การกู้เงินเพื่อการประกอบอาชีพ การกู้เงินเพื่อศาสนพิธี การกู้เงินเพื่อซื้ออุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็นต่างๆ การกู้เงินเพื่อการศึกษา เป็นต้น หรือการแยกเก็บเอกสารเงินกู้โดยจำแนกตามหลักประกัน เช่น ประเภทหลักประกันเป็นบุคคล ประเภทหลักประกันเป็นทรัพย์สิน ประเภทหลักประกันเป็นตราสารต่างๆ

2. การจัดเก็บโดยแยกตามตัวสมาชิก ได้แก่ การจัดเก็บเอกสารโดยแยกตามเลขทะเบียนประจำตัวของสมาชิก หรือแยกตามเลขที่บัตรประจำตัวประชาชน หรือแยกตามตัวอักษร หรือแยกเป็นหมวดหมู่ และแบ่งย่อยด้วยตัวเลขจุดทศนิยม ทั้งนี้ การที่สหกรณ์จะใช้วิธีการจัดเก็บเอกสารด้านหนี้สินของสมาชิกด้วยวิธีการใด ย่อมเป็นไปตามนโยบายของสหกรณ์นั้นแต่จะต้องวางเป็นหลักให้เห็นชัดเพื่อจะได้เป็นที่เข้าใจดีโดยทั่วกัน

3) การติดตามผลการจัดเก็บเอกสาร

คณะกรรมการเงินกู้จะต้องมีการติดตามการจัดเก็บเอกสาร โดยเข้าไปศึกษาถึงแนวทางและวิธีการจัดเก็บเอกสารของสหกรณ์ว่า มีความถูกต้องสมบูรณ์ตรงตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้หรือไม่ การติดตามนี้อาจทำได้โดยตรงคือ คณะกรรมการเงินกู้เข้าไปดูด้วยตัวเอง ณ ที่ทำการสหกรณ์เป็นครั้งคราวในวาระโอกาสอันควร หรือเมื่อเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะกรรมการเงินกู้จะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษในกรณีของการใช้บุคคลค้ำประกัน ว่ามีการเสื่อมสิทธิลงหรือไม่ เช่น ลาออกจากราชการ ย้าย ถึงแก่กรรม ขณะเดียวกันคณะกรรมการเงินกู้ก็ต้องหมั่นติดตามรายงานของผู้ตรวจสอบกิจการว่า ได้มีรายงานความครบถ้วนถูกต้อง ความสมบูรณ์ของเอกสารที่ใช้ในการค้ำประกันอย่างใดหรือไม่เพียงไร หากไม่ปรากฏว่ามีรายงานของผู้ตรวจสอบกิจการ และคณะกรรมการเงินกู้มีความประสงค์จะขอทราบข้อมูลก็อาจสอบถามจากผู้ตรวจสอบกิจการโดยตรงก็ได้ โดยให้ผู้ตรวจสอบกิจการรายงานหรือให้คำรับรองกลับมาในรูปลายลักษณ์อักษร เพื่อคณะกรรมการเงินกู้จะสามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิงได้ต่อไป นอกจากนี้การตรวจสอบความครบถ้วนของเอกสารนั้น คณะกรรมการเงินกู้ก็สามารถที่จะติดตามได้จากผู้จัดการสหกรณ์โดยตรง โดยให้ผู้จัดการเป็นผู้รับรองด้วยลายลักษณ์อักษร สำหรับเอกสารใดที่พบว่าจะยังไม่สมบูรณ์เพื่อใช้ค้ำประกันเงินกู้ คณะกรรมการเงินกู้จะต้องเร่งให้ผู้กู้จัดการหามาเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์ขึ้นโดยเร็ว นอกจากนี้ในรายงานประจำปีของผู้สอบบัญชีซึ่งจัดทำขึ้น คณะกรรมการเงินกู้ก็อาจถือประโยชน์นำมาใช้เป็นเอกสารอ้างอิงเพื่อตรวจสอบดูความถูกต้องสมบูรณ์ของการจัดเก็บเอกสารค้ำประกันเงินกู้ได้อีกด้วย

3. วิธีการดูแลและติดตามการชำระหนี้ของสมาชิก

ในทางความเป็นจริงการดูแลและติดตามการชำระหนี้ของสมาชิกนั้น ฝ่ายจัดการซึ่งมีผู้จัดการสหกรณ์เป็นหัวหน้ารับผิดชอบโดยตรงจะต้องเป็นผู้ทำงานใกล้ชิดเป็นเบื้องต้นกับงานด้านนี้ แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญก็คือ คณะกรรมการเงินกู้จำเป็นต้องมีพันธกิจในการตรวจสอบว่าลูกหนี้ที่ตนเองได้อนุมัติเงินกู้นั้น มีการชำระหนี้คืนกลับมาสู่สหกรณ์ตรงตามเงื่อนไขอย่างถูกต้องสม่ำเสมอหรือไม่เพียงไร ด้วย การดำเนินการประการนี้คณะกรรมการเงินกู้สามารถที่จะตรวจสอบดูได้จากสิ่งต่างๆ ดังนี้

1) วิธีการตรวจสอบการชำระคืนเงินกู้

คณะกรรมการเงินกู้อาจไม่จำเป็นต้องไปตรวจสอบสมาชิกผู้กู้เงินทุกประเภททุกคนด้วยตนเอง แต่อาจใช้เอกสารและรายงานต่างๆ เป็นเครื่องมือประกอบการตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน ซึ่งได้แก่

1. ดูจากงบกระแสเงินสดของสหกรณ์ (Cash Flow)
2. สอบถามจากเหรียญกษาปณ์ของสหกรณ์
3. ดูจากผู้ตรวจสอบกิจการ โดยเฉพาะรายงานของผู้ตรวจสอบกิจการ
4. ดูจากรายงานกิจการประจำเดือนของสหกรณ์ ซึ่งผู้จัดการเป็นผู้จัดทำขึ้น
5. หากแม้ว่าคณะกรรมการเงินกู้ยังไม่อาจทราบข้อมูลของลูกหนี้ในการชำระหนี้เงินกู้รายใดรายหนึ่ง หรือของทั้งหมดก็ตามชอบที่คณะกรรมการเงินกู้จะหยิบยกขึ้นไต่ถามในที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการประจำเดือนเพื่อที่จะได้บันทึกไว้เป็นหลักฐาน ขณะเดียวกันฝ่ายจัดการโดยผู้จัดการสหกรณ์และผู้ตรวจสอบกิจการที่เข้าร่วมประชุมประจำเดือนก็จะได้เป็นผู้ชี้แจง หรือรับรองข้อมูลให้คณะกรรมการเงินกู้ได้รับทราบ

2) การจัดชั้นลูกหนี้สมาชิกเพื่อประโยชน์ในการติดตามหนี้

คณะกรรมการเงินกู้จะต้องดูแลให้มีการจัดทำรายงานการชำระหนี้ของสมาชิกจำแนกออกมาตามประเภทของการกู้เงิน และมีรายละเอียดของการชำระหนี้เป็นรายบุคคล สำหรับรายงานนี้จะต้องจำแนกออกมาเป็นลูกหนี้ที่มีพฤติกรรมชำระหนี้แยกชั้นแตกต่างกันตามที่สถาบันการเงินจำแนกไว้ คือ

1. ลูกหนี้จัดชั้นที่จะต้องกล่าวอ้างถึง ซึ่งได้แก่ ลูกหนี้ที่เพิ่งจะผิมนัดชำระหนี้
2. ลูกหนี้ประเภทจัดชั้นสงสัย หมายถึง ลูกหนี้ที่เมื่อครบกำหนดชำระหนี้แล้ว ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตั้งแต่ 2 ถึง 3 เดือน หรือเป็นลูกหนี้ที่ไม่ชำระหนี้ไม่สม่ำเสมอ มักจะขาดหรือเว้นการชำระหนี้เป็นระยะแล้วก็กลับมาชำระหนี้ใหม่เมื่อติดตามทวงถาม
3. ลูกหนี้จัดชั้นหนี้สงสัยจะสูญ ซึ่งได้แก่ ลูกหนี้ที่ค้างชำระหนี้ติดต่อกันตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป
4. ลูกหนี้จัดชั้นสูญ ได้แก่ ลูกหนี้ที่ค้างการชำระหนี้ตั้งแต่ 12 เดือนขึ้นไป

เกี่ยวกับการจัดชั้นลูกหนี้ดังกล่าว ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้และการเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ พ.ศ. 2544

การติดตามรายงานการชำระหนี้หนี้ คณะกรรมการเงินกู้จะต้องให้ฝ่ายจัดการจัดทำรายงานการชำระหนี้ฉบับสังเขป เพื่อบันทึกเฉพาะลูกหนี้ที่ผิมนัดชำระหนี้มีรายงานต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการเป็นประจำทุกเดือน คณะกรรมการเงินกู้ต้องถือหลักว่า ลูกหนี้ที่ค้างการชำระหนี้หรือไม่สามารถชำระหนี้ได้ตั้งแต่ 2 เดือนติดต่อกันจะต้องเร่งแก้ไขโดยพลัน ไม่ควรปล่อยให้ระยะเวลายืดเยื้อสืบ

ทอดยาวนานเกินสมควร มิฉะนั้นลูกหนี้รายนั้นก็อาจกลายเป็นลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญ หรือกลายเป็นหนี้สูญในที่สุด ซึ่งถ้ากลายเป็นสภาวะเช่นนั้นก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสหกรณ์ได้ อย่างไรก็ตามก็ดี เป็นหน้าที่ของผู้จัดการสหกรณ์ที่จะต้องไม่ปล่อยให้หนี้ค้างชำระเกินกว่า 2 เดือนอยู่แล้ว ดังนั้นการตรวจสอบและการติดตามผลรายงานการชำระหนี้ร่วมกันของคณะกรรมการเงินกู้กับผู้จัดการสหกรณ์จะยิ่งทำให้การชำระหนี้ของสมาชิกได้มีประสิทธิภาพเพิ่มพูนขึ้น

ในกรณีที่จำเป็นและปรากฏว่า สหกรณ์เริ่มมีหนี้ค้างชำระเกิดขึ้นย่อมเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการเงินกู้จะต้องให้เจ้าหน้าที่สินเชื่อรายงานในรายละเอียดให้ทราบถึงสมาชิกผู้กู้เงินประเภทใดที่มีสถิติการค้างชำระหนี้มากขึ้นตามลำดับ ความจริงแล้วคณะกรรมการเงินกู้ควรให้เจ้าหน้าที่สินเชื่อรายงานเฉพาะสมาชิกที่ผิดนัดชำระหนี้อย่างผิดสังเกตเฉพาะบุคคลให้คณะกรรมการเงินกู้ได้ทราบโดยผ่านสายบังคับบัญชาตามลำดับชั้นเป็นประจำทุกเดือน ก็จะช่วยให้ภาระของคณะกรรมการเงินกู้ในการติดตามการชำระหนี้ของสมาชิกเบาบางลงไปเป็นอันมาก

4. การสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีสมาชิกขอผ่อนผันหนี้

เนื่องจากสหกรณ์อาจมีการอนุญาตให้สมาชิกผู้กู้เงินได้หลายประเภท และการกู้เงินนั้นก็มิ ระยะเวลาการผ่อนชำระที่ค่อนข้างยาวนาน ปัจจุบันส่วนใหญ่ล้วนเกินกว่า 5 ปีทั้งสิ้น ดังนั้น ในช่วงระยะเวลาอันยาวนานที่สมาชิกผ่อนชำระหนี้ อาจมีอุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้นแก่สมาชิกจนเป็นเหตุให้สมาชิกไม่อาจชำระหนี้เงินกู้แก่สหกรณ์ได้ตามปกติ ในกรณีนี้ สมาชิกอาจขอผ่อนปรนการชำระหนี้ต่อสหกรณ์ก็ได้ กระนั้นก็ดีก็มิได้ถือเป็นหลักว่า สหกรณ์จะต้องผ่อนปรนการชำระหนี้ให้แก่สมาชิกทุกราย แต่ต้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความจำเป็นที่เด่นชัดของสมาชิกนั่นเอง การที่คณะกรรมการเงินกู้จะพิจารณาผ่อนผันการชำระหนี้เป็นการชั่วคราวให้แก่สมาชิกรายใด ก็ย่อมจะต้องมีการวิเคราะห์ ตรวจสอบ สืบหาข้อเท็จจริงเสียก่อนว่า มีน้ำหนักน่าเชื่อถือประการใดหรือไม่

1) เทคนิคการสืบหาแหล่งข้อมูล

โดยความเป็นจริงเมื่อสมาชิกมีความจำเป็นจะต้องขอผ่อนผันการชำระหนี้ต่อสหกรณ์ก็มักจะต้องอ้างเหตุผลความจำเป็นนำเสนอต่อสหกรณ์ ในเบื้องต้นผู้จัดการสหกรณ์ควรจะต้องเป็นด่านแรกที่จะช่วยคณะกรรมการเงินกู้ในการสืบค้นข้อเท็จจริง นอกเหนือจากนั้นคณะกรรมการเงินกู้ อาจสอบถามแหล่งข้อเท็จจริงจากสาระของเหตุผลที่ลูกหนี้กล่าวอ้าง เช่น สถาบันการเงิน บุคคล สภาวะความเป็นไป ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ ที่พึงเกี่ยวข้อง ในกรณีที่คณะกรรมการเงินกู้มีข้อติดใจสงสัยก็ยังสามารถที่จะเชิญสมาชิกผู้ขอผ่อนผันหนี้เหล่านั้นมาพบเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงต่อไปได้

2) การนำเสนอขออนุมัติการผ่อนผันหนี้

คณะกรรมการเงินกู้ไม่มีอำนาจที่จะอนุมัติให้ผู้กู้รายหนึ่งรายใดผ่อนผันหนี้ได้ แต่สามารถให้ความเห็นนำเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการให้พิจารณาอนุมัติ แต่กระนั้นก็ดีคณะกรรมการเงินกู้จะต้องพิจารณาก่อนกรองก่อนว่า ควรจะช่วยสมาชิกผู้เดือดร้อนและจำเป็นต้องผ่อนผันการชำระหนี้ในรูปแบบใด เช่น ขอผ่อนผันด้วยระยะเวลาการชำระหนี้เป็นกี่เดือน หรือขอชะลอการชำระต้นเงิน หรือขอชะลอการชำระดอกเบี้ย หรือขอพักการชำระหนี้ทั้งต้นเงินและดอกเบี้ย คณะกรรมการเงินกู้ อาจมีความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการในเรื่องนี้ที่แตกต่างไปจากข้อเสนอของผู้กู้ที่ขอผ่อนผันก็ได้

เช่น ไม่จำเป็นจะต้องเห็นชอบในระยะเวลาที่เท่ากัน หรือในรูปแบบการชะลอการชำระหนี้ที่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าคณะกรรมการเงินกู้จะสามารถชี้ชัดว่า การผ่อนผันวิธีการชำระหนี้ของสมาชิกโดยแนวทางใดจะเป็นประโยชน์ต่อตัวสมาชิก และต่อตัวสถาบันสหกรณ์มากที่สุด ในทางปฏิบัติ คณะกรรมการเงินกู้จะต้องแน่ใจว่าการชะลอหรือการขอผ่อนผันชำระหนี้ นั้น จะไม่ทำให้สมาชิกกลับมีภาระเพิ่มขึ้นในภายหลัง ขณะเดียวกันก็ต้องแสดงความเห็นต่อคณะกรรมการดำเนินการอย่างชัดเจนว่า อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่สมาชิกขอผ่อนผันการชำระหนี้ นั้น จะสะดุดหยุดลง ณ ตรงเวลาใด และควรจะเริ่มนับอัตราดอกเบี้ยต่อไปอย่างไรเมื่อใด ข้อสำคัญก็คือในระบบสหกรณ์จะไม่ดำเนินการใน 2 ทิศทาง ซึ่งทั้ง 2 ทิศทางนี้ย่อมแตกต่างกันไปจากที่สถาบันการเงินเชิงพาณิชย์ปฏิบัติอยู่กับลูกหนี้โดยทั่วไป กล่าวคือ

1. สหกรณ์จะไม่มี การคิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นอันขาดกับลูกหนี้ที่ขอผ่อนผันการชำระหนี้
2. สหกรณ์จะไม่มี การคิดค่าธรรมเนียมใดๆ หรือปรับอัตราดอกเบี้ยในอัตราที่สูงขึ้นในการนี้กับลูกหนี้ ถ้าแม้ว่าการผ่อนผันหนี้รายนั้นได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการดำเนินการ

ความเห็นหรือมติของคณะกรรมการดำเนินการในการวินิจฉัยค่าขอผ่อนผันหนี้ของสมาชิกย่อมถือเป็นที่สุด ประเด็นต่อมาก็มักจะมียุ่ที่ว่า ลูกหนี้ที่ขอผ่อนผันการชำระหนี้สามารถจะขอผ่อนผันการชำระหนี้ได้มากครั้งหลายหนหรือไม่ ตลอดระยะเวลาการผ่อนชำระหนี้ ต่อประเด็นนี้ต้องถือหลักว่า สหกรณ์ย่อมถือลูกหนี้คือสมาชิก และสมาชิกคือเจ้าของสหกรณ์ ดังนั้น การผ่อนผันชำระหนี้ของสมาชิกย่อมสามารถกระทำได้เสมอทุกครั้งที่มมีปัญหา และเกิดความไม่สะดวกในการชำระหนี้ ขึ้นอยู่กับว่า คณะกรรมการเงินกู้และคณะกรรมการดำเนินการจะมีความเห็นเป็นประการใดมากกว่า เพราะที่สุดแล้วความเป็นไปได้ของการผ่อนผันหนี้ของสมาชิกย่อมขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัย คือ เหตุผลความจำเป็นอันพิสูจน์ได้ และมติของคณะกรรมการดำเนินการที่คณะกรรมการเงินกุนำเสนอความเห็นในการประชุมประจำเดือน

กฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ และระเบียบสหกรณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการให้เงินกู้

ในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งเป็นสหกรณ์การเงิน ดำเนินธุรกิจเยี่ยงสถาบันการเงิน หลักการสำคัญคือ เรื่องของการส่งเสริมการออม แต่ในเวลาเดียวกันสหกรณ์ได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สมาชิกในกรณีที่มีความจำเป็น หรือให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สมาชิกที่จะนำเงินไปซื้อทรัพย์สินหรือการประกอบอาชีพต่างๆ ตามความเหมาะสมและจำเป็น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกให้ดีขึ้น การให้ความช่วยเหลือทางการเงินนั้นสหกรณ์จะให้ในรูปแบบของเงินกู้ประเภทต่างๆ ตามวัตถุประสงค์และเงื่อนไขต่างๆ ตามระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องการให้เงินกู้ของสหกรณ์แก่สมาชิกไม่ใช่เป็นการดำเนินธุรกิจเงินกู้เพื่อประสงค์กำไรดังเช่นสถาบันการเงินโดยทั่วไป

แต่เนื่องจากการดำเนินงานของสหกรณ์นั้นเป็นการดำเนินงานโดยคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความมั่นคงของสหกรณ์ และความต้องการอันจำเป็นของสมาชิกควบคู่กันไปด้วย ดังนั้นคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ คณะกรรมการเงินกู้ และฝ่ายจัดการของสหกรณ์จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้เงินกู้ การค้ำประกัน การเรียกหนี้คืนและอายุความ ทั้งนี้เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการกู้ยืม ซึ่งจะส่งผลเกี่ยวเนื่องไปถึงความรับผิดชอบที่อาจเกิดขึ้นกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ คณะกรรมการเงินกู้ หรือฝ่ายจัดการของสหกรณ์หากเกิดความเสียหายขึ้นกับสหกรณ์ โดยจะได้กล่าวถึงเรื่องสำคัญๆ ทั้งหมด 6 เรื่องคือ

1. กฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ ระเบียบของสหกรณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการให้เงินกู้
2. ระเบียบคำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกู้ยืม
4. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ำประกัน
5. ความผิดทางอาญาที่อาจเกิดขึ้นได้จากการกู้ยืมและการค้ำประกัน
6. การเรียกหนี้คืนและอายุความ

ทุกหัวข้อเรื่องเป็นเพียงคำแนะนำเบื้องต้นที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ คณะกรรมการเงินกู้ และฝ่ายจัดการจะได้นำไปพิจารณาเพื่อประกอบการตัดสินใจในการปฏิบัติในเรื่องของการให้เงินกู้ และการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการให้เงินกู้ได้ตามสมควร

1. กฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ และระเบียบของสหกรณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการให้เงินกู้

1) อำนาจกระทำการของสหกรณ์ออมทรัพย์ การให้เงินกู้

การให้เงินกู้เป็นบริการอย่างหนึ่งในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งกำหนดเป็นอำนาจกระทำการของสหกรณ์ไว้ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 46 (6) และ (8) ดังนี้

มาตรา 46 “เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ให้สหกรณ์มีอำนาจกระทำการดังต่อไปนี้ได้

(1)

(6) ให้กู้ ให้สินเชื่อ ให้ยืม ให้เช่า ให้เช่าซื้อ โอน รับจำนองหรือรับจำนำ ซึ่งทรัพย์สินแก่สมาชิก หรือของสมาชิก

(7)

(8) ให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงินได้ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

(9)”

พิจารณาจากอำนาจกระทำการของสหกรณ์แล้ว การให้เงินกู้ของสหกรณ์นั้นแบ่งออกเป็นสองรายการสำคัญคือ

การให้เงินกู้แก่สมาชิกตาม มาตรา 46 (6)

การให้เงินกู้แก่สหกรณ์อื่นตาม มาตรา 46 (8)

อำนาจกระทำการของสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์นั้นเป็นการให้อำนาจแก่สหกรณ์ที่ได้จดทะเบียนแล้วสามารถดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ได้ตามที่กฎหมายสหกรณ์ได้ให้อำนาจไว้ ซึ่งเป็นหลักการโดยทั่วไปสำหรับสหกรณ์ทุกประเภท แต่ในการขอจดทะเบียนสหกรณ์นั้น พระราชบัญญัติสหกรณ์ได้กำหนดให้สหกรณ์จัดทำข้อบังคับของสหกรณ์ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการของสหกรณ์ ซึ่งปัจจุบันคือพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 43 ซึ่งในเรื่องที่สำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์คือ มาตรา 43 (3) บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 43 ข้อบังคับของสหกรณ์อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

(1)

(2)

(3) วัตถุประสงค์

(4)

การให้เงินกู้แก่สมาชิกและสหกรณ์อื่น เป็นวัตถุประสงค์ที่กำหนดในข้อบังคับของสหกรณ์ ในเรื่องของการให้เงินกู้ นั้น ข้อบังคับของสหกรณ์ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. การให้เงินกู้

2. ความมุ่งหมายแห่งเงินกู้

3. ประเภทแห่งเงินกู้

4. ดอกเบี้ยเงินกู้

5. การควบคุมหลักประกันและการเรียกคืนเงินกู้

6. ความผูกพันของผู้กู้และผู้ค้ำประกัน

2) ข้อบังคับเกี่ยวกับการให้เงินกู้ของสหกรณ์

ในการให้เงินกู้แก่สมาชิกหรือสหกรณ์อื่น คณะกรรมการดำเนินการหรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการให้เงินกู้จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเงื่อนไขและวิธีการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์เป็นอย่างดี เงินกู้ทุกประเภทจึงจะเป็นประโยชน์แก่สมาชิกและช่วย

พัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกให้ดีขึ้นได้ตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ ข้อบังคับแต่ละข้อมีเงื่อนไขและวิธีการปฏิบัติอย่างไร ต้องพิจารณาเป็นข้อๆ ไปดังนี้

ข้อ.....การให้เงินกู้ เงินกู้นี้อาจให้ได้แก่

(1) สมาชิกของสหกรณ์

(2) สหกรณ์อื่น

การให้เงินกู้แก่สมาชิกนั้น ให้คณะกรรมการดำเนินการมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยให้เงินกู้ได้ตามข้อบังคับและตามระเบียบของสหกรณ์

ข้อกำหนดต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาวินิจฉัยให้เงินกู้ ประเภทและจำกัดแห่งเงินกู้ หลักประกันสำหรับเงินกู้ ลำดับแห่งการให้เงินกู้ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ การส่งเงินงวดชำระหนี้สำหรับเงินกู้ การควบคุมหลักประกัน การเรียกคืนเงินกู้และอื่น ๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์

การให้เงินกู้แก่สหกรณ์อื่นนั้น คณะกรรมการดำเนินการจะพิจารณาให้กู้ได้ต่อเมื่อสหกรณ์มีเงินทุนเหลือจากการให้เงินกู้แก่สมาชิก

สมาชิก หรือสหกรณ์อื่นซึ่งประสงค์จะขอกู้เงินจากสหกรณ์ต้องเสนอคำขอกู้เงินตามแบบและระเบียบของสหกรณ์ที่กำหนดไว้

สาระสำคัญของข้อบังคับข้อที่ว่าด้วยการให้เงินกู้นั้นมีดังนี้คือ

1. การให้เงินกู้นั้นให้ได้แก่สมาชิกและสหกรณ์อื่น

2. คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยการให้เงินกู้ตามข้อบังคับและตามระเบียบของสหกรณ์

3. ข้อกำหนดต่าง ๆ เกี่ยวกับการให้เงินกู้ให้เป็นไปตามระเบียบของสหกรณ์

4. การให้เงินกู้แก่สหกรณ์อื่นให้เป็นไปตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

5. สมาชิกหรือสหกรณ์ที่ประสงค์จะขอกู้เงินต้องเสนอคำขอตามแบบที่สหกรณ์กำหนด

ข้อสังเกต ในการให้เงินกู้นั้นเป็นอำนาจของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ในทางปฏิบัติอาจมีแตกต่างกันดังนี้

1. บางสหกรณ์คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เป็นผู้พิจารณาและอนุมัติเงินกู้ทุกประเภทเอง

2. บางสหกรณ์คณะกรรมการเงินกู้เป็นผู้พิจารณาและอนุมัติเงินกู้ทุกประเภท

3. บางสหกรณ์ผู้จัดการสหกรณ์พิจารณาและอนุมัติเงินกู้สามัญและเงินกู้ฉุกเฉินได้(เพราะให้กู้ได้ทุกวัน)

4. บางสหกรณ์ให้ผู้จัดการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉินได้ (กรณีกู้ฉุกเฉินได้ทุกวันและจ่ายเงินทันที)

ปัญหาจึงมีอยู่ว่า การที่คณะกรรมการเงินกู้หรือผู้จัดการของสหกรณ์พิจารณาและอนุมัติเงินกู้นั้น ทำได้หรือไม่ เป็นการกระทำที่ขัดกับข้อบังคับของสหกรณ์หรือไม่เมื่อข้อบังคับกำหนดว่า “ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยให้เงินกู้” การที่คณะกรรมการเงินกู้

หรือผู้จัดการของสหกรณ์พิจารณาและอนุมัติเงินกู้นั้นอาจมีได้ทั้งที่ทำได้ถูกต้อง และทำไปโดยไม่ถูกต้องก็ได้ ทั้งนี้ต้องย้อนกลับไปดูพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 51 ที่บัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 51 ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เป็นผู้ดำเนินกิจการและเป็นผู้แทนสหกรณ์ในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จะมอบหมายให้กรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนหรือผู้จัดการทำการแทนก็ได้”

หลักการของมาตรา 51

1. คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เป็นผู้ดำเนินการสหกรณ์
2. คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เป็นผู้แทนของสหกรณ์ในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก
3. คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มอบหมายให้กรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนหรือผู้จัดการทำการแทนได้

ตั้งการที่คณะกรรมการเงินกู้หรือผู้จัดการสหกรณ์พิจารณาอนุมัติเงินกู้นั้นจะทำได้หรือไม่หรือทำไปแล้วถูกต้องหรือไม่ ต้องดูว่าสหกรณ์นั้นๆ ได้ดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 51 หรือไม่ ถ้ามอบหมายให้ก็ทำได้และถือว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องหากไม่ได้มีการมอบหมายไว้ ย่อมเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

การมอบหมายนั้นต้องให้คณะกรรมการดำเนินการเป็นผู้มอบ ดังนั้นการมอบอำนาจจึงต้องเป็นมติของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เท่านั้น จะมอบกันโดยวิธีอื่นคงไม่ได้ ส่วนในเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกับการให้เงินกู้จะได้นำไปกล่าวไว้ในส่วนของระเบียบที่ว่าด้วยการให้เงินกู้ต่อไป

ข้อ.....ความมุ่งหมายแห่งเงินกู้ เงินกู้ซึ่งให้แก่สมาชิก ไม่ว่าประเภทใด ๆ จะให้ได้แต่เฉพาะเพื่อการอันจำเป็นหรือมีประโยชน์ตามที่คณะกรรมการดำเนินการเห็นสมควร

ให้คณะกรรมการดำเนินการสอดส่องและกวดขันการใช้เงินกู้ของสมาชิกให้ตรงตามความมุ่งหมายที่ให้เงินกู้

สาระสำคัญของข้อบังคับข้อที่ว่าด้วยความมุ่งหมายแห่งเงินกู้นั้นมีดังนี้

1. เงินกู้จะให้ได้แต่เฉพาะเพื่อการอันจำเป็น
2. เงินกู้จะให้ได้แต่เฉพาะเพื่อการที่มีประโยชน์
3. คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ให้เงินกู้ได้ตามที่เห็นสมควร
4. คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องสอดส่องการใช้เงินกู้ของสมาชิกตามความมุ่งหมายที่ขอกู้เงิน

ตามที่กล่าวมาแล้วว่าคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาและอนุมัติเงินกู้ ดังนั้นคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์จะต้องเข้าใจความมุ่งหมายของการให้เงินกู้ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากไม่เข้าใจความมุ่งหมายของการให้เงินกู้แล้ว ย่อมยากที่จะควบคุมให้สมาชิกของสหกรณ์ใช้เงินกู้ตามความจำเป็นและเกิดประโยชน์สูงสุด การให้เงินกู้ทุกครั้งจึงต้องพิจารณาถึงความจำเป็นเป็นหลักว่าควรจะให้เงินกู้ได้จำนวนเท่าไร ซึ่งในเรื่องนี้โดยหลักทั่วไปของการให้เงินกู้ของสถาบันการเงินนั้น มีหลักในการพิจารณาในการให้เงินกู้แก่ลูกค้าดังนี้

1. ความจำเป็นในการขอกู้
2. ความสามารถในการชำระหนี้

3. ความมั่นคงของหลักประกัน
4. ระยะเวลาของความเสี่ง
5. ประวัติและพฤติกรรมของผู้ขอกู้เงิน

เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักการในข้อบังคับของสหกรณ์แล้วจะเห็นได้ว่ามีหลักการเช่นเดียวกัน คือเน้นเรื่องความจำเป็นในการขอกู้เงินเป็นสำคัญ

ในทางปฏิบัติในการพิจารณาเงินกู้ให้แก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น ส่วนใหญ่ยังคงคลาดเคลื่อนจากหลักการที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์เป็นอย่างมาก เนื่องจากทั้งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์และสมาชิกของสหกรณ์เข้าใจว่าการขอกู้เงินเป็นสิทธิ เมื่อขอกู้เงินแล้วต้องได้เงินเต็มตามจำนวนที่กำหนดไว้ในระเบียบการให้เงินกู้ของสหกรณ์ จึงเป็นการให้เงินกู้ตามผลการคำนวณจากจำนวนเท่าของเงินเดือนของสมาชิกผู้ขอกู้ประกอบกับค่าหุ้นที่สมาชิกผู้นั้นมีอยู่ในสหกรณ์ไม่ได้ให้เงินกู้ตามความจำเป็นและบางสหกรณ์ให้เงินกู้มากจนสมาชิกถูกหักเงิน ณ ที่จ่ายจนหมดหรือแทบหมด เหลือไม่พอใช้จ่ายในการดำรงชีพ จึงเกิดสภาพการกู้เงินหมุนเวียนอยู่ตลอดเวลา ดังเป็นที่ทราบกันดีในทุกสหกรณ์และจะเกิดปัญหาต่อไปในอนาคตอย่างแน่นอน

การให้บริการด้านเงินกู้แก่สมาชิกเป็นเรื่องสำคัญและจะต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามข้อบังคับของสหกรณ์และที่สำคัญคือเรื่องของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นเป็นเรื่องของคนที่มียรายได้หลักจากเงินเดือน สหกรณ์จึงต้องคำนึงถึงเมื่อมีการหัก ณ ที่จ่ายแล้วสมาชิกต้องมีเงินเดือนเหลือเพียงพอแก่การดำรงชีพในระหว่างเดือนด้วย หลักการสำคัญจากข้อบังคับข้อนี้ในทางปฏิบัติคือ การกู้เงินไม่ใช่สิทธิ การกู้เงินเป็นเรื่องของความจำเป็น โดยอาจมีหลักการในการพิจารณาในทางปฏิบัติเป็นเบื้องต้นดังนี้

1. ความจำเป็นในการขอกู้เงิน
2. ประโยชน์หรือความเป็นไปได้ในการใช้เงินกู้
3. สัดส่วนของการหักเงิน ณ ที่จ่ายและเงินเดือนที่เหลือ

นอกจากการพิจารณาและอนุมัติเงินกู้แล้ว หน้าที่สำคัญที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จะต้องทำก็คือเรื่องของการควบคุมการใช้เงินกู้ให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่ขอกู้เงิน ส่วนสหกรณ์ใดจะมีกระบวนการควบคุมการใช้เงินกู้อย่างไร คงต้องพิจารณาตามความเหมาะสมเป็นกรณีไป เพราะเงื่อนไขจากการใช้เงินกู้ผิดความมุ่งหมายที่ขอกู้เงินนั้นจะเป็นเหตุหนึ่งในการเรียกคืนเงินกู้ตามข้อบังคับของสหกรณ์ในข้อต่อไปด้วย

ข้อ.....ประเภทและจำกัดแห่งเงินกู้ สหกรณ์อาจให้เงินกู้แก่สมาชิก ได้ตามประเภทและจำกัดดังต่อไปนี้

(1) เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน ในกรณีที่สมาชิกมีเหตุฉุกเฉิน หรือเหตุอันจำเป็นรีบด่วนและมีความประสงค์ขอกู้เงิน คณะกรรมการดำเนินการอาจให้เงินกู้เพื่อเหตุนั้นได้ตามระเบียบของสหกรณ์

(2) เงินกู้สามัญ ในกรณีที่สมาชิก มีความประสงค์ขอกู้เงินสำหรับใช้จ่ายเพื่อการอันจำเป็นหรือมีประโยชน์ต่าง ๆ คณะกรรมการดำเนินการอาจพิจารณาให้เงินกู้สามัญแก่สมาชิกได้ตามระเบียบของสหกรณ์

(3) เงินกู้พิเศษ เมื่อสหกรณ์มีฐานะการเงินก้าวหน้าพอที่จะช่วยเหลือให้เงินกู้ เพื่อส่งเสริมฐานะความมั่นคง หรือเพื่อการเคหะหรือก่อก่อประโยชน์นอกวงแคบสมาชิก คณะกรรมการดำเนินการอาจให้เงินกู้พิเศษแก่สมาชิกได้ตามที่เห็นสมควร โดยผู้ขอกู้ต้องระบุ ความมุ่งหมายแต่ละอย่างของเงินกู้ประเภทนี้ตลอดจนเงื่อนไขและวิธีการ และต้องมี หลักประกันตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์

เป็นที่ทราบกันดีว่า ในข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์มีการกำหนดเงินกู้ไว้ 3 ประเภท คือ เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน เงินกู้สามัญ และเงินกู้พิเศษ เงื่อนไขการให้เงินกู้แต่ละประเภท คงเน้นที่ความ จำเป็นและมีประโยชน์ ตามข้อบังคับที่กล่าวมาแล้ว แต่รายละเอียดและเงื่อนไขการให้เงินกู้ ดอกเบี้ย เงินกู้ การเรียกหลักประกัน และการชำระคืนเงินกู้ซึ่งมีรายละเอียดและเงื่อนไขต่างๆ มาก ข้อบังคับจึง กำหนดให้สหกรณ์จัดทำระเบียบว่าการให้เงินกู้แก่สมาชิกขึ้น เพื่อสะดวกแก่การดำเนินงานของสหกรณ์

ข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องจำนวนเงินกู้และระยะเวลาชำระหนี้ของเงินกู้แต่ละประเภท

เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน เป็นเงินกู้ระยะสั้น ไม่ต้องมีหลักประกันเป็นการให้เงินกู้แก่สมาชิกเพื่อ แก้ปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น แต่เดิมมักจะกำหนดจำนวนไม่เกินครึ่งหนึ่งของเงินได้ราย เดือนและชำระคืนไม่เกิน 2 งวด แต่ปัจจุบันนี้มีการกำหนดจำนวนเงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉินหลากหลาย รูปแบบแตกต่างกันไปในแต่ละสหกรณ์ ในบางสหกรณ์ยังแยกเงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉินออกเป็นหลาย ประเภท มีจำนวนเงินกู้และเวลาชำระหนี้ที่แตกต่างกันเช่นเงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน เงินกู้ฉุกเฉินเพื่อ การศึกษาบุตร เงินกู้ฉุกเฉินเพื่อแก้ไขปัญหานี้สิน ซึ่งมีจำนวนเงินกู้ถึงหนึ่งแสนบาทหรือมากกว่า ระยะเวลาชำระหนี้คืนนานถึง 48 งวด สิ่งเหล่านี้น่าเป็นห่วงเพราะดูจากจำนวนเงินให้กู้และเวลาการ ชำระหนี้แล้วไม่น่าจะเป็นเงินกู้ฉุกเฉิน น่าจะเป็นเงินกู้สามัญจะดีกว่าแต่ให้กู้เป็นประเภทฉุกเฉินมันให้กู้ ได้ง่าย เพราะไม่ต้องคำนึงถึงเรื่องหลักประกัน แต่ขอให้ข้อสังเกตว่ากรณีที่ให้กู้ฉุกเฉินเกินกว่าค่าหุ้นที่ สมาชิกมีอยู่กับสหกรณ์ หากสมาชิกไม่สามารถชำระหนี้ได้ไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ หนี้ส่วนที่เกินกว่าค่าหุ้น สหกรณ์จะเรียกคืนจากใคร หลังจากนำค่าหุ้นที่มีอยู่น้อยกว่านั้นไปหักกลบลบหนี้ได้ไม่เพียงพอและยัง ส่งผลกระทบต่อผู้ค้ำประกันเงินกู้สามัญที่ต้องรับภาระชำระหนี้เต็มจำนวนเพราะไม่มีเงินค่าหุ้นไปช่วยลด โดยการหักกลบลบหนี้ให้ เรื่องนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหลายควรต้องทบทวน

ในการให้เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉินนั้นไม่ควรเกินกว่าหนึ่งเท่าของเงินเดือน และชำระคืนไม่เกิน 4-6 งวด เพราะการให้เงินกู้หนึ่งเท่าของเงินเดือนหมายถึงสมาชิกได้ใช้เงินเดือนล่วงหน้าไปแล้วหนึ่งเดือน เดือนต่อไปจะทำอะไรเพราะเรื่องของการกู้เงินเพื่อเหตุฉุกเฉินนั้นในวันกู้ไม่มีปัญหา แต่ในวันชำระคืนจะมี ปัญหาเพราะถูกหักเงินเดือน ณ ที่จ่ายมาก สมาชิกส่วนใหญ่จึงหาทางออกด้วยการกู้เงินฉุกเฉินต่อเนื่องดังเป็น ที่ทราบกันดี จนกระทั่งปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนาให้มีการกู้เงินฉุกเฉินโดยกำหนดวงเงินไว้เป็นรายปีเหมือน ลักษณะการทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไว้กับธนาคารพาณิชย์ที่นักธุรกิจเขากำกั้นอยู่ทั่วไปและมีการทำธุรกิจ ด้านนี้ร่วมกันระหว่างสหกรณ์กับธนาคารพาณิชย์บางแห่งในรูปของ ATM ด้วย

สิ่งเหล่านี้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จะต้องพิจารณาให้รอบคอบว่าจะเกิดผลดีผลเสียและ เพิ่มภาระค่าใช้จ่ายให้กับสหกรณ์ค้ำค่าของการลงทุนหรือไม่

เงินกู้สามัญ เงินกู้สามัญเป็นเงินกู้ระยะปานกลาง มีจำนวนเงินให้กู้มากหรือน้อยอย่างไร ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญสองประการคือ

1. ฐานะการเงินของสหกรณ์
2. รายได้ของสมาชิก

วัตถุประสงค์ที่สำคัญในการให้เงินกู้สามัญแก่สมาชิกก็เพื่อให้สมาชิกนำเงินกู้ที่ได้ไปใช้ ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามความจำเป็น เช่น การนำไปชำระหนี้ที่มีดอกเบี้ยสูง การซื้อทรัพย์สินตามความต้องการอันจำเป็นแก่การครองชีพ หรือใช้จ่ายอื่น ๆ อันเป็นเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นตามความเหมาะสม ไม่ควรใช้เงินกู้ไปเพื่อการบริโภคที่ไม่เป็นประโยชน์ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มภาระหนี้สินให้กับตัวสมาชิกและครอบครัว และการกู้เงินสามัญนั้นควรจะขอเงินกู้ตามความจำเป็น คณะกรรมการไม่ควรอนุมัติเงินกู้สามัญโดยคำนวณตามวงเงินกู้สูงสุดที่สมาชิกแต่ละคนอาจกู้เงินได้ตามระเบียบของสหกรณ์ การที่สมาชิกไม่กู้เงินไปใช้ตามความจำเป็นจะเป็นเหตุให้สมาชิกผู้นั้นจะต้องกู้เงินสามัญเป็นประจำดังเป็นที่ทราบกันดีในขณะนี้

ข้อสังเกตของการให้เงินกู้สามัญ จำนวนเงินกู้สามัญไม่ควรสูงเกินกว่า 25 เท่าของเงินเดือนและไม่ควรชำระคืนเกินกว่า 72 งวด ถึงแม้นายทะเบียนสหกรณ์จะเคยให้มีการชำระหนี้ได้ถึง 100 งวด ก็ไม่ควรใช้ให้เต็มตามนั้น เพราะหากให้ชำระเต็ม 100 งวด ต่อมาหากเกิดปัญหาสมาชิกไม่อาจชำระหนี้ได้ตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในแต่ละงวด เช่น เงินเดือนไม่พอหัก มีการปรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพิ่มขึ้นหรือต้องรับภาระชำระหนี้แทนผู้กู้ในฐานะผู้ค้ำประกันสหกรณ์จะได้ปรับโครงสร้างหนี้ให้มีการหักเงินงวดชำระหนี้ให้น้อยลงได้โดยขยายงวดการชำระหนี้ออกไปได้

การกำหนดจำนวนเงินกู้สามัญจำนวนสูงและมีเวลาการชำระหนี้ที่นานเกินไป ย่อมเป็นภาระของสมาชิกผู้ค้ำประกันด้วย เพราะระยะเวลาในการชำระหนี้ถือเป็นความเสี่ยงประเภทหนึ่งในการเรียกคืนเงินกู้ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จึงต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ด้วย ต้องให้ความเป็นธรรมทั้งผู้กู้และผู้ค้ำประกัน คนกู้ไม่มีปัญหาเพราะได้เงินไปใช้ แต่ผู้ค้ำประกันไม่ได้ใช้เงินแต่อาจต้องใช้หนี้แทนผู้กู้ การเป็นผู้ค้ำประกันไม่ได้เป็นด้วยความเต็มใจทุกราย บางรายต้องค้ำประกันด้วยความจำใจ หลายครั้งเราพบว่าสมาชิกบางคนต้องจำใจลาออกจากสหกรณ์เพราะไม่ยอมค้ำประกันเงินกู้ ซึ่งอาจเป็นปัญหาสำหรับเขาในทางสังคมภายในหน่วยงานได้ เขาจึงตัดสินใจลาออกเสียดีกว่าก่อนจะเสียเงินหรือเสียเพื่อน เพราะอยู่ต่อไปอาจต้องเสียทั้งเงินและเพื่อนและตามมาด้วยปัญหาครอบครัวบางรายมามากต่อมากแล้ว การให้เงินกู้สามัญได้ 25 เท่าของเงินเดือนหมายความว่า สมาชิกผู้นั้นได้ใช้เงินเดือนของตนล่วงหน้าไปแล้วถึง 25 เดือน และจำนวนเงินกู้นั้นจะมีผลต่อจำนวนเงินที่ต้องถูกหักเงิน ณ ที่จ่ายในวันสิ้นเดือนด้วย สิ่งต่างๆ ที่กล่าวมานี้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จะต้องเข้าใจและคิดทบทวนถึงผลดีผลเสียประกอบกับหลักการในการให้เงินกู้ตามข้อบังคับของสหกรณ์ด้วย

เงินกู้พิเศษ ตามวัตถุประสงค์ของการให้เงินกู้พิเศษนั้นเป็นการให้เงินกู้แก่สมาชิกไปซื้อสินทรัพย์ เช่น บ้าน ที่ดิน หรือลงทุนประกอบอาชีพเสริม ซึ่งเป็นเงินกู้ที่มีจำนวนมากและมีระยะเวลาในการชำระหนี้ที่นานกว่าเงินกู้สามัญ โดยสมาชิกผู้กู้จะต้องนำอสังหาริมทรัพย์มาจำนองเป็นประกันเงินกู้

การให้เงินกู้พิเศษ สหกรณ์ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการให้กู้ให้ชัดเจน มีการควบคุมการใช้เงินกู้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ มีการตรวจสอบและประเมินราคาหลักทรัพย์ให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

ในเรื่องเงินกู้พิเศษ นายทะเบียนสหกรณ์ไม่เคยกำหนดว่าให้ชำระคืนได้สูงสุดไม่เกินกี่งวด ทั้งนี้เพราะเงินกู้พิเศษสมาชิกผู้กู้รับผิดชอบตนเองโดยการนำอสังหาริมทรัพย์มาจำนองเป็นประกันเงินกู้ ไม่

เป็นการกระทำสมาชิกคนอื่นที่จะต้องเป็นผู้ค้ำประกันเงินกู้ การให้เงินกู้พิเศษจึงมีความผูกพันระหว่าง สหกรณ์กับสมาชิกโดยตรง โดยสหกรณ์ควรคำนึงถึงเรื่องที่สำคัญในกระบวนการให้เงินกู้พิเศษดังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการให้เงินกู้
2. การควบคุมการใช้เงินกู้
3. การตรวจสอบหลักประกัน
4. การประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์ที่จะนำมาเป็นหลักประกัน
5. การจดทะเบียนจำนอง
6. ข้อตกลงต่อท้ายหนังสือเงินกู้และสัญญาจำนองว่าหากเอาทรัพย์สินที่จำนองขายทอดตลาดแล้ว ได้เงินไม่พอชำระหนี้และดอกเบี้ยเงินกู้ ผู้กู้เงินยังต้องรับผิดชอบในการชำระหนี้ให้กับสหกรณ์จนครบถ้วน

ในเรื่องของการให้เงินกู้ตามข้อบังคับของสหกรณ์นั้นหากพิจารณาถึงลักษณะของการให้เงินกู้แล้ว เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉินและเงินกู้สามัญนั้น ถือเป็นเงินกู้เพื่อการบำบัดทุกข์แต่เงินกู้พิเศษนั้นเป็นเงินกู้เพื่อการบำรุงสุข เพราะมีวัตถุประสงค์ในการให้เงินกู้เพื่อการซื้อสินทรัพย์หรือเพื่อการลงทุนให้เกิด รายได้ ซึ่งเป็นการสร้างฐานะความมั่นคงให้แก่สมาชิกและครอบครัว

ข้อ.....ดอกเบี้ยเงินกู้ ให้สหกรณ์เรียกดอกเบี้ยเงินกู้ทุกประเภทที่ให้แก่สมาชิก ในอัตรา ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์

การคิดดอกเบี้ยเงินกู้ นั้น ข้อบังคับให้กำหนดไว้ในระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้ ซึ่งในทางปฏิบัติ ระเบียบจะกำหนดให้สหกรณ์สามารถประกาศอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ได้ตามความเหมาะสมกับสภาพของ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสถาบันการเงินได้เป็นคราว ๆ

ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสหกรณ์นั้นเดิมขึ้นอยู่กับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 คือไม่เกินร้อยละสิบห้าต่อปี ต่อมาได้มีประกาศกระทรวงการคลังฉบับที่ 4 เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2526 ให้สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงิน กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2524 จึงทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์สามารถคิด ดอกเบี้ยเงินกู้ได้ตามประกาศของกระทรวงการคลัง ซึ่งขณะนี้อยู่ที่ร้อยละ 19 ต่อปี

ข้อ.....การควบคุมหลักประกันและการเรียกคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการดำเนินการ ตรวจสอบตราควบคุมให้เงินกู้ทุกรายมีหลักประกันตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์ และเมื่อ คณะกรรมการดำเนินการเห็นว่าหลักประกันสำหรับเงินกู้รายใดเกิดบกพร่องผู้กู้จะต้องจัดการ แก้ไขให้คืนดีภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการดำเนินการกำหนด

ในกรณีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเงินกู้ไม่ว่าประเภทใด ๆ เป็นอันถึงกำหนด ส่งคืนโดยสิ้นเชิง พร้อมทั้งดอกเบี้ยในทันที โดยมีพักต้องคำนึงถึงกำหนดเวลาที่ให้ไว้ และให้ คณะกรรมการดำเนินการจัดการเรียกคืนโดยมิชักช้า

- (1) เมื่อสมาชิก ผู้กู้ออกจากสหกรณ์ไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ
- (2) เมื่อปรากฏต่อคณะกรรมการดำเนินการว่าผู้กู้นำเงินกู้ไปใช้ผิดความมุ่งหมายที่ให้ เงินกู้

(3) เมื่อคณะกรรมการดำเนินการเห็นว่าหลักประกันสำหรับเงินกู้รายใดเกิดบกพร่อง และผู้กู้มิได้จัดการแก้ไขให้คืนดีภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการดำเนินการกำหนด

(4) เมื่อค้ำส่งเงินงวดชำระหนี้ ไม่ว่าจะต้นเงินหรือดอกเบี้ยติดต่อกันเป็นเวลาถึงสองเดือนหรือผิดนัดการส่งเงินงวดชำระหนี้ตั้งว่านั้นถึงสามคราวสำหรับเงินกู้รายหนึ่ง ๆ

ในกรณีที่ผู้ค้ำประกันจะต้องรับผิดชอบชำระหนี้ แทนผู้กู้ตามที่กล่าวไว้ในวรรคก่อน และไม่สามารถชำระหนี้หนี้โดยสิ้นเชิงได้ คณะกรรมการดำเนินการอาจผ่อนผันให้ผู้ค้ำประกันชำระเป็นงวดรายเดือนจนครบจำนวนตามที่ผู้กู้ได้ทำหนังสือให้ไว้ต่อสหกรณ์ก็ได้

ในข้อบังคับของสหกรณ์ได้กำหนดให้คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ต้องมีการตรวจสอบและควบคุมหลักประกันให้เหมาะสมกับเงินกู้ที่ต้องมีหลักประกัน คือเงินกู้สามัญกับเงินกู้พิเศษในวันให้เงินกู้หลักประกันอาจสมบูรณ์เหมาะสมกับหนี้เงินกู้ แต่ต่อมาหลักประกันอาจบกพร่องได้ เช่น

1. ผู้ค้ำประกันตาย
2. ผู้ค้ำประกันถูกออกจากงาน
3. ผู้ค้ำประกันตกเป็นบุคคลล้มละลาย
4. ที่ดินที่จำนองไว้เป็นประกันถูกขุดเอาหน้าดินไป
5. ที่ดินที่จำนองเป็นประกันถูกน้ำเซาะพังทลายไป เป็นต้น

หรืออาจมีสาเหตุอื่น ๆ อีกที่เป็นเหตุให้เกิดปัญหาหลักประกันบกพร่อง ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องแจ้งให้ผู้กู้จัดการแก้ไข โดยการหาคนมาค้ำประกันเพิ่มหรือนำเอาอสังหาริมทรัพย์อื่นมาจำนองเป็นประกันเพิ่มเติม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นคงแก่สหกรณ์ที่จะสามารถบังคับชำระหนี้ได้ครบถ้วนจากผู้ค้ำประกันหรือหลักประกัน ในกรณีที่ผู้กู้ไม่ชำระหนี้

การเรียกคืนเงินกู้ ข้อบังคับของสหกรณ์ได้กำหนดเงื่อนไขในการเรียกคืนเงินกู้ไว้ 5 กรณีคือ

1. เมื่อผู้กู้ออกจากสหกรณ์ไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ
2. นำเงินกู้ไปใช้ผิดความมุ่งหมายที่ให้เงินกู้
3. ไม่แก้ไขหลักประกันที่บกพร่องให้คืนดีตามที่คณะกรรมการดำเนินการแจ้ง
4. ค้ำส่งเงินงวดชำระหนี้ ไม่ว่าจะต้นเงินหรือดอกเบี้ยสองงวดติดต่อกัน
5. ผิดนัดการส่งเงินงวดชำระหนี้ถึงสามคราวสำหรับเงินกู้สัญญาหนึ่ง

ข้อสังเกต สำหรับข้อ 4 และข้อ 5 ข้อ 4 ค้ำส่ง หมายความว่าไม่ส่งเงินงวดชำระหนี้สองงวดติดต่อกัน แต่ข้อ 5 ส่งชำระ แต่ส่งชำระไม่ตรงเวลาซึ่งถือว่าเป็นการผิดนัด ข้อ 5 นี้สหกรณ์ได้รับเงินชำระหนี้จากผู้กู้แต่ได้รับไม่ตรงตามวันที่ตกลงไว้ตามสัญญา เช่น กำหนดชำระหนี้ทุกวันสิ้นเดือน แต่ปรากฏว่ามีอยู่เดือนหนึ่งสมาชิกมีเงินไม่พอให้สหกรณ์หัก จึงนำเงินทั้งหมดทั้งต้นเงินและดอกเบี้ยมาชำระให้สหกรณ์ ในวันที่ 1 หรือ 2 ของเดือนต่อมา กรณีเช่นนี้ถือว่าสมาชิกผู้นั้นผิดนัดชำระหนี้ตามข้อ 5 แล้ว จะเห็นได้ว่าข้อ 4 และข้อ 5 เป็นคนละเรื่องกัน แต่การค้ำส่งตามข้อ 4 ก็ถือเป็นการผิดนัดชำระหนี้ได้ ถ้าขาดการชำระหนี้สามคราวเพราะการค้ำส่งหมายถึงการไม่ชำระหนี้ และยอมเป็นการผิดนัดในการชำระหนี้ด้วย

เมื่อสมาชิกผู้กู้รายใดเข้าเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่งตามที่ข้อบังคับกำหนด คณะกรรมการดำเนินการจะแจ้งให้ผู้กู้นำเงินกู้ทั้งหมดพร้อมทั้งดอกเบี้ยมาชำระคืนให้แก่สหกรณ์โดยทันที ซึ่งในข้อบังคับใช้ถ้อยคำว่า

1. ในกรณีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ (1) – (4)
2. เงินกู้ไม่ว่าประเภทใดๆ ถึงกำหนดส่งคืนโดยสิ้นเชิง
3. พร้อมทั้งดอกเบี้ย
4. มีพักต้องค้ำจนถึงกำหนดเวลาที่ให้ไว้ (หนังสือเงินกู้)
5. ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เรียกคืน
6. โดยมีชักช้า

โดยกำหนดต่อไปว่าหากผู้กู้ไม่ชำระหนี้ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องเรียกคืนจากผู้ค้ำประกันทันทีโดยให้ผู้ค้ำประกันคืนเงินกู้ทั้งหมดพร้อมดอกเบี้ยเช่นเดียวกับผู้กู้ แต่มีข้อยกเว้นว่าผู้ค้ำประกันอาจร้องขอผ่อนผันต่อคณะกรรมการดำเนินการขอชำระหนี้ตามงวดที่ผู้กู้ทำสัญญาไว้ ซึ่งถ้าคณะกรรมการดำเนินการเห็นสมควรก็ผ่อนผันให้ได้

คำแนะนำในทางปฏิบัติ เนื่องจากการควบคุมหลักประกันและการเรียกคืนเงินกู้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่เกี่ยวกับความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับสหกรณ์และความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ด้วย ดังนั้นเมื่อเกิดเงื่อนไขใดๆ ขึ้นที่สหกรณ์จะต้องเรียกหนี้คืนตามข้อบังคับควรต้องดำเนินการดังนี้

1. ฝ่ายจัดการรายงานเรื่องที่เกิดขึ้นให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ทราบ
2. คณะกรรมการดำเนินการต้องมีมติให้ผู้กู้นำเงินต้นและดอกเบี้ยทั้งหมดมาคืนให้แก่สหกรณ์โดยทันที
3. ถ้าผู้กู้ไม่คืนตามที่คณะกรรมการดำเนินการแจ้งไปให้คณะกรรมการดำเนินการมีมติให้เรียกคืนเงินกู้และดอกเบี้ยทั้งหมดคืนจากผู้ค้ำประกันโดยทันที
4. ถ้าผู้ค้ำประกันไม่สามารถชำระเงินได้ทั้งหมดตามที่แจ้งไปต้องดูว่า
 - ก. ผู้ค้ำประกันร้องขอผ่อนผันชำระหนี้ตามงวดที่ผู้กู้ได้ทำสัญญาไว้หรือไม่
 - ข. ผู้ค้ำประกันเพิกเฉย

ในกรณีที่ผู้กู้และผู้ค้ำประกันเพิกเฉยไม่ยอมชำระหนี้หรือไม่ยอมติดต่อกันใดๆ คณะกรรมการดำเนินการต้องจัดให้มีการเร่งรัดติดตามหนี้ หรือดำเนินคดีต่อไป

ข้อสังเกต คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มักจะนำเอาเรื่องของการเรียกให้ชำระหนี้กับการได้รับชำระหนี้ไปคิดรวมเป็นเรื่องเดียวกัน จึงมักไม่มีการเรียกให้ชำระหนี้เมื่อเห็นว่าถึงเรียกไปก็คงไม่มีโอกาสได้รับชำระหนี้ เรื่องนี้ต้องทำความเข้าใจให้ดีกว่า

1. การเรียกให้ชำระหนี้เป็นเรื่องหนึ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องทำ ถ้าไม่ทำถือว่าละเว้นการปฏิบัติหน้าที่
2. ส่วนเมื่อเรียกไปแล้วจะได้รับชำระหนี้หรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่งและจะมีกระบวนการในการติดตามหนี้หรือดำเนินคดีต่อไป

เพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติสหกรณ์ควรจัดทำแบบหนังสือแจ้งให้ชำระหนี้ และหนังสือขอผ่อนผัน การชำระหนี้ของผู้ค้าประกันไว้เพื่อสะดวกในทางปฏิบัติด้วย

ที่นำเสนอมาทั้งหมดนี้เป็นเรื่องของข้อบังคับ ซึ่งเป็นเรื่องหนึ่งในกระบวนการในการให้เงินกู้แก่ สมาชิก ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ต้องทำความเข้าใจเพราะเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้อง ปฏิบัติให้ถูกต้องเพราะการให้บริการด้านเงินกู้เป็นงานสำคัญด้านหนึ่งของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่จะให้ความ ช่วยเหลือแก่สมาชิก แต่ในขณะเดียวกันก็มีเรื่องของความเสี่ยง และความมั่นคงของสหกรณ์ซึ่งอาจ นำไปสู่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ด้วยก็ได้

3. ระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้ ตามที่ได้กล่าวถึง อำนาจกระทำการ วัตถุประสงค์และข้อบังคับ ของสหกรณ์ที่เกี่ยวกับเงินกู้ของสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ ที่จะให้เงินกู้แก่สมาชิกไว้แล้วในตอนต้นนั้น แต่ เนื่องจากการให้เงินกู้แก่สมาชิกเป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบ เพื่อมิให้เกิดความ เสี่ยงภัยแก่สหกรณ์ พร้อมทั้งมีเป้าหมายให้สมาชิกผู้กู้ได้นำเงินไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดตาม วัตถุประสงค์ของการขอกู้ เพื่อให้กระบวนการในการพิจารณาและการให้เงินกู้แก่สมาชิกเป็นไปอย่าง เหมาะสมถูกต้องรัดกุม ข้อบังคับของสหกรณ์จึงกำหนดให้คณะกรรมการดำเนินการกำหนดระเบียบว่า ด้วยการให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์ขึ้น

ข้อ.....ระเบียบของสหกรณ์ ให้คณะกรรมการดำเนินการมีอำนาจหน้าที่กำหนดระเบียบต่าง ๆ

(1)

(2)

(3) ระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์

(4) ระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สหกรณ์อื่น ๆ

(5)

(6)

ในระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สมาชิกของแต่ละสหกรณ์อาจมีความแตกต่างกันในรายละเอียด แต่จะมีหลักการสำคัญ ๆ ที่เหมือนกันดังนี้

1. การยื่นคำขอกู้
2. จำนวนเงินกู้
3. ระยะเวลาการชำระหนี้
4. สิทธิของสมาชิกในการค้าประกัน
5. จำนวนของผู้ค้าประกัน
6. หลักทรัพย์ที่จะนำมาจำนองเป็นประกัน
7. ดอกเบี้ยเงินกู้
8. การเรียกคืนเงินกู้
9. ฯลฯ

ในการพิจารณาเงินกู้ในทุกๆ กรณีคณะกรรมการผู้มีหน้าที่จะต้องศึกษาเงื่อนไขต่างๆ ตามข้อบังคับและระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้ให้เข้าใจและต้องพิจารณาให้เงินกู้ทุกประเภทให้เป็นไปตามข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์ หากไม่ได้พิจารณาให้เงินกู้ไปตามข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์ หากเกิดความเสียหายขึ้นคณะกรรมการอาจต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นก็ได้

2. ระเบียบคำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์

1) อำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์

ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์ไว้เป็นหลักโดยทั่วไปในมาตรา 16 และยังมีอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนปรากฏตามมาตราต่างๆ อีกหลายมาตรา สำหรับอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 16 นั้นมีดังนี้

“มาตรา 16 ให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) รับผิดชอบ ส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ และกำกับดูแลสหกรณ์ให้เป็นไปตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

(2) กำหนดระบบบัญชีและมาตรฐานการสอบบัญชีตลอดจนสมุดและแบบรายงานต่าง ๆ ที่สหกรณ์ต้องยื่นต่อนายทะเบียนสหกรณ์ รวมทั้งแบบพิมพ์อื่น ๆ ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(3) แต่งตั้งผู้สอบบัญชี ผู้ตรวจการสหกรณ์ และผู้ชำระบัญชี

(4) ออกคำสั่งให้มีการตรวจสอบ หรือไต่สวนเกี่ยวกับการจัดตั้ง การดำเนินงานหรือฐานะการเงินของสหกรณ์

(5) สั่งให้ระงับการดำเนินงานทั้งหมดหรือบางส่วนของสหกรณ์ หรือให้เลิกสหกรณ์ ถ้าเห็นว่าสหกรณ์กระทำการ หรือดเว้นกระทำการอันอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์หรือสมาชิก

(6) ถอนชื่อสหกรณ์ออกจากทะเบียนสหกรณ์

(7) จัดทำรายงานประจำปีแยกตามประเภทสหกรณ์เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ

(8) ออกระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการของสหกรณ์

(9) กระทำการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์ หรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

บรรดาอำนาจของนายทะเบียนสหกรณ์ในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติหรือการดำเนินการอื่นใดตามพระราชบัญญัตินี้ นายทะเบียนสหกรณ์อาจมอบอำนาจให้รองนายทะเบียนสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์มอบหมายให้ปฏิบัติการแทนได้

การมอบอำนาจตามวรรคสองให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมการให้เงินกู้ของสหกรณ์ แก่สมาชิกโดยตรงนั้นไม่มี นายทะเบียนสหกรณ์จึงมักใช้อำนาจตามมาตรา 16(8) ในการออกระเบียบ หรือคำสั่งให้สหกรณ์ปฏิบัติเกี่ยวกับการให้เงินกู้ของสหกรณ์และยังมีหนังสือเวียนของกรมส่งเสริม สหกรณ์ส่งถึงสหกรณ์ออมทรัพย์ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการให้เงินกู้แก่สมาชิกบ้างเป็นครั้งคราวซึ่ง หนังสือเวียนให้คำแนะนำที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ส่งไปถึงสหกรณ์ออมทรัพย์ต่าง ๆ นั้นไม่มีผลในทางบังคับ ให้สหกรณ์ต้องปฏิบัติตามเหมือนระเบียบหรือคำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์ หนังสือคำแนะนำของกรม ส่งเสริมสหกรณ์เป็นเพียงคำแนะนำที่สหกรณ์จะต้องนำไปพิจารณาเอาเองว่าจะทำตามหรือไม่อย่างไร ระเบียบของนายทะเบียนสหกรณ์ที่เกี่ยวกับการให้เงินกู้เคยมีอยู่สองฉบับคือ

1. ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการให้สหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ถือปฏิบัติในเรื่องการ ให้เงินกู้แก่สมาชิก พ.ศ. 2542

2. ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการให้สหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ถือปฏิบัติในเรื่องการ ให้เงินกู้แก่สมาชิก (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ระเบียบทั้งสองฉบับนี้เป็นเรื่องของการกำหนดจำนวนงวดในการชำระหนี้เงินกู้สามัญ โดยใน ระเบียบฉบับแรกให้ชำระคืนไม่เกิน 72 งวดและแก้ไขฉบับที่ 2 ให้ชำระคืนได้ไม่เกิน 100 งวด สำหรับใน เรื่องของการค้ำประกันนั้น ได้ห้ามใช้บุคคลค้ำประกันเงินกู้พิเศษให้ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันเท่านั้น ซึ่ง รายละเอียดจะดูได้ในภาคผนวก

ขณะที่ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ทั้งสองฉบับได้ถูกเพิกถอนแล้วโดยคำพิพากษาศาลปกครอง กลางคดีหมายเลขแดงที่ 340/2547 วันที่ 8 มีนาคม 2547 เนื่องจากการออกระเบียบทั้งสองฉบับ นายทะเบียนสหกรณ์มิได้อ้างว่ามีอำนาจในการออกระเบียบดังกล่าวโดยมีบทกฎหมายใดให้อำนาจไว้เพราะมิได้มีการกล่าวอ้างอำนาจตามกฎหมายไว้ในระเบียบแต่ประการใด

2) ผลกระทบจากการยกเลิกระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เมื่อเกิดกรณีเช่นนี้ขึ้นอำนาจในการกำหนดจำนวนงวดชำระหนี้เงินกู้ทุกประเภทและการกำหนด หลักประกันเงินกู้จึงเป็นอำนาจของสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์จำเป็นต้องพิจารณา ให้รอบคอบโดยต้องคำนึงถึงเรื่องของความเสี่ยง ที่เกิดจากการให้เงินกู้แก่สมาชิกไว้ด้วยเพราะการผ่อน ชำระคืนเงินกู้ในระยะเวลาที่นานเกินไปจะมีผลกระทบทั้งด้านกระแสเงินสดหมุนเวียนจากการเรียกคืน เงินกู้ และความเสี่ยงจากหนี้เสียซึ่งอาจเกิดจากตัวผู้กู้หลักประกันเงินกู้ และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ โดยเฉพาะข้อจำกัดของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ผูกพันกับระบบการหักเงิน ณ ที่จ่าย

ในการให้เงินกู้แก่สมาชิกจึงขึ้นอยู่กับระเบียบของสหกรณ์เป็นสำคัญระเบียบและคำสั่งของนาย ทะเบียนสหกรณ์มีผลน้อยมากหรืออาจไม่มีเลยในขณะนี้ เพราะการกำหนดระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่ สมาชิกสหกรณ์สามารถกำหนดขึ้นใช้เองได้โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากกรมส่งเสริมสหกรณ์หรือ นายทะเบียนสหกรณ์แต่ประการใด นับว่าสหกรณ์ออมทรัพย์มีความเป็นอิสระมากในการให้เงินกู้แก่ สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จึงต้องระมัดระวังให้มาก เพราะหากเกิดความเสียหายขึ้นย่อม ตกอยู่กับคณะกรรมการดำเนินการโดยตรง

ในการที่สหกรณ์ได้กำหนดระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สมาชิกขึ้นใช้เป็นแนวทางในการ พิจารณาเงินกู้ประเภทต่าง ๆ ที่จะให้แก่มชิกนั้นก็ทำได้ไม่ยาก แต่สิ่งสำคัญคือเรื่องการศึกษาให้

เงินกู้แก่สมาชิกให้ถูกต้องตามระเบียบเป็นเรื่องที่เป็นปัญหาแทบทุกสหกรณ์ ซึ่งในทางปฏิบัติ ย่อมขึ้นอยู่กับเรื่องดังต่อไปนี้

การขอกู้ในทางปฏิบัติทุกสหกรณ์จะกำหนดไว้ในระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สมาชิกว่าให้ยื่นคำขอกู้ตามแบบที่สหกรณ์กำหนด คำขอกู้เงินของสมาชิกสหกรณ์มีสาระสำคัญสองส่วนคือ

ส่วนที่หนึ่งเป็นการแสดงเจตนา คือ

1. จะขอกู้เงินจำนวนเท่าไร
2. จะนำเงินกู้ไปใช้เพื่อการใด

ส่วนที่สองเป็นเรื่องของคำเสนอ คือ

1. จะชำระหนี้กี่งวด
2. จะชำระหนี้งวดละเท่าไร
3. จะใช้หลักประกันอะไร ในการค้ำประกัน
4. ความยินยอมในการหักเงิน ณ ที่จ่าย

คำขอกู้เป็นเพียงการแสดงเจตนาและคำเสนอของผู้ขอกู้ ซึ่งยังไม่มีผลผูกพันใดๆ ระหว่างสมาชิกผู้ขอกู้กับสหกรณ์การแสดงเจตนาและคำเสนอของสมาชิกผู้ขอกู้จะเป็นผลต่อเมื่อคณะกรรมการ การดำเนินการของสหกรณ์ได้พิจารณาคำขอกู้แล้ว มีมติให้เงินกู้แก่สมาชิกผู้ขอกู้จึงจะมีขั้นตอนในการทำสัญญาและจ่ายเงินกู้ให้แก่ผู้กู้ความผูกพันของสมาชิกผู้ขอกู้กับสหกรณ์จึงเกิดขึ้นในทางนิติสัมพันธ์ต่อไป ตามเงื่อนไขของลูกหนี้และเจ้าหนี้ ในเรื่องของการพิจารณาเงินกู้นั้นได้กล่าวไว้แล้วในส่วนข้อบังคับว่าเป็นเรื่องของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ แต่ตามความในมาตรา 51 ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 คณะกรรมการดำเนินการอาจมอบอำนาจให้กรรมการคนหนึ่งหรือหลายคน หรือผู้จัดการทำการแทนก็ได้ ดังนั้นในข้อบังคับของสหกรณ์จึงมักกำหนดให้มีคณะกรรมการเงินกู้ขึ้นดังนี้

ข้อ.....คณะกรรมการเงินกู้ คณะกรรมการดำเนินการอาจตั้งคณะกรรมการเงินกู้ โดยให้มีตำแหน่งประธานกรรมการคนหนึ่ง และเลขานุการคนหนึ่ง นอกนั้นเป็นกรรมการ

คณะกรรมการเงินกู้ให้อยู่ในตำแหน่งได้เท่ากับกำหนดเวลาของคณะกรรมการดำเนินการซึ่งตั้งคณะกรรมการเงินกู้ขึ้น

ให้คณะกรรมการเงินกู้ประชุมกันตามคราวที่มีกิจธุระ แต่จะต้องมีการประชุมกันเดือนละครั้งเป็นอย่างน้อย และให้ประธานกรรมการเงินกู้ หรือเลขานุการนัดเรียกประชุมได้

ในการประชุมคณะกรรมการเงินกู้ ต้องมีกรรมการเงินกู้เข้าประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการเงินกู้ทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ข้อวินิจฉัยทั้งปวงของคณะกรรมการเงินกู้ ให้นำเสนอคณะกรรมการดำเนินการทราบในการประชุมคราวถัดไป

ข้อ.....อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเงินกู้ ให้คณะกรรมการเงินกู้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยการอนุมัติเงินกู้แก่สมาชิกตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ มติ และคำสั่งของสหกรณ์รวมทั้งข้อต่อไปนี้

- (1) ตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิก ให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่ให้เงินกู้
- (2) ตรวจสอบการควบคุมให้เงินกู้มีหลักประกันตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์ และเมื่อเห็นว่าหลักประกันสำหรับเงินกู้อาจเกิดบกพร่อง ก็ต้องกำหนดให้ผู้กู้จัดการแก้ไขให้ คินดีภายในระยะเวลาที่กำหนด

(3) ดูแลและติดตามการชำระหนี้ของสมาชิกผู้กู้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในสัญญา

- (4) สอบสวนเบื้องต้นให้ได้ข้อความจริง ในกรณีสมาชิกผู้กู้ขอผ่อนเวลาการส่งเงินงวด ชำระหนี้เงินกู้ หรือผิดนัดการส่งเงินงวดชำระหนี้ เพื่อเสนอความเห็นให้คณะกรรมการ ดำเนินการพิจารณาผ่อนผัน หรือเรียกคืนเงินกู้ หรือสอบสวนลงโทษให้สมาชิกออกจากสหกรณ์

ใจความในข้อบังคับของแต่ละสหกรณ์อาจแตกต่างกันบ้างในเรื่องของรายละเอียดของถ้อยคำ แต่ในสาระสำคัญจะไม่แตกต่างกัน ข้อสำคัญที่จะต้องพิจารณาคือ คณะกรรมการเงินกู้มีหน้าที่อย่างไร จาก ข้อบังคับอาจสรุปได้ดังนี้

1. ต้องมีการประชุมกันอย่างน้อยเดือนละครั้ง
2. พิจารณาวินิจฉัยการให้เงินกู้แก่สมาชิกตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ มติและคำสั่งของ สหกรณ์
3. ตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิกให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่ให้เงินกู้
4. ตรวจสอบควบคุมให้เงินกู้มีหลักประกันตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์
5. จัดการให้ผู้กู้แก้ไขหลักประกันที่บกพร่องภายในระยะเวลาที่กำหนด
6. ดูแลและติดตามการชำระหนี้ของสมาชิกผู้กู้ให้เป็นไปตามสัญญา
7. สอบสวนให้ได้ความจริงกรณีต่อไปนี้เสนอให้คณะกรรมการดำเนินการพิจารณา
 - 7.1 การขอผ่อนผันการชำระหนี้
 - 7.2 การผิดนัดชำระหนี้เงินกู้
 - 7.3 การขาดส่งเงินงวดชำระหนี้
 - 7.4 การเรียกคืนเงินกู้
 - 7.5 การสอบสวนลงโทษให้สมาชิกออกจากสหกรณ์

จะเห็นได้ว่าหน้าที่ของคณะกรรมการเงินกู้นั้นมิใช่เพียงแต่พิจารณาให้เงินกู้แก่สมาชิกเท่านั้น เมื่อมีการให้เงินกู้ไปแล้ว ยังจะต้องมีการควบคุม กำกับติดตามการใช้เงินกู้ และการเรียกคืนเงินกู้ ตลอดจนการควบคุมหลักประกัน และการสอบสวนในกรณีที่สมาชิกผู้กู้ไม่ชำระหนี้ให้กับสหกรณ์ไม่ว่า ด้วยเหตุใดๆ และจากการผิดนัดชำระหนี้หรือขาดการส่งเงินงวดชำระหนี้ อาจเป็นเหตุให้สมาชิกผู้นั้นถูก ลงโทษให้ออกจากสหกรณ์ คณะกรรมการเงินกู้จะต้องเป็นผู้สอบสวนให้ได้ข้อมูลที่คณะกรรมการ ดำเนินการจะใช้ประกอบการพิจารณาได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องด้วย

คณะกรรมการเงินกู้จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้เป็นอย่างดีจึงจะ ปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้อง

1. วัตถุประสงค์ในการให้เงินกู้ตามข้อบังคับ
2. หลักการในการให้เงินกู้ตามข้อบังคับ
3. การควบคุมหลักประกัน

4. การเรียกคืนเงินกู้
5. การผ่อนผันให้กับผู้ค้ำประกันในกรณีต้องรับผิดชอบหนี้แทนผู้กู้
6. รายละเอียดในเรื่องจำนวนเงินกู้ ระยะเวลาการชำระหนี้หลักประกันเงินกู้ตามระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้ของสหกรณ์

7. การตรวจสอบเอกสารต่างๆ ประกอบการพิจารณาเงินกู้

นอกจากที่กล่าวมาแล้วอาจมีเรื่องอื่นๆ อีกทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ ในการให้เงินกู้และการเรียกคืนเงินกู้ตลอดจนการกำหนดและการควบคุมหลักประกันเงินกู้ของแต่ละสหกรณ์ที่อาจมีความแตกต่างกันได้ในรายละเอียด

นอกจากคณะกรรมการเงินกู้แล้ว อาจมีกรรมการบางคน หรือผู้จัดการสหกรณ์ที่ได้รับมอบหมาย ให้นำอนุมัติเงินกู้ให้แก่สมาชิกผู้ขอกู้ได้ตามที่คณะกรรมการดำเนินการมอบหมายก็ได้ ซึ่งขณะนี้มีการปฏิบัติกันมากเพราะบางสหกรณ์จ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิกที่มาขอกู้ทุกวัน เรื่องนี้จะต้องทำด้วยความรอบคอบเพราะหากเกิดปัญหาในเรื่องการทุจริตในการกู้เงินขึ้นมักจะมีปัญหาว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบเพราะ

1. ผู้อนุมัติเงินกู้อ้างว่าทำไปตามที่ได้รับมอบหมาย
2. คณะกรรมการดำเนินการก็จะอ้างว่าผู้ได้รับมอบหมายกระทำการไปโดยประมาทเส้นแล้วซึ่งมีปัญหามาแล้วในหลายสหกรณ์ จึงน่าจะต้องทบทวนว่า วัตถุประสงค์หลักของสหกรณ์ออมทรัพย์คือการส่งเสริมการออม ไม่ได้ตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการกู้ และมีสถาบันการเงินใดบ้างที่ให้กู้เงินได้จำนวนมากๆ ได้ภายในวันเดียวและให้กู้กันทุกวัน ยกเว้นพวกธุรกิจอื่นที่มีใช้สถาบันการเงิน คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จึงต้องทบทวนเรื่องนี้ว่าความเหมาะสมอยู่ตรงไหน และการให้กู้กันทุกวันนี้ถูกต้องตามข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์หรือไม่

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกู้ยืม

1) ลักษณะโดยทั่วไปของการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นเป็นการดำเนินงานเยี่ยงสถาบันการเงิน คือมีการส่งเสริมการออมโดยสะสมค่าหุ้น และการรับฝากเงินจากสมาชิกหรือสหกรณ์อื่น แล้วนำเงินที่ได้มาไปให้บริการทางด้านเงินกู้แก่สมาชิกหรือสหกรณ์อื่น สิ่งสำคัญที่สหกรณ์ระมัดระวังและทำให้ถูกต้องตามกฎหมายมีหลายเรื่องโดยเฉพาะเรื่องของการกู้ยืมเงิน การค้ำประกัน เพราะหากเกิดความเสียหายขึ้นสหกรณ์จะได้ใช้สิทธิเรียกร้องทางกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นในกรณีที่เกิดความเสียหายใดๆ ขึ้นกับสหกรณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นกรรมการดำเนินการ เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ หรือสมาชิกของสหกรณ์ ตามมูลเหตุในแต่ละกรณีที่เกิดขึ้น

เรื่องของการกู้ยืมเงิน

การให้เงินกู้แก่สมาชิกและการให้เงินกู้แก่สหกรณ์อื่นเป็นงานหลักในการบริหารกิจการของสหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์จึงต้องดำเนินการทุกอย่างให้รอบคอบเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับและกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้มีผลเสียหายแก่สมาชิกของสหกรณ์โดยส่วนรวม และความมั่นคงของสหกรณ์ด้วย ในการกู้ยืมเงินมีส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ควรทราบดังนี้

2) การกู้ยืมเงิน

การกู้ยืมเงินเป็นความหมายส่วนหนึ่งของการยืมใช้สิ้นเปลืองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 650 “อันว่ายืมใช้สิ้นเปลืองนั้นคือ สัญญาซึ่งผู้ให้ยืมโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินชนิดใช้ไปสิ้นไปนั้นเป็นปริมาณมีกำหนดให้ไปแก่ผู้ยืม และผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินเป็นประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินซึ่งให้ยืมนั้น

สัญญายืมนี้ย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม”

เนื่องจากการยืม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นได้แบ่งออกเป็นสองหลักใหญ่ๆ ด้วยกันคือ

1. การยืมใช้คงรูป
2. การยืมใช้สิ้นเปลือง

การยืมใช้คงรูปนั้นเป็นเรื่องที่ผู้ยืมต้องส่งคืนทรัพย์สินที่ยืมไป ให้แก่ผู้ให้ยืม

แต่สำหรับการยืมใช้สิ้นเปลืองนั้น ผู้ยืมเพียงแต่ส่งมอบทรัพย์สินประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันคืนให้แก่ผู้ให้ยืม

ในการที่สมาชิกยืมเงินจากสหกรณ์ไป สมาชิกก็มีหน้าที่ต้องนำเงินมาคืนให้แก่สหกรณ์ตามจำนวนที่ตนได้ยืมไป (เรื่องดอกเบี้ยนั้นเป็นวิธีการในการกู้ยืมเงินซึ่งจะได้กล่าวต่อไป) โดยไม่ต้องคำนึงว่าในวันที่ยืมไปนั้น มีธนบัตรราคาเท่าใดกี่ใบ เงินเหรียญอะไรกี่เหรียญ เพราะคงไม่มีสมาชิกผู้ใดจะหาเงินที่เป็นธนบัตรหรือเหรียญที่ยืมไปอันเดิมมาคืนแก่สหกรณ์ได้ เมื่อได้ใช้จ่ายเงินยืมนั้นไปแล้วกฎหมายจึงถือเอาแต่เพียงประเภท (เงินตรา) ชนิด (เงินตราของไทย) จำนวน (จำนวนที่ยืมไป) เท่านั้นส่งคืนให้แก่ผู้ให้ยืมคือสหกรณ์ ตามหลักของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการยืมใช้สิ้นเปลือง

การยืมใช้สิ้นเปลืองมีผลสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อผู้ให้ยืมได้ส่งมอบทรัพย์สินที่ยืมให้แก่ผู้ยืมตามวรรคสองของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 650 ดังนั้นตราบใดที่ไม่มีการส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม ยืมนั้นก็ยังไม่สมบูรณ์

วิธีการเฉพาะในเรื่องการกู้ยืมเงิน

ในเรื่องของการกู้ยืมเงินนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 653 “การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไม่

ในการกู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น ท่านว่าจะนำสืบการใช้เงินได้ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง หรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้นได้เวนคืนแล้ว หรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้ว”

จากบทบัญญัติของมาตรา 653 วรรคแรก แบ่งประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. กู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไป
2. มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม
3. ฟ้องร้องบังคับคดีได้

การที่สหกรณ์ได้อ่านวยสินเชื่อให้แก่สมาชิกในรูปแบบเงินกู้ยืมแบบต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่มีจำนวนเกินกว่าสองพันบาทขึ้นไปทั้งสิ้น สหกรณ์จึงจำเป็นต้องจัดให้มีหนังสือเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินนั้น ซึ่งอาจมีทั้งในรูปของสัญญาเงินกู้ หรือหนังสือกู้เงินก็แล้วแต่ ถ้าเป็นสัญญาเงินกู้ก็ต้องมีการลงนามทั้งผู้ให้กู้และผู้กู้ แต่ ถ้าเป็นหนังสือกู้เงินก็ต้องให้ผู้กู้ลงลายมือชื่อไว้เป็นไปตามหลักที่ว่า มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ

ตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดเพียงว่ามีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญย่อมแสดงโดยแจ้งชัดแล้วว่า หลักฐานนั้นเพียงทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม ก็สามารถที่ผู้ให้ยืมจะนำเอาเอกสารนั้นไปฟ้องร้องบังคับให้ผู้ยืมชำระหนี้ได้ หากจะถามว่าหากมีการกู้ยืมเงินกันโดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ เมื่อผู้ยืมไม่ชำระหนี้ผู้ให้ยืมจะอย่างไร เพราะตามที่กล่าวมาแล้วว่าการยืมเงินนั้นเป็นการยืมใช้สลับเปลือง ความสมบูรณ์คือการส่งมอบทรัพย์สินที่ให้ยืมแก่ผู้ยืม ดังนั้นการให้ยืมเงินกันโดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือการให้ยืมนั้นก็สมบูรณ์ เมื่อผู้ยืมได้รับเงินจากผู้ให้ยืมไปถูกต้องแล้ว แต่ผู้ให้ยืมจะฟ้องร้องต่อศาลไม่ได้ในเมื่อผู้ยืมไม่ยอมชำระหนี้คืนให้ ที่ฟ้องไม่ได้เพราะไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมตามที่กฎหมายกำหนด

อย่างไรที่เรียกว่าลงลายมือชื่อ

ปัจจุบันเรื่องการลงลายมือชื่อคงไม่สู้มีปัญหามากนักเพราะสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่คงมีความรู้พอจะลงลายมือชื่อในเอกสารการกู้ยืมได้ แต่อาจมีปัญหาบ้างในกรณีสมาชิกบางคนเขียนหนังสือไม่ได้ใช้การพิมพ์ลายนิ้วมือแทนหรือบางคนอาจลงนามโดยใช้ตราประทับ หรือใช้เครื่องหมายอื่นใดอันถือว่าเป็นการลงนามของตน หากสหกรณ์เจอปัญหาดังกล่าวนี้ควรพิจารณาดำเนินการอย่างไร เพราะหากดำเนินการไม่ถูกต้องการลงนามนั้นเสียหายไป หนังสือนั้นย่อมเสียไปด้วย ซึ่งในเรื่องการลงลายมือชื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีหลักอยู่ดังนี้

มาตรา 9 “เมื่อมีกิจการอันใดซึ่งกฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือ บุคคลผู้จะต้องทำหนังสือไม่จำเป็นต้องเขียนเอง แต่หนังสือนั้นต้องลงลายมือชื่อของบุคคลนั้น

ลายพิมพ์นิ้วมือ แกดไต ตราประทับหรือเครื่องหมายอื่นทำนองเช่นว่านั้นที่ทำลงในเอกสารแทนการลงลายมือชื่อ หากมีพยานลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วยสองคนแล้วให้ถือเสมือนกับลงลายมือชื่อ

ความในวรรคสอง ไม่ใช่บังคับถึงการลงลายพิมพ์นิ้วมือ แกดไต ตราประทับ หรือเครื่องหมายอื่นทำนองเช่นว่ามานั้น ซึ่งทำลงในเอกสารที่ทำต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่”

สรุปสาระสำคัญของ มาตรา 9

1. การทำหลักฐานเป็นหนังสือผู้ทำไม่จำเป็นต้องเขียนเอง แต่ต้องลงลายมือชื่อในหนังสือนั้น
2. การพิมพ์ลายนิ้วมือ แกดไต ตราประทับ หรือเครื่องหมายอย่างอื่นในทำนองเดียวกัน ต้องมีพยานลงนามรับรอง 2 คน มีผลเท่ากับลงลายมือชื่อ
3. การพิมพ์ลายนิ้วมือ แกดไต ตราประทับ หรือเครื่องหมายอย่างอื่น หากทำต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ต้องมีพยานรับรองก็มีผลเท่ากับลงลายมือชื่อ

จากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 9 จะเห็นได้ว่า หลักฐานเป็นหนังสือนั้นผู้ทำไม่จำเป็นต้องเขียนหนังสือนั้นเองแต่ต้องลงลายมือชื่อเท่านั้นก็มีผลสมบูรณ์แล้ว สำหรับในเรื่องของการลงลายมือชื่อนั้น หากลงลายมือชื่อโดยปกติก็คงไม่มีปัญหา

หากเป็นการพิมพ์ลายพิมพ์นิ้วมือ แกดไต ตราประทับ หรือเครื่องหมายอื่นจะต้องมีพยานลงลายมือชื่อรับรองอย่างน้อยสองคน จึงจะมีผลเท่ากับการลงลายมือชื่อ แต่ถ้าเป็นการทำหนังสือต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่จำเป็นต้องมีพยานก็ใช้ได้

ซึ่งสหกรณ์จะต้องพิจารณาว่าในเอกสารกู้ยืมของสหกรณ์นั้น สมาชิก (ผู้กู้) ลงนามแบบใดต้องทำให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดด้วย

สำหรับเรื่องการลงนามรับรองลายพิมพ์นิ้วมือ แกดไต ตราประทับ หรือเครื่องหมายอื่นทำนองเช่นว่านั้นมีปัญหาว่า พยานต้องลงนามโดยทันทีที่ผู้ทำหนังสือลงลายนิ้วมือ แกดไต ตราประทับ หรือเครื่องหมายอื่นเช่นว่านั้นหรืออย่างไร พยานจะลงนามรับรองในภายหลังได้หรือไม่ เรื่องนี้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 955/2507 วินิจฉัยไว้ว่าผู้ลงลายมือชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือผู้กู้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่รู้เห็นในการพิมพ์ลายนิ้วมือนั้นจริง ๆ พยานจะลงลายมือชื่อรับรองในภายหลังได้ก็ต่อเมื่อผู้กู้รู้เห็นและยินยอมด้วย ฉะนั้นพยานที่มีได้ลงลายมือชื่อรับรองในขณะที่มีการพิมพ์ลายนิ้วมือและผู้กู้มิได้รู้เห็นยินยอม จึงไม่มีฐานะเป็นพยาน จึงต้องถือว่าผู้ให้กู้ไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้กู้ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่

จากคำพิพากษาฎีกาที่ยกมาแสดงว่าพยานผู้ลงนามรับรองตราประทับแทนการลงชื่อการพิมพ์ลายนิ้วมือ แกดไต ตราประทับ หรือเครื่องหมายอื่นจะลงนามภายหลังผู้กู้ก็ได้แต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้กู้ก่อนจึงจะถือว่าเป็นพยานได้ ดังนั้น ในกรณีที่ผู้กู้ไม่ได้ลงลายมือชื่อตามปกติ โดยใช้การลงลายมือชื่อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 9 วรรคสอง หรือวรรคสาม สหกรณ์จะต้องพิจารณาให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด เพราะถ้าส่วนของการลงลายมือชื่อของผู้กู้เสียไปก็เท่ากับว่าการกู้ยืมครั้งนั้นไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ จึงไม่สามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นหลักว่าหากได้มีการกู้ยืมเงินกันเกินกว่าห้าสิบบาทแล้วสหกรณ์ควรต้องดำเนินการอย่างไร สหกรณ์จึงจะมีสิทธิในการฟ้องร้องบังคับคดีให้มีการชำระหนี้รายนั้นๆ แต่ในทางปฏิบัติจริงคงจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ในเอกสารสัญญาอีกส่วนหนึ่งด้วย

ในมาตรา 653 วรรคสอง ได้กล่าวถึงเรื่องการชำระหนี้ที่มีหลักฐานเป็นหนังสือว่า หากผู้กู้จะนำสืบว่าได้มีการใช้เงินกู้ตามหนังสือนั้นจะต้อง

1. มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้ยืม
2. ได้เวนคืนเอกสารมายังผู้กู้
3. ได้มีการแทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้น

ในมาตรา 653 วรรคแรก เป็นเรื่องการนำสืบของผู้ให้กู้ ส่วนในวรรคสอง เป็นเรื่องการนำสืบของผู้กู้ ซึ่งได้วางหลักไว้อย่างเดียวกันคือ เมื่อผู้กู้จะนำสืบการชำระหนี้ที่มีหลักฐานเป็นหนังสือได้ก็ต่อเมื่อเข้าเงื่อนไขของมาตรา 653 วรรคที่สอง ซึ่งเป็นบทบังคับเด็ดขาดในการนำสืบ ซึ่งจะดูได้จากคำพิพากษาฎีกาที่ 508/2501 และ 1254/205 ในภาคผนวก

3) ดอกเบี้ยเงินกู้

กฎหมายกำหนดเกี่ยวกับเรื่องดอกเบี้ยการกู้ยืมไว้อย่างไร

ในเรื่องของดอกเบี้ยการกู้ยืมนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ดังนี้

มาตรา 654 “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี”

การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ในเรื่องการให้สมาชิกกู้ยืมเงินคิดดอกเบี้ยเงินกู้ได้ไม่เกินที่กำหนดในมาตรา 654 ต่อมากระทรวงการคลังได้ประกาศให้สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงินตามประกาศของกระทรวงการคลัง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2526 ซึ่งได้ประกาศเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2526 ทำให้สหกรณ์สามารถเรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้จากสมาชิกได้สูงสุดตามอัตราที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศ (ซึ่งอาจสูงกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีตามมาตรา 654)

ในทางปฏิบัติเมื่อสหกรณ์เป็นสถาบันการเงินตามประกาศของกระทรวงการคลัง โดยอาศัยอำนาจของมาตรา 3 (4) และมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2524 การกำหนดดอกเบี้ยให้กู้ยืมของสหกรณ์ออมทรัพย์ จึงไม่ผูกพันอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 654

ในหนังสือกู้ยืมต้องกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้หรือไม่ ในการกู้ยืมเงินกันนั้นผู้ให้กู้และผู้ที่จะตกลงในเรื่องดอกเบี้ยอย่างไร ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และจะต้องกำหนดอัตราดอกเบี้ยนั้นไว้ให้ชัดเจนในหนังสือกู้ยืม ทั้งนี้ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดไว้ ดังนี้

มาตรา 7 “ถ้าจะต้องเสียดอกเบี้ยแก่กัน และมีได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้โดยนิติกรรมหรือโดยบทกฎหมายอันชัดแจ้งให้ใช้อัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี”

สรุปสาระสำคัญของ มาตรา 7

1. ดอกเบี้ยต้องกำหนดไว้โดยนิติกรรม
2. โดยบทกฎหมายอันชัดแจ้ง
3. ถ้าไม่มีข้อกำหนดใดๆ ให้คิดร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี

คำว่ากำหนดไว้โดยนิติกรรมหมายความว่า คู่กรณีได้ตกลงกันไว้ว่าจะคิดดอกเบี้ยแก่กันในอัตราเท่าใด แต่กฎหมายก็มีได้บังคับว่าการตกลงเรื่องดอกเบี้ยต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1272/2501 ในภาคผนวก) ซึ่งในทางปฏิบัติคงจะยากแก่การนำสืบ จึงควรกำหนดไว้ในหนังสือกู้ยืมให้ชัดเจน เพราะถ้านำสืบไม่ได้ศาลจะคิดดอกเบี้ยให้เพียงร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีเท่านั้น

สำหรับข้อความในต้วบทที่ว่า “หรือโดยบทกฎหมายอันชัดแจ้ง หมายความว่า ดอกเบี้ยบางประเภทกฎหมายได้บัญญัติไว้โดยชัดเจน แม้แต่คู่กรณีไม่ได้ตกลงกันไว้เช่น กรณีการผิดนัดตามมาตรา 224 ที่ว่า “หนี้เงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี.....”

สหกรณ์ออมทรัพย์คิดดอกเบี้ยทบต้นได้หรือ

แม้สหกรณ์ออมทรัพย์และเครดิตยูเนียนจะได้รับประกาศจากกระทรวงการคลังให้เป็นสถาบันการเงินแต่ก็เป็นสถาบันการเงินประเภทที่กฎหมายของตนเองคือ พระราชบัญญัติสหกรณ์ จึงไม่ใช่

สถาบันการเงินประเภทที่ประกอบธุรกิจโดยบัญชีเดินสะพัด เช่น ธนาคารพาณิชย์ หรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ การคิดดอกเบี้ยทบต้นของสหกรณ์ จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 655 “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยในดอกเบี้ยที่ค้างชำระ แต่ทว่าเมื่อดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง คู่สัญญาผู้ยืมจะตกลงกันให้เอาดอกเบี้ยนั้นทบเข้ากับเงินต้น แล้วให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นก็ได้แต่การตกลงเช่นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ

ส่วนประเพณีการค้าที่คำนวณดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัดก็ดี ในการค้าขายอย่างอื่นทำนองเช่นนั้นก็ดี หาอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติซึ่งกล่าวมาในวรรคก่อนนั้นไม่”

สรุปสาระสำคัญของ มาตรา 655

1. ห้ามคิดดอกเบี้ยจากดอกเบี้ยที่ค้างชำระ
2. ถ้าดอกเบี้ยค้างชำระเกินกว่าปีหนึ่ง
3. คู่สัญญาผู้ยืมได้ตกลงไว้เป็นหนังสือว่าให้เอาดอกเบี้ยนั้นรวมเข้ากับต้นเงิน
4. ให้คิดดอกเบี้ยจากเงินที่ทบเข้ากันนั้นได้
5. ความในวรรคแรกไม่บังคับแก่ประเพณีของบัญชีเดินสะพัดและการค้าขาย

ในหลักของมาตรา 655 แสดงว่าสหกรณ์จะคิดดอกเบี้ยทบต้นเช่นเดียวกับธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่นไม่ได้เพราะสหกรณ์มิได้ใช้หลักบัญชีเดินสะพัด แต่สหกรณ์จะคิดดอกเบี้ยทบต้นเข้ากับเงินต้นได้ ถ้าสมาชิกผู้กู้ค้างชำระดอกเบี้ยเกินกว่าหนึ่งปี และในสัญญาต้องกำหนดไว้ด้วยเพราะกฎหมายให้กำหนดข้อตกลงไว้เป็นหนังสือ ซึ่งการตกลงนั้นจะทำขณะผู้ที่ได้ทำหนังสือผู้ยืมกันหรือจะทำภายหลังก็ได้ เพราะกฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ว่าคู่สัญญาจะต้องทำหนังสือตกลงกันในเวลาใด

การนำหลักกฎหมายมาใช้กับการให้กู้ยืม

ตามที่ได้กล่าวถึงบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตราต่าง ๆ ที่ได้กำหนดเรื่องให้ผู้กู้และผู้ให้กู้ต้องปฏิบัติต่อกันไว้แล้ว ในทางปฏิบัติสหกรณ์จะต้องนำหลักกฎหมายตามที่กล่าวมาแล้วมาใช้โดยการจัดทำเอกสารการกู้ยืมให้ถูกต้องและสอดคล้องกับหลักกฎหมาย จึงจะมีผลตามที่กฎหมายกำหนดโดยเฉพาะสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ตามข้อสัญญาในเอกสารการกู้ยืมในกรณีที่สหกรณ์มีความจำเป็นจะต้องฟ้องร้องเพื่อบังคับให้มีการชำระหนี้

เพื่อประโยชน์ในการนำความรู้ตามหลักกฎหมายไปปฏิบัติจึงได้นำเสนอคำพิพากษาฎีกาที่น่าสนใจในภาคผนวกท้ายบทความนี้ด้วย

เรื่องของการค้ำประกัน

การค้ำประกันเป็นวิธีหนึ่งสำหรับป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการที่ผู้กู้หรือลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้หรือผู้ให้กู้ โดยผู้ค้ำประกันจะต้องรับภาระในการชำระหนี้แทนผู้กู้ ดังนั้นเมื่อสมาชิกกู้เงินจากสหกรณ์ สหกรณ์จึงต้องจัดให้มีการค้ำประกันเงินกู้เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับสหกรณ์ด้วยเช่นเดียวกัน

4. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าประกัน

1) ความหมายของการค้าประกัน ความหมายของการค้าประกันนั้นอาจพิจารณาได้ดังนี้

การค้าประกัน ตามความหมายทั่วไป หมายถึง ข้อผูกพันระหว่างเจ้าหนี้ยกับบุคคลที่สามหรือทรัพย์สินของลูกหนี้ยหรือทรัพย์สินของบุคคลที่สาม ที่ได้ทำนิติสัมพันธ์ไว้กับเจ้าหนี้ยว่า หากลูกหนี้ยไม่ชำระหนี้ยให้แก่เจ้าหนี้ย เจ้าหนี้ยสามารถที่จะบังคับชำระหนี้ยเอาจากบุคคลหรือทรัพย์สินที่มีข้อผูกพันต่อกันได้

การค้าประกัน ตามความหมายของทางนิติศาสตร์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 680 บัญญัติว่า “อันว่าค้าประกันนั้นคือ สัญญาที่บุคคลภายนอกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ค้าประกันผูกพันตนต่อเจ้าหนี้ยคนหนึ่งเพื่อชำระหนี้ยในเมื่อลูกหนี้ยไม่ชำระหนี้ยนั้น

อนึ่งสัญญาการค้าประกันนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ค้าประกันเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่”

การค้าประกันเป็นนิติสัมพันธ์ในทางแพ่งไม่เหมือนกับการประกันตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา ในเรื่องของการปล่อยตัวชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106

จากหลักกฎหมายและความหมายของการค้าประกันที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แสดงว่าการที่สหกรณ์ออมทรัพย์ได้จัดให้มีการค้าประกันขึ้นก็เพื่อให้เกิดความมั่นคงแก่การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์เมื่อสหกรณ์ได้อ่านวยสินเชื่อให้แก่สมาชิกในรูปแบบต่างๆ อันได้แก่เงินกู้สามัญและเงินกู้พิเศษ เป็นต้น สมาชิกกู้เงินจากสหกรณ์ไปจะต้องจัดให้มีการค้าประกันเงินกู้นั้นๆ ตามข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์ ทั้งนี้หากสมาชิกผู้เป็นลูกหนี้ยไม่ชำระหนี้ยให้แก่สหกรณ์ด้วยเหตุใดๆ สหกรณ์ย่อมมีสิทธิที่จะบังคับให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ยนั้นๆ แก่สหกรณ์

2) การดำเนินการเกี่ยวกับการค้าประกัน

จากหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 680 วรรคสองที่ว่าสัญญาการค้าประกันนั้นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้าประกันจึงจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ หมายความว่า หากเจ้าหนี้ยประสงค์จะให้บุคคลใดผูกพันตนเป็นผู้ค้าประกันนี้ตามมูลหนี้ยแห่งลูกหนี้ยของตนต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือไว้จึงจะสามารถฟ้องร้องบังคับผู้ค้าประกันให้ชำระหนี้ยได้ หากลูกหนี้ยไม่ชำระหนี้ยนั้น ถ้าไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือเจ้าหนี้ยไม่อาจใช้สิทธิฟ้องร้องผู้ค้าประกันต่อศาลได้

3) การค้าประกันในสหกรณ์ออมทรัพย์

ในปัจจุบันนี้การค้าประกันในสหกรณ์ออมทรัพย์มีอยู่ 3 ลักษณะด้วยกันคือ

1. การค้าประกันด้วยบุคคล
2. การค้าประกันด้วยทรัพย์สิน

จะเป็นการค้าประกันในลักษณะใด สหกรณ์คงต้องพิจารณาตามความเหมาะสมเป็นเรื่องๆ ไป ในบางครั้งมีทั้งการใช้บุคคลและใช้ทรัพย์สินเป็นประกันทั้งสองอย่าง บางครั้งก็ใช้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่สิ่งที่สำคัญก็คือ สัญญาการค้าประกันนั้นๆ จะต้องถูกต้องสมบูรณ์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

4) การค้ำประกันด้วยบุคคล

การค้ำประกันด้วยบุคคลเป็นเรื่องที่ทำกันอยู่มากที่สุดในสหกรณ์ออมทรัพย์ เพราะเป็นเรื่องที่ทำง่ายไม่สลับซับซ้อนเหมือนการค้ำประกันด้วยทรัพย์สิน ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป ในบทความต่อไปได้กล่าวไว้แล้วว่าการค้ำประกันคืออะไรและต้องทำอะไร จึงจะไม่นำมากล่าวซ้ำอีกส่วนหลักในการพิจารณาในเรื่องการค้ำประกันด้วยบุคคลนั้นมีเรื่องควรพิจารณาคือ

1. จำนวนหนี้ที่ค้ำประกัน
2. ระยะเวลาการชำระหนี้
3. ความสามารถของผู้ค้ำประกัน
4. พฤติกรรมของผู้ค้ำประกัน

นอกจากกรณีที่จะต้องพิจารณาดังที่กล่าวแล้ว ผู้บริหารสหกรณ์ควรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระสำคัญของหนังสือหรือสัญญาค้ำประกัน สิทธิของผู้ค้ำประกันด้วย เพราะหากเจ้าหน้าที่กระทำการใดๆ หรือปล่อยให้ระยะเวลาการชำระหนี้ผ่านไปโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้ค้ำประกันจนเป็นเหตุให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้น เจ้าหน้าที่หรือสหกรณ์ก็ไม่อาจบังคับชำระหนี้จากผู้ค้ำประกันได้ ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

ความสมบูรณ์ของการค้ำประกัน และสาระสำคัญที่ต้องระบุในหนังสือค้ำประกัน

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่าการค้ำประกันเป็นการสัญญาว่าผู้ค้ำประกันจะชำระหนี้แทนเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ดังนั้นการค้ำประกันจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อได้มีหนี้เกิดขึ้น ถ้าไม่มีหนี้ก็ไม่มี การค้ำประกันในเรื่องนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 681 ได้กำหนดสาระสำคัญของสัญญาหรือหนังสือค้ำประกันไว้ดังนี้

มาตรา 681 “อันค้ำประกันนั้นจะมีได้แต่เฉพาะเพื่อหนี้อันสมบูรณ์

หนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไขจะประกันไว้เพื่อเหตุการณ์ซึ่งหนี้นั้นอาจเป็นผลได้จริงก็ประกันได้แต่ต้องระบุวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้รายที่ค้ำประกัน ลักษณะของมูลหนี้ จำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกัน และระยะเวลาในการก่อหนี้ที่จะค้ำประกัน เว้นแต่เป็นการค้ำประกันเพื่อกิจการเนื่องกันไปหลายคราวตามมาตรา 699 จะไม่ระบุระยะเวลาดังกล่าวก็ได้

สัญญาค้ำประกันต้องระบุหนี้หรือสัญญาที่ค้ำประกันไว้โดยชัดแจ้ง และผู้ค้ำประกันย่อมรับผิดชอบเฉพาะหนี้หรือสัญญาที่ระบุไว้เท่านั้น

หนี้อันเกิดแต่สัญญาซึ่งไม่ผูกพันลูกหนี้เพราะทำด้วยความสำคัญผิดหรือเพราะเป็นผู้ไร้ความสามารถนั้นก็อาจจะมีประกันอย่างสมบูรณ์ได้ ถ้าหากว่าผู้ค้ำประกันรู้เหตุสำคัญผิดหรือไร้ความสามารถนั้นในขณะที่เข้าทำสัญญาผูกพันตน”

ในมาตรา 681 ได้จำแนกสัญญาหรือหนังสือค้ำประกันไว้สำหรับหนี้สี่ประเภทคือ

1. หนี้อันสมบูรณ์
2. หนี้ในอนาคต
3. หนี้ต่อเนื่องกันไปหลายคราว

4. หนังสือไม่ผูกพันลูกหนี้ซึ่งผู้ค้ำประกันรู้แล้วยังยินยอมค้ำประกันนั้นนั้น
นอกจากนั้นในวรรคสามยังได้บัญญัติถึงสาระสำคัญที่ต้องกำหนดไว้ในสัญญาค้ำประกันคือ

1. สัญญาค้ำประกันต้องระบุหนี้
2. สัญญาค้ำประกันต้องระบุสัญญาที่ค้ำประกัน

หมายความว่าสัญญาค้ำประกันนั้นต้องระบุหนี้คืออะไร จำนวนเท่าใดให้ชัดเจน หรือสัญญาค้ำประกันจะระบุว่าค้ำประกันหนี้อะไรตามหนังสือกู้เลขที่เท่าไร ลงวันเดือนปีอะไร ผู้ใดเป็นลูกหนี้.....แต่โดยปกติหนังสือค้ำประกันของสหกรณ์จะระบุทั้งหนี้และสัญญาที่ค้ำประกัน (ดูในหนังสือค้ำประกันในภาคผนวก)

จากที่ได้มีการตราพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2558 มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสัญญาหรือหนังสือค้ำประกันหลายประการดังนี้

ข้อห้ามมิให้ทำสัญญาค้ำประกันที่กำหนดให้ผู้ค้ำประกันเป็นลูกหนี้ร่วมกับผู้กู้ตามมาตรา 681/1 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 681/1 “ข้อตกลงใดที่กำหนดให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบอย่างเดียวกับลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วม ข้อตกลงเป็นโมฆะ”

สัญญาหรือหนังสือค้ำประกันเดิมของสหกรณ์ได้กำหนดให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดชอบในฐานะลูกหนี้ร่วมกับผู้กู้ นับตั้งแต่วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2558 เป็นต้นไป สัญญาหรือหนังสือค้ำประกันข้อนี้จะต้องยกเลิก เพราะถึงมือผู้ถือค้ำประกันซึ่งยังไม่สามารถคาดเดาได้ว่า การเป็นโมฆะของสัญญาหรือหนังสือค้ำประกันที่มีข้อความข้อใดข้อหนึ่งเป็นโมฆะนั้นจะตกเป็นโมฆะเฉพาะข้อ หรือหนังสือค้ำประกันนั้นตกเป็นโมฆะทั้งฉบับ เพราะหากศาลพิเคราะห์ว่าเจ้าหนี้มีเจตนาเอาเปรียบลูกหนี้ จึงจงใจทำสัญญาที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย สัญญาค้ำประกันนั้นให้ตกเป็นโมฆะทั้งฉบับ ก็เท่ากับไม่มีการค้ำประกัน ผู้ค้ำประกันไม่ต้องรับผิดชอบ

ข้อห้ามมิให้ทำข้อตกลงขยายระยะเวลาชำระหนี้ให้ผู้ค้ำประกันยินยอมไว้ล่วงหน้าตามมาตรา 700 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 700 “ถ้าค้ำประกันหนี้อื่นจะต้องชำระ ณ เวลาที่กำหนดแน่นอนและเจ้าหนี้อยอมผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันยอมหลุดพ้นจากความรับผิด เว้นแต่ผู้ค้ำประกันจะได้ตกลงด้วยในการผ่อนเวลานั้น

ข้อตกลงที่ผู้ค้ำประกัน ทำไว้ล่วงหน้าก่อนเจ้าหนี้อ่อนเวลาอันมีผลเป็นการยินยอมให้เจ้าหนี้อ่อนเวลาข้อตกลงนั้นใช้บังคับมิได้”

กฎหมายมิได้ห้ามการที่เจ้าหนี้หรือสหกรณ์จะผ่อนเวลาหรือขยายเวลาชำระหนี้ให้กับผู้กู้ในกรณีที่เป็นจำเป็นต้องผ่อนเวลาหรือต้องขยายเวลาชำระหนี้ให้เจ้าหนี้หรือสหกรณ์ยังผ่อนเวลาได้ แต่จะต้องให้ผู้ค้ำประกันมาให้ความยินยอมในการผ่อนเวลาหรือขยายเวลาในการชำระหนี้เป็นคราว ๆ ไป จะทำสัญญาไว้ล่วงหน้าว่า ถ้าเจ้าหนี้อ่อนเวลาหรือขยายเวลาชำระหนี้ให้กับผู้กู้ให้ถือว่าผู้ค้ำประกันได้ยินยอมกับการผ่อนเวลาหรือขยายเวลาชำระหนี้ด้วยไม่ได้

การผ่อนเวลาหรือขยายเวลาชำระหนี้ให้กับลูกหนี้ หรือผู้กู้โดยที่ผู้ค้ำประกันมิได้ให้ความยินยอมด้วย ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากการค้ำประกัน

5) การค้ำประกันด้วยทรัพย์สิน ในการกู้ยืมเงินจากสหกรณ์นั้นสมาชิกผู้กู้อาจนำเอาอสังหาริมทรัพย์มาจำนองเป็นประกันก็ได้ ในการเอาอสังหาริมทรัพย์มาจำนองเป็นประกันนั้นแบ่งได้เป็น 2 กรณีคือ

1. ลูกหนี้เอาอสังหาริมทรัพย์ของตนเองมาจำนองเป็นประกัน
2. ลูกหนี้เอาอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลอื่นมาจำนองเป็นประกัน

ลูกหนี้หรือสมาชิกเอาอสังหาริมทรัพย์ของตนเองมาจำนองเป็นประกัน กับการที่ลูกหนี้หรือสมาชิกเอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นมาจำนองเป็นประกันนั้นมีผลตามกฎหมายแตกต่างกันดังนี้

ลูกหนี้เอาอสังหาริมทรัพย์ของตนเองมาจำนองเป็นประกัน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733 บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 733 “ถ้าเอาทรัพย์สินจำนองหลุดและราคาทรัพย์สินนั้นที่ประมาณต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระอยู่ก็ดี หรือถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดใช้หนี้ ได้เงินสุทธิจำนวนน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระอยู่ก็ดี เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใด ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในเงินนั้น”

ในการที่ลูกหนี้หรือสมาชิกเอาทรัพย์สินของตนเองมาจำนองเป็นประกันตามมาตรา 733 นั้น แม้กฎหมายจะบัญญัติว่า “ได้เงินสุทธิจำนวนน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระอยู่ก็ดี เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใดลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในเงินนั้น” เจ้าหนี้หรือสหกรณ์ยังสามารถทำข้อตกลงต่อท้ายสัญญาจำนองได้ว่า “หากเอาทรัพย์สินจำนองหลุดหรือเอาทรัพย์สินจำนองออกขายทอดตลาดแล้ว ได้เงินไม่พอชำระหนี้ ลูกหนี้ยินยอมให้บังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินอื่นได้อีกจนครบจำนวนเงินที่ต้องชำระหนี้”

ปัญหามีอยู่ว่าเมื่อกฎหมายบอกว่าลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในเงินนั้น แล้วจะทำบันทึกต่อท้ายสัญญาจำนองได้อย่างไร เรื่องนี้ต้องกลับไปดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 151 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 151 การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนการนั้นไม่เป็นโมฆะ

ดังนั้นเมื่อมาตรา 733 มิได้ห้ามการทำข้อตกลงให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในจำนวนเงินที่ขาดอยู่ และข้อตกลงนั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวของเจ้าหนี้และลูกหนี้ที่จะตกลงกัน ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลอื่น และไม่ขัดกับความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงสามารถทำข้อตกลงต่อท้ายสัญญาให้เจ้าหนี้บังคับเอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้มาชำระหนี้จนครบถ้วนได้

ลูกหนี้หรือสมาชิกเอาอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลอื่นมาจำนองเป็นประกัน การที่ลูกหนี้เอาอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลอื่นมาจำนองเป็นประกันนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 727/1 ดังนี้

มาตรา 727/1 “ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ผู้จ้างซึ่งจ้างทนายของตนไว้เพื่อ ประกันหนี้อันบุคคลอื่นจะต้องชำระ ไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้เกินราคาทรัพย์สินที่จ้างในเวลา ที่ บังคับจ้างหรือเอาทรัพย์สินจ้างหลุด

ข้อตกลงใดอันมีผลให้ผู้จ้างรับผิดชอบที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง หรือให้ผู้จ้างรับผิดชอบ อย่างผู้ค้ำประกัน ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อตกลงนั้นจะมีอยู่ในสัญญาจ้างหรือทำเป็น ข้อตกลงต่างหาก”

สาระสำคัญของมาตรา 727/1 คือ

1. ผู้จ้างซึ่งจ้างทนายของตนไว้เป็นประกันหนี้อันบุคคลอื่นต้องชำระไม่ต้องรับผิดชอบ ในหนี้เกินราคาทรัพย์สิน
2. ข้อตกลงให้รับผิดชอบราคาทรัพย์สินเป็นโมฆะ
3. ข้อตกลงให้รับผิดชอบอย่างผู้ค้ำประกันเป็นโมฆะ
4. ไม่ว่าข้อตกลงนั้นจะมีอยู่ในสัญญาจ้าง
5. หรือทำเป็นข้อตกลงต่างหาก

ดังนั้นหากสมาชิกหรือลูกหนี้เอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นมาจ้างเป็นประกันหนี้ สหกรณ์บังคับ ชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินที่จ้างได้เท่าใดก็ถือเป็นอันสิ้นสุด จะบังคับเอาทรัพย์สินอื่นของผู้จ้างมา ชำระหนี้ก็มิได้ เพราะกฎหมายห้ามไว้โดยชัดเจนซึ่งอาจสรุปเรื่องของการเอาทรัพย์สินมาจ้างเป็น ประกันได้ดังนี้

1. ลูกหนี้เอาทรัพย์สินตนเองมาจ้างเป็นประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 733 มิได้ห้ามการทำข้อตกลงให้ลูกหนี้รับผิดชอบในส่วนที่ไม่พอชำระ

2. ลูกหนี้เอาทรัพย์สินของบุคคลอื่นมาจ้างเป็นประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์มาตรา 727/1 ห้ามทำข้อตกลงให้ผู้จ้างรับผิดชอบในส่วนที่ไม่พอชำระหนี้

การจ้างนั้นจะต้องทำให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ได้กำหนดเรื่องของการจ้างไว้ดังนี้

มาตรา 702 “อันว่าจ้างนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่าผู้จ้างเอาทรัพย์สินตา ไว้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับจ้าง เป็นประกันการชำระหนี้ โดยไม่ส่งมอบทรัพย์สินนั้น ให้แก่ผู้รับจ้าง

ผู้รับจ้างชอบที่จะได้ชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จ้างก่อนเจ้าหนี้สามัญ มิพักต้อง วิเคราะห์ว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะได้โอนไปยังบุคคลภายนอกแล้วหรือหาไม่”

จากบทบัญญัติของกฎหมายมีสาระสำคัญคือ การจ้างนั้น คือ การที่เจ้าของทรัพย์สินได้เอา ทรัพย์สินของตนไปเป็นประกันการชำระหนี้ โดยการเอาทรัพย์สินนั้นไปตราไว้แก่ผู้รับจ้าง คำว่าตรา ไว้คือ การจดบันทึกทางเอกสาร ตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 714 ที่ว่า

มาตรา 714 “อันสัญญาจ้างนั้น ท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงาน เจ้าหน้าที”

ในเรื่องของการจำนองนั้นมีแนวทางที่กฎหมายบังคับให้ปฏิบัติ คือ

1. ต้องทำเป็นหนังสือ
2. ต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ประโยชน์อันสำคัญที่ได้จากการจำนอง

หากสหกรณ์ฯ ได้ให้เงินกู้แก่สมาชิกโดยสหกรณ์ให้สมาชิกนำทรัพย์สินมาจำนองเป็นประกัน โอกาสที่สหกรณ์จะได้รับชำระหนี้คืนจากสมาชิกมีสูงมากจนแทบไม่มีความเสี่ยงเลย หากไม่มีข้อบกพร่องจากการประเมินราคาทรัพย์สินที่นำมาจำนอง ดังนั้นการอำนวยความสะดวกโดยให้สมาชิกเอาทรัพย์สินมาจำนองเป็นประกัน จึงหมายถึงความมั่นคงของสหกรณ์ และเป็นการบังคับโดยทางอ้อมให้สมาชิกจะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อการชำระหนี้ด้วย ทั้งนี้เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติเรื่องความระงับสิ้นไปแห่งสัญญาจำนองไว้ใน มาตรา 744 และ 755 ดังนี้

“มาตรา 744 อันว่าจำนองย่อมระงับสิ้นไป

(1) เมื่อหนี้ที่ประกันระงับสิ้นไปด้วยเหตุการณ์อื่นใด มิใช่เหตุอายุความ

(2) เมื่อปลดจำนองให้แก่ผู้จำนองด้วยหนังสือเป็นสำคัญ

(3) เมื่อผู้จำนองหลุดพ้น

(4) เมื่อถอนจำนอง

(5) เมื่อขายทอดตลาดทรัพย์สินซึ่งจำนองตามคำสั่งศาลอันเนื่องมาแต่การบังคับจำนอง

หรือถอนจำนอง หรือเมื่อมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามมาตรา 729/1

(6) เมื่อเอาทรัพย์สินที่จำนองนั้นหลุด

มาตรา 755 “ผู้รับจำนองจะบังคับจำนองแม้เมื่อหนี้ที่ประกันนั้นขาดอายุความแล้วก็ได้ แต่จะบังคับเอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระในการจำนองเกินกว่าห้าปีไม่ได้”

เมื่อดูการสิ้นสุดแห่งสัญญาจำนองและสิทธิของผู้รับจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 744 และ 745 แล้ว จะเห็นได้ว่าตราบิตที่ห้ามมีการชำระหนี้ และการชำระหนี้นั้นสามารถบังคับเอาจากทรัพย์สินที่จำนองไว้ได้ตลอดไป

ในเรื่องของการจำนองนั้นเป็นเรื่องไม่ยาก เพราะจะต้องไปทำจำนองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 714 แต่มีเรื่องที่ต้องระมัดระวังคือข้อตกลงระหว่างผู้จำนองและผู้รับจำนองต่อท้ายสัญญาในบางเรื่อง จะต้องระบุไว้ในสัญญาจำนองให้ชัดเจนด้วย มิฉะนั้นจะไม่มีผลบังคับได้ แต่ถ้าเป็นการจำนองตามมาตรา 727/1 สหกรณ์หรือเจ้าหน้าที่ไม่สามารถทำสัญญาต่อท้ายสัญญาจำนองได้ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

ส่วนในเรื่องของการบังคับจำนอง หรือเอาทรัพย์สินจำนองหลุดนั้น กฎหมายได้กำหนดขั้นตอนไว้ดังนี้

มาตรา 728 “เมื่อจะบังคับจำนองนั้น ผู้รับจำนองต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ก่อน ให้ชำระหนี้ภายในเวลาอันสมควรซึ่งต้องไม่น้อยกว่าหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ได้รับคำบอกกล่าวนั้นถ้าและลูกหนี้ละเลยไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ผู้รับจำนองจะฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้พิพากษาสั่งให้ยึดทรัพย์สินซึ่งจำนองและให้ขายทอดตลาดก็ได้

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นกรณีผู้จำหน่ายซึ่งจำหน่ายทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้ อันบุคคลอื่นต้องชำระ ผู้รับจำหน่ายต้องส่งหนังสือบอกกล่าวดังกล่าวให้ผู้จำหน่ายทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ส่งหนังสือแจ้งให้ลูกหนี้ทราบ ถ้าผู้รับจำหน่ายมิได้ดำเนินการภายในกำหนดเวลา สิบห้าวันนั้น ให้ผู้จำหน่ายเช่นว่านั้นหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทนซึ่ง ลูกหนี้ค้างชำระ ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปสรรคแห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาสิบห้าวันดังกล่าว”

จากบทบัญญัติของกฎหมายได้กำหนดให้เจ้าหนี้ผู้รับจำหน่ายจะต้องแจ้งให้ผู้จำหน่ายทราบไว้ดังนี้

1. กรณีลูกหนี้เอาทรัพย์สินตนเองมาจำหน่ายเป็นประกันหนี้ต้องแจ้งลูกหนี้ผู้จำหน่ายก่อนบังคับจำหน่ายไม่น้อยกว่าหกสิบวัน

2. ในกรณีลูกหนี้เอาทรัพย์สินบุคคลอื่นมาจำหน่ายเป็นประกันต้องแจ้งเป็น 2 เงื่อนไขคือ

- แจ้งลูกหนี้ไม่น้อยกว่าหกสิบวัน และ
- แจ้งผู้จำหน่ายภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่แจ้งลูกหนี้

ที่สำคัญเจ้าหนี้จะต้องระมัดระวังคือ ถ้าไม่แจ้งไปยังบุคคลอื่นที่เอาทรัพย์สินมาจำหน่ายเป็นประกัน ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่แจ้งลูกหนี้ว่าจะบังคับจำหน่าย ผู้จำหน่ายนั้นหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทนซึ่งลูกหนี้ค้างชำระ ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปสรรคแห่งหนี้รายนั้น หมายความว่า ผู้จำหน่ายซึ่งมิใช่ลูกหนี้นั้นหลุดพ้นจาก

- ดอกเบี้ย
- ค่าสินไหมทดแทน (ค่าปรับ)
- ค่าภาระติดพันอันเป็นอุปสรรคแห่งหนี้ (ค่าทวงถาม ค่าทนายความ ค่าฤชาธรรมเนียมต่าง ๆ)

โดยปกติแล้วกระบวนการในการส่งหนังสือบอกกล่าวนั้น จะเป็นหน้าที่ของทนายความแต่ สหกรณ์ก็จำเป็นจะต้องรู้ไว้ด้วยเพื่อป้องกันมิให้สหกรณ์เสียประโยชน์

ในเรื่องของการเอาทรัพย์สินจำหน่ายหลุดนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 729 บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 729 “ในการบังคับจำหน่ายตามมาตรา 728 ถ้าไม่มีการจำหน่ายรายอื่นหรือบุริมสิทธิอื่นอันได้จดทะเบียนไว้เหนือทรัพย์สินอันเดียวกันนี้ ผู้รับจำหน่ายจะฟ้องคดีต่อศาลเพื่อเรียกเอาทรัพย์สินจำหน่ายหลุดภายในบังคับแห่งเงื่อนไขดังกล่าวต่อไปนี้แทนการขายทอดตลาดก็ได้

- (1) ลูกหนี้ได้ขาดส่งดอกเบี้ยมาแล้วเป็นเวลาถึงห้าปี และ
- (2) ผู้รับจำหน่ายแสดงให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่าราคาทรัพย์สินนั้นน้อยกว่าจำนวนเงินอัน

ค้างชำระ”

เจ้าหนี้จะเอาทรัพย์สินจำหน่ายหลุดได้ต่อเมื่อ

- ขาดส่งดอกเบี้ยมาแล้วเป็นเวลาถึง 5 ปี
- เจ้าหนี้พิสูจน์ต่อศาลว่าทรัพย์สินราคาน้อยกว่าหนี้ที่ค้างชำระ
- ทรัพย์สินนั้นไม่ติดจำหน่ายรายอื่น

หลายท่านคงเคยพบข้อเท็จจริงที่ว่า กรณีที่ลูกหนี้เอาทรัพย์สินไปจำนองเป็นประกันหนี้ไว้ ต่อมา มีเหตุให้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ เจ้าหนี้จะยังไม่ฟ้องลูกหนี้หรือบังคับจำนอง จะรอจนกว่าหนี้นั้นมีดอกเบี้ย ค้างชำระเป็นจำนวนมากในเวลาหลายปีจึงจะฟ้องลูกหนี้เป็นเหตุให้ลูกหนี้ต้องเสียทรัพย์สินที่จำนองนั้นไป ทั้งหมดและอาจไม่พอชำระหนี้โดนบังคับเอาทรัพย์สินอื่นไปชำระหนี้อีก จนลูกหนี้หมดตัว โดยข้อเท็จจริง หากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ เจ้าหนี้รีบฟ้องลูกหนี้ทันทีที่ครบเวลาการชำระหนี้ บังคับเอาทรัพย์สินที่ จำนองขายทอดตลาด ถ้าทรัพย์สินนั้นมีมูลค่ามากกว่าจำนวนหนี้และดอกเบี้ย ลูกหนี้ก็อาจพอมีเงินเหลืออยู่บ้าง ไม่ถึงกับหมดตัว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่แก้ไขใหม่เมื่อปี 2558 จึงให้สิทธิลูกหนี้แจ้งเจ้าหนี้ของตนเอาทรัพย์สินที่จำนองออกขายทอดตลาดได้ หลังจากถึงกำหนดชำระหนี้แล้ว โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 729/1 ดังนี้

มาตรา 729/1 “เวลาใด ๆ หลังจากทีหนี้ถึงกำหนดชำระ ถ้าไม่มีการจำนองรายอื่นหรือ บุริมสิทธิอื่นอันได้จดทะเบียนไว้เหนือทรัพย์สินอันเดียวกันนี้ ผู้จำนองมีสิทธิแจ้งเป็นหนังสือไป ยังผู้รับจำนองเพื่อให้ผู้รับจำนองดำเนินการให้มีการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่จำนองโดยไม่ต้อง ฟ้องเป็นคดีต่อศาล โดยผู้รับจำนองต้องดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่จำนองภายในเวลา หนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งนั้น ทั้งนี้ ให้ถือว่าหนังสือแจ้งของผู้จำนองเป็นหนังสือยินยอม ให้ขาดทอดตลาด

ในกรณีที่ผู้รับจำนองไม่ได้ดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่จำนองภายในระยะเวลา ที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง ให้ผู้จำนองพ้นจากความรับผิดชอบและค่าสินไหมทดแทนซึ่ง ลูกหนี้ค้างชำระ ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปสรรคแห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นภายหลัง วันที่พ้นกำหนดเวลาดังกล่าว

เมื่อผู้รับจำนองขายทอดตลาดทรัพย์สินที่จำนองได้เงินสุทธิจำนวนเท่าใด ผู้รับจำนอง ต้องจัดสรรชำระหนี้และอุปสรรคให้เสร็จสิ้นไป ถ้ายังมีเงินเหลือก็ต้องส่งคืนให้แก่ผู้จำนอง หรือ แก่บุคคลผู้ควรจะได้เงินนั้น แต่ถ้าได้เงินน้อยกว่าจำนวนที่ค้างชำระ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ ในมาตรา 733 และในกรณีที่ผู้จำนองเป็นบุคคลซึ่งจำนองทรัพย์สินเพื่อประกันหนี้อันบุคคลอื่น จะต้องชำระ ผู้จำนองย่อมรับผิดชอบเพียงเท่าที่มาตรา 727/1 กำหนดไว้”

ถ้าขายทรัพย์สินที่จำนองแล้วต้องดูว่าถ้าเป็นกรณีลูกหนี้เอาทรัพย์สินตนเองมาจำนองเป็นประกัน ตามมาตรา 733 ก็อาจเรียกตามสัญญาต่อท้ายสัญญาจำนองได้อีกจนครบ แต่ถ้าเป็นกรณีลูกหนี้เอา ทรัพย์สินบุคคลอื่นมาจำนองเป็นประกันบังคับได้ไม่พอชำระหนี้ก็ถือเป็นอันสิ้นสุดตามมาตรา 727/1 ตามที่ ได้กล่าวมาแล้ว

หน้าที่ของเจ้าหนี้และสิทธิของผู้ค้ำประกัน

ในการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557 นอกจากจะได้มีการแก้ไขในเรื่องของการค้ำประกันและการจำนอง ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีการกำหนดถึงหน้าที่ของเจ้าหนี้และสิทธิของผู้ค้ำประกันไว้ ว่าเมื่อลูกหนี้ผิด หนี้ชำระหนี้เจ้าหนี้หรือสหกรณ์จะต้องบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกัน ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิด หนี้ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 686 ดังนี้

มาตรา 686 “เมื่อลูกหนี้ผิดนัด ให้เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด และไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใดเจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ก่อนที่หนังสือบอกกล่าวจะไปถึงผู้ค้ำประกันมิได้ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ค้ำประกันที่จะชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ

ในกรณีที่เจ้าหนี้มิได้มีหนังสือบอกกล่าวภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปสรรคแห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง

เมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้หรือผู้ค้ำประกันมีสิทธิชำระหนี้ได้ตามวรรคหนึ่ง ผู้ค้ำประกันอาจชำระหนี้ทั้งหมดหรือใช้สิทธิชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการในการชำระหนี้ที่ลูกหนี้มีอยู่กับเจ้าหนี้ก่อนการผิดนัดชำระหนี้ ทั้งนี้ เฉพาะในส่วนที่ตนต้องรับผิดชอบและให้นำความในมาตรา 701 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในระหว่างที่ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการในการชำระหนี้ของลูกหนี้ตามวรรคสาม เจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเพราะเหตุที่ลูกหนี้ผิดนัดในระหว่างนั้นมิได้

การชำระหนี้ของผู้ค้ำประกันตามมาตรา 693 นี้ ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้ค้ำประกันตามมาตรา 693”

หากเจ้าหนี้หรือสหกรณ์มิได้บอกกล่าวแก่ผู้ค้ำประกันเมื่อผู้กู้ผิดนัดยอมเป็นผลเสียต่อสหกรณ์คือ

1. ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ย
2. ค่าสินไหมทดแทน
3. ค่าภาระติดพันอันเป็นอุปสรรคแห่งหนี้

อีกประการหนึ่งที่ต้องระมัดระวังก็คือ เจ้าหนี้หรือสหกรณ์จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้แทนผู้กู้ก่อนหนังสือบอกกล่าวไปถึงผู้ค้ำประกันมิได้ และการชำระหนี้ของผู้ค้ำประกันนั้นจะชำระหนี้ครั้งเดียวทั้งหมดหรือชำระตามงวดที่ผู้กู้ทำสัญญาไว้ก็ได้ เป็นสิทธิของผู้ค้ำประกัน โดยไม่ต้องร้องขอต่อคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์แต่ประการใด

เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 681/1 ห้ามมิให้ทำสัญญาค้ำประกันให้ผู้ค้ำประกันเป็นลูกหนี้ร่วมกับผู้กู้ ผู้ค้ำประกันย่อมมีสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ ทั้งนี้ เพราะผู้ค้ำประกันนั้นมีลูกหนี้โดยตรง แต่เป็นลูกหนี้ในฐานะผู้ค้ำประกันที่จะต้องชำระหนี้แทนผู้กู้ หากผู้กู้ไม่ชำระหนี้

การที่ผู้ค้ำประกันได้ผูกพันตนว่าจะชำระหนี้แทนลูกหนี้ หากเจ้าหนี้ไม่ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ นั้น กฎหมายได้บัญญัติให้สิทธิแก่ผู้ค้ำประกันในอันที่จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับเจ้าหนี้ไว้ในบางกรณี ทั้งนี้ เพื่อให้เจ้าหนี้เอาเปรียบผู้ค้ำประกันเกินความจำเป็นโดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังนี้

มาตรา 688 “เมื่อเจ้าหนี้ทวงให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ ผู้ค้ำประกันขอให้เรียกลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนก็ได้ เว้นแต่ลูกหนี้จะถูกพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเสียแล้วหรือไม่ปรากฏว่าลูกหนี้ไปอยู่แห่งใดในพระราชอาณาเขต”

มาตรา 689 “ถึงแม้จะได้เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ดังกล่าวมาในมาตราก่อนนั้นแล้วก็ตาม ถ้าผู้ค้ำประกันพิสูจน์ได้ว่าลูกหนี้หนี้มีทางที่จะชำระหนี้ได้ และการที่จะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ นั้นจะไม่ใช่เป็นการยากไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้จะต้องบังคับการชำระหนี้รายนั้นเอาจากทรัพย์สินของ ลูกหนี้ก่อน”

มาตรา 690 “ถ้าเจ้าหนี้มีทรัพย์สินของลูกหนี้ยึดถือไว้เป็นประกันไซ้ เมื่อผู้ค้ำประกันร้องขอ ท่านว่าเจ้าหนี้จะต้องให้ชำระหนี้จากทรัพย์สินซึ่งเป็นประกันก่อน”

มาตรา 693 “ผู้ประกันซึ่งได้ชำระหนี้แล้ว ย่อมมีสิทธิที่จะไล่เบียดเอาจากลูกหนี้ เพื่อต้นเงิน กับดอกเบี้ยและเพื่อการที่ต้องสูญหายหรือเสียหายไปอย่างใด ๆ เพราะการค้ำประกันนั้น

จากมาตรา 688 บัญญัติว่า “เมื่อเจ้าหนี้ทวงให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ ผู้ค้ำประกันจะขอให้ เรียกลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนก็ได้” เรื่องนี้ต้องทำความเข้าใจสาระสำคัญของบทบัญญัติของกฎหมายให้มี เพราะบางคนตีความไปถึงกันว่า เจ้าหนี้จะต้องฟ้องผู้กู้เสียก่อน จึงจะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้ คง ไม่ใช่เช่นนั้นเพราะกฎหมายใช้คำว่า “เมื่อเจ้าหนี้ทวง” ผู้ค้ำประกันขอให้ “เรียกลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน ก็ได้” มันเป็นสิทธิของผู้ค้ำประกันที่จะแจ้งให้เจ้าหนี้ไปเรียกเอาหนี้จากผู้กู้ก่อนเท่านั้น ซึ่งผู้ค้ำประกันจะ ใช้สิทธิหรือไม่เป็นเรื่องของผู้ค้ำประกัน ที่ถูกเจ้าหนี้แจ้งให้ชำระหนี้ แต่จะไปบอกไม่ให้เจ้าหนี้ไม่ฟ้อง ลูกหนี้ก่อนนั้นเป็นการตีความที่เกินบทบัญญัติของมาตรา 688

ส่วนมาตรา 689 นั้นเป็นเรื่องหลังจากมีการฟ้องคดีซึ่งเจ้าหนี้หรือสหกรณ์ได้ฟ้องทั้งผู้กู้และผู้ค้ำ ประกันไปในคดีเดียวกันแล้ว เมื่อถึงการสืบทรัพย์บังคับคดี สหกรณ์ในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ย่อม มีสิทธิที่จะทำการบังคับคดีเอาจากทรัพย์สินของทั้งผู้กู้และผู้ค้ำประกันที่เป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษามาทำ การขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ ในมาตรา 689 ได้บัญญัติไว้ว่า “ถ้าผู้ค้ำประกันพิสูจน์ได้ว่า ลูกหนี้หนี้มีทางที่จะชำระหนี้ได้และการที่จะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้หนี้ไม่ใช่เป็นการยากไซ้ ท่าน ว่าเจ้าหนี้จะต้องบังคับการชำระหนี้รายนั้นเอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน”

คดีเกี่ยวกับการกู้ยืมและการค้ำประกันเป็นคดีแพ่ง การจะตรวจทรัพย์สินของจำเลยจะต้องอาศัย อำนาจศาลโดยการบังคับคดี ดังนั้นความในมาตรา 689 นี้จึงเป็นเรื่องหลังจากมีการฟ้องคดีแล้ว เพราะ ถ้าสหกรณ์ไม่มีความเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ย่อมไม่สามารถตรวจสอบหรืออายัดทรัพย์สินของ ผู้ใดได้ และในกรณีตามมาตรา 689 นั้น หน้าที่ในการพิสูจน์ว่าลูกหนี้หรือผู้กู้มีทรัพย์สินใดหรือไม่เป็น หน้าที่ของผู้ค้ำประกัน กรณีอาจเป็นว่าเมื่อฟ้องคดีแล้วผู้กู้และผู้ค้ำประกันในฐานะลูกหนี้ตามคำพิพากษา ยังไม่ยอมชำระหนี้สหกรณ์จึงทำการสืบทรัพย์บังคับคดี ปรากฏว่าไม่พบทรัพย์สินใดของผู้กู้ แต่พบ ทรัพย์สินของผู้ค้ำประกัน จึงทำการยึดทรัพย์สินของผู้ค้ำประกันมาเพื่อทำการขายทอดตลาด ขณะที่ จะทำการขายทรัพย์สินของผู้ค้ำประกัน ผู้ค้ำประกันมาแจ้งต่อเจ้าหนี้หรือสหกรณ์ว่าลูกหนี้มีบ้านและที่ดิน อยู่ ณ ที่ใด ขอให้สหกรณ์ไปยึดทรัพย์สินของลูกหนี้มาขายเสียก่อน ถ้าสหกรณ์ไปทำการตรวจสอบแล้ว พบ ทรัพย์สินของลูกหนี้มีจริง ต้องหยุดการขายทรัพย์สินของผู้ค้ำประกันไว้ก่อน ต้องไปยึดเอาทรัพย์สินของ ลูกหนี้ตามที่ผู้ค้ำประกันมาแจ้งให้ยึด ทำการขายทอดตลาดก่อน ถ้าได้เงินพอชำระหนี้ ก็ปล่อยทรัพย์สิน ของผู้ค้ำประกันไป แต่ถ้าขายทรัพย์สินของลูกหนี้แล้วได้เงินไม่พอชำระหนี้ สหกรณ์ก็สามารถนำเอา ทรัพย์สินของผู้ค้ำประกันที่ยึดไว้ขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้ต่อไปได้

ผู้ค้าประกันที่ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้แล้วยอมฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่ลูกหนี้ที่ตนได้ชำระหนี้แทนไปแล้ว ได้ตามมาตรา 693

เมื่อผู้ค้าประกันใช้สิทธิเคียงตามมาตรา 688 สหกรณ์ต้องทำอะไร

เมื่อเจ้าหนี้แจ้งให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้แทนลูกหนี้ ผู้ค้าประกันอาจแจ้งให้เจ้าหนี้ไปติดตามเก็บหนี้เอาจากผู้กู้ก่อนก็ได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 688 เว้นแต่กรณีที่ลูกหนี้ล้มละลายหรือไม่ปรากฏตัวลูกหนี้ในพระราชอาณาเขต ผู้ค้าประกันจะให้เจ้าหนี้ไปเรียกเก็บหนี้จากลูกหนี้ก่อนไม่ได้ เมื่อลูกหนี้ใช้สิทธิ์เคียงให้ไปเรียกเก็บหนี้จากผู้กู้ก่อนสหกรณ์ควรดำเนินการดังนี้

1. ทำแบบคำร้องให้ผู้ค้าประกันยื่นต่อสหกรณ์เพื่อขอให้เรียกเก็บหนี้จากผู้กู้ก่อน
2. สหกรณ์ต้องหยุดการเรียกเก็บหนี้จากผู้ค้าประกันไว้ก่อนในเวลาอันสมควร (ประมาณ 3 เดือน) เพื่อติดตามหนี้จากผู้กู้ซึ่งอาจทำได้ดังนี้

- 1) ส่งจดหมายทวงหนี้
- 2) โทรศัพททวงหนี้ (บันทึกวันเดือนปี เวลาโทร และหมายเลขที่โทรติดต่อไว้เป็น

หนังสือด้วย

- 3) ให้บุคคลไปทวงหนี้ (โดยทำบันทึกหลักฐานไว้ด้วยว่าไปทวงหนี้วัน เวลาใด สถานที่ที่ไปทวงหนี้ พบลูกหนี้หรือไม่อย่างไร)

3. เมื่อได้ดำเนินการทวงหนี้แล้วในระยะเวลาอันสมควร แต่ลูกหนี้ก็มิได้ชำระหนี้แต่อย่างใด ให้สหกรณ์ทำหนังสือแจ้งไปยังผู้ค้าประกันพร้อมสำเนาหลักฐานการทวงหนี้ แจ้งไปยังผู้ค้าประกันเพื่อให้ชำระหนี้แทนผู้กู้

4. หากผู้ค้าประกันไม่ยอมชำระหนี้ สหกรณ์สามารถฟ้องทั้งผู้กู้และผู้ค้าประกันไปในคราวเดียวกัน

การทวงหนี้ต้องทำให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558

เนื่องจากสหกรณ์เป็นนิติบุคคล ผู้มีอำนาจในการทวงหนี้จะต้องเป็นผู้ได้รับมอบอำนาจจากคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ ดังนั้นคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ควรมีมอบอำนาจให้ผู้จัดการสหกรณ์ เป็นผู้ที่มีอำนาจทวงหนี้ของสหกรณ์และควรให้ผู้จัดการมีอำนาจในการมอบอำนาจช่วงในการไปทวงหนี้ด้วย ทั้งนี้เพื่อความสะดวก ในพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 มีรายละเอียดค่อนข้างมาก ในที่นี้จะให้คำแนะนำในการทวงหนี้ในทางปฏิบัติไว้ดังนี้

1. สหกรณ์ทวงหนี้ได้กับผู้กู้และผู้ค้าประกันเท่านั้น
2. ห้ามทวงหนี้กับบุคคลอื่นที่มีชื่อลูกหนี้เว้นแต่บุคคลที่ลูกหนี้ได้ระบุไว้
3. ห้ามแจ้งถึงความเป็นหนี้แก่บุคคลอื่น แม้จะเป็นบิดา มารดา คู่สมรส หรือผู้สืบสันดาน
4. วันธรรมดาทวงหนี้ได้ตั้งแต่เวลา 08.00 – 20.00 น.
5. วันหยุดทวงหนี้ได้ตั้งแต่เวลา 08.00 - 18.00 น.

การทวงหนี้ที่ไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดมีโทษทั้งปรับและจำคุกหรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้บริหารและฝ่ายจัดการของสหกรณ์จะต้องศึกษาพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ให้เข้าใจ

ใครเป็นผู้มีอำนาจให้บุคคลใดค้ำประกันหนี้รายใด

จากประสบการณ์พบว่าในหลายสหกรณ์ ไม่ได้เคร่งครัดเกี่ยวกับเรื่องนี้ อาจเป็นเพราะความเสียหายยังไม่เกิดขึ้น และยังไม่มีการไล่เบี้ยหาตัวผู้รับผิดชอบจนถึงที่สุดในการดำเนินคดีเกี่ยวกับหนี้สินของสหกรณ์ ตามสภาพความเป็นจริงการค้ำประกันในสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น บางครั้งได้มีการเปลี่ยนแปลงผู้ค้ำประกันก่อนที่จะมีการชำระหนี้หมด ซึ่งผู้ที่เข้ามาค้ำประกันแทนนั้นส่วนใหญ่จะไม่ได้รับการพิจารณาตามข้อบังคับของสหกรณ์ เพราะข้อบังคับของทุกสหกรณ์จะมีไว้ว่า

“ข้อ...การควบคุมหลักประกันและการเรียกคืนเงินกู้ให้คณะกรรมการดำเนินการตรวจตราควบคุมเงินให้กู้ทุกรายมีหลักประกันตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์และเมื่อคณะกรรมการดำเนินการเห็นว่า หลักประกันของเงินกู้รายใดเกิดบกพร่อง ผู้กู้ต้องจัดการแก้ไขให้คืนดีภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการดำเนินการกำหนด.....ฯลฯ

จากความในข้อบังคับจะเห็นได้ว่า คณะกรรมการดำเนินการเท่านั้น เป็นผู้ที่มีอำนาจพิจารณาเรื่องการค้ำประกันในสหกรณ์ออมทรัพย์ ดังนั้นเมื่อผู้ค้ำประกันถึงแก่ความตาย เมื่อผู้ค้ำประกันจะย้ายหรือลาออกจากสหกรณ์ ในทางปฏิบัติสหกรณ์จะแจ้งให้สมาชิกผู้กู้หาบุคคลมาค้ำประกันใหม่ และที่พบมากที่สุด การเปลี่ยนแปลงผู้ค้ำประกันนั้นมิได้มีขั้นตอน ให้คณะกรรมการดำเนินการได้พิจารณาหากมีปัญหาเกิดขึ้นเกี่ยวกับหนี้รายนั้น ปัญหาที่น่าพิจารณาคือ คณะกรรมการประมาทเลินเล่อหรือไม่ เจ้าหน้าที่ผู้กระทำการเปลี่ยนแปลงผู้ค้ำประกัน กระทำไปโดยปราศจากอำนาจใช้หรือไม่ หากเกิดไล่เบี้ยกันจริง ๆ จนถึงที่สุดคงมีปัญหาไม่น้อย

การที่สมาชิกผู้ค้ำประกันลาออกจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์ ภาระการค้ำประกันยังคงมีอยู่ต่อไป

เนื่องจากกิจการสหกรณ์เป็นสวัสดิการภายในหน่วยงาน การเก็บค่าหุ้นและต้นเงินกู้พร้อมทั้งดอกเบี้ย ใช้ระบบหัก ณ ที่จ่าย เมื่อผู้ค้ำประกันขอลาออกจากสมาชิกสหกรณ์จึงให้ผู้กู้หาสมาชิกคนอื่นมาค้ำประกันแทน จนทำให้บางคนเกิดความเข้าใจผิดว่าถ้าตัวเองลาออกจากสหกรณ์แล้วไม่ต้องรับผิดชอบในภาระการค้ำประกัน

การเป็นสมาชิกสหกรณ์ การลาออกจากสมาชิกสหกรณ์และการค้ำประกันเป็นคนละเรื่องกันบุคคลใดเมื่อได้ผูกพันตนเข้าเป็นผู้ค้ำประกันหนี้รายใดไว้ จะพ้นจากภาระผูกพันได้ก็ต่อเมื่อหนี้นั้นได้ชำระแล้วหรือตามเงื่อนไขต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนที่ว่าด้วยการค้ำประกันเท่านั้น

การดำเนินการเกี่ยวกับการค้ำประกัน

จากหลักของกฎหมายและเหตุผลต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว ท่านผู้บริหารสหกรณ์ออมทรัพย์คงพอจะพิจารณาได้ว่าควรจะดำเนินการอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องการค้ำประกันในสหกรณ์ของท่าน ซึ่งอาจเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันก็ได้คือ

1. การประกันโดยบุคคล (มาตรา 680)
2. การประกันโดยอสังหาริมทรัพย์ (จำนอง มาตรา 702)
3. การประกันโดยสังหาริมทรัพย์ (จำนำ มาตรา 747)

ซึ่งการที่สหกรณ์ออมทรัพย์ใดจะเรียกให้มีการค้าประกันในรูปแบบใดย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละสหกรณ์ ซึ่งในที่นี้จะเป็นเฉพาะเรื่องการค้าประกันโดยบุคคลเป็นสำคัญเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ทุกสหกรณ์ได้ดำเนินการอยู่แล้วเป็นประจำในรูปแบบของหนังสือค้าประกัน

10) หนังสือกู้ยืมและหนังสือค้าประกัน

หนังสือกู้ยืมและหนังสือค้าประกัน ถ้าพิจารณาจากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 และมาตรา 680 ซึ่งเป็นเรื่องของการกู้ยืมและการค้าประกันตามที่ได้กล่าวไว้แล้วนั้น จะเห็นว่าในมาตรา 653 ซึ่งเป็นเรื่องของการกู้ยืมกำหนดไว้ว่า “ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ.....” แต่สำหรับเรื่องของการค้าประกันมาตรา 680 กำหนดไว้ว่า “อันสัญญาการค้าประกันนั้นถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ค้าประกันเป็นสำคัญ.....” จึงมีผู้ถามเสมอว่าคำว่า “หนังสือ” กับคำว่า “สัญญา” นั้นต่างกันอย่างไร จะบอกว่าหนังสือนั้นเป็นเอกสารที่ลงนามเฉพาะผู้ที่ต้องรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว ส่วนสัญญานั้นจะต้องลงลายมือชื่อของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายก็คงไม่ใช่ เพราะในมาตรา 680 กำหนดว่าสัญญาการค้าประกันต้องลงลายมือชื่อผู้ค้าประกันเป็นสำคัญ ดังนั้นเรื่องใดควรทำเป็นสัญญาเรื่องใดควรทำเป็นหนังสือคงต้องดูหลักของกฎหมายว่าเรื่องนั้นๆ กฎหมายกำหนดให้ทำอย่างไร แต่โดยทั่วไปแล้วหากจะทำเป็นสัญญาจะต้องให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายลงนามไว้ในสัญญานั้นด้วย เช่น ผู้ให้กู้กับผู้กู้ ผู้ให้กู้กับผู้ค้าประกัน เป็นต้น

สำหรับการกู้ยืมเงินและการค้าประกัน ที่ปฏิบัติอยู่ในสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นยึดหลักของความถูกต้องตามกฎหมายและความสะดวกของสมาชิกประกอบกับสหกรณ์มีฐานะเป็นนิติบุคคล จำเป็นต้องลงนามแทนสหกรณ์โดยกรรมการดำเนินการผู้มีอำนาจซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่สะดวก ดังนั้นสหกรณ์จึงใช้หนังสือกู้และหนังสือค้าประกัน โดยให้ผู้กู้และผู้ค้าประกันลงนามไว้ในหนังสือกู้และหนังสือค้าประกันเพียงฝ่ายเดียวก็สมบูรณ์ตามกฎหมาย สามารถฟ้องร้องคดีได้

การยกเว้นค่าธรรมเนียมตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 6

มาตรา 6 “ถ้าสหกรณ์เกี่ยวข้องในกิจการที่กฎหมายกำหนดให้จดทะเบียนสำหรับการได้มา การจำหน่าย การยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ หรือการยึดหน่วงซึ่งกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สินอื่นเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ การจดทะเบียนเช่นนั้นให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม”

สิ่งที่สหกรณ์ต้องทำอยู่เสมอคือ เรื่องของการจดทะเบียนในกรณีการให้เงินกู้พิเศษแก่สมาชิก ซึ่งสหกรณ์กำหนดให้สมาชิกรายอสังหาริมทรัพย์มาจดทะเบียนเป็นประจำเนื่องจากการจดทะเบียนต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 714 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 714 “อันสัญญาจำนองนั้น ท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่”

เงื่อนไขของการจำนองนั้นขึ้นอยู่กับหลักสำคัญ 2 ประการคือ

1. ต้องทำเป็นหนังสือ
2. ต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ในการจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่นั้นประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 103 ได้กำหนดเกี่ยวกับเรื่องค่าธรรมเนียมไว้ว่า “ในการดำเนินการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน การรังวัด การ

จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม หรือการทำธุรกรรมอื่น ๆ เกี่ยวกับบอสังหาริมทรัพย์ให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่เกินอัตราตามบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้.....”

ดังนั้นการจดทะเบียนซึ่งเป็นการจดทะเบียนสิทธิอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 103 วรรคแรก จึงต้องมีการเก็บค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การกำหนดกฎกระทรวงเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการออกหนังสือแสดงสิทธิในการรังวัด หรือในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมนั้น มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่นในช่วงที่เกิดภาวะวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลได้ประกาศยกเว้นค่าธรรมเนียมต่าง ๆ หลายรายการเกี่ยวกับการโอนและการทำนิติกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับบอสังหาริมทรัพย์ดังเป็นที่ทราบกันดี

แต่การกำหนดค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ในกฎกระทรวงนั้นจะกำหนดให้เกินกว่าอัตราที่กำหนดในบัญชีแนบท้ายของประมวลกฎหมายที่ดินไม่ได้ ตามบัญชีอัตราค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายท้ายประมวลกฎหมายที่ดิน ข้อ 7 ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม (1) มีทุนทรัพย์ให้เรียกเก็บร้อยละ 2 ของทุนทรัพย์ เศษของร้อยละให้คิดเป็นหนึ่งร้อยละ

แสดงว่าหากมีการจดทะเบียนค่าธรรมเนียมในอัตราสูงสุดตามที่ประมวลกฎหมายที่ดินกำหนดไว้ในบัญชีแนบท้ายคือร้อยละ 2 ของทุนทรัพย์ ซึ่งค่าธรรมเนียมในส่วนนี้สหกรณ์ได้รับการยกเว้นตามมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

สำหรับค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนตามคู่มือการเก็บค่าธรรมเนียมตามหนังสือกรมที่ดินที่ มท 0515/ว 2125 ลงวันที่ 28 มกราคม 2546 ได้กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนไว้ร้อยละ 1 ของทุนทรัพย์และเก็บได้สูงสุดไม่เกิน 200,000 บาท

นอกจากค่าธรรมเนียมแล้วอาจต้องมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าคำขอ ค่ามอบอำนาจ และค่าพยาน (กรณีผู้ขอมิได้นำพยานมา) ทั้งนี้ต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ และถ้าหากสหกรณ์เป็นผู้ขอหรือสหกรณ์เป็นผู้มอบอำนาจสหกรณ์ก็จะได้รับยกเว้นไปด้วยเพราะเป็นค่าธรรมเนียมอีกประเภทหนึ่งที่เรียกเก็บจากการจดทะเบียนสิทธิ

5. ความผิดทางอาญาที่อาจเกิดขึ้นได้จากการกู้ยืมและการค้ำประกัน

เรื่องของการกู้ยืมและการค้ำประกันเป็นเรื่องของความรับผิดชอบในทางแพ่ง แต่เนื่องจากทั้งเรื่องของการกู้ยืมและการค้ำประกันต้องมีการจัดทำเป็นหนังสือ คือหนังสือกู้และหนังสือค้ำประกัน ซึ่งในหนังสือนั้นจะต้องมีการลงนามผู้กู้ ผู้ค้ำประกัน สำหรับผู้กู้หรือผู้ค้ำประกันรายได้ที่มีคู่สมรสโดยทั่วไป สหกรณ์ได้จัดให้คู่สมรสได้ลงนามยินยอมในการกู้และการค้ำประกันด้วย มักปรากฏเหตุขึ้นในสหกรณ์ออมทรัพย์อยู่เสมอเกี่ยวกับเรื่องของการปลอมลายมือชื่อของผู้ค้ำประกัน หรือมีการปลอมลายมือชื่อของคู่สมรสในคำยินยอมของคู่สมรส ซึ่งอาจแยกความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับสหกรณ์เป็นรายกรณีดังนี้

1) การปลอมลายมือชื่อ

กรณีการปลอมลายมือชื่อผู้ค้ำประกัน หากพิสูจน์ได้ว่าลายมือชื่อที่ลงนามผู้ค้ำประกันในหนังสือค้ำประกันนั้นเป็นลายมือชื่อปลอม โดยผู้กู้หรือบุคคลอื่นได้ปลอมลายมือชื่อของ ผู้ค้ำประกันลงใน

หนังสือค่าประกัน หนังสือค่าประกันนั้นจะไม่ผูกพันผู้ค้ำประกันที่มีชื่อในหนังสือค่าประกันฉบับนั้นในฐานะผู้ค้ำประกันแต่อย่างใด เพราะผู้ค้ำประกันไม่ได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญตามที่กฎหมายกำหนด

กรณีการปลอมลายมือชื่อของคู่สมรสลงในคำยินยอมในหนังสือกู้หรือหนังสือค่าประกัน ก็เท่ากับคู่สมรสได้รับรู้หรือให้ความยินยอมในการกู้ยืมหรือการค้ำประกันนั้นๆ หนังสือกู้หรือหนังสือค่าประกันนั้นยังมีผลสมบูรณ์และผูกพันผู้กู้หรือผู้ค้ำประกันได้ตามกฎหมายหากผู้กู้หรือผู้ค้ำประกันได้ลงลายมือชื่อไว้โดยถูกต้อง แต่หากมีการดำเนินคดีและบังคับคดีตามหนังสือกู้หรือหนังสือค่าประกันที่คู่สมรสมิได้ลงนามยินยอมไว้ สหกรณ์จะบังคับเอาสินสมรสในส่วนของคู่สมรสมาชำระหนี้สหกรณ์ไม่ได้

ในกรณีที่เอกสารการกู้ยืมและการค้ำประกันเสียไป เพราะมีการปลอมลายมือชื่อผู้กู้ หรือผู้ค้ำประกัน หรือความยินยอมของคู่สมรส สิทธิในทางแพ่งของสหกรณ์อาจเสียไป แต่สหกรณ์สามารถที่จะเอาผิดทางอาญาแก่ผู้ที่ปลอมลายมือชื่อนั้นได้ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 264 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 264 “ผู้ใดทำเอกสารปลอมขึ้นทั้งฉบับหรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใด เต็มหรือตัดทอนข้อความ หรือแก้ไขด้วยประการใดๆ ในเอกสารที่แท้จริง หรือประทับตราปลอม หรือลงลายมือชื่อปลอมในเอกสาร โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ถ้าได้กระทำเพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานปลอมเอกสาร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดกรอกข้อความลงในแผ่นกระดาษหรือวัตถุอื่นใด ซึ่งมีลายมือชื่อของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอม หรือโดยฝ่าฝืนคำสั่งของผู้อื่นนั้น ถ้าได้กระทำเพื่อนำเอาเอกสารนั้นไปใช้ในกิจการที่อาจเกิดเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือประชาชน ให้ถือว่าผู้นั้นปลอมเอกสารต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน”

ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารนั้น เมื่อมีการร้องทุกข์หรือดำเนินคดีจะเป็นภาระแก่โจทก์ในการนำสืบว่า ผู้ปลอมเอกสารได้ทำการปลอมเอกสารเมื่อใด อย่างไร และที่ไหน มีพยานหลักฐานใดบ้างในการยืนยันว่าได้มีการปลอมเอกสารจริง หากไม่สามารถนำสืบได้ชัดเจนว่ากระทำผิดจริง พนักงานสอบสวนอาจมีความเห็นไม่สั่งฟ้อง หรือในชั้นการพิจารณาคดีของศาล ศาลอาจพิพากษายกฟ้องก็ได้

มาตรา 268 ผู้ใดใช้หรืออ้างเอกสารอันเกิดจากการกระทำความผิดตามมาตรา 264 มาตรา 265 มาตรา 266 หรือมาตรา 277 ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้นๆ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคแรกเป็นผู้ปลอมเอกสารนั้น หรือเป็นผู้แจ้งให้เจ้าพนักงานจดข้อความนั้นเอง ให้ลงโทษตามมาตรานี้แต่กระหนงเดียว

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าความผิดฐานปลอมเอกสารนั้นยากแก่การนำสืบเรื่องของการปลอม แต่ความผิดที่เกิดจากการใช้เอกสารปลอมนั้นจะนำสืบได้ง่ายกว่า เพราะไม่ต้องพิสูจน์ว่าใครเป็นผู้ปลอมหรือปลอมอย่างไร ถ้าเอกสารที่นำมาใช้นั้นเป็นเอกสารที่ไม่ตรงตามต้นฉบับ หรือมีการแก้ไขให้แตกต่างไปจากเอกสารที่แท้จริง ผู้ที่นำเอกสารนั้นมาใช้ก็ย่อมมีความผิดฐานใช้เอกสารปลอมตามมาตรานี้ได้

2) การโกงเจ้าหนี้

นอกจากความผิดฐานปลอมเอกสารแล้ว ผู้กู้หรือผู้ค้ำประกันอาจมีความผิดฐานโกงเจ้าหนี้อีกด้วย ซึ่งความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 349 และ 350 ดังนี้

มาตรา 349 “ผู้ใดเอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า หรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินของตนได้จำนำไว้แก่ผู้อื่น ถ้าได้กระทำเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับจำนำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

กรณีตามมาตรา 349 นี้มักจะไม่เกิดขึ้นกับสหกรณ์เพราะสหกรณ์ไม่ได้รับจำนำทรัพย์สินของสมาชิกไว้เป็นประกันเงินกู้ เว้นแต่การรับจำนำหุ้นไว้เป็นประกันเงินกู้ ความผิดตามมาตรา 349 นี้จึงมักเป็นความผิดที่เกิดขึ้นแก่ลูกหนี้ทั่วไปที่ได้นำเอาสิ่งหรือทรัพย์สินไปจำนำไว้แก่เจ้าหนี้

ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ที่อาจเกิดขึ้นในสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นน่าจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 350 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 350 “ผู้ใดเพื่อมิให้เจ้าหนี้ของตนหรือของผู้อื่นได้รับชำระหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ซึ่งได้ใช้หรือจะได้ใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลให้ชำระหนี้ย้ายไปเสีย ซ่อนเร้นหรือโอนไปให้แก่ผู้อื่นซึ่งทรัพย์สินใดก็ดี แกล้งให้ตนเองเป็นหนี้จำนวนใดอันไม่เป็นความจริงก็ดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดในมาตรานี้สหกรณ์สามารถเอาผิดแก่ผู้กู้หรือผู้ค้ำประกันได้ หากผู้กู้หรือผู้ค้ำประกันได้มีหนี้สินอยู่กับสหกรณ์แล้ว ได้พยายามถ่ายทรัพย์สิน หรือจำหน่ายทรัพย์สิน หรือสร้างหนี้อื่นเป็นเท็จ เพื่อเจตนาให้สหกรณ์เสียเปรียบหรือไม่สามารถบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของตนได้ ดังนั้นหากลูกหนี้รายใดมีพฤติกรรมที่จะไม่ชำระหนี้ให้แก่สหกรณ์หรือกรณีที่สหกรณ์ได้ทำการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว สหกรณ์ควรจะได้ทำการตรวจสอบทรัพย์สินของลูกหนี้และผู้ค้ำประกันไว้ด้วย เพราะหากเกิดกรณีตามมาตรา 350 นี้สหกรณ์อาจดำเนินคดีอาญาแก่ลูกหนี้หรือผู้ค้ำประกันได้ด้วย

6. การเรียกหนี้คืนและอายุความ

การดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งเป็นสหกรณ์การเงิน โดยการส่งเสริมการออมของสมาชิกด้วยการถือหุ้นและการนำเงินมาฝากไว้กับสหกรณ์ เมื่อสมาชิกมีความจำเป็นทางการเงิน สหกรณ์ก็จะให้สมาชิกกู้ยืมเงินไปใช้ได้ตามความจำเป็น เมื่อมีการกู้ยืม ปัญหาเรื่องการผิดนัดชำระหนี้ อาจเกิดขึ้นได้เสมอ การผิดนัดชำระหนี้บางรายอาจเกิดจากสมาชิกประสบปัญหาทางการเงิน จึงไม่อาจชำระหนี้ตามสัญญาได้ บางครั้งอาจเกิดจากความไม่ซื่อสัตย์ของสมาชิกก็ได้ การผิดนัดชำระหนี้จะเกิดขึ้นด้วยเหตุใดก็ตาม คณะกรรมการดำเนินการและฝ่ายจัดการของสหกรณ์จะต้องร่วมกันแก้ไขตามขอบอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่าย

สิ่งสำคัญที่สหกรณ์จะต้องพึงระมัดระวังให้มากคือ การให้เงินกู้แก่สมาชิกแต่ละรายนั้นต้องคำนึงถึงข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์เกี่ยวกับเรื่องการให้เงินกู้แก่สมาชิกโดยเคร่งครัด

หากสหกรณ์ได้พิจารณาโดยรอบคอบตามที่กล่าวมาแล้ว จะเป็นการควบคุมให้สมาชิกกู้เงินไปใช้จ่ายตามความจำเป็น และตามกำลังความสามารถที่จะชำระหนี้ได้ ซึ่งเป็นการป้องกันปัญหาการผิดนัดชำระหนี้ได้ในระดับหนึ่ง ตามหลักการที่ว่า “กันไว้ดีกว่าแก้” แต่เมื่อป้องกันไว้อย่างดีแล้วยังมีปัญหาอีกก็ต้องแก้ไขกันไป

1. การแก้ไขปัญหาการผิดนัดชำระหนี้ การแก้ไขปัญหาการผิดนัดชำระหนี้ นั้น อาจเริ่มดำเนินการไปตามขั้นตอนดังนี้

1) การดำเนินการเมื่อผู้กู้ผิดสัญญา เมื่อสมาชิกผู้กู้ไม่ชำระหนี้ตามที่กำหนดไว้ในหนังสือกู้ โดยอาจชำระหนี้ไม่ตรงเวลากำหนด หรือชำระตรงเวลาแต่จำนวนต้นเงินหรือดอกเบี้ยหรือทั้งต้นเงินและดอกเบี้ยไม่ครบตามจำนวนที่ตกลงกันไว้ตามสัญญา ย่อมถือได้ว่าเป็นการผิดสัญญาเกิดขึ้นควรดำเนินการดังนี้

(1) เมื่อไม่สามารถเก็บหนี้ได้ตามสัญญา ฝ่ายจัดการควรรีบติดตาม

(2) รายงานเหตุแห่งการผิดนัดชำระหนี้ที่เกิดขึ้นให้คณะกรรมการดำเนินการทราบ โดยจัดทำเป็นวาระการประชุม ในการประชุมคณะกรรมการเงินกู้หรือคณะกรรมการดำเนินการแล้วแต่กรณี เพื่อบอกกล่าวผู้ค้ำประกันภายใน 60 วันนับแต่วันที่ผู้กู้ผิดนัด

(3) ศึกษาข้อบังคับและระเบียบที่ว่าด้วยการให้เงินกู้และการเรียกคืนเงินกู้ให้เข้าใจ เพื่อจะได้ปฏิบัติได้ถูกต้อง

(4) คณะกรรมการเงินกู้หรือคณะกรรมการดำเนินการแล้วแต่กรณีต้องพิจารณาถึงสาเหตุของการผิดนัดชำระหนี้ และแนวทางการแก้ไขให้เป็นไปตามข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์

2) การดำเนินการกับผู้ค้ำประกัน เมื่อลูกหนี้ผิดนัดสหกรณ์จะต้องดำเนินการให้เป็นตามระเบียบที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 686 “เมื่อลูกหนี้ผิดนัด ให้เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด และไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใดเจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ก่อนที่หนังสือบอกกล่าวจะไปถึงผู้ค้ำประกันมิได้ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ค้ำประกันที่จะชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ

ในกรณีที่เจ้าหนี้มิได้มีหนังสือบอกกล่าวภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปสรรคแห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง

เมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้หรือผู้ค้ำประกันมีสิทธิชำระหนี้ได้ตามวรรคหนึ่ง ผู้ค้ำประกันอาจชำระหนี้ทั้งหมดหรือใช้สิทธิชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการในการชำระหนี้ที่ลูกหนี้มีอยู่กับเจ้าหนี้ก่อนการผิดนัดชำระหนี้ ทั้งนี้ เฉพาะในส่วนที่ตนต้องรับผิดชอบได้ และให้นำความในมาตรา 701 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในระหว่างที่ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการในการชำระหนี้ของลูกหนี้ตามวรรคสาม เจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเพราะเหตุที่ลูกหนี้ผิดนัดในระหว่างนั้นมิได้

การชำระหนี้ของผู้ค้ำประกันตามมาตรา นี้ ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้ค้ำประกันตามมาตรา 693”

จากบทบัญญัติของมาตรา 686 ทำให้สหกรณ์ในฐานะเจ้าหนี้มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ค้ำประกัน เมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้และให้สิทธิแก่ผู้ค้ำประกันที่จะโต้แย้งกับเจ้าหนี้ไว้ด้วยภายใต้หลักดังนี้

(1) เมื่อลูกหนี้ (ผู้กู้) ผิดนัดชำระหนี้ เจ้าหนี้ (สหกรณ์) จะต้องมิได้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด

(2) เจ้าหนี้ (สหกรณ์) จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้แทนลูกหนี้ก่อนหนังสือบอกกล่าวไปถึงผู้ค้ำประกันมิได้

(3) การชำระหนี้ของผู้ค้ำประกันนั้นผู้ค้ำประกันจะชำระหนี้ทั้งหมดครั้งเดียว หรือจะชำระเป็น

งวดตามที่ผู้กู้ทำสัญญาไว้ก็ได้

(4) ถ้าเจ้าหนี้ (สหกรณ์) ไม่ได้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ผู้กู้ผิดนัดหรือบอกกล่าวไม่เกินกว่าหกสิบวันนับแต่วันที่ผู้กู้ผิดนัด ผู้ค้ำประกันไม่ต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยตลอดจนค่าสินไหมทดแทนและค่าภาระติดพันอันเป็นอุปสรรคแห่งหนี้

เรื่องการบอกกล่าวผู้ค้ำประกันเมื่อผู้กู้ผิดนัดจึงเป็นเรื่องสำคัญ และกฎหมายกำหนดไว้ว่าการบอกกล่าวนั้นต้องบอกกล่าวโดยหนังสือเท่านั้นจะบอกกล่าวโดยวิธีอื่นไม่ได้ ดังนั้นการบอกกล่าวจึงควรปฏิบัติดังนี้

ก. ยื่นหนังสือบอกกล่าวแก่ผู้ค้ำประกันโดยตรงแล้วให้ผู้ค้ำประกันลงนามรับหนังสือบอกกล่าวพร้อมวันเดือนปีที่รับหนังสือไว้ในสำเนาฉบับของหนังสือบอกกล่าวนั้น

ข. ส่งหนังสือบอกกล่าวถึงผู้ค้ำประกันทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ

หนังสือบอกกล่าวและหลักฐานการได้รับหนังสือบอกกล่าวสหกรณ์จะต้องเก็บไว้ให้ดี ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานที่ผู้ค้ำประกันได้ลงนาม และวันเดือนปีในสำเนาฉบับในกรณีที่ยื่นหนังสือบอกกล่าวให้กับผู้ค้ำประกันโดยตรง หรือใบตอบรับของไปรษณีย์ ในกรณีส่งหนังสือบอกกล่าวทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ เพราะจำเป็นต้องใช้เป็นหลักฐานประกอบการฟ้องคดีด้วย ในกรณีที่มีการฟ้องคดีกับผู้กู้และผู้ค้ำประกัน

หนังสือบอกกล่าวไม่ใช่หนังสือทวงหนี้ หนังสือบอกกล่าวเป็นเรื่องของการแจ้งให้ผู้ค้ำประกันทราบว่าขณะนี้ผู้กู้ได้มีการผิดนัดชำระหนี้เท่านั้น ยังไม่ใช่การทวงหนี้เพราะกฎหมายกำหนดไว้ว่าเจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ก่อนหนังสือบอกกล่าวไปถึงผู้ค้ำประกันมิได้

การบอกกล่าวกับผู้ค้ำประกันว่าผู้กู้ผิดนัด กับการทวงหนี้กับผู้ค้ำประกันนั้นต้องทำกับผู้ค้ำประกันโดยตรงเท่านั้น การบอกกล่าวไปยังบุคคลอื่นอาจมีผลให้เป็นการกระทำผิด พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 8 ว่า “ห้ามเปิดถึงความเป็นหนี้ต่อบุคคลอื่น ซึ่งมีลูกหนี้” ซึ่งในเรื่องของการทวงหนี้ สหกรณ์จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องด้วย

2. การประนอมหนี้ การประนอมหนี้คือการที่เจ้าหนี้และลูกหนี้หารือกันในกรณีที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่ผู้กู้ได้ตามสัญญา แต่ลูกหนี้ยังมีความสามารถที่จะชำระหนี้ได้ในระดับหนึ่ง หากผ่านพ้นภาวะวิกฤตไปแล้วลูกหนี้อาจชำระหนี้ให้เป็นไปตามสัญญาได้ การประนอมหนี้เป็นการผ่อนผันชั่วคราวเพื่อให้ลูกหนี้สามารถชำระหนี้ได้แต่ไม่ถึงกับปรับโครงสร้างหนี้ใหม่ เพราะในข้อบังคับของสหกรณ์มิได้กำหนดเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างหนี้หรือการพักชำระหนี้เอาไว้ ในการประนอมหนี้ สหกรณ์จะต้องคำนึงถึงเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) การประนอมหนี้ต้องทำโดยมติคณะกรรมการ เพราะข้อบังคับของสหกรณ์มิได้ให้อำนาจฝ่ายจัดการไว้ เพราะต้องคิดต่อไปด้วยว่าหากมีการประนอมหนี้แล้วมีความเสียหายเกิดขึ้นและสหกรณ์ได้รับความเสียหาย จะต้องดูว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบ กระทำไปโดยมีอำนาจหรือไม่

(2) การประนอมหนี้ต้องไม่เป็นการขยายระยะเวลาการชำระหนี้ในสัญญาเดิมเพราะทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกันได้ จึงต้องให้ผู้ค้ำประกันยินยอมด้วยทุกครั้ง

(3) ก่อนทำการประนอมหนี้ ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าลูกหนี้มีความสามารถชำระหนี้ตามที่ได้ตกลงกันไว้ หากไม่สามารถชำระหนี้ได้จริง ไม่ควรทำการประนอมหนี้ เพราะอาจมีผลกระทบเมื่อจะมีการดำเนินคดีต่อไปภายหลัง

- (4) ต้องให้ผู้ค้าประกันได้ร่วมลงนามในบันทึกการประนอมหนี้ด้วย
- (5) ในระหว่างการประนอมหนี้ จะให้มีการพักส่งค่าหุ้นหรือไม่ต้องพิจารณาตามความเหมาะสมเป็นรายๆ ไป เพราะค่าหุ้นมีผลต่อการหักกลบหนี้ได้ด้วย
- (6) การประนอมหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ถูกให้ออกจากการเป็นสมาชิกของสหกรณ์ อาจเป็นเรื่องของการปรับโครงสร้างหนี้และการเปลี่ยนแปลงสัญญาใหม่ จะต้องทำด้วยความระมัดระวังต้องมั่นใจได้ว่าสัญญาประนอมหนี้ที่ทำขึ้นใหม่นั้นต้องมีผลดีไม่น้อยไปกว่าสัญญาที่มีอยู่เดิมก่อนการประนอมหนี้ โดยเฉพาะเรื่องของผู้ค้าประกัน ทั้งนี้เพราะบางครั้งสหกรณ์มีความจำเป็นต้องให้ลูกหนี้พ้นจากสมาชิกภาพ เช่นสมาชิกบางคนถูกออกจากงานเพราะมีความผิด และเมื่อถูกออกจากงานแล้วรายได้ของลูกหนี้น้อยลงหรืออาจไม่มีเลย การชำระหนี้ตามสัญญาเดิมคงเป็นไปได้ยาก จำเป็นต้องมีการประนอมหนี้หรือปรับโครงสร้างหนี้ใหม่หลังจากโอนหุ้นชำระหนี้แล้วก็ได้

2. เรื่องอายุความ

1. เรื่องอายุความโดยทั่วไปในการฟ้องให้สมาชิกที่กู้เงินจากสหกรณ์ไปแล้วไม่ชำระหนี้ให้กับสหกรณ์นั้น จะต้องเข้าใจเสียก่อนว่าการที่สมาชิกกู้เงินจากสหกรณ์นั้น มีสัญญาชำระคืนเป็นงวดๆ จึงต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/33 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 193/33 สิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้ให้มีอายุความห้าปี

- (1) ดอกเบี้ยค้างชำระ
- (2) เงินที่ต้องชำระผ่อนทุกคืนเป็นงวดๆ
- (3)

ดังนั้นอายุความในการฟ้องร้องกรณีสมาชิกที่กู้เงินไปจากสหกรณ์และสหกรณ์ตกลงให้สมาชิกส่งคืนเงินกู้เป็นงวดรายเดือนนั้นจึงมีอายุความ 5 ปี ดูคำพิพากษาฎีกาที่ภาคผนวก

2. อายุความในกรณีลูกหนี้ถึงแก่กรรม ในเรื่องนี้จะต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 และมาตรา 193/23 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 1754 “ห้ามมิให้ฟ้องคดีมรดกเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย หรือนับแต่ทายาทโดยธรรมได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก

คดีฟ้องเรียกตามข้อกำหนดพินัยกรรมมิให้ฟ้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เมื่อผู้รับพินัยกรรมได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงสิทธิซึ่งตนมีอยู่ตามพินัยกรรม

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 193/27 แห่งประมวลกฎหมายนี้ถ้าสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้อันมีต่อเจ้ามรดกมีกำหนดอายุความยาวกว่าหนึ่งปี มิให้เจ้าหนี้ฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เมื่อเจ้าหนี้ได้รู้หรือควรรู้ได้ถึงความตายของเจ้ามรดก

ถึงอย่างไรก็สิทธิเรียกร้องตามที่ว่ามาในวรรคก่อนๆ นั้น มิให้ฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย”

เมื่อลูกหนี้ถึงแก่ความตายหากทายาทหรือผู้เกี่ยวข้องไม่นำเงินมาชำระหนี้สหกรณ์หรือเข้ามาทำการรับสภาพหนี้ สหกรณ์จะต้องทำการฟ้องกองมรดก หรือทายาทของลูกหนี้ที่ถึงแก่ความตายเสียภายในหนึ่งปี

แต่สำหรับกรณีของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/23 นั้นเป็นเรื่องของอายุความที่มีอยู่กับตัวลูกหนี้จะหมดลงภายในระยะเวลาภายในหนึ่งปีนับแต่วันตาย อายุความจะยืดอกออกไปเป็นหนึ่งปีนับแต่วันตาย ซึ่งมาตรา 193/23 ได้บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 193/23 “อายุความสิทธิเรียกร้องอันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้ตาย ถ้าจะครบกำหนดภายในหนึ่งปีนับแต่วันตาย อายุความนั้นยังไม่ครบกำหนด จนกว่าจะครบหนึ่งปีนับแต่วันตาย”

3. เรื่องอายุความจากการรับสภาพหนี้ การรับสภาพหนี้เป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงแต่เงื่อนไขในการสะดุดหยุดลงนั้นย่อมแตกต่างกันไปดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/14 ดังนี้

มาตรา 193/14 อายุความย่อมสะดุดหยุดลงในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ลูกหนี้รับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง โดยทำเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ ชำระหนี้ให้บางส่วน ชำระดอกเบี้ยให้ประกันหรือระทำการใด ๆ อันปราศจากข้อสงสัยแสดงให้เห็นเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง

(2) เจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีเพื่อยุติหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ชำระหนี้

(3) เจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

(4) เจ้าหนี้ได้มอบข้อพิพาทในอนุญาโตตุลาการพิจารณา

(5) เจ้าหนี้ได้กระทำการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดี

การรับสภาพหนี้ที่ทำกันอยู่ในสหกรณ์ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการตามที่กำหนดไว้ตามมาตรา 193/14 (1) ปัญหาที่มีอยู่ว่าการรับสภาพหนี้แล้วอายุความเดิมสะดุดหยุดลง ส่วนอายุความหลังจากการรับสภาพหนี้เป็นอย่างไร อายุความหลังการรับสภาพหนี้ย่อมเป็นไปตามเงื่อนไขแห่งการรับสภาพหนี้ว่าการชำระหนี้หลังรับสภาพหนี้แล้วหากกำหนดชำระหนี้กันครั้งเดียว อายุความก็จะเป็นไปอย่างหนึ่ง หากมีการตกลงชำระหนี้กันเป็นงวดอายุความก็จะเป็นไปอีกอย่างหนึ่งตามที่กล่าวมาแล้ว

เรื่องของการรับสภาพหนี้ นอกจากเรื่องของอายุความแล้วจะต้องระมัดระวังเกี่ยวกับเรื่องการค้าประกันด้วย เพราะหากเป็นการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในการชำระหนี้ หรือการเปลี่ยนตัวลูกหนี้ หรือมีการแปลงหนี้ใหม่ อาจมีผลให้ผู้ค้าประกันตามสัญญาเดิมหลุดพ้นจากความรับผิดในฐานะผู้ค้าประกันก็ได้ ทุกครั้งที่มีการรับสภาพหนี้ถ้าจะจัดให้ผู้ค้าประกันได้ร่วมลงนามค้าประกันไว้ด้วยก็จะเป็นประโยชน์แก่สหกรณ์ในการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากข้อบกพร่องในการรับสภาพหนี้ได้อีกทางหนึ่ง

ข้อสำคัญในการรับสภาพหนี้จะมีได้ก็ต่อเมื่อหนี้ยังไม่ขาดอายุความเพราะหากหนี้ขาดอายุความแล้วมีการดำเนินการใด ๆ ตามที่กำหนดในมาตรา 193/14 (1) หรือ (3) ก็ไม่เป็นการรับสภาพหนี้ซึ่งจะดูได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2075/2540 ในภาคผนวกท้ายบทความนี้

4. อายุความจากการรับสภาพหนี้ความรับผิด การรับสภาพหนี้ความรับผิดนั้นเป็นการกระทำคล้ายกับการรับสภาพหนี้ตามมาตรา 193/14 (1) แต่ได้กระทำขึ้นหลังจากที่หนี้ได้ขาดอายุความแล้วซึ่งจะมีอายุความเพียงสองปีนับแต่วันที่รับสภาพหนี้ความรับผิดซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/35 ดังนี้

มาตรา 193/35 “ภายใต้บังคับมาตรา 193/27 สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นจากการที่ลูกหนี้รับสภาพความรับผิดชอบโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือโดยการให้ประกันตามมาตรา 193/28 วรรคสอง ให้มีกำหนดอายุความสองปีนับแต่วันที่ได้รับสภาพความรับผิดชอบหรือให้ประกัน”

3. การดำเนินคดี การดำเนินคดีเป็นเรื่องที่สหกรณ์จำเป็นต้องทำ แต่ต้องถือเป็นวิธีสุดท้าย หลังจากได้พยายามแก้ไขด้วยวิธีการต่างๆ มาแล้ว เพราะหากมีความเสียหายใดๆ เกิดขึ้นกับสหกรณ์แล้ว คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ไม่ดำเนินการแก้ไขและดำเนินคดีให้ถึงที่สุด คณะกรรมการนั้นอาจต้องรับผิดชอบชี้แจงแก่สหกรณ์ก็ได้ ในการดำเนินคดีนั้นสหกรณ์ควรพิจารณาในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) การเตรียมการดำเนินคดี ก่อนการดำเนินคดีสหกรณ์จะต้องเตรียมหลักฐานเอกสารต่างๆ เช่น รายงานการประชุมคณะกรรมการเงินกู้ และรายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะดำเนินคดี คำขอกู้ หนังสือกู้ หนังสือค้ำประกัน หลักฐานการจ่ายเงินและเอกสารหลักฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องไว้ให้พร้อม

(2) การติดต่อทนายความ ในการดำเนินคดีสหกรณ์จำเป็นต้องว่าจ้างทนายความ เว้นแต่สหกรณ์จะมีทนายความของสหกรณ์เอง การติดต่อทนายความนั้นจะต้องแยกประเด็นในการติดต่อกับทนายความให้ชัดเจนดังนี้คือ

1) การหารือเกี่ยวกับการดำเนินคดีถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินคดีสิ่งของหรือเอกสาร ตลอดจนตัวบุคคลที่สหกรณ์ต้องเตรียมการในการดำเนินคดี ตลอดจนคำแนะนำต่างๆ จากประสบการณ์ในการติดต่อกับทนายความ ได้พบว่าทนายความมีความรู้ความสามารถในการดำเนินคดีเป็นอย่างดีแทบทุกราย แต่ก็มีปัญหาในเรื่องของการทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์ ตลอดจนมติของที่ประชุม ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะภายในของสหกรณ์ ซึ่งทนายความจะต้องใช้เวลาทำความเข้าใจ และนำไปประกอบการเขียนคำฟ้องด้วย

2) การหารือเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เพราะในการดำเนินคดีนั้นมีค่าใช้จ่ายหลายอย่าง เช่น ค่าว่าความ ค่าธรรมเนียมศาล และเงินวางศาล เป็นต้น ต้องตกลงกันให้ชัดเจนว่าค่าใช้จ่ายส่วนใดเท่าไร ทนายจะทำอะไรให้กับสหกรณ์บ้าง และจะรวมไปถึงการบังคับคดีด้วยหรือไม่ เพราะหากข้อตกลงไม่ชัดเจนจะทำให้เกิดปัญหาระหว่างสหกรณ์และทนายความได้ การฟ้องนั้นให้ฟ้องทั้งผู้กู้และผู้ค้ำประกันในคราวเดียวกัน

3) การยื่นเงื่อนไขก่อนการฟ้องคดี เมื่อได้ดำเนินการเตรียมการต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินคดีแล้ว สหกรณ์ควรทำหนังสือแจ้งไปยังลูกหนี้คือผู้กู้และผู้ค้ำประกันให้นำเงินมาชำระหนี้ให้สหกรณ์ในระยะเวลาที่สหกรณ์กำหนด หากไม่ดำเนินการตามที่แจ้งมาจะดำเนินคดีต่อไป และเมื่อพ้นกำหนดตามหนังสือที่สหกรณ์แจ้งไปแล้ว หากสหกรณ์ได้มีการตกลงว่าจ้างทนายความเพื่อดำเนินคดีแล้ว จึงให้ทนายความยื่นโนติสไปยังผู้กู้และผู้ค้ำประกันอีกครั้งหนึ่งก่อนนำคดีฟ้องศาล

(3) การมอบอำนาจในการดำเนินคดี เนื่องจากสหกรณ์เป็นนิติบุคคล ในการดำเนินคดีจะต้องมีมติของคณะกรรมการดำเนินการให้ดำเนินคดีก่อน สหกรณ์จึงจะเป็นโจทก์ในการฟ้องคดีได้ นอกจากมีมติให้ดำเนินคดีแล้ว คณะกรรมการดำเนินการจะต้องมีมติแต่งตั้งผู้แทนของสหกรณ์ในการดำเนินคดีด้วย เพื่อที่ผู้แทนของสหกรณ์จะลงนามในใบแต่งตั้งทนายความ หรือเป็นผู้แทนของสหกรณ์ในการไปแถลงหรือให้ถ้อยคำต่อศาลด้วยสรุปแล้วก่อนดำเนินคดี คณะกรรมการดำเนินการจะต้องมีมติดังนี้คือ

- 1) มติให้สหกรณ์ดำเนินคดี
- 2) มติแต่งตั้งผู้แทนของสหกรณ์ในการดำเนินคดี
- 3) มติโอนมรดกค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี

เมื่อได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ แล้ว ทนายความจะเป็นผู้รับหน้าที่ในการดำเนินคดีให้กับสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์จะต้องคอยติดตามการดำเนินคดีของทนายโดยใกล้ชิดด้วย หากเกิดปัญหาต่างๆ จะได้แก้ไขได้ทัน

4. การดำเนินการตามคำพิพากษา เมื่อได้มีการดำเนินคดีแล้วในที่สุดศาลจะมีคำพิพากษาให้จำเลยคือลูกหนี้ทั้งผู้กู้และผู้ค้ำประกัน ตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของสหกรณ์ เพราะส่วนใหญ่สหกรณ์มักเป็นผู้ชนะคดีมาโดยตลอด เนื่องจากผู้กู้และผู้ค้ำประกันได้ทำหนังสือกู้และหนังสือค้ำประกันไว้กับสหกรณ์โดยชัดแจ้ง

ปัญหาอยู่ที่ว่าเมื่อศาลพิพากษาแล้ว จำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่ หากลูกหนี้ปฏิบัติตามคำพิพากษา ทุกอย่างจะเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เมื่อสหกรณ์ได้รับชำระหนี้ครบถ้วนแล้ว ทุกอย่างก็ยุติลงไม่เป็นปัญหาอีกต่อไป หากจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา สหกรณ์อาจต้องให้ทนายความยื่นคำร้องให้ศาลตักเตือนให้จำเลยปฏิบัติตามคำพิพากษาต่อไป

5. การบังคับคดี หากจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาสหกรณ์ จะต้องมอบหมายให้ทนายความดำเนินการบังคับคดีต่อไป โดยการยึดหรืออายัดเอาทรัพย์สินของจำเลยมาขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่สหกรณ์ต่อไป ในการบังคับคดีนั้นมักจะประสบปัญหาความยุ่งยากเกี่ยวกับเรื่องของการสืบทรัพย์ การเก็บรักษาทรัพย์ที่ยึดมาได้ และการขายทอดตลาด ซึ่งจะมีปัญหาแตกต่างกันไปตามลักษณะถิ่นที่อยู่ของจำเลย และทรัพย์ต่างๆ ที่ยึดมาได้

6. การทำทะเบียนควบคุมคดี เนื่องจากคณะกรรมการดำเนินการมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คดีบางคดีใช้เวลานาน เพื่อความเรียบร้อยสหกรณ์จึงควรจัดทำทะเบียนควบคุมคดีขึ้น เพื่อให้ทราบว่าคุณคดีต่างๆ เหล่านั้นเริ่มดำเนินการตั้งแต่เมื่อไร ใครเป็นจำเลยบ้าง ทุนทรัพย์ที่ฟ้องเป็นอย่างไร ศาลพิพากษาว่าอย่างไร จะได้ติดตามได้ถูกต้อง ทะเบียนควบคุมคดีที่กล่าวถึงนี้ไม่มีรูปแบบตายตัวที่แน่นอนแบบที่ผู้เขียนนำเสนอท้ายเอกสารนี้เป็นเพียงรูปแบบหนึ่ง สหกรณ์อาจนำไปดัดแปลงใหม่ให้เหมาะสมตามความต้องการได้

กล่าวถึงเรื่องทะเบียนควบคุมคดีแล้ว ขอแนะนำต่อไปว่า ลูกหนี้ที่ผิดนัด ลูกหนี้ที่มีการประนอมหนี้ ควรต้องจัดทำทะเบียนคุมไว้ทั้งสิ้น ทั้งนี้จะทำให้การควบคุมติดตามเป็นไปด้วยความสะดวกรัดกุมมากขึ้น

7. คดีล้มละลายผลกระทบต่อสหกรณ์ และหน่วยงานต้นสังกัดหรือนายจ้างของสมาชิก

ในการดำเนินกิจการของสหกรณ์ ในปัจจุบันนี้มักมีปัญหาในกรณีสมาชิกตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้ภายนอกและมีได้ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือสัญญาประนีประนอมยอมความที่ได้กระทำไว้ต่อศาล เจ้าหนี้จึงดำเนินการบังคับคดี ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีได้มีหนังสือแจ้งอายัดเงินค่าหุ้น เงินปันผล และเงินเฉลี่ยคืนมายังสหกรณ์ ซึ่งเรื่องนี้สหกรณ์จำนวนไม่น้อยที่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งส่วนใหญ่สหกรณ์ได้ปฏิบัติตามที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้แจ้งอายัดมา อาจมีการโต้แย้ง

บ้างในบางสหกรณ์แต่เป็นส่วนน้อย เพราะสหกรณ์ส่วนใหญ่ถือว่าเป็นเรื่องของสมาชิก สหกรณ์ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

การที่สมาชิกถูกเจ้าหน้าที่ภายนอกดำเนินคดีในทางแพ่งอาจมีผลกระทบกับสหกรณ์อยู่บ้าง เช่น

- การถูกอายัดเงินค้ำหุ้น เงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืน
- สหกรณ์อาจต้องส่งโฉนดที่ดินที่รับจำนองไว้ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนำไปขายทอดตลาด

ตามคำสั่งศาล ซึ่งสหกรณ์ก็ยังมีสิทธิที่จะให้ทำการขายโดยติดจำนองหรือขายโดยปลอดจำนองก็ได้ เพราะสหกรณ์เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ได้รับจำนองที่ดินไว้เป็นประกันเงินกู้ แต่สิทธิของสหกรณ์ในฐานะเจ้าหนี้ยังมีอยู่โดยสมบูรณ์ถูกต้อง ยังสามารถฟ้องคดีให้ผู้กู้และผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้ตามสัญญาภายในอายุความ

ในปัจจุบันนี้ปรากฏว่ามีสมาชิกสหกรณ์จำนวนไม่น้อยที่ถูกเจ้าหน้าที่ภายนอกฟ้องเป็นคดีล้มละลายและถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ซึ่งเรื่องของคดีล้มละลายนั้นแตกต่างกับคดีแพ่งโดยทั่วไป การดำเนินคดีล้มละลายต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติล้มละลาย ถึงแม้สหกรณ์จะไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับคดีล้มละลายของสมาชิกผู้นั้น แต่หากสมาชิกที่ถูกเจ้าหน้าที่ภายนอกฟ้องล้มละลายนั้นเป็นผู้กู้หรือผู้ค้ำประกัน หากสหกรณ์ในฐานะเจ้าหนี้ ไม่ได้ขอรับชำระหนี้จากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามที่กฎหมายกำหนดหรือได้ให้สมาชิกที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์กู้ยืมเงินไปจากสหกรณ์ หรือค้ำประกันเงินกู้ของสมาชิก หลังจากศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วนั้นนั้นย่อมไม่สมบูรณ์และเกิดผลเสียกับสหกรณ์ที่ไม่สามารถบังคับชำระหนี้หรือดำเนินคดีในทางแพ่งเพื่อให้สมาชิกนั้นชำระหนี้ได้อีกต่อไป

เพื่อประโยชน์ของสหกรณ์ในที่นี้คงไม่น่าเสนอว่าสหกรณ์จะฟ้องคดีล้มละลายอย่างไร แต่จะกล่าวถึงในกรณีที่สมาชิกสหกรณ์ถูกฟ้องคดีล้มละลายและศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด สหกรณ์จะต้องดำเนินการอย่างไรเพื่อประโยชน์ในการได้รับชำระหนี้ที่สมาชิกนั้นมีอยู่กับสหกรณ์ และป้องกันการก่อหนี้ใหม่ระหว่างที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดอย่างไร และสหกรณ์จะต้องทำความเข้าใจเบื้องต้นก่อนว่าการบังคับคดีกับการพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้นเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

- การบังคับคดี เป็นเรื่องของการบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งที่มีได้ทำการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหนี้จึงร้องขอต่อศาลให้ตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการบังคับลูกหนี้ให้ชำระหนี้ให้เป็นไปตามคำพิพากษา โดยจะบังคับเอาจากทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องใด ๆ ของลูกหนี้

- การพิทักษ์ทรัพย์ เป็นเรื่องที่ลูกหนี้ถูกฟ้องล้มละลาย และศาลได้ไต่สวนแล้วเห็นว่าลูกหนี้มีหนี้สินตั้งแต่หนึ่งล้านบาทขึ้นไปและไม่สามารถจะชำระหนี้ได้ ศาลจึงจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ โดยให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ และให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้เข้าไปจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์

สหกรณ์ต้องทำความเข้าใจว่า

- การบังคับคดี เป็นเรื่องของคดีแพ่ง
- การพิทักษ์ทรัพย์ เป็นเรื่องของคดีล้มละลาย

ลักษณะของคดีล้มละลายเป็นลักษณะของคดีสาธารณะ เพราะเมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยเด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้ทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ทั่วไปที่เป็นเจ้าหนี้โดย

ชอบด้วยกฎหมายและหนี้นั้นเกิดขึ้นก่อนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ต่างมีสิทธิขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หากมิได้ยื่นขอรับชำระหนี้ตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดสิทธิต่าง ๆ ที่สหกรณ์จะบังคับให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นจำเลยในคดีล้มละลายนั้นอาจเสียไปหากศาลได้มีการสั่งยกเลิกการล้มละลาย หรือพิพากษาให้จำเลยเป็นบุคคลล้มละลายก็ตาม

ปัญหาของสหกรณ์ในขณะนี้ คือ

- สหกรณ์ไม่ทราบว่าสมาชิกถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์
- สหกรณ์ได้ให้เงินกู้แก่สมาชิกที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์
- สมาชิกที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ค้าประกันเงินกู้ที่สหกรณ์ให้กู้แก่สมาชิก

โดยสหกรณ์ไม่ทราบ

- สหกรณ์ยังคงรับชำระหนี้จากสมาชิกที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์
- หน่วยงานต้นสังกัดหรือนายจ้างยังคงจ่ายเงินเดือนหรือค่าจ้างให้แก่ผู้ที่ถูกศาลสั่ง

พิทักษ์ทรัพย์

- สหกรณ์ไม่ได้ทำการขอรับชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ตามประกาศของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

- สหกรณ์ไม่ได้ใช้สิทธิในการหักลบกลบหนี้จากเงินค้ำหุ้น เงินฝาก ของสมาชิกที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งมีอยู่กับสหกรณ์

ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สหกรณ์ได้หาหรือหรือขอคำแนะนำจากผู้เขียนอยู่เสมอ ซึ่งเป็นเรื่องน่าวิตกที่ขณะนี้สมาชิกของสหกรณ์ถูกฟ้องคดีล้มละลายมากขึ้น สหกรณ์จึงต้องระมัดระวังและตรวจสอบจากเว็บไซต์ของกรมบังคับคดีตลอดเวลาที่ [//www.led.go.th](http://www.led.go.th) และพยายามติดตามข่าวความเคลื่อนไหวของสมาชิกกลุ่มเสี่ยงตามสมควร เพราะมีหลายกรณีที่สมาชิกที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ได้มากู้เงินจากสหกรณ์ไปก่อนที่สหกรณ์จะตรวจพบในเว็บไซต์ของกรมบังคับคดี เพราะโดยขั้นตอนการปฏิบัติแล้ว นับจากวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้วต้องใช้เวลาอีกกระยะหนึ่งในการนำรายชื่อประกาศไว้ในเว็บไซต์ของกรมบังคับคดี

การที่สมาชิกถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์มีผลต่อสหกรณ์อย่างไรการสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยในคดีล้มละลายนั้นมีสองลักษณะคือ การสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวตาม พ.ร.บ.ล้มละลายมาตรา 17 กับการสั่งพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 24 ซึ่งอาจอธิบายโดยสรุปได้ ดังนี้

การสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว

มาตรา 17 ก่อนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องขอให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราวก็ได้ เมื่อศาลได้รับคำร้องนี้แล้วให้ดำเนินการไต่สวนต่อไปโดยทันที ถ้าศาลเห็นว่าคดีมีมูลก็ให้สั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ชั่วคราว แต่ก่อนจะสั่งตั้งว่านี้จะให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ให้ประกันค่าเสียหายของลูกหนี้ตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้

ตามลักษณะในทางคดี การร้องขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวนี้จะต้องยื่นต่อศาลชั้นต้นเท่านั้น เพราะเป็นการยื่นขอก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เพราะหากศาลมีคำสั่งพิทักษ์

ทรัพย์เด็ดขาดเสียแล้ว ย่อมไม่มีความจำเป็นใดๆ จะไปร้องขอให้ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว หรือในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์ หากมิได้ยื่นขอให้มีการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวไว้ก่อนในศาลชั้นต้นจะไปยื่นในศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาย่อมกระทำมิได้ ดังนั้นคำพิพากษาศาลฎีกา ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2142/2504 พ.ร.บ.ล้มละลายมาตรา 17 ประสงค์จะให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ร้องขอให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ไว้ชั่วคราวก่อนศาลชั้นต้นมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดเท่านั้น เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์จะร้องขอให้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวในระหว่างฎีกาหาได้ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1745/2532 พ.ร.บ.ล้มละลายได้บัญญัติวิธีการชั่วคราวไว้โดยเฉพาะแล้ว คือการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 17 ซึ่งจะขอได้ก็แต่ในกรณีก่อนที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดเท่านั้น ดังนั้นในกรณีที่ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์ โจทก์จะขอให้ศาลอุทธรณ์ยึดทรัพย์จำเลยก่อนพิพากษา โดยนำบทบัญญัติว่าด้วยการยึดทรัพย์ของจำเลยก่อนพิพากษา ตาม ป.วิแพ่งมาใช้บังคับไม่ได้

การที่โจทก์ร้องขอให้มีการพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้นั้นก็เพื่อป้องกันมิให้ลูกหนี้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งอาจทำให้โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้เสียเปรียบในการที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินนั้น แต่ศาลอาจให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์วางประกันค่าเสียหายแก่ลูกหนี้ตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

การสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

มาตรา 24 เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้รับการทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

การสั่งพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 24 เป็นเรื่องของศาลที่ได้พิจารณาคดีแล้วจึงมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์โดยที่โจทก์มีต้องร้องขอเหมือนการสั่งพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 17 ในเรื่องของการสั่งพิทักษ์ทรัพย์นั้น ไม่ว่าจะเป็นการสั่งพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 17 หรือมาตรา 24 ผลที่เหมือนกันก็คือ ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตตามที่กฎหมายกำหนด ผลที่แตกต่างกันก็คือ การสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวตามมาตรา 17 เจ้าหนี้ทั้งหลายยังไม่มีสิทธิขอรับชำระหนี้ แต่การสั่งพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 24 นั้นศาลศาลจะสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด ซึ่งจะมีผลให้เจ้าหนี้ทั้งหลายต้องขอรับชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

ผลกระทบต่อสหกรณ์เมื่อลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นการสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวตามมาตรา 17 หรือสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามมาตรา 24 เพราะลูกหนี้ถูกห้ามมิให้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตน ดังนั้นสมาชิกสหกรณ์ที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์จะกระทำการต่อไปไม่ได้

- กู้เงินจากสหกรณ์
- ค่าประกันเงินกู้
- ชำระหนี้เงินกู้ (อาจถูก จพท. เรียกคืน)

- ถอนเงินฝาก

ทั้งนี้เพราะทรัพย์สินของลูกหนี้ทั้งหมดถูกศาลสั่งพิทักษ์ไว้ ลูกหนี้ถูกห้ามมิให้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินการกู้ยืมเงินย่อมมีผลกระทบต่อทรัพย์สินของผู้กู้ด้วยเพราะอาจถูกยึดหรืออายัดมาชำระหนี้ได้ ผู้ที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินจึงไม่สามารถทำสัญญากู้เงินจากสหกรณ์ได้

สำหรับผลกระทบที่เกิดจากการถูกศาลพิทักษ์ทรัพย์สินตามมาตรา 24 นั้นอาจพิจารณาได้จากคำพิพากษาฎีกาดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1098/2539 การที่ลูกหนี้ที่ 1 ได้ทำนิติกรรมขายที่ดินและบ้านพิพาทให้ผู้คัดค้านที่ 1 โดยฝ่าฝืน พ.ร.บ.ล้มละลายมาตรา 24 จึงเป็นนิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายย่อมตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150

คำพิพากษาฎีกาที่ 4238/2539 จำเลยที่ 1 ทำสัญญาซื้อขายอาหารกุ้งจากโจทก์ ขณะที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินจำเลยที่ 1 เด็ดขาด สัญญาซื้อขายย่อมเป็นนิติกรรมที่ฝ่าฝืน พ.ร.บ.ล้มละลาย มาตรา 22, 24 ตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 150 ไม่มีผลบังคับ สัญญาที่โจทก์กับจำเลยที่ 1 ตกลงขายระยะเวลาชำระค่าอาหารกุ้งที่ทำขึ้นระหว่างนั้นก็ตกเป็นโมฆะด้วยเช่นกัน สัญญาค้ำประกันระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 2 และที่ 3 ที่ค้ำประกันหนี้ที่ขยายเวลาชำระหนี้จึงไม่อาจมีขึ้นได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 681 โจทก์ฟ้องบังคับให้จำเลยทั้งสามชำระค่าอาหารกุ้งไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2068/2549 เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว พ.ร.บ.ล้มละลายมาตรา 22(3) บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สิน แต่ผู้เดียวมีอำนาจประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ และมาตรา 25 บัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สินเชื่อว่าคดีแพ่งทั้งปวงอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ค้างอยู่ในศาลในระหว่างพิจารณาที่โจทก์ถูกศาลล้มละลายกลางสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินเด็ดขาด โจทก์จึงไม่มีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีได้อีก

คำพิพากษาฎีกาที่ 8080/2538 มูลหนี้ตามเช็คพิพาทเกิดขึ้นหลังวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินจำเลยเด็ดขาดแล้ว จึงไม่อยู่ในบังคับตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 91 แต่เป็นเรื่องที่จำเลยกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 24 โดยการออกเช็คพิพาทให้แก่โจทก์ร่วม มูลแห่งหนี้ตามเช็คจึงเป็นโมฆะ โจทก์ร่วมไม่มีสิทธินำเช็คพิพาทไปยื่นให้ธนาคารใช้เงินโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินโจทก์ร่วมจึงมิใช่ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 โจทก์ร่วมจึงไม่เป็นผู้เสียหาย ไม่มีอำนาจร้องทุกข์

จากคำพิพากษาฎีกาจะเห็นได้ว่า เมื่อศาลได้มีการสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้จะไม่สามารถกระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตนได้ หากลูกหนี้ได้ฝ่าฝืนกระทำไปการกระทำ

นั้นย่อมเป็นโมฆะเพราะได้กระทำไปในขณะที่กฎหมายได้ห้ามไว้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 ซึ่งบัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา 150 การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพนันวิสัย หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ

ในกรณีที่สมาชิกสหกรณ์ที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้วได้มากู้เงินไปจากสหกรณ์ สหกรณ์ควรดำเนินคดีกับสมาชิกนั้นในข้อหาฉ้อโกง ซึ่งเป็นความผิดทางอาญาที่ยอมความกันได้ ซึ่งสหกรณ์จะต้องรีบทำการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนภายในสามเดือนนับแต่วันที่มีการกู้ยืมหรือทราบเรื่อง

เรื่องของการสั่งพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 17 หรือ มาตรา 24 เป็นเรื่องที่ศาลสั่งตามกระบวนการพิจารณา ซึ่งผู้ที่จะทราบว่ามีการสั่งพิทักษ์ทรัพย์ก็คือคู่ความเท่านั้น บุคคลภายนอกยังไม่อาจทราบได้ แต่คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์นั้นมีผลทันทีนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง ดังนั้นในหลายสหกรณ์จึงมีปัญหาเรื่องสมาชิก ทราบว่าตนถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แล้วได้มากู้เงินไปจากสหกรณ์ ซึ่งจะทำให้นักู้และหนังสือค้ำประกันที่ไปกู้ไปหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้วตกเป็นโมฆะทั้งหมด ตามคำพิพากษาฎีกาที่ได้นำเสนอไว้ในตอนต้นแล้ว สหกรณ์จึงมีทางออกทางเดียวคือการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กู้ฐานฉ้อโกง ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

การขอรับชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย

เมื่อสมาชิกสหกรณ์รายใดถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด สหกรณ์จะต้องรีบเตรียมการเพื่อขอรับชำระหนี้ตามที่พระราชบัญญัติล้มละลายกำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งจะได้นำเสนอรายละเอียดต่อไป

พ.ร.บ.ล้มละลาย มาตรา 27

“เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้ว แต่คดีอยู่ระหว่างพิจารณาก็ตาม”

จากบทบัญญัติของมาตรา 27 เจ้าหนี้ทุกประเภทซึ่งอาจประกอบด้วย

- เจ้าหนี้ทั่วไปที่มีหลักฐานการเป็นหนี้ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งยังมีได้มีการฟ้องคดีแพ่ง
- เจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแล้ว แต่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล
- เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

เจ้าหนี้ทุกประเภทจะต้องทำการขอรับชำระหนี้ตามที่ พ.ร.บ.ล้มละลายกำหนดเท่านั้น โดยเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว จะต้องมีการประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้นในราชกิจจานุเบกษา และหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ ตามที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.ล้มละลายมาตรา 28 ดังนี้

มาตรา 28 เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาคำสั่งนั้นในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ ในคำโฆษณานั้นให้แสดงการขอให้ล้มละลายวันที่ศาลมีคำสั่ง ชื่อ ตำบลที่อยู่ และอาชีพของลูกหนี้

ในคำโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้น ให้แจ้งกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ทั้งหลายเสนอคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วย

ในการประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์นั้น นอกจากสหกรณ์จะติดตามดูได้จากหนังสือพิมพ์และราชกิจจานุเบกษาแล้ว ยังสามารถตรวจสอบจากเว็บไซต์ของกรมบังคับคดีได้อีกด้วย และเป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะเมื่อได้มีการประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้ที่ประสงค์ที่สุด พิจารณาหรือเจ้าหนี้ทั่วไปต้องไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ตามที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.ล้มละลายมาตรา 91 ดังนี้

มาตรา 91 เจ้าหนี้ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย จะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม ต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือน นับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายกำหนดระยะเวลาให้อีกไม่เกินสองเดือน

คำขอรับชำระหนี้ต้องทำตามแบบพิมพ์ โดยมีบัญชีแสดงรายละเอียดแห่งหนี้สิน และข้อความระบุถึงหลักฐานประกอบหนี้และทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดของลูกหนี้ที่ยึดไว้เป็นหลักประกันหรือตกอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้

ในกรณีที่ผู้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเป็นสมาชิกและเป็นลูกหนี้ของสหกรณ์ สหกรณ์จะต้องรีบไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 91 หากสหกรณ์ไม่ไปขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเป็นผลเสียต่อสหกรณ์ ดังนี้

- ไม่ได้รับการชำระหนี้จากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์
- ไม่สามารถฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับหนี้สินนั้นได้อีก หากศาลสั่งยกเลิกการล้มละลายหรือพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย

ในทางปฏิบัติสหกรณ์มักไม่ทราบว่าลูกหนี้ถูกสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด และไม่ทราบการโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ และไม่ได้ไปขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งต่อไปนี้สหกรณ์คงต้องระมัดระวัง

คำพิพากษาฎีกาที่ 806/2538 เจ้าหนี้ทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ ต้องยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือน นับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 27, 91 เมื่อโจทก์มิได้ยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้จนกระทั่งศาลมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย เพราะหนี้สินของจำเลยได้ชำระเต็มจำนวนแล้วตามมาตรา 135 (3) ซึ่งเป็นผลให้จำเลยหลุดพ้นจากบรรดาหนี้สินทั้งปวง แม้โจทก์จะไม่ทราบจำเลยถูกฟ้องคดีล้มละลายมาก่อน แต่การฟ้องล้มละลายกระทำโดยเปิดเผย และมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา โจทก์จะอ้างว่าไม่ทราบว่าจำเลยถูกฟ้องไม่ได้ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยในหนี้ดังกล่าวอีก

คำพิพากษาฎีกาที่ 917/2521 เมื่อมีผู้ขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย แม้ผู้ขอจะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาคดีอื่นหรือเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ในคดีล้มละลายนั้นเองก็ตาม เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ย่อมมีอำนาจสอบสวนในเรื่องหนี้สินที่ขอรับชำระหนี้ว่าเป็นหนี้ที่ขอรับชำระได้

หรือไม่ แล้วทำความเห็นเสนอศาล และศาลมีอำนาจสั่งตามพระราชบัญญัติล้มละลายมาตรา 106, 107, 108

คำพิพากษาฎีกาที่ 1237/2532 ผู้ร้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ไปแล้วจะยื่นคำขอแก้ไขเพิ่มเติมจำนวนหนี้ เมื่อล่วงเลยกำหนดระยะเวลาสองเดือนตามบทบัญญัติ พ.ร.บ.ล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 91 นั้น หาอาจทำได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 1519/2538 ศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ทั้งสองแล้ว ผู้ร้องในฐานะผู้ค้ำประกันลูกหนี้ที่ 2 เมื่อได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไปแล้ว ย่อมได้รับช่วงสิทธิการขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ แต่ปรากฏว่าผู้ร้องมิได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือนตามมาตรา 91 ผู้ร้องจะอ้างว่าได้รับช่วงสิทธิและขอรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้หาได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 5927/2546 กฎหมายล้มละลายมีเจตนารมณ์ให้กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย ทั้งส่วนที่กระทำต่อศาลและที่กระทำต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินไปโดยรวดเร็วเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้และผู้เกี่ยวข้อง ในส่วนการชำระหนี้ของเจ้าหนี้นั้น หากให้เจ้าหนี้แก้ไขเพิ่มเติมคำขอรับชำระหนี้ในช่วงที่พ้นกำหนดเวลาให้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ย่อมทำให้คดีต้องล่าช้า พ.ร.บ.ล้มละลายได้บัญญัติกระบวนการพิจารณาส่วนี้ไว้เป็นกรณีเฉพาะ ไม่อาจนำ ป.วิแพ่งมาตรา 179, 180 มาอนุโลมให้แก้ไขจำนวนหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 3527/2536 การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สั่งให้คืนคำร้องขอรับชำระหนี้ไปทำมาใหม่ หมายถึงให้ไปทำมาใหม่ภายในกำหนดเวลา 2 เดือน นับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด การที่ผู้ร้องกลับมายื่นขอรับชำระหนี้เกินกำหนดเวลาดังกล่าว จึงเป็นการยื่นพ้นกำหนด และจะถือว่าเป็นการยื่นคำขอรับชำระหนี้เพิ่มเติมก็ไม่ได้ เพราะยังไม่มีคำขอรับชำระหนี้เดิมเลย

ในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 91 นั้น เป็นการยื่นขอรับชำระหนี้ที่เจ้าหนี้มิได้มีทรัพย์สินใดๆ ของลูกหนี้เป็นประกัน หากเป็นหนี้ที่เจ้าหนี้ได้ยึดถือเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้เป็นประกันเงินกู้ เช่น มีการนำเอาอสังหาริมทรัพย์มาจำนองเป็นประกัน พระราชบัญญัติล้มละลายได้กำหนดวิธีปฏิบัติในการขอรับชำระหนี้ไว้ ดังนี้

มาตรา 95 เจ้าหนี้มีประกันยอมมีสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน ซึ่งลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์โดยไม่ต้องขอรับชำระหนี้ แต่ต้องยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตรวจดูทรัพย์สินนั้น

มาตรา 96 เจ้าหนี้มีประกันอาจขอรับชำระหนี้ภายในเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) ยินยอมสละทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายแล้วขอรับชำระหนี้ได้เต็มจำนวน

(2) เมื่อได้บังคับเอาแก่ทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วขอรับชำระหนี้ในจำนวนที่ขาดอยู่

(3) เมื่อได้ขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขายทอดตลาดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้ว ขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ขาดอยู่

(4) เมื่อตีราคาทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแล้วขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ยังขาดอยู่ในกรณีเช่นนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจไถ่ถอนทรัพย์สินตามราคาดังนั้น ถ้าเห็นว่าราคาดังนั้นไม่สมควร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขายทรัพย์สินนั้นตามวิธีการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และเจ้าหนี้ตกลงกัน ถ้าไม่ตกลงกันจะขายทอดตลาดก็ได้แต่ต้องไม่ทำให้เสียหายแก่เจ้าหนี้และเจ้าหนี้หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าสู่ราคาในการขายทอดตลาดได้ เมื่อขายได้เงินจำนวนสุทธิเท่าใด ให้ถือว่าเป็นราคาที่เจ้าหนี้ได้ตีมาในคำขอ

ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่แจ้งโดยหนังสือให้เจ้าหนี้ทราบว่า จะใช้สิทธิไถ่ถอนหรือตกลงให้ขายทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันภายในกำหนดเวลาสี่เดือนนับแต่วันที่เจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ให้ถือว่ายินยอมให้ทรัพย์สินนั้นเป็นกรรมสิทธิ์แก่เจ้าหนี้ตามราคาที่เจ้าหนี้ได้ตีมาและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หมดสิทธิไถ่ถอนหรือขายทรัพย์สินนั้น

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับในกรณีที่ตามกฎหมายลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าราคาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน

มาตรา 97 ถ้าเจ้าหนี้มีประกันขอรับชำระหนี้โดยไม่แจ้งว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกัน เจ้าหนี้ต้องคืนทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และสิทธิเหนือทรัพย์สินนั้นเป็นอันระงับ เว้นแต่เจ้าหนี้จะแสดงต่อศาลได้ว่าการละเว้นนั้นเกิดขึ้นโดยพลั้งเผลอ ในกรณีเช่นนี้ศาลอาจอนุญาตให้แก้ไขข้อความในรายการขอรับชำระหนี้ โดยกำหนดให้คืนส่วนแบ่งหรือกำหนดอย่างอื่นตามที่เห็นสมควรก็ได้

การขอรับชำระหนี้ในกรณีที่เจ้าหนี้มีทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้เป็นประกันนั้น เจ้าหนี้จะต้องขอรับชำระหนี้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 95, 96, 97 หากสหกรณ์ไปขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 91 โดยไม่ได้แจ้งแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกัน สิทธิของเจ้าหนี้ที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันนั้นเป็นอันระงับไป ซึ่งโดยเฉพาะกรณีเงินกู้พิเศษของสหกรณ์ที่ได้มีการนำเอาอสังหาริมทรัพย์มาจำนองไว้เป็นประกันนั้น จะต้องพิจารณาดำเนินการให้ถูกต้องว่าจะใช้สิทธิตามมาตรา 95 หรือ 96 จึงจะเหมาะสมสภาพแห่งหนี้ และประโยชน์ของสหกรณ์ที่จะได้รับชำระหนี้ ดังนั้นก่อนจะยื่นคำขอรับชำระหนี้ สหกรณ์จะต้องพิจารณาให้รอบคอบก่อนว่าสมาชิกที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้น มีหนี้อยู่กับสหกรณ์อย่างไรบ้าง เพราะขณะนี้สหกรณ์ให้เงินกู้แก่สมาชิกหลายสัญญา ถ้าเป็นหนี้ที่ต้องดำเนินการตามมาตรา 95, 96, 97 แต่ขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 91 อาจเกิดผลเสียกับสหกรณ์ก็ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 6722/2544 การใช้สิทธิตามมาตรา 95 เจ้าหนี้มีประกันไม่ต้องยื่นขอรับชำระหนี้ เพียงแต่แจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบว่าจะถือเอาสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และต้องยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าตรวจดูทรัพย์สินเท่านั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าตรวจดูทรัพย์สินเท่านั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงไม่มีอำนาจออกคำสั่งให้

เจ้าหนีมีประกัน ผู้เลือกใช้สิทธิตามมาตรา 95 ได้รับชำระหนี้หรือไม่ คำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่เคยอนุญาตให้ผู้ร้องได้รับชำระหนี้ตามมาตรา 91 จึงไม่ถูกต้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1711/2535 ในการใช้สิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน เจ้าหนีมีประกันมีสิทธิที่จะเลือกใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 95 หรือมาตรา 96 มาตราใดมาตราหนึ่งเพียงมาตราเดียว หากเลือกใช้สิทธิขอชำระหนี้ตามมาตรา 96 ก็ย่อมหมดสิทธิที่จะถือสิทธิเหนือทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันตามมาตรา 95 อีกต่อไป และต้องขอรับชำระหนี้ทั้งหมดของตนที่มีทรัพย์สินนั้นเป็นหลักประกันภายในกำหนดเวลาสองเดือน ตามมาตรา 91 หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวก็ไม่มีสิทธิขอรับชำระหนี้อีกต่อไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 4651/2548 เจ้าหนีเป็นเจ้าหนีมีประกันที่ไม่ได้ใช้สิทธิตามมาตรา 95 เพราะตามคำขอรับชำระหนี้ระบุว่า เป็นการขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 96 (3) เมื่อเจ้าหนีมีประกันใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 96 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงมีอำนาจตรวจคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนีไม่ว่าจะเป็นหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่และมีอำนาจหมายเรียกเจ้าหนีมาทำการสอบสวนเกี่ยวกับหนี้สินที่ขอรับชำระหนี้ว่าเจ้าหนีมีประกันและมีสิทธิขอรับชำระหนี้จำนวนที่ยังขาดอยู่จริงหรือไม่ตามมาตรา 105 เจ้าหนีจึงมีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงตามที่กล่าวอ้างในคำขอรับชำระหนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2968/2522 การที่เจ้าหนีจำนองนำพยานมาให้การเพียงว่า รับจำนองทรัพย์สินจากลูกหนี้เสร็จในวันเดียวกันกับวันที่ลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์นั้น หมายความว่าได้จดทะเบียนจำนองเสร็จก่อนสิ้นเวลาราชการในวันนั้น แต่ศาลอ่านคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดเวลา 13 น. จึงฟังไม่ได้ว่าเจ้าหนีได้จดทะเบียนจำนองเสร็จก่อนศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จึงจะถือว่าเจ้าหนีจำนองเป็นเจ้าหนีมีประกัน มีสิทธิจำนองเหนือทรัพย์สินจำนองซึ่งลูกหนี้ให้ไว้ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 95 ไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2909/2522 เจ้าหนีมีจำนองเป็นประกันไม่แจ้งในคำขอรับชำระหนี้ว่าเป็นหนี้มีจำนอง ใบกรอกรายละเอียดหลักประกันในบัญชีประกอบคำขอเห็นได้ชัดว่าประสงค์ขอรับหนี้อย่างเจ้าหนีไม่มีประกัน ศาลไม่อนุญาตให้รับชำระหนี้อย่างเจ้าหนีมีประกันและให้สิทธิจำนองระงับไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 1097/2536 พ.ร.บ.ล้มละลายมาตรา 97 มิได้กำหนดเวลาในการขอแก้ไขไว้ เจ้าหนีจึงมีสิทธิขอแก้ไขได้ไม่ว่าระยะเวลาใด ๆ แม้จะได้มีการแบ่งทรัพย์สินครั้งสุดท้ายแล้วก็ตาม การที่ศาลจะอนุญาตให้แก้ไขได้หรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับพฤติการณ์แห่งคดีเป็นราย ๆ ไป

การหักกลบลบหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย

นอกจากขอรับชำระหนี้จากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว เจ้าหนียังอาจใช้สิทธิในการหักกลบลบหนี้กับลูกหนี้ได้ ถ้าเจ้าหนีซึ่งมีสิทธิขอรับชำระหนี้เป็นหนี้ ลูกหนี้ในเวลาที่มิคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลายได้กำหนดไว้ดังนี้

มาตรา 102 ถ้าเจ้าหนีซึ่งมีสิทธิขอรับชำระหนี้เป็นหนี้ลูกหนี้ในเวลาที่มิคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ถึงแม้ว่ามูลแห่งหนี้ทั้งสองฝ่ายไม่มีวัตถุประสงค์เป็นอย่างเดียวกันก็ดี หรืออยู่ในเงื่อนไข

หรือเงื่อนไขเวลาที่ตี ก็อาจหักกลบกันได้ เว้นแต่ เจ้าหนี้ได้สิทธิเรียกร้องต่อลูกหนี้ภายหลังที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว

การหักกลบลบหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลายมาตรา 102 นั้นมีข้อแตกต่างกับการหักกลบลบหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 341 และ 342 หลายประการโดยเฉพาะเรื่องของลูกหนี้ กำหนดเวลาชำระหนี้ ในทางปฏิบัติหากสมาชิกสหกรณ์ที่มีหนี้อยู่กับสหกรณ์ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด สหกรณ์สามารถนำเงินค่าหุ้น หรือเงินฝากของสมาชิกที่มีอยู่กับสหกรณ์มาหักกลบลบหนี้ได้ และสหกรณ์ควรยื่นคำร้องขอหักกลบลบหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เสียโดยเร็วที่สุด การแสดงเจตนาในการหักกลบลบหนี้ในคดีล้มละลายนั้นให้แสดงเจตนาขอหักกลบลบหนี้ไปยังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ไม่ต้องแสดงเจตนาไปยังลูกหนี้เหมือนการหักกลบลบหนี้ในคดีแพ่ง เพราะในคดีล้มละลายนั้นเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ลูกหนี้ถูกห้ามมิให้จัดการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตนตาม พ.ร.บ.ล้มละลายมาตรา 24 ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเป็นผู้เข้ามาจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของลูกหนี้ ดังนั้นการแสดงเจตนาขอหักกลบลบหนี้ในคดีล้มละลายจึงต้องแสดงต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งในเรื่องการหักกลบลบหนี้นี้มีคำพิพากษาฎีกาที่น่าสนใจ ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 4603/2542 การที่ผู้ร้องขอใช้สิทธินำเงินฝากประจำของจำเลยที่ 1 มาหักกลบลบหนี้กับเงินที่ศาลอนุญาตให้ผู้ร้องได้รับชำระหนี้ ตาม พ.ร.บ.ล้มละลายมาตรา 102 จะต้องพิจารณาว่าในวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจำเลยที่ 1 ผู้ร้องเป็นหนี้จำเลยที่ 1 ตามบัญชีเงินฝากประจำพร้อมทั้งดอกเบี้ยเพียงใด แล้วจึงนำมาหักกลบลบหนี้กับจำเลยที่ 1 ได้ ผู้ร้องไม่อาจนำดอกเบี้ยเงินฝากประจำของจำเลยที่ 1 ที่เกิดขึ้นภายหลังจากวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วมาหักกลบลบหนี้ตามมาตรา 102 ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2372/2528 พ.ร.บ.ล้มละลายมาตรา 102 บัญญัติยกเว้นเฉพาะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 341 และ 342 เท่านั้น ว่าหนี้ซึ่งหักกลบลบกันไม่ได้ตามมาตรา 341 และ 342 ย่อมหักกลบลบกันได้ ในกรณีลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ตาม พ.ร.บ.ล้มละลาย ไม่รวมถึงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1119 ซึ่งบัญญัติห้ามเด็ดขาดมิให้ผู้ถือหุ้นหักหนี้กับบริษัท ดังนั้นผู้ร้องซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทลูกหนี้ (จำเลย) จึงจะขอหักหนี้ค่าพิมพ์หนังสือที่ผู้ร้องเป็นหนี้บริษัทลูกหนี้ (จำเลย) หักกลบกับค่าหุ้นที่ผู้ร้องค้างชำระบริษัทลูกหนี้ (จำเลย) ตามมาตรา 102 หาได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 3356/2524 ธนาคารผู้ร้องเป็นเจ้าของหนี้ ซึ่งมีสิทธิขอรับชำระหนี้และมีหน้าที่ต้องคืนเงินรับฝาก จึงมีสิทธิหักกลบลบหนี้โดยแสดงเจตนาขอหักกลบลบหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 102 ได้ แม้จะไม่ได้แสดงเจตนาต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลา 2 เดือน นับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามมาตรา 91 ก็ตาม เพราะข้อเท็จจริงตามคำร้องของธนาคารผู้ร้อง ซึ่งรับกันแล้วว่าจำเลยเป็นลูกหนี้ธนาคารผู้ร้องตามจำนวนในคำร้องจริง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1720/2525 แม้ พ.ร.บ. ล้มละลาย ฯ ให้สิทธิแก่ธนาคารผู้ร้องซึ่งเป็นเจ้าหนี้เงินเบิกเกินบัญชีจำเลยและจำเลยซึ่งเป็นเจ้าหนี้เงินฝากผู้ร้องให้หักกลบลบหนี้กันได้ แต่จะต้องดำเนินการตาม ป.พ.ม. มาตรา 342 โดยแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยอายัดเงินที่ผู้ร้องเป็นหนี้จำเลย ผู้ร้องได้ส่งเงินฝากดังกล่าวให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยไม่ได้แสดงเจตนาขอหักกลบลบหนี้เงินฝากระหว่างจำเลยกับผู้ร้องเป็นอันระงับลง สิทธิจะหักกลบลบหนี้ย่อมสิ้นสุดลง ผู้ร้องไม่มีสิทธิขอหักกลบลบหนี้ จึงขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์คืนเงินให้แก่ผู้ร้องไม่ได้

จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลายมาตรา 102 ประกอบกับคำพิพากษาฎีกาที่ยกมา ประกอบการพิจารณา สหกรณ์คงพอมองเห็นทางแก้ไขปัญหาในกรณีที่สหกรณ์ไม่ทราบว่าสมาชิกของสหกรณ์ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด และมีได้ไปยื่นขอรับชำระหนี้จากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จนล่วงเลยเวลาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 91 คือ สองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แต่สหกรณ์ยังสามารถใช้สิทธิในการขอหักกลบลบหนี้ได้ตามมาตรา 102 จากเงินค่าหุ้น เงินฝาก หรือแม้แต่เงินปันผล เงินเฉลี่ยคืน ถ้าหนี้เงินกู้ของสมาชิคนั้นเกิดขึ้นก่อนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด และเงินค่าหุ้น เงินฝาก เงินปันผล เงินเฉลี่ยคืน ของสมาชิก สมาชิกมีอยู่ก่อนวันที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

เมื่อสหกรณ์ทราบว่าสมาชิกถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จึงให้สมาชิกลาออกจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์ แล้วนำเงินค่าหุ้นและถอนเงินฝากมาชำระหนี้สหกรณ์จะทำได้หรือไม่ และผลจะเป็นอย่างไร

เมื่อสมาชิกถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวตามมาตรา 17 หรือพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามมาตรา 24 สมาชิกผู้นั้นถูกห้ามมิให้จัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตนเองที่สมาชิกขอลาออกจากสหกรณ์หลังถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ย่อมเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติล้มละลาย และการกระทำทั้งหมดย่อมตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 150 ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจขอให้ศาลเพิกถอนตาม พ.ร.บ.ล้มละลาย มาตรา 115 ได้

มาตรา 115 การโอนทรัพย์สินหรือการกระทำใด ๆ ซึ่งลูกหนี้ได้กระทำหรือยินยอมให้กระทำในระหว่างระยะเวลาสามเดือนก่อน ขอมีการให้ล้มละลายและภายหลังนั้น โดยมุ่งหวังให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดได้เปรียบแก่เจ้าหนี้อื่น ถ้าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนการโอนหรือการกระทำนั้นได้

ถ้าเจ้าหนี้ผู้ได้เปรียบเป็นบุคคลภายในของลูกหนี้ ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนการโอนหรือการกระทำตามวรรคหนึ่งที่ได้กระทำขึ้นในระหว่างระยะเวลาหนึ่งปีก่อนมีการขอให้ล้มละลาย และภายหลังนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1857/2541 การเพิกถอนการโอนตามมาตรา 115 จะต้องเป็นกรณีซึ่งลูกหนี้ได้กระทำหรือยินยอมให้กระทำ ในระหว่างระยะเวลา 3 เดือน ก่อนมีการขอให้ล้มละลาย และภายหลังนั้น โดยมุ่งให้เจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดได้เปรียบแก่เจ้าหนี้อื่น โดยไม่ต้องพิจารณาว่ารับโอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนหรือไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 106/2536 จำเลยชำระหนี้ให้แก่ผู้ตัดค่าน หลังถูกฟ้องคดีล้มละลายแล้ว โดยจำเลยทราบดีว่าตนยังเป็นหนี้เจ้าหนี้รายอื่น และมีทรัพย์สินไม่พอชำระหนี้ได้ การชำระหนี้ให้แก่ผู้ตัดค่านแม้จะเป็นไปตามสัญญาก็เป็นเหตุให้ผู้ตัดค่านได้เปรียบเจ้าหนี้รายอื่น แม้จำเลยจะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้รายอื่นด้วย แต่จำนวนที่ชำระหนี้ไม่เสมอภาคกัน ถือว่าการชำระหนี้แต่ละรายเป็นเหตุให้เจ้าหนี้แต่ละคนได้เปรียบเสียเปรียบกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1474/2528 ธนาคารผู้ตัดค่านซึ่งเป็นเจ้าหนี้จำเลยอยู่ก่อนถูกพิทักษ์ทรัพย์ มีสิทธิขอหักกลบบหนี้กับจำเลยได้ตามมาตรา 102 โดยไม่ต้องอาศัยความยินยอมของจำเลย และสิทธิในการหักกลบบหนี้ตามมาตราห้ยอมกระทำได้ แม้จะเป็นเวลาภายหลังที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงไม่มีสิทธิขอให้เพิกถอนการหักกลบบหนี้ตามมาตรา 115

การใช้สิทธิในการขอหักกลบบหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลายมาตรา 102 เป็นการกระทำของเจ้าหนี้ ซึ่งกฎหมายได้ให้สิทธิกระทำได้ แต่การที่สหกรณ์ให้สมาชิกที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลาออกแล้วนำเงินค่าหุ้นหรือถอนเงินฝากมาชำระหนี้สหกรณ์ เป็นการกระทำของสมาชิกที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว เป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติล้มละลายมาตรา 24 จึงอาจถูกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพิกถอนได้ตามพระราชบัญญัติล้มละลายมาตรา 115 ดังที่ได้อธิบายและยกเอาคำพิพากษาของศาลฎีกามาให้ทำความเข้าใจกันแล้ว

การนำบทความนี้ขึ้นมาก็เพื่อให้คำแนะนำกับสหกรณ์ในกรณีที่สมาชิกสหกรณ์ถูกฟ้องในคดีล้มละลายแล้วถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดว่าสหกรณ์ควรจะปฏิบัติอย่างไร สิทธิของสหกรณ์ในฐานะเจ้าหนี้มีอยู่อย่างไรบ้าง เรื่องของการขอรับชำระหนี้จากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือการขอหักกลบบหนี้โดยแสดงเจตนาขอหักกลบบหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ถ้าหนี้ขึ้นก่อนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์

เพื่อประโยชน์ของสหกรณ์ ขอแนะนำสหกรณ์ได้ดำเนินการในเรื่องต่างๆ เพื่อป้องกันความเสียหาย โดยใช้สิทธิของสหกรณ์ ดังนี้

1. พยายามติดตามตรวจสอบให้ทราบว่าสมาชิกรายใดถูกฟ้องคดีล้มละลายบ้าง
2. ตรวจสอบการสั่งพิทักษ์ทรัพย์จากเว็บไซต์ของกรมบังคับคดีอย่างสม่ำเสมอ
3. ถ้าพบว่าสมาชิกสหกรณ์รายใดถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ สหกรณ์ต้องปฏิบัติ ดังนี้
 - 3.1 ห้ามกู้เงิน
 - 3.2 ห้ามค้ำประกันเงินกู้
 - 3.3 ห้ามลาออก
 - 3.4 ห้ามถอนเงินฝาก
 - 3.5 ไม่รับชำระหนี้โดยตรงจากผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ (อาจถูก จพท.เรียกคืน)
4. ติดตามการโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งดูได้จากเว็บไซต์ของกรมบังคับคดี ราชกิจจานุเบกษา หนังสือพิมพ์รายวัน ที่ลงประกาศพิทักษ์ทรัพย์
5. เตรียมหลักฐานเอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เพื่อดำเนินการขอรับชำระหนี้หรือขอหักกลบบหนี้

6. ติดต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เพื่อดำเนินการในการขอรับชำระหนี้และศึกษาแบบฟอร์มต่าง ๆ ในการยื่นขอรับชำระหนี้หรือหักกลบลบหนี้

7. ยื่นขอรับชำระหนี้สำหรับหนี้ที่ไม่มีทรัพย์สินเป็นประกันภายในระยะเวลา 2 เดือนนับจากวันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ตามมาตรา 91

8. กรณีเป็นหนี้ที่มีการจำนองอสังหาริมทรัพย์เป็นประกันให้ติดต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อขอใช้สิทธิของเจ้าหนี้ตามมาตรา 95 หรือ 96 ซึ่งสหกรณ์เห็นว่าเกิดประโยชน์สูงสุดแก่สหกรณ์

9. หากสหกรณ์ได้ทราบประกาศเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หลังจากพ้นกำหนดขอรับชำระหนี้แล้ว (สองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์) ให้ยื่นคำขอหักกลบลบหนี้จากเงินค้ำหุ้นหรือเงินอื่นใดที่ลูกหนี้มีอยู่กับสหกรณ์ตามมาตรา 102

10. การแก้ไขคำขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 91 ต้องทำให้เสร็จภายในเวลา 2 เดือน ส่วนการขอแก้ไขคำขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 95, 96 ต้องกระทำตามมาตรา 97

การดำเนินการต่าง ๆ ตั้งแต่ข้อ 6 ถึงข้อ 10 สหกรณ์จะต้องติดต่อกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อจะได้ดำเนินการได้ถูกต้อง เมื่อได้ยื่นขอรับชำระหนี้ไปแล้ว ยังมีขั้นตอนของการประชุมเจ้าหนี้ เพื่อทำการเฉลี่ยหนี้และการเจรจาระหว่างเจ้าหนี้ผู้รับชำระหนี้และลูกหนี้อีกหลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การยื่นคำร้อง คำขอต่าง ๆ ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ สหกรณ์ต้องตั้งผู้แทนของสหกรณ์ไปดำเนินการ เช่นเดียวกับการตั้งผู้แทนสหกรณ์ไปดำเนินคดีในศาล คือ ต้องมีมติคณะกรรมการดำเนินการในการตั้งผู้แทนให้ถูกต้องตามกฎหมายและข้อบังคับของสหกรณ์ เนื่องจากสหกรณ์เป็นนิติบุคคลหากการตั้งผู้แทนไม่ถูกต้อง ผู้ไปกระทำการนั้นย่อมไม่มีอำนาจกระทำการแทนสหกรณ์ สิทธิของสหกรณ์อาจเสียไป

ผลกระทบกับหน่วยงานต้นสังกัด

หน่วยงานต้นสังกัดผู้มีหน้าที่จ่ายเงินเดือน ค่าจ้าง บำเหน็จ บำนาญให้แก่ข้าราชการ หรือพนักงาน หรือลูกจ้างของส่วนราชการหรือหน่วยงานใดๆ ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อผู้มีสิทธิรับเงินเดือน ค่าจ้าง บำเหน็จ บำนาญคนใดถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็นการสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวตามมาตรา 17 หรือพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามมาตรา 24 หน่วยงานต้นสังกัดจะต้องนำส่งเงินเดือน ค่าจ้าง บำเหน็จ บำนาญนั้นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งหมดและเป็นหน้าที่ของผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ที่จะต้องไปร้องขอรับค่าใช้จ่ายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

เราจะพบว่าในบางครั้งได้มีหนังสือแจ้งให้หน่วยงานต้นสังกัดเรียกเงินเดือน ค่าจ้าง บำเหน็จ บำนาญ ที่ได้จ่ายให้แก่ผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์คืนแล้วนำส่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งเป็นเหตุให้เงินค้ำหุ้นหรือเงินชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ยที่สหกรณ์รับไว้ด้วยการหักเงิน ณ ที่จ่ายถูกเรียกคืนจากหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อนำส่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งสหกรณ์จำเป็นต้องคืนให้

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานต้นสังกัดนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเพราะสหกรณ์ แต่เกิดขึ้นจากผลของการที่ลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลาย เพราะการดำเนินคดีล้มละลายนั้นได้กระทำโดยเปิดเผย มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ประกาศในหนังสือพิมพ์รายวัน คงยากแก่ผู้เกี่ยวข้องที่จะอ้างว่าไม่ทราบบุคลากรของหน่วยงานถูกฟ้องคดีล้มละลายและถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์

สหกรณ์หรือหน่วยงานต้นสังกัดของสมาชิกอาจสงสัยว่า ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 286 ได้กำหนดว่า เงินเดือน ค่าจ้าง บำเหน็จ บำนาญไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี อีกทั้งสหกรณ์อาจเคยฟ้องผู้กู้และผู้ค้ำประกันที่ไม่ชำระหนี้ให้กับสหกรณ์ตามหนังสือกู้ยืมและหนังสือค้ำประกัน ซึ่งสหกรณ์เป็นฝ่ายชนะคดีแต่ก็ไม่สามารถบังคับคดีโดยการยึดหรืออายัดเงินเดือน ค่าจ้าง บำเหน็จ บำนาญได้ เรื่องคดีแพ่งเป็นเรื่องหนึ่ง เรื่องคดีล้มละลายเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ในคดีแพ่งไม่มีการจำกัดสิทธิของลูกหนี้ในการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของลูกหนี้เหมือนคดีล้มละลาย เพราะเมื่อลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ลูกหนี้ถูกห้ามมิให้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เท่านั้นที่จะเป็นผู้เข้ามาจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของลูกหนี้ ดังนั้นเมื่อบุคลากรของหน่วยงานใดถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงมีอำนาจแจ้งให้หน่วยงานต้นสังกัดของผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์จ่ายเงินเดือน ค่าจ้าง บำเหน็จ บำนาญ ให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

บทความนี้คงเป็นประโยชน์กับสหกรณ์บ้างตามสมควร ดังได้กล่าวมาแล้วว่าต้องการแนะนำให้สหกรณ์นำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการในกรณีที่สมาชิกสหกรณ์ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เท่านั้น

สำหรับขั้นตอนของการฟ้องคดีล้มละลายและกระบวนการพิจารณาของศาลในคดีล้มละลายนั้นยังมีอีกมากที่ยังมิได้นำมากล่าวไว้ในที่นี้

บรรณานุกรม

- พระราชบัญญัติล้มละลาย
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- ประมวลกฎหมายอาญา
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
- คำพิพากษาศาลฎีกา
- ล้มละลายพิสดาร(ฉบับปรับปรุงใหม่2553)วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์ หจก.แสงจันทร์การ

พิมพ์ กรุงเทพฯ

- เจาะหลักฎีกาล้มละลายและฟื้นฟูกิจการลูกหนี้ กลุ่มพลังวิชาการเพื่ออนาคต ห้าง
หุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร กรุงเทพฯ

ภาคผนวก

หนังสือเงินกู้ที่/.....
ชื่อผู้กู้.....

ทะเบียนผู้ค้ำประกัน
เล่ม.....หน้า.....

หนังสือค้ำประกันสำหรับเงินกู้สามัญ

สหกรณ์ได้รับยกเว้น
ไม่ต้องติดอากรแสตมป์
ตามประมวลรัษฎากร

เลขที่/.....

วันที่เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้าสมาชิกเลขทะเบียนที่.....อายุ.....ปี
เลขประจำตัวประชาชน - เป็น ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 ลูกจ้างประจำ อื่นๆ ตำแหน่ง
สังกัด.....ได้รับเงินเดือน/ค่าจ้าง เดือนละ.....บาท
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ หมู่ที่ ถนน..... ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....
ได้ทำหนังสือค้ำประกันให้ไว้ต่อสหกรณ์ออมทรัพย์.....จำกัด
ซึ่งต่อไปในหนังสือค้ำประกันนี้จะใช้คำว่า “สหกรณ์” เพื่อเป็นหลักฐานดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ตามที่สหกรณ์ได้ให้.....กู้เงิน จำนวนเงินกู้
..... (.....) ตามหนังสือเงินกู้สามัญที่/.....
ลงวันที่และผู้กู้ได้รับเงินไปจากสหกรณ์โดยถูกต้องแล้ว ข้าพเจ้ายินยอมค้ำประกันหนี้
ดังกล่าวพร้อมดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้ด้วย

ข้อ 2. ข้าพเจ้าได้ยินยอมค้ำประกันหนี้ดังกล่าวตาม ข้อ 1 และทราบข้อผูกพันของผู้กู้ในเรื่องการส่ง
เงินงวดชำระหนี้ อัตราดอกเบี้ย และการเรียกคืนเงินกู้ก่อนถึงกำหนดตามที่กล่าวไว้ในหนังสือกู้เงินสำหรับ
เงินกู้สามัญนั้นโดยตลอดแล้ว ข้าพเจ้ายอมปฏิบัติตามข้อผูกพันนั้นๆ ทุกประการ จนกว่าหนี้สิน และค่า
สินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพัน จะได้ชำระครบถ้วนแล้ว

ข้อ 3. ข้าพเจ้ายอมรับผูกพันว่า การออกจากการเป็นสมาชิกของสหกรณ์ ไม่ว่าจะเพราะเหตุใดๆ ไม่
เป็นเหตุให้ข้าพเจ้าหลุดพ้นจากการค้ำประกันรายนี้ จนกว่าผู้ที่ข้าพเจ้าค้ำประกันไว้จะได้ให้สมาชิกอื่น ซึ่ง
คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ เห็นสมควรเข้าเป็นผู้ค้ำประกันแทนข้าพเจ้า

ข้อ 4. ในกรณีที่ข้าพเจ้าต้องชำระหนี้ให้แก่สหกรณ์แทนผู้กู้ หลังจากสหกรณ์ได้ส่งหนังสือบอกกล่าว
ให้แก่ข้าพเจ้าแล้วภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด ข้าพเจ้ายินยอมชำระหนี้โดยให้ผู้บังคับบัญชา

หรือเจ้าหน้าที่ผู้จ่ายเงินได้รายเดือนและเงินอื่นใดของข้าพเจ้า หักจำนวนเงิน ณ ที่จ่าย ชำระหนี้ซึ่งข้าพเจ้า ต้องชำระให้สหกรณ์จากเงินได้รายเดือนและเงินอื่นใดของข้าพเจ้าส่งต่อสหกรณ์ด้วย โดยข้าพเจ้าได้ทำ หนังสือยินยอมให้หักเงินได้รายเดือนและเงินอื่นใดมอบไว้กับสหกรณ์ และความยินยอมนี้ให้มีอยู่ตลอดไป ทั้งนี้จนกว่าจะได้ชำระหนี้ตามหนังสือกู้เงินสามัญที่ข้าพเจ้าได้ค้ำประกันนั้น โดยสิ้นเชิงแล้ว

ข้อ 5. ข้าพเจ้าได้ทำหนังสือยินยอมให้ผู้บังคับบัญชาหักเงินได้รายเดือนและเงินอื่นใดของข้าพเจ้า มอบไว้ให้สหกรณ์เพื่อแสดงต่อหน่วยงานต้นสังกัด ของข้าพเจ้าให้หักเงิน ณ ที่จ่ายให้สหกรณ์จนกว่า สหกรณ์จะได้รับชำระหนี้จนสิ้นเชิง

ข้อ 6. หากข้าพเจ้าได้ย้ายที่อยู่จากที่ได้แจ้งไว้ในหนังสือ ข้าพเจ้าจะแจ้งให้สหกรณ์ทราบเป็น หนังสือโดยทันที

ข้าพเจ้าได้อ่านข้อความในหนังสือค้ำประกันนี้โดยตลอดแล้วเห็นว่าถูกต้อง จึงลงลายมือชื่อไว้เป็น สำคัญ

ลงชื่อ.....ผู้ค้ำประกัน
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

ลงชื่อ.....พยาน
(.....)

<p>คำยินยอมของคู่สมรส (ใช้เฉพาะกรณีที่มีคู่สมรส) เขียนที่ วันที่เดือน.....พ.ศ.</p> <p>ข้าพเจ้า นาย/นาง.....เป็นคู่สมรสของนาย/นาง..... ยินยอมให้คู่สมรสของข้าพเจ้าเป็นผู้ค้ำประกันเงินกู้สามัญของสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งนี้ ตามหนังสือค้ำประกัน เงินกู้ข้างต้นนี้และข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ</p> <p style="text-align: right;">.....คู่สมรสผู้ให้คำยินยอม (.....)ผู้ค้ำประกัน (.....)</p>

หมายเหตุ สหกรณ์ควรจัดให้มีสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและ/หรือสำเนาทะเบียนบ้านของผู้ค้ำประกันไว้ประกอบเป็น หลักฐานด้วย

เรื่องเกี่ยวกับหลักฐานการกู้ยืม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1215/2500 จำเลยที่ 1 ได้ทำเอกสารการกู้ยืมเงินโจทก์ไว้ โดยเซ็นชื่อยี่ห้อ เซ่งคังอัน เป็นยี่ห้อร้านค้าของจำเลยที่ 1 เป็นผู้กู้ในสัญญากู้ยืมนั้น ซึ่งตามธรรมเนียมเงินมักใช้เซ็นชื่อยี่ห้อแทนชื่อไว้ จึงถือได้ว่า เป็นการลงลายมือชื่อของจำเลยโดยชอบแล้ว โจทก์มีสิทธิฟ้องบังคับจำเลยตามหนังสือนั้นได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 306/2506 เอกสารมีข้อความว่ารับเงินไปจำนวนหนึ่งแล้วลงชื่อจำเลยไม่มีข้อความแสดงว่าในการรับเงินนั้นเป็นลูกหนี้และจะใช้คืนแก่โจทก์จะพึงเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 368/2506 โจทก์เป็นครู ฟ้องเจ้าของโรงเรียนว่ากู้เงินจากโจทก์ไปใช้ในกิจการของโรงเรียน ขณะที่กู้ไม่ได้ทำหลักฐานไว้ แต่ปรากฏว่าในรายงานการประชุมครู ซึ่งกระทำขึ้นภายหลังว่าโรงเรียนของจำเลยเป็นหนี้โจทก์อยู่ 20,000 บาท เงินที่เหลือจากการจ่ายเงินเดือนครูต้องพิจารณาใช้หนี้โจทก์เป็นรายแรก รายงานการประชุมนี้จำเลยผู้เป็นเจ้าของโรงเรียนเป็นประธานการประชุมและได้ลงลายมือชื่อของตนไว้ จึงใช้ยันจำเลยได้ รายงานการประชุมไม่ใช่สัญญากู้ยืมเป็นเพียงหลักฐานเป็นหนังสือ แม้ไม่ได้ปิดอากรแสตมป์ตามประมวลรัษฎากร ก็รับฟังเป็นพยานได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1631-1634/2508 การเล่นแชร์เปียหายไม่เป็นการกู้ยืม แม้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ฟ้องร้องกันได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3419/2516 ข้าราชการยืมเงินทตรงจ่ายไม่ใช่เรื่องการกู้ยืมเงิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3326/2522 การจ่ายเงินทตรงจ่ายของบริษัทไม่ใช่การกู้ยืม

เรื่องเกี่ยวกับการลงลายมือชื่อผู้ยืม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 644/2507 พยานลงลายมือชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้ในสัญญานั้น ถ้าไม่ได้รู้เห็นเกี่ยวกับการพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้เลย ถือว่าลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้ไม่มีพยานลงลายมือชื่อรับรองหนังสือสัญญาดังกล่าวจึงไม่เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมที่ผู้ให้กู้จะนำมาฟ้องร้องบังคับคดีได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 326/2507 ผู้กู้ได้ขอกู้เงินจากผู้ให้กู้เพิ่มขึ้น แต่มิได้ทำหลักฐานการกู้ยืมใหม่ เพียงแต่ผู้กู้และผู้ให้กู้ให้ผู้ใหญ่บ้านผู้เขียนสัญญาฉบับเดิม แก่ไขสัญญาฉบับเดิมโดยขีดมาจำนวนเงินกู้เดิมออกแล้วเขียนจำนวนเงินกู้ใหม่โดยรวมเงินกู้เดิมและเงินที่ขอกู้เพิ่มรวมกัน แต่ผู้กู้มิได้ลงลายมือชื่อที่แก้ไขนั้นด้วย ผู้กู้หาต้องรับผิดชอบในการกู้ยืมครั้งหลังนี้ไม่

เรื่องเกี่ยวกับดอกเบี้ย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1272/2501 ความจริงปรากฏว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ไป 20,000 บาท แต่ในหนังสือกู้มิได้กำหนดดอกเบี้ยไว้ ศาลให้เสียดอกเบี้ยระหว่างจำเลยผิดนัดร้อยละเจ็ดครึ่งได้ตามมาตรา 224 ถ้าไม่ปรากฏวันกำหนดชำระคืนหรือวันทวงถามควรให้จำเลยเสียดอกเบี้ยตั้งแต่วันฟ้องเป็นต้นไป

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 607/2494 การคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นความผิดตามกฎหมายส่วนดอกเกินอัตราจึงตกเป็นโมฆะ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1238/2502 สัญญากู้ยืมเงินโดยลงจำนวนเงินกู้บวกด้วยดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราในกฎหมายรวมด้วยกันนั้น จำนวนเงินกู้ยืมที่จำเลยรับไปจากโจทก์จริงนั้นหาเป็นการผิดกฎหมายไม่ แต่การคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นความผิดต่างหาก ต้นเงินจึงไม่ตกเป็นโมฆะตกเป็นโมฆะเฉพาะดอกเบี้ยเท่านั้น โจทก์จึงไม่มีสิทธิรับดอกเบี้ยตั้งแต่วันทำสัญญา จำเลยจึงต้องรับผิดชอบใช้ดอกเบี้ยให้โจทก์ตั้งแต่วันฟ้องเป็นต้นมา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 261/2516 สัญญาเงินกู้ตามยอดเงินกู้เป็นเงินต้นแท้จริงจำนวนหนึ่งเป็นดอกเบี้ยล่วงหน้าที่เรียกเก็บอัตราผิดกฎหมายอีกจำนวนหนึ่ง หนี้ดอกเบี้ยเงินกู้ตกเป็นโมฆะทั้งหมด แต่สัญญาไม่เป็นโมฆะทั้งฉบับหนี้ต้นเงินยังสมบูรณ์ ศาลพิพากษาให้ใช้แต่เงินต้น

เรื่องเกี่ยวกับการชำระหนี้คืน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 508/2501 (ประชุมใหญ่) โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ยืมจากจำเลยตามสัญญา จำเลยรับว่าได้กู้ไปจริงแต่ได้ชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยหมดแล้ว จำเลยขอเวนคืนหนังสือจากโจทก์ โจทก์ว่าได้ทำลายเสียแล้ว โจทก์ก็ได้กลับเอาสัญญาฉบับนั้นมาฟ้องจำเลยอีกแม้ศาลจะฟังว่าเป็นความจริง จำเลยก็ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง หรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้เวนคืนแล้วหรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้วตามมาตรา 653 วรรคสอง ซึ่งเป็นบทบังคับเด็ดขาด เป็นความผิดของจำเลยเองซึ่งกฎหมายจะช่วยเหลือจำเลยไม่ได้ แม้จะต้องชำระหนี้แก่โจทก์เป็นครั้งที่ 2

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 235/2507 จำเลยผู้กู้ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือในการชำระต้นเงินมาแสดง คงมีแต่เอกสารใบรับเงิน ซึ่งระบุว่าเป็นการรับดอกเบี้ยอย่างเดียว จำเลยจะนำสืบว่าเป็นการชำระหนี้เงินต้นด้วยไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 263-264/2508 การกู้ยืมเงินที่มีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น มีบทบัญญัติกฎหมายบังคับไว้เป็นพิเศษว่า ผู้กู้นำสืบการใช้เงินได้เฉพาะเท่าที่บัญญัติไว้ในมาตรา 653 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้นเมื่อจำเลยไม่มีหลักฐานการใช้ต้นเงินตามที่กฎหมายบัญญัติไว้มาแสดงต่อศาล จำเลยก็ต้องแพ้คดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 628/2508 โจทก์ฟ้องเรียกเงินกู้ จำเลยต่อสู้ว่าได้ชำระคืนให้โจทก์แล้ว และฟ้องแจ้งเรียกเงินที่ชำระคืนจากโจทก์ด้วยเช่นนี้ เมื่อหนังสือสัญญาที่ยังอยู่ที่โจทก์ โดยยังมีได้แทงเพิกถอนในเอกสารว่าได้มีการชำระหนี้ หรือมีเอกสารที่มีลายมือชื่อโจทก์ผู้ให้กู้มาแสดง จะฟังว่าจำเลยได้ชำระเงินกู้แก่โจทก์แล้วหาได้ไม่

เรื่องดอกเบี้ยทบต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 694/2506 การกู้เงินโดยเอาที่ดินและบ้านมาทำจำนองเป็นประกันหนี้ไว้กับธนาคาร.....เมื่อไม่มีข้อตกลง ให้เจ้าหนี้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ กรณีต้องปรับด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคแรก ซึ่งห้ามเอาดอกเบี้ยทบต้นเงิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1951/2506 ธนาคารพาณิชย์ที่ประกอบธุรกิจให้กู้ยืมเงิน และมีประเพณีการค้าในการให้เงินกู้ด้วยการคิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นรายเดือนปกติเสมอมา ได้ทำสัญญาให้กู้ยืมเงิน

โดยตกลงคิดดอกเบี้ยทบต้นเมื่อผิดนัดเป็นรายเดือนสัญญาเช่นว่านี้ย่อมสมบูรณ์ ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 655 วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 719/2507 เมื่อธนาคารทวงถามหนี้จากผู้ค้ำประกันให้ต้องรับผิดชอบแล้ว ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยทบต้นต่อไป นับแต่วันผู้ค้ำประกันไม่ชำระหนี้ตามที่ทวงแล้วหาได้ไม่ เพราะมีการผิดนัดขึ้นแล้ว ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1260/2509 ดอกเบี้ยจะเอาทบเป็นเงินต้นด้วยนั้น ต้องเป็นดอกเบี้ยที่ค้างชำระมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี การที่เอาดอกเบี้ยมาทบต้นตั้งแต่แรกกู้โดยยังมีได้ค้างชำระ จึงเป็นการต้องห้ามตาม มาตรา 655

คำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 710/2499 จำเลยที่ 1 กู้เงินโจทก์ จำเลยที่ 2 เขียนข้อความไว้ทำหนังสือกู้ว่า ค้ำประกันแล้วลงลายมือชื่อไว้ เท่านั้นก็เป็นหลักฐานให้โจทก์ฟ้องร้องบังคับคดีได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1260/2518 ข้อที่จำเลยฎีกาว่าลูกหนี้ยังมีตัวอยู่โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยนั้น เห็นว่าโจทก์ได้บรรยายฟ้องและส่งสำเนาหนังสือสัญญาค้ำประกันมาทำฟ้อง ซึ่งมีความว่า ถ้าลูกหนี้ล้มตายเสียก็ดี หลบหนีไปเสียก็ดีหรือมีตัวอยู่ก็ดี จะเรียกต้นเงินและดอกเบี้ยไม่ได้โดยเหตุประการใดๆ ก็ดี จำเลยผู้ค้ำประกันยอมชดเชยทั้งสิ้น ได้ความจากโจทก์ว่าไปหานายสวัสดิ์ ดวงจันทร์ ตามที่ทราบว่าจะไปอยู่จังหวัดร้อยเอ็ดก็ไม่พบจำเลยเบิกความว่า ลูกหนี้อยู่ที่ซอย 22 ถนนสุขุมวิท กรุงเทพมหานคร จำเลขที่บ้านไม่ได้ ดังนี้พอถือได้ว่าลูกหนี้หลบหนีหาตัวไม่ได้ โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องจำเลยผู้ค้ำประกันให้รับผิดชอบตามสัญญาค้ำประกันได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2061/2514 เจ้าหนี้มิได้ฟ้องทวงถามของลูกหนี้ภายใน 1 ปี นับแต่เจ้าหนี้ได้ทราบถึงการตายของลูกหนี้ หนี้จึงขาดอายุความตาม ป.พ.พ. มาตรา 1754 วรรคสาม ผู้ค้ำประกันยอมยกอายุความขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 694

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 505/2507 การที่โจทก์ตกลงยอมให้จำเลยยึดถือโฉนดไว้จนกว่าจำเลยจะได้รับชำระหนี้จากนายยนต์ครบถ้วนนั้น เป็นเรื่องโจทก์ยอมให้จำเลยยึดเพียงตัวเอกสารอันเป็นหลักฐานแสดงกรรมสิทธิ์ในตัวทรัพย์สินนั้น จำเลยหาสิทธิพิเศษใดๆ ในตัวทรัพย์สินคือที่ดินตามโฉนดอย่างใดไม่ จึงไม่เข้าลักษณะสัญญาจำนอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1064/2509 จำเลยได้เก็บโฉนดของ ก. ไว้ 4 โฉนดไว้พร้อมกับใบมอบอำนาจที่ ก. เช่นไว้มิได้กรอกข้อความ ก. ถึงแก่กรรมไป โจทก์ฟ้องเรียกโฉนดคืน จำเลยสู้คดีว่า ก. ตกลงให้เอาโฉนดที่ดิน 4 โฉนดนี้จำนองเป็นประกันหนี้ของจำเลยซึ่งเป็นตัวแทนของธนาคาร อันจะเกิดมีขึ้นและบัดนี้เกิดมีขึ้นแล้วจำเลยชอบที่จะใช้สิทธิยึดโฉนดที่มอบให้ไว้เป็นประกันได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 247/2510 การที่ ก. ผู้ได้รับมอบอำนาจให้เป็นผู้รับจำนองแทนจำเลย ย่อมมีอำนาจกระทำใดๆ ได้ในสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้การรับจำนองได้สำเร็จลุล่วงไป ข้อความใดๆ ที่ตัวแทนได้รับทราบเนื่องในการกระทำในขอบอำนาจและข้อความนั้นเกี่ยวกับกิจการที่ได้รับมอบหมายก็ต้องถือว่าตัวการได้รับทราบด้วย กรณีนี้เจ้าพนักงานที่ดินแจ้งให้ ก. ทราบว่าที่อยู่ในระหว่างเป็นความกัน จึงเป็นเรื่องที่ ก. จะพิจารณาว่าควรรับจำนองหรือไม่ เมื่อ ก. ยอมรับจำนอง ผลก็เท่ากับจำเลยยอมรับจำนองโดยรู้อยู่

แล้วว่าที่ดินจำนองอยู่ในระหว่างเขาเป็นความกัน เมื่อปรากฏภายหลังว่าผู้จำนองไม่มีสิทธิเอามาจำนอง การจำนองก็ไม่ผูกพันเจ้าของอันแท้จริง (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 706)

คำพิพากษาฎีกาที่ 2158/2531 จำเลยเป็นผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ เก็บรักษาเงินสดไว้เกินกว่าที่ระเบียบของสหกรณ์กำหนดให้เก็บรักษาเงินสดไว้ได้ไม่เกินหนึ่งพันบาท ส่วนที่เกินต้องนำส่งฝากธนาคารในกรณีจำเป็นไม่สามารถนำส่งฝากได้ให้ทำบันทึกเสนอประธานกรรมการหรือรองประธานกรรมการทราบ และให้นำส่งฝากในวันแรกที่เปิดทำการ จำเลยได้ทราบระเบียบดีแล้ว แต่ละเลยเก็บเงินสดไว้ 43,878.50 บาท โดยละเลยไม่นำส่วนที่เกินหนึ่งพันบาทฝากธนาคารและไม่ทำบันทึกเสนอผู้มีอำนาจตามระเบียบ และยังได้เก็บลูกกุญแจตู้หนีรภัยไว้ในโต๊ะทำงาน ซึ่งอยู่ห่างจากตู้หนีรภัยประมาณ 1 เมตร ถือได้ว่าเป็นการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เมื่อมีคนร้ายลักลอบเข้ามางัดโต๊ะทำงานและดันให้กุญแจเข้าไปไขตู้หนีรภัยแล้วลักเอาเงินสดจำนวนดังกล่าวไป ถือว่าจำเลยทำละเมิด

คำพิพากษาฎีกาที่ 1815/2516

สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครู.....โจทก์

สหกรณ์ออมทรัพย์ครู.....จำเลย

โจทก์ได้ยื่นคำขอกู้เงินจำเลย 6,500 บาท โดยมอบอำนาจให้ผู้มีชื่อซึ่งเป็นศิษษิการอำเภอ ซึ่งเป็นกรรมการคนหนึ่งของสหกรณ์ เป็นผู้รับเงินแทน ในหนังสือมอบอำนาจจะระบุไว้ด้วยว่า เมื่อโจทก์รับเงินกู้จากผู้รับมอบอำนาจแล้ว โจทก์จะลงลายมือชื่อในสัญญาเงินกู้และให้ผู้ค้ำประกันลงลายมือชื่อในหนังสือค้ำประกันตามแบบของสหกรณ์ให้เสร็จไป จำเลยยอมให้กู้เพียง 6,300 บาท ถึงแม้จำเลยจะได้มอบเงินให้แก่ผู้รับมอบอำนาจไปแล้ว แต่ผู้รับมอบอำนาจยังไม่ได้มอบเงินให้โจทก์ จะถือว่าจำเลยได้ส่งมอบเงินที่ยืมโจทก์แล้วยังไม่ได้ ตามข้อเท็จจริงในคดีที่โจทก์ผู้ขอยืมเงินกู้จากจำเลยยังไม่ลงลายมือชื่อในหนังสือกู้ การกู้ยืมเงินระหว่างโจทก์กับจำเลยจึงไม่สมบูรณ์

คำพิพากษาฎีกาที่ 2295/2514 โจทก์มีหนังสือขอกู้เงินจากสหกรณ์จำเลย โดยทำหนังสือมอบอำนาจให้ผู้มีชื่อเป็นตัวแทนมารับเงินจากจำเลย ผู้รับมอบอำนาจทำหนังสือมอบให้ผู้มีชื่อเป็นตัวแทนช่วงไปรับเงินจากจำเลยโดยปราศจากอำนาจ ซึ่งเมื่อได้รับเงินกู้จากจำเลยแล้วมิได้นำไปมอบให้โจทก์ กรณีเช่นนี้ไม่ผูกพันโจทก์ซึ่งเป็นตัวการ โจทก์ยังไม่ได้ลงนามในหนังสือกู้ เมื่อโจทก์ยังไม่ได้รับเงินจากจำเลย จำเลยยอมไม่มีสิทธิหักเงินเดือนของโจทก์

คำพิพากษาฎีกาที่ 645/2515 สหกรณ์เป็นโจทก์ ฟ้องเรียกเงินจากครูซึ่งมอบอำนาจให้ศิษษิการอำเภอมารู้ โดยทำคำขอกู้และหนังสือมอบอำนาจรับเงินมาด้วย เมื่อสหกรณ์จ่ายเงินให้ตามหนังสือมอบอำนาจตามจำนวนในหนังสือกู้ ถือว่าจ่ายเงินให้แก่ผู้กู้แล้ว ไม่มีเงื่อนไขว่าจะทำหนังสือกู้ให้เมื่อรับเงินกู้แล้ว และไม่มีการที่ศิษษิการอำเภอมจะต้องทำอะไรแทนสหกรณ์ มีแต่รับเงินแทนผู้กู้จึงถือว่าการกู้สมบูรณ์ แม้ผู้รับมอบอำนาจของจำเลยไม่เอาเงินกู้มาให้จำเลย จำเลยก็ต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1354/2508 กรรมการสหกรณ์ลงมติให้กระทำการนอกขอบวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ กรรมการต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว

คำพิพากษาฎีกาที่ 359/2509 ผู้ค้ำประกันร่วมกัน 2 คน เมื่อผู้ค้ำประกันคนหนึ่งได้ชำระหนี้ทั้งหมดแทนลูกหนี้ไป ย่อมรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ไต่เบี่ยเอากับผู้ค้ำประกันอีกคนหนึ่งได้กึ่งหนึ่งตาม ป.พ.พ. มาตรา 229 (3) และ มาตรา 296

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 483/2510 จำเลยมีจดหมายถึงโจทก์ โจทก์ว่าไม่ต้องการรบกวนโจทก์อีก แต่ยังไม่ได้ใช้จะเอาใหม่อีก จำเลยละอายใจ เพียงเท่านั้นไม่ใช่หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ เพราะไม่ระบุจำนวนเงิน โจทก์จึงฟ้องเรียกเงินจำนวนนี้ไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 829/2510 ข้อความในจดหมายฟังได้เพียงว่าผู้ยืมแสดงเจตนาขอยืมเงินจากผู้ให้ยืมเท่านั้น ส่วนผู้ยืมจะได้รับเงินไปจากผู้ให้ยืมตามที่ขอยืมหรือไม่จำนวนเท่าใด หาได้มีข้อความหรือเอกสารอื่นใดลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นหลักฐานไม่ เอกสารดังกล่าวไม่พอฟังเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1187/2510 การชำระหนี้เงินกู้ด้วยการโอนที่ดินให้เจ้าหนี้เป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่น ซึ่งมีใช้การชำระหนี้ด้วยเงินตาม ป.พ.พ. มาตรา 331 แม้จะมีได้มีหลักฐานเป็นหนังสือตาม มาตรา 653 ศาลก็รับฟังพยานบุคคลที่น่าสืบในเรื่องการชำระหนี้หนี้ได้ เมื่อโอนที่ดินชำระหนี้เงินกู้แล้วหนี้นั้นก็ระงับไป

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 467/2515 หนี้ตามสัญญากู้ซึ่งแปลงมาจากหนี้ที่ค้างชำระราคาที่ดินที่ซื้อขายกันระหว่างโจทก์จำเลยนั้นจะนำสืบการใช้เงินได้ก็ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้กู้มาแสดงว่าจำเลยได้ใช้เงินตามที่กู้แล้ว หรือได้แทงเพิกถอนลงในสัญญาภู่นั้น การที่โจทก์เซ็นในหนังสือสัญญาซื้อขายที่ดินแปลงนั้นว่าได้รับเงินไปแล้ว ยังไม่พอจะถือเป็นหลักฐานที่ได้คืนเงินกู้ให้โจทก์แล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2552/2519 แม้ในสัญญากู้ยืมเงินจะไม่ได้ลงวันที่ที่กู้ยืมไว้ แต่มีข้อความชัดเจนว่าผู้กู้ได้เงินไปและได้ลงลายมือชื่อผู้กู้เป็นสำคัญไว้แล้ว จึงเป็นหลักฐานการกู้ยืมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 ผู้ให้กู้ใช้ฟ้องร้องบังคับคดีได้ ไม่มีกฎหมายบังคับเรื่องแบบการทำสัญญากู้เงินไว้แต่อย่างใด สัญญากู้เงินนี้ไม่เป็นโมฆะ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 192/2523 ตามสัญญากู้ ต้นเงินนั้นมีข้อความตกลงให้จำเลยผ่อนส่งเป็นรายเดือนๆ ละ 500 บาท ดังนี้ถือได้ว่าการฟ้องร้องให้จำเลยชำระต้นเงินตามสัญญากู้นั้นเป็นการฟ้องเรียกเอาจำนวนเงินอันเป็นการพึงส่งนอกจากดอกเบี้ยเพื่อผ่อนทุนคืนเป็นงวดๆ อันมีกำหนดอายุความ 5 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1419/2523 จำเลยเขียนชื่อจำเลยไว้ที่หัวกระดาษถัดลงมา มีข้อความแสดงการกู้ยืมเงิน และการชำระหนี้หลายครั้ง แล้วมีรายการแสดงยอดคงเหลือแต่ไม่มีลายมือชื่อจำเลย ถือไม่ได้ว่าชื่อจำเลยที่เขียนไว้ที่หัวกระดาษเป็นการลงลายมือชื่อ จึงมิใช่หลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2917/2523 จำเลยเป็นคนเขียนกรอกข้อความในสัญญาตัวเองอ่านแล้วได้ความว่าจำเลยได้กู้เงินไป 50,000 บาท แล้วลงลายมือชื่อของจำเลยในช่องผู้กู้เป็นสัญญาเงินที่สมบูรณ์ แม้จำเลยจะมีได้กรอกข้อความในช่องที่ว่าได้ทำหนังสือสัญญาไว้ให้แก่โจทก์ จำเลยก็มอบสัญญานี้แก่โจทก์ ย่อมมีความหมายอยู่ในตัวว่าจำเลยได้กู้เงินของโจทก์ไปและทำหลักฐานการกู้ไว้ให้แก่โจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2553/2525 จดหมายฉบับหนึ่งมีข้อความว่า ต้องขอโทษที่ทำให้โจทก์ต้องยุ่งยากเกี่ยวกับเงินที่ค้างอยู่ เวลานี้จำเลยกำลังขัดสนขอความเห็นใจ กำหนดเวลาจะจัดการเรื่องนี้คงไม่เกินวันที่ 1 พฤศจิกายน ศกนี้ จดหมายฉบับที่ 2 ของจำเลยถึงทนายโจทก์โจทก์ว่าเรื่องขอให้ชำระหนี้ นั้นทราบแล้ว แต่เพราะป่วยเป็นอัมพาต จึงต้องขอความกรุณาผิดผ่อนการชำระหนี้ ดังนี้ข้อความตาม

เอกสารทั้งสองฉบับเป็นการขอคัดผ่อนการชำระหนี้ แต่จะเป็นหนี้เกี่ยวกับอะไร จำนวนเท่าใด ไม่ปรากฏ หากมีข้อความตอนใดแสดงว่าจำเลยกู้เงินโจทก์จำนวนตั้งฟ้องไม่ เอกสารดังกล่าวจึงไม่ใช่หนังสืออันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม คดีโจทก์ต้องห้ามมิให้ฟ้องร้องบังคับคดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1585/2529 จำเลยที่ 1 เป็นผู้จัดการสาขาธนาคารโจทก์ โดยมีจำเลยที่ 2 เป็นผู้ค้าประกัน บ. เป็นลูกค้าได้ทำสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีกับสาขาธนาคารโจทก์ โดยมี ส. เป็นผู้ค้าประกันก่อนที่จำเลยที่ 1 จะรับหน้าที่เป็นผู้จัดการ เมื่อจำเลยที่ 1 ได้เข้ารับหน้าที่ผู้จัดการได้ให้ บ. เบิกเงินเกินบัญชีเกินวงเงินที่ทำสัญญาไว้มาก เป็นการเกินขอบอำนาจของผู้จัดการสาขา ต่อมา บ. ถึงแก่กรรม ธนาคารโจทก์ทราบแล้วไม่ดำเนินการเรียกร้องหรือฟ้องเรียกกองมรดกของ บ. ลูกหนี้ หรือจาก ส. ผู้ค้าประกัน ทั้งๆ ที่มีโอกาสจะทำได้ จนโจทก์หมดสิทธิฟ้องเพราะขาดอายุความมรดก เมื่อ บ. มีทรัพย์สินและโจทก์มีโอกาสดังกล่าวจะได้รับชำระหนี้สิ้นเชิง หากดำเนินการฟ้องร้องหนี้หนี้ นั้น ดังนี้การที่โจทก์ไปฟ้องร้องยอมเป็นการละเลยไม่บำบัดป้อง หรือบรรเทาความเสียหายถือเป็นเหตุที่เจ้าหน้าที่มีส่วนทำความผิดให้เกิดความเสียหาย หรือนัยหนึ่งความเสียหายเกิดจากการละเว้นการกระทำของโจทก์ จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นตัวแทนผู้กระทำการนอกเหนืออำนาจจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ และจำเลยที่ 2 ในฐานะผู้ค้าประกันย่อมไม่ต้องรับผิดชอบด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1872/2531 การที่คู่สัญญาทำสัญญากู้ยืมเงินขึ้นใหม่แทนสัญญากู้ยืมเงินฉบับเก่า แสดงถึงเจตนาของคู่สัญญาว่าได้ตกลงระงับหนี้ตามสัญญาเก่าแล้วให้ใช้สัญญาใหม่แทนสัญญาเก่าเมื่อระงับไปแล้วก็ไม่มีผลบังคับใช้ โจทก์จึงไม่มีสิทธิฟ้องตามสัญญาเก่าอีก กรณีนี้เป็นเรื่องตกลงระงับหนี้ไม่ใช่การชำระหนี้ จึงไม่จำเป็นต้องมีใบเสร็จหรือเวณคินเอกสารตาม ป.พ.พ.มาตรา 326

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2965/2531 การกู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือ จะนำสืบการใช้เงินได้ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง หรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้เวณคินแล้ว หรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้ว ตามมาตรา 653 วรรค 2 การที่จำเลยโอนเงินทางโทรเลขเข้าบัญชีของโจทก์ ไม่เข้าบทรบัญญุดังกล่าว แต่เป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นซึ่งโจทก์ในฐานะเจ้าหน้าที่ได้ยอมรับแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 678/2532 การกู้ยืมเงินแม้หนังสือสัญญากู้เงินจะมีได้ระบุว่าจำเลยกู้เงินไปจากใครก็ตาม แต่มีข้อความระบุว่าจำเลยได้กู้เงินจำนวน 500,000 บาทไป โจทก์ย่อมมีสิทธินำสืบได้ว่าจำเลยกู้ยืมเงินไปจากใคร

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2413/2532 จำเลยชำระหนี้ตามคำพิพากษาให้แก่ ส. ภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของโจทก์ แต่ ส. ไม่ได้เป็นตัวเจ้าหน้าที่และไม่เป็นผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนโจทก์ นอกจากนี้ ส. ไม่ได้อยู่ร่วมกับโจทก์ และในวันที่ ส. รับชำระหนี้โจทก์ก็ได้อยู่รู้เห็นด้วย จึงหาเป็นการแสดงว่าโจทก์ให้ ส. รับชำระหนี้แทนและเป็นการให้สัตยาบันในการชำระหนี้ไม่ ดังนั้นการชำระหนี้ไม่ชอบด้วย ป.พ.พ. มาตรา 315

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2485/2533 เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 บังคับให้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้กู้ จึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้โดยมิได้บังคับผู้ให้กู้ต้องลงลายมือชื่อด้วย ดังนั้นแม้สัญญากู้เงินจะเป็นนิติกรรมสองฝ่าย แต่ก็ยังเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเมื่อ

จำเลยลงลายมือชื่อผู้กู้แล้ว โจทก์หรือผู้แทนโจทก์มิได้ลงลายมือชื่อผู้ให้กู้ สัญญากู้ฟ้องร้องบังคับคดีได้ไม่เป็นโมฆะ

คำพิพากษากฎีกาที่ 326/2534 สัญญาจำนองระบุว่าไม่ติดดอกเบี้ยยแก่กัน โจทก์ไม่มีสิทธิติดดอกเบี้ยยจากจำเลย แต่เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระและโจทก์มีหนังสือทวงถามให้จำเลยชำระหนี้และไถ่ถอนจำนอง จำเลยผิดนัด ดังนั้นจำเลยต้องรับผิดชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีนับแต่วันผิดนัดตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง

คำพิพากษากฎีกาที่ 423/2534 หนังสือสัญญากู้ยืมแม้จะมีกรรมการของบริษัท โจทก์ลงชื่อเป็นผู้ให้กู้เพียงผู้เดียว และไม่ได้ประทับตราสำคัญของบริษัทด้วยแต่จำเลยก็ได้ลงลายมือชื่อเป็นผู้กู้ไว้แล้ว โจทก์จึงนำมาเป็นหลักฐานฟ้องร้องบังคับจำเลยให้ชำระหนี้ต้นเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยตามสัญญาได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคแรก จำเลยจะอ้างว่าบริษัทโจทก์ไม่มีวัตถุประสงค์ให้พนักงานกู้ไม่ได้

คำพิพากษากฎีกาที่ 1556/2534 จำเลยลงชื่อในหนังสือสัญญากู้โดยไม่กรอกข้อความ โจทก์กรอกข้อความในหนังสือสัญญากู้เห็นว่าจำเลยกู้ยืมเงิน 60,000 บาทโดยจำเลยไม่ยินยอม สัญญากู้ยืมเงินไม่สมบูรณ์ดังนี้ โจทก์ไม่อาจนำมาเป็นหลักฐานฟ้องบังคับจำเลยได้

คำพิพากษากฎีกาที่ 1286/2535 หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง หรือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคแรกนั้น อาจเกิดขึ้นขณะกู้ยืมเงินกันหรือหลังจากนั้นก็ได้ บันทึกรายการพยานที่จำเลยเบิกความเป็นพยานโจทก์ในคดีอาญาว่า จำเลยกู้เงินจากโจทก์คดีนี้จริง และยังมีได้ชำระหนี้คืนเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือใช้ฟ้องร้องบังคับคดีแก่จำเลยได้

คำพิพากษากฎีกาที่ 2742/2535 โจทก์กรอกข้อความในหนังสือสัญญากู้ และสัญญาค้ำประกันซึ่งจำเลยที่ 1 ผู้กู้และจำเลยที่ 2 ผู้ค้ำประกัน เพียงแต่ลงลายมือชื่อให้โจทก์ไว้ผิดไปจากความจริง โดยจำเลยทั้งสองมิได้รู้เห็นยินยอมด้วย หนังสือสัญญากู้และสัญญาค้ำประกันจึงเป็นเอกสารปลอม แม้จำเลยทั้งสองจะเบิกความยอมรับว่าจำเลยที่ 1 ได้กู้เงินโจทก์ไปทั้งสิ้นจำนวน 50,000 บาท จำเลยที่ 2 ได้ค้ำประกัน 5,000 บาทก็ตาม โจทก์มีอาญาอาศัยหนังสือสัญญากู้และสัญญาค้ำประกันดังกล่าวมาเป็นพยานหลักฐานฟ้องร้องบังคับให้จำเลยทั้งสองใช้เงินตามจำนวนที่กู้และค้ำประกันจริงได้ ถือได้ว่าการกู้และค้ำประกันไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ

คำพิพากษากฎีกาที่ 3262/2535 เมื่อจำเลยทั้งสองกู้ยืมเงินโจทก์ไปจริง การที่จำเลยที่ 2 ซึ่งในตอนท้ายระบุว่าเป็นผู้กู้ลงลายมือชื่อในช่องพยานและจำเลยที่ 1 ลงลายมือชื่อในช่องผู้กู้ โดยไม่มีชื่อเป็นผู้กู้ ในตอนต้นของสัญญาหาทำให้เอกสารดังกล่าวไม่ใช่หลักฐานแห่งการกู้ยืมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคแรกไม่ จำเลยทั้งสองจึงต้องรับผิดตามข้อความในเอกสารดังกล่าว

คำพิพากษากฎีกาที่ 3021/2536 การที่ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเป็นโทษแก่ผู้ค้ำประกันนั้น ไม่มีกฎหมายใดบัญญัติไว้ว่าให้มีผลไปถึงลูกหนี้ด้วย แม้จำเลยในฐานะลูกหนี้ต้องรับผิดร่วมกับผู้ค้ำประกัน กำหนดอายุความของลูกหนี้แต่ละคนเป็นไปเพื่อคุณและโทษเฉพาะแต่ลูกหนี้คนนั้นเท่านั้นตาม ป.พ.พ. มาตรา 295 การที่ผู้ค้ำประกันผ่อนชำระหนี้ให้แก่โจทก์ จึงไม่ทำให้อายุความโจทก์จะเรียกร้องเอาจากจำเลยสะดุดหยุดลงด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4755 - 4756/2536 การนำสืบถึงการชำระเงินที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้กู้มาแสดง หรือมีการเวนคืนเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม หรือแทงเพิกถอนในเอกสารตาม ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรคสอง หมายถึงการนำสืบชำระต้นเงินเท่านั้นไม่รวมถึงการชำระดอกเบี้ยด้วย จำเลยจึงมีสิทธินำพยานบุคคลมาสืบถึงจำนวนดอกเบี้ยที่ชำระไปได้ไม่ต้องห้ามตาม ป.วิแพ่ง มาตรา 94 (ข) เมื่อปรากฏว่าจำนวนดอกเบี้ยที่จำเลยได้ชำระให้แก่โจทก์ไปแล้ว มีจำนวนสูงกว่าดอกเบี้ยที่โจทก์มีสิทธิจะได้รับตามสัญญากู้และสัญญาจำนอง จึงต้องนำส่วนที่เกินไปชำระต้นเงินตาม ป.พ.พ. มาตรา 329 วรรคแรก และเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องคิดยอดเงินมาให้ถูกต้อง เมื่อโจทก์คิดยอดหนี้มาไม่ถูกต้อง จึงชอบที่จะยกฟ้องแต่ไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะฟ้องใหม่ภายในอายุความ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6930/2537 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 บังคับให้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้กู้ จึงจะฟ้องบังคับคดีกันได้ โดยมีได้บังคับให้ผู้กู้ต้องลงลายมือชื่อด้วย ดังนี้เมื่อจำเลยซึ่งเป็นผู้เขียนหนังสือสัญญากู้เงินและลงลายมือชื่อเป็นผู้กู้แล้ว ย่อมฟ้องร้องบังคับคดีได้ แม้ลายมือชื่อ ส. ผู้ให้กู้เป็นลายมือชื่อปลอมก็หาไม่ผลให้หลักฐานแห่งการฟ้องร้องบังคับคดีแก่จำเลยเสียไปไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3003/2538 รายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีที่เปรียบเทียบปรับจำเลยในข้อหาทำร้ายโจทก์ซึ่งมีข้อความว่า จำเลยได้ขอยืมเงินของโจทก์และสัญญาจะชดใช้เงินคืนทั้งได้ลงลายมือชื่อไว้ด้วย ถือว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินใช้ฟ้องร้องคดีได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4643/2539 จำเลยทำสัญญากู้เงินจากโจทก์ 2 ครั้ง และได้มอบสมุดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์และบัตรถอนเงินอัตโนมัติไว้กับโจทก์โดยมีข้อตกลงให้โจทก์นำสมุดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์และบัตรถอนเงินอัตโนมัติดังกล่าวไปเบิกเงินจากธนาคารเพื่อหักชำระหนี้เงินกู้ได้ แม้การใช้เงินกู้จะไม่มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดง หรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้เวณคืนแล้ว หรือแทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้วตาม ป.พ.พ. มาตรา 653 วรรคสอง แต่การที่โจทก์ได้รับมอบสิทธิในการเบิกเงินจากจำเลยที่เปิดไว้กับธนาคารผ่านเครื่องถอนเงินอัตโนมัติของธนาคารนั้น ถือว่าเป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นซึ่งโจทก์ในฐานะเจ้าหนี้ได้ยอมรับแล้วตาม ป.พ.พ. มาตรา 321 วรรคแรก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5249/2539 ตามสัญญากู้ยืมเงินฉบับพิพาทในข้อ 1 มีข้อความเพียงว่า ผู้กู้ได้กู้ยืมเงินผู้ให้กู้ไปเป็นจำนวนเงิน.....บาท โดยมีได้ระบุจำนวนเงินที่ผู้กู้ยืมไม่ว่าเป็นจำนวนเงินเท่าใด แม้จะมีข้อความที่พิมพ์ไว้ตามแบบพิมพ์สัญญากู้ยืมเงินต่อไปอีกว่า ผู้กู้ได้รับเงินไปเสร็จแล้วแต่วันทำสัญญาก็ตาม แต่เมื่อมีได้ระบุจำนวนเงินที่ผู้กู้ยืมไว้ก็รับฟังไม่ได้ว่าผู้กู้ได้รับเงินไว้เป็นจำนวนเท่าใด และแม้ตามสัญญาข้อ 4 จะมีข้อความระบุว่าเพื่อเป็นหลักฐานในการกู้ยืมเงินผู้กู้ได้นำเช็คเงินสดจำนวน 55,000 บาท เป็นหลักฐานค้ำประกัน ข้อเท็จจริงก็รับฟังได้แต่เพียงว่าผู้กู้นำเช็คจำนวนเงินดังกล่าวมาเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินเท่านั้น แต่จะให้รับฟังว่าผู้กู้ได้กู้ยืมเงินจากผู้ให้กู้ไปเป็นจำนวนเงินตามที่ระบุไว้ในเช็คด้วยหาได้ไม่ ดังนี้สัญญาการกู้ยืมเงินที่ไม่ได้ระบุจำนวนเงินที่ผู้กู้ยืมไว้ จึงขาดสาระสำคัญที่จะรับฟังได้ว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม โจทก์จะนำสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวมาฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6208/2539 จำเลยโอนเงินทางโทรศัพท์เข้าบัญชีโจทก์ เพื่อชำระหนี้เงินกู้ไม่ต้องด้วย ป.พ.พ. มาตรา 653 แต่เป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่น เมื่อโจทก์ยอมรับแล้วหนี้เงินกู้จึงระงับลง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6270/2539 การที่จำเลยอ้างว่ามีการชำระหนี้หมดสิ้นแล้ว แต่โจทก์ไม่ยอมคืนสัญญา โดยอ้างว่าหาย มิใช่เหตุที่ทำให้จำเลยทั้งสองหลุดพ้นจากความรับผิดชอบดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2075/2540 การที่ บ. ผ่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ยให้แก่โจทก์เป็นรายเดือน ตามตารางกำหนดชำระหนี้เงินกู้ของสัญญากู้ยืมลดหลั่นกันไป แต่แต่ละเดือนจนถึงงวดสุดท้ายนั้นถือได้ว่า บ. ตกลงชำระหนี้เพื่อผ่อนทุนคืนเป็นงวดๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/33 (2) สิทธิเรียกร้องของโจทก์มีอายุความ 5 ปี โจทก์ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2536 เป็นเวลาเกิน 5 ปี นับแต่วันที่ 9 มกราคม 2523 ซึ่งเป็นวันที่ บ. ผิดนัดและโจทก์อาจใช้สิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้ทั้งหมดได้ คดีโจทก์จึงขาดอายุความ จำเลยที่ 1 ที่ 2 และ ส. ซึ่งเป็นผู้ค้ำประกัน ย่อมถือตามอายุความของลูกหนี้เมื่อคดีเกี่ยวกับ บ. ลูกหนี้ขาดอายุความแล้วคดีที่เกี่ยวกับจำเลยที่ 1 ที่ 2 และ ส. ผู้ค้ำประกันก็ย่อมขาดอายุความด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3994/2540 แม้หนังสือสัญญากู้ยืมเงินที่ ป. ลูกหนี้ทำไว้กับโจทก์ ยังไม่ถึงกำหนดชำระ แต่ ป. ได้ถึงแก่ความตายเสียก่อน โจทก์ย่อมมีสิทธิฟ้องคดีเพื่อบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ภายใน 1 ปี นับแต่เมื่อโจทก์รู้ถึงความตายของ ป. ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1754 วรรคสาม เพราะสิทธิเรียกร้องของโจทก์ย่อมเกิดขึ้นเมื่อ ป. ถึงแก่ความตาย หากรอจนถึงกำหนดชำระอายุความ 1 ปี อาจล่วงพ้นไปแล้ว โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องบังคับให้ชำระหนี้ได้แม้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5590/2540 หนังสือสัญญากู้เงินพิพาททั้งสองฉบับเป็นเอกสารที่แท้จริงและจำเลยได้ชำระหนี้รายพิพาทแก่โจทก์แล้วเป็นเงิน 323,500 บาท โดยใช้วิธีส่งเงินทางไปรษณีย์ ทัศนคติไปให้โจทก์ได้รับแล้วถือได้ว่าโจทก์ยอมรับการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นแทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลงกันไว้ อันเป็นผลให้หนี้ระงับไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321 วรรคหนึ่ง กรณีมิใช่เป็นการนำสืบการใช้เงินโดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อโจทก์มาแสดงซึ่งต้องห้ามมิให้นำสืบตาม มาตรา 653 วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1776/2541 คำว่าหลักฐานเป็นหนังสือตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง มิได้เคร่งครัดถึงกับว่าจะต้องมีถ้อยคำว่ากู้ยืมอยู่ในหนังสือนั้น เมื่อเอกสารมีข้อความระบุว่าจำเลยเป็นหนี้กู้ยืมเงินโจทก์รวม 116,000 บาท มีลายมือชื่อจำเลยลงไว้ แม้ลายมือชื่อมิได้อยู่ในช่องผู้กู้ แต่มีตัวโจทก์มาสืบประกอบอธิบายว่าเหตุที่จำเลยกู้ยืมเงินเพราะเห็นว่าจำเลยเป็นคนนำเชื่อถือได้ โดยจำเลยกู้ยืมเงินไปทำสวนจำเลยเองก็เบิกความว่าตนมีสวนอยู่ 80 ไร่ ใช้ปุ๋ยครั้งละประมาณ 2 ตัน เป็นเงินเกือบ 20,000 บาท จำเลยถูกธนาคารฟ้องเรียกเงินที่กู้ยืม แสดงว่าฐานะของจำเลยไม่ดีนัก เมื่อจำเลยลงลายมือชื่อในเอกสารที่มีข้อความระบุว่าจำเลยเป็นหนี้โจทก์ จึงถือว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมได้ จำเลยต้องรับผิดชอบตามเนื้อความที่ปรากฏในเอกสารนั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 230/2542 การนำสืบว่า จำเลยโอนเงินทางธนาคารเข้าบัญชีของโจทก์เพื่อชำระหนี้เงินกู้เป็นการชำระหนี้เป็นอย่างอื่น ซึ่งโจทก์ในฐานะเจ้าหนี้ได้ยอมรับแล้ว กรณีมิใช่เป็นการนำสืบ การใช้เงินโดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อโจทก์ผู้ให้ยืมมาแสดงจึงไม่ต้องห้ามมิให้นำสืบ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคสอง จำเลยโอนเงินทางธนาคารเข้าบัญชีของโจทก์ เพื่อชำระหนี้เงินกู้รายพิพาทพร้อมดอกเบี้ยให้แก่โจทก์จนครบถ้วน และโจทก์ได้ยอมชำระหนี้แล้ว ถือได้ว่าโจทก์ได้รับการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นแทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลงกันไว้ ย่อมทำให้หนี้กู้ยืมรายพิพาทระงับสิ้นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 321 วรรคหนึ่ง

คำพิพากษาฎีกาที่ 7778/2542 โจทก์คิดดอกเบี้ยเงินกู้จากจำเลยอัตราร้อยละ 18 ต่อปี เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยจึงตกเป็นโมฆะมีผลให้โจทก์หมดสิทธิที่จะเรียกดอกเบี้ยตามสัญญากู้ แต่เมื่อเป็นหนี้เงินจำเลยจึงต้องรับผิดชอบชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี นับแต่วันผิดนัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224

คำพิพากษาฎีกาที่ 1898/2543 หนี้กู้ยืมเงินเกินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไปที่มีได้มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม ไม่อาจฟ้องร้องบังคับคดีได้ ผู้ให้ยืมจึงไม่มีสิทธิยึดถือโฉนดที่ดินของผู้ยืมไว้เป็นประกันหนี้ดังกล่าวได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1806/2546 โจทก์อ้างว่าจำเลยกู้ยืมเงินโจทก์ 110,000 บาท แต่จำเลยอ้างว่ากู้ยืมเงินโจทก์เพียง 40,000 บาท สัญญากู้ยืมเงินเป็นเอกสารปลอม โจทก์มีหน้าที่นำสืบให้เห็นว่าสัญญากู้ยืมเงินเป็นเอกสารที่แท้จริง เมื่อพยานหลักฐานโจทก์และจำเลยนำสืบรับฟังได้ว่าสัญญากู้ยืมเงินเป็นเอกสารปลอมโดยโจทก์กรอกข้อความภายหลัง โจทก์จึงต้องเป็นฝ่ายแพ้

คำพิพากษาฎีกาที่ 3498/2546 จำเลยได้ให้การและเบิกความในคดีอาญาโดยสมัครใจว่าจำเลยเป็นหนี้เงินกู้และทองรูปพรรณต่อโจทก์และได้ลงลายมือชื่อในคำให้การและคำเบิกความด้วยความสมัครใจ บันทึกคำให้การและบันทึกคำเบิกความดังกล่าวจึงใช้และรับฟังเป็นพยานหลักฐานแห่งการกู้ยืมนี้ได้ แม้จะมีข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นโดยตรงในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาที่จำเลยต้องหากก็ตาม แต่ก็ถือได้ว่าบันทึกดังกล่าวเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญแล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรคหนึ่ง

คำพิพากษาฎีกาที่ 2191/2541

บริษัท ธนาคารสยาม จำกัด	โจทก์
นายวัลลภ ธารวณิชกุล กับพวก	จำเลย

แพ่ง ละเมิด (ม.420) ความรับผิดชอบของกรรมการบริษัท (ม.1168) พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ฯ (ม.4 ม.9 ทวิ ม.12 (2) ม.12 ทวิ)

จำเลยที่ 1 ถึง 7 ได้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ในธนาคารของโจทก์ ตามตำแหน่งและระยะเวลาที่แตกต่างกัน

จำเลยที่ 1	เป็นกรรมการผู้จัดการใหญ่
จำเลยที่ 2	เป็นกรรมการ
จำเลยที่ 3	เป็นกรรมการผู้จัดการใหญ่
จำเลยที่ 4	เป็นผู้จัดการฝ่ายอาวุโส
จำเลยที่ 5	เป็นกรรมการ
จำเลยที่ 6	เป็นกรรมการ
จำเลยที่ 7	เป็นกรรมการ

ในระหว่างดำรงตำแหน่งจำเลยได้ให้สินเชื่อโดยการปล่อยเงินกู้ การค้าประกันและอวัลตัวเงินไม่เป็นไปตามระเบียบปกติของธนาคาร มิได้เร่งรัดติดตามหนี้สินหรือการแก้ไขหนี้ดังกล่าว เป็นเหตุให้ธนาคารโจทก์ได้รับความเสียหาย ได้รับการสรุปภาระหนี้ของโจทก์จากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบหลายครั้งเพื่อให้สั่งการ ก็มีได้สั่งการแต่ประการใด เป็นเหตุให้ไม่สามารถติดตามหนี้สินจากลูกหนี้ได้ มีการไม่ปฏิบัติตามระเบียบของธนาคาร ซึ่งเป็นการทำละเมิดอีกทั้งโดยหน้าที่กรรมการต้องให้ความเอื้อเพื่อสอดส่องอย่างบุคคลค้าขาย ผู้ประกอบการด้วยความระมัดระวัง และต้องระมัดระวังมากขึ้น สำหรับกิจการที่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ กรรมการนั้นจึงต้องประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจในการประกอบกิจการ มิฉะนั้น กรรมการก็ไม่อาจเอื้อเพื่อสอดส่องกิจการให้ดีได้ธุรกิจของโจทก์ประสบปัญหาหามาตั้งแต่ปี 2523 มีหนี้เสียก็มิได้มีการเร่งรัดติดตามหนี้ แม้ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการแจ้งให้แก้ไขข้อผิดพลาดก็หาได้ดำเนินการแก้ไขไม่ ฎีกาของจำเลยที่ 2 ที่ 5 ที่ 6 และที่ 7 ฟังขึ้นบางส่วน.....

พิพากษาแก้เป็นว่า ให้จำเลยที่ 2 รับผิดชอบ เป็นเงิน 515,430,326.17 บาท จำเลยที่ 5 รับผิดชอบเป็นเงิน 332,155,670.11 บาท จำเลยที่ 6 รับผิดชอบเป็นเงิน 444,578,301.95 บาท จำเลยที่ 7 รับผิดชอบเป็นเงิน 587,653,914.53 บาท ส่วนจำเลยที่ 1 ที่ 3 และที่ 4 ร่วมกันรับผิดชอบเป็นเงิน 1,382,526,622.43 บาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7.50 ต่อปี

สมปอง เสนเนียม

จรัญ หัตถกรรม

ผล อนุวัตรนิติการ

ปราโมทย์ สรวมนาม ย่อ....

**ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์
ว่าด้วย การจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้และการเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ
พ.ศ. 2544**

เพื่อให้การบริหารลูกหนี้เงินกู้ของสหกรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอันเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงแก่สหกรณ์และให้สหกรณ์มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรับรับรู้รายได้ การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญและการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้เป็นแนวเดียวกัน ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 16(8) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ประกอบกับคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ที่ 688/2543 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม 2543 เรื่องมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทนนายทะเบียนสหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์จึงกำหนดระเบียบ ว่าด้วย การจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้และการเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ เพื่อให้สหกรณ์ถือปฏิบัติดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “**ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้และการเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ พ.ศ. 2544**”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ถือใช้สำหรับ สหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียนที่เรียกเก็บเงินงวดชำระหนี้จากสมาชิกโดยการหักจากเงินได้ ณ ที่จ่าย

ข้อ 3. ให้ใช้ระเบียบนับตั้งแต่ปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2544 เป็นต้นไป

ข้อ 4. ให้อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในฐานะรองนายทะเบียนสหกรณ์รักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจตีความ วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ รวมทั้งให้คำแนะนำหรือกำหนดวิธีปฏิบัติได้ตามความจำเป็น

ข้อ 5. ในระเบียบนี้

ลูกหนี้เงินกู้ หมายถึง สมาชิกหรือสหกรณ์อื่นที่กู้ยืมเงินจากสหกรณ์โดยมีหนังสือสัญญากู้ยืมเงินเป็นหลักฐาน รวมถึงลูกหนี้อื่นอันมีมูลหนี้ที่เกิดจากการให้เงินกู้

ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ หมายถึง ดอกเบี้ยพึงได้รับจากเงินให้กู้ ส่วนที่รับรู้เป็นรายได้แล้วแต่ยังไม่ได้รับชำระ

ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ หมายถึง ส่วนที่กันไว้สำหรับลูกหนี้เงินกู้และดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับที่คาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้ ซึ่งถือเป็นบัญชีปรับมูลค่าที่ตั้งขึ้นเป็นรายการหักจากบัญชีลูกหนี้เงินกู้ และดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับในงบการเงิน เพื่อให้แสดงยอดคงเหลือเป็นมูลค่าสุทธิของลูกหนี้เงินกู้และดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับที่คาดว่าจะเรียกเก็บได้

เกณฑ์คงค้าง หมายถึง วิธีการบัญชีที่บันทึกรายได้และค่าใช้จ่ายให้อยู่ในงวดเวลาต่าง ๆ โดยค้ำหนึ่งถึงรายได้ที่พึงรับและค่าใช้จ่ายที่พึงจ่าย เพื่อให้แสดงผลการดำเนินงานของแต่ละงวดเวลานั้นอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ โดยไม่ค้ำหนึ่งถึงรายรับและรายจ่ายเป็นเงินสดว่าได้เงินมาแล้วหรือจ่ายเงินไปแล้วหรือไม่ตามเกณฑ์เงินสด

เกณฑ์เงินสด หมายถึง วิธีการบัญชีที่บันทึกรายได้และค่าใช้จ่ายต่อเมื่อได้รับเงินหรือจ่ายเงินไปจริง ทั้งนี้ โดยไม่ค้ำหนึ่งถึงงวดเวลาที่เกี่ยวข้องของเงินที่ได้รับมาหรือจ่ายไปนั้น

ข้อ 6. ให้สหกรณ์จัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้ ดังนี้

- (1) ลูกหนี้ปกติ
- (2) ลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน
- (3) ลูกหนี้จัดชั้นสงสัย
- (4) ลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญ
- (5) ลูกหนี้จัดชั้นสูญ

ทั้งนี้ ลูกหนี้จัดชั้นคุณภาพตั้งแต่ (2) ถึง (5) ถือเป็นลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

ข้อ 7. ลูกหนี้เงินกู้ตามเกณฑ์ข้อหนึ่งข้อใดต่อไปนี ให้จัดชั้นคุณภาพเป็นลูกหนี้ปกติ

- (1) ลูกหนี้ที่ชำระหนี้ได้ตามกำหนด
- (2) ลูกหนี้ที่ค้างชำระต้นเงินและ/หรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลาติดต่อกันไม่เกิน 3 เดือน นับแต่วันที่ครบกำหนดชำระและไม่มีพฤติการณ์ที่แสดงว่าจะไม่สามารถชำระหนี้ได้
- (3) ลูกหนี้ที่ได้ขอผ่อนเวลากำหนดชำระหนี้และสามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดเวลาที่ขอผ่อนผัน
- (4) ลูกหนี้ซึ่งสหกรณ์ได้ฟ้องดำเนินคดีแต่มีการชำระหนี้ได้ตามปกติ

ข้อ 8. ลูกหนี้เงินกู้ตามเกณฑ์ข้อหนึ่งข้อใดดังต่อไปนี้ ให้จัดชั้นคุณภาพเป็นลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน

- (1) ลูกหนี้ที่ค้างชำระต้นเงินและ/หรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลาติดต่อกันเกินกว่า 3 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน นับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ
- (2) ลูกหนี้ที่ได้รับการผ่อนเวลากำหนดชำระหนี้ไว้ แต่ผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามกำหนดเวลาที่ตกลงกัน

ข้อ 9. ลูกหนี้เงินกู้ตามเกณฑ์ข้อหนึ่งข้อใดดังต่อไปนี้ ให้จัดชั้นคุณภาพเป็นลูกหนี้จัดชั้นสงสัย

- (1) ลูกหนี้ที่ค้างชำระต้นเงินและ/หรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลาติดต่อกันเกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่เกิน 12 เดือน นับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ
- (2) ลูกหนี้ซึ่งสหกรณ์ได้ฟ้องดำเนินคดีที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามปกติตามกำหนดเวลาที่ตกลงกัน

ข้อ 10. ลูกหนี้เงินกู้ตามเกณฑ์ข้อหนึ่งข้อใดดังต่อไปนี้ ให้จัดชั้นคุณภาพเป็นลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญ

- (1) ลูกหนี้ที่ค้างชำระต้นเงินและ/หรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลาติดต่อกันเกินกว่า 12 เดือน นับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ
- (2) ลูกหนี้ซึ่งตามพฤติการณ์ไม่สามารถเรียกให้ชำระหนี้ได้

(3) ลูกหนี้ที่ได้ถูกเจ้าหนี้รายอื่นฟ้องและสหกรณ์ได้ยื่นคำขอเจ็ลยทรัพย์

(4) ลูกหนี้ที่สหกรณ์ได้ฟ้องในคดีล้มละลาย หรือหนี้ที่สหกรณ์ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้รายอื่นฟ้องในคดีล้มละลาย

ข้อ 11. ลูกหนี้เงินกู้ตามเกณฑ์ข้อหนึ่งข้อใดดังต่อไปนี้ ซึ่งได้ปฏิบัติการโดยสมควรเพื่อให้ได้รับชำระหนี้ แต่ไม่มีทางที่จะได้รับชำระหนี้แล้ว ให้จัดชั้นคุณภาพเป็นลูกหนี้จัดชั้นสูญ

(1) ลูกหนี้ถึงแก่ความตาย เป็นคนสาบสูญ หรือมีหลักฐานว่าหายสาบสูญไปและไม่มีทรัพย์สินใดๆ จะชำระหนี้ได้

(2) ลูกหนี้ที่มีหนี้ของเจ้าหนี้รายอื่นที่มีบุริมสิทธิ์เหนือทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้อยู่ในลำดับก่อนสหกรณ์เป็นจำนวนมากกว่าทรัพย์สินของลูกหนี้

(3) ลูกหนี้ที่สหกรณ์ได้ฟ้องหรือได้ยื่นคำขอเจ็ลยหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้รายอื่นฟ้องล้มละลายและในกรณีนั้นๆ ได้มีคำสั่งบังคับคดีหรือคำสั่งของศาลแล้วแต่ลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินใดๆ จะชำระหนี้ได้

(4) ลูกหนี้ที่สหกรณ์ได้ฟ้องในคดีล้มละลาย หรือหนี้ที่สหกรณ์ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้รายอื่นฟ้องในคดีล้มละลาย และในกรณีนั้นๆ ได้มีการประนอมหนี้กับลูกหนี้ โดยศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้นั้น หรือลูกหนี้ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายและได้มีการแบ่งทรัพย์สินของลูกหนี้ครั้งแรกแล้ว

(5) ลูกหนี้เงินกู้ที่ไม่สามารถชำระต้นเงินและ/หรือดอกเบี้ยได้โดยสิ้นเชิง

ข้อ 12. ในการจัดชั้นคุณภาพลูกหนี้เงินกู้ตามข้อ 7 ถึงข้อ 11 อาจมีลูกหนี้เงินกู้บางราย ที่สามารถจัดชั้นคุณภาพได้มากกว่าหนึ่งชั้นขึ้นไป ให้สหกรณ์จัดชั้นคุณภาพโดยเรียงจากข้อ 11, ข้อ 10, ข้อ 9, ข้อ 8, ละข้อ 7 ตามลำดับ

ข้อ 13. ให้สหกรณ์ระงับการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยเงินให้กู้ของลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ตามเกณฑ์คงค้าง โดยให้รับรู้รายได้ตามเกณฑ์เงินสด

ข้อ 14. ให้สหกรณ์ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญจากต้นเงินคงเหลือสำหรับลูกหนี้เงินกู้ชั้นคุณภาพต่างๆ ดังนี้

ลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน ร้อยละ 20

ลูกหนี้จัดชั้นสงสัย ร้อยละ 50

ลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญและลูกหนี้จัดชั้นสูญ ร้อยละ 100

ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับของลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ดังกล่าวให้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวน

ข้อ 15. การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามข้อ 14 ให้ดำเนินการดังนี้

15.1 นำต้นเงินและดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับที่ได้รับชำระภายหลังวันสิ้นปีทางบัญชีแต่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงิน มาหักออกจากจำนวนต้นเงินและดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ

15.2 นำมูลค่าหุ้นและหลักประกันที่ปราศจากภาวะผูกพันมาหักออกจากจำนวนเงินตามบัญชีของลูกหนี้ ดังนี้

- (1) มูลค่าหุ้นซึ่งผู้ถือหุ้นอยู่ในสหกรณ์ นำมาหักได้ร้อยละ 100
- (2) หลักประกันที่เป็นสิทธิในเงินฝากสหกรณ์ เงินฝากธนาคาร หลักทรัพย์รัฐบาล และหลักทรัพย์ที่รัฐบาลหรือกระทรวงการคลังค้ำประกันต้นเงินและดอกเบี้ย นำมาหักได้ร้อยละ 100
- (3) หลักประกันอื่นที่มีใช้บุคคลนำมาหักได้ ไม่เกินร้อยละ 50 ของมูลค่าที่ได้มีการจดจำนำ จำนองไว้ต่อสหกรณ์

15.3 นำจำนวนเงินที่เหลือภายหลังจากข้อ 15.1 และ 15.2 แล้วคำนวณค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามอัตราที่กำหนดไว้ในข้อ 14 ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ณ วันสิ้นปีที่คำนวณได้ ถ้ามีจำนวนมากกว่ายอดคงเหลือในบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ผลต่างถือเป็นค่าใช้จ่ายของปีนั้น ๆ ในทางตรงกันข้ามหากมีจำนวนน้อยกว่ายอดคงเหลือในบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ผลต่างถือเป็นค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเกินความต้องการ ให้นำไปปรับลดยอดค่าใช้จ่ายของปีนั้น ๆ ในบัญชีหนี้สงสัยจะสูญ

ข้อ 16. การตัดลูกหนี้จัดชั้นสูญออกจากบัญชี ให้ปฏิบัติตามระเบียบเกี่ยวกับการตัดหนี้สูญที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ทั้งนี้ การตัดลูกหนี้จัดชั้นสูญแต่ละราย ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้เต็มจำนวนแล้ว

ข้อ 17. การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้ ตามข้อ 14 ในระยะแรกที่ถือใช้ระเบียบนี้ อาจทยอยตั้งในทางบัญชีจากจำนวนที่ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ดังนี้

- (1) ภายในวันสิ้นปีบัญชีปีแรกที่ถือใช้ระเบียบนี้ ให้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของจำนวนเงินที่ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญในปีนั้น
- (2) ภายในวันสิ้นปีบัญชีที่สองที่ถือใช้ระเบียบนี้ ให้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนเงินที่ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญในปีนั้น
- (3) ภายในวันสิ้นปีบัญชีที่สามที่ถือใช้ระเบียบนี้ ให้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ เต็มจำนวนที่ต้องตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

ประกาศ ณ วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2544

(ลงชื่อ) วรณี รัตนวราหะ
 (นางวรณี รัตนวราหะ)
 รองอธิบดี รักษาราชการแทน
 อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์
 รองนายทะเบียนสหกรณ์ ปฏิบัติการแทน
 นายทะเบียนสหกรณ์

1. บทนำ

รูปแบบในการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น สหกรณ์ออมทรัพย์โดยที่ประชุมใหญ่เป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกเป็นกรรมการดำเนินการคณะหนึ่งเพื่อเป็นผู้ดำเนินกิจการและเป็นผู้แทนสหกรณ์ในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก คณะกรรมการดำเนินการจึงเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารงานของสหกรณ์ และเพื่อเป็นการกระจายอำนาจให้สหกรณ์มีการบริหารได้รวดเร็วขึ้น เกิดความชำนาญเฉพาะอย่างขึ้น ข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์จึงกำหนดให้คณะกรรมการดำเนินการแต่งตั้งกรรมการด้วยกันเป็น คณะกรรมการเงินกู้ มีหน้าที่ในการประชุมร่วมกัน ตามที่ข้อบังคับได้กำหนดไว้ดังนี้

“ข้อ คณะกรรมการเงินกู้.....

.....

ให้คณะกรรมการเงินกู้ ประชุมกันตามคราวที่มีกิจธุระ แต่จะต้องประชุมกันเดือนละ ครั้งเป็นอย่างน้อย และให้ประธานกรรมการเงินกู้ หรือเลขานุการนัดเรียกประชุมได้

ในการประชุมคณะกรรมการเงินกู้ ต้องมีกรรมการเงินกู้เข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่ง หนึ่งของจำนวนกรรมการเงินกู้ทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ข้อวินิจฉัยทั้งปวงของคณะกรรมการเงินกู้ให้นำเสนอคณะกรรมการดำเนินการทราบในการประชุมคราวถัดไป”

จากข้อบังคับข้างต้นจะเห็นได้ว่า การประชุมที่เป็นไปตามข้อบังคับ ต้องมีการเตรียมการก่อน และหลังการประชุมอย่างถูกต้อง รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของกรรมการเงินกู้ผู้เข้าร่วมประชุมที่มีความ รับผิดชอบทั้งต่อสหกรณ์และสมาชิกเป็นอย่างดี ย่อมจะทำให้การประชุมมีประสิทธิภาพ จึงขอ นำรายละเอียดเกี่ยวกับการประชุมมารวบรวมและเรียบเรียงไว้ดังนี้

2. องค์ประกอบสำคัญการประชุมคณะกรรมการเงินกู้

คณะกรรมการเงินกู้ จะต้องมีการประชุมกันอย่างน้อยเดือนละครั้ง ตามระเบียบวาระการประชุม ที่กำหนดไว้

ผู้มีอำนาจในการเรียกประชุม คือ ประธานกรรมการเงินกู้ หรือเลขานุการ

องค์ประชุม ในการประชุมคณะกรรมการเงินกู้ ต้องมีกรรมการเงินกู้มาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่ง หนึ่งของจำนวนกรรมการเงินกู้ทั้งหมด ตัวอย่างเช่น คณะกรรมการเงินกู้มีจำนวน 5 คน องค์ประชุมก็คือ 3 คนเป็นอย่างน้อย

ประธานในที่ประชุม ให้ประธานกรรมการเงินกู้เป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการเงินกู้ไม่อยู่ในที่ประชุม ก็ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการเงินกู้คนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุมเฉพาะการประชุมคราวนั้น

การออกเสียงและการวินิจฉัยปัญหาในที่ประชุม

การออกเสียง กรรมการเงินกู้คนหนึ่ง ให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนนออกเสียงในที่ประชุม จะมอบให้ผู้อื่นมาประชุมและออกเสียงแทนตนไม่ได้

การวินิจฉัยปัญหา ให้ถือคะแนนเสียงข้างมากถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

รายงานการประชุม ต้องจัดให้ผู้เข้าประชุมลงลายมือชื่อ พร้อมทั้งบันทึกเรื่องที่พิจารณาหรือเรื่องเพื่อทราบแล้วแต่กรณีไว้ในรายงานการประชุม และให้ประธานในที่ประชุมกับกรรมการเงินกู้อีกคนหนึ่งเข้าประชุม ลงลายมือชื่อด้วย

3. ความหมายของการประชุม

สมชาติ และอรจรรย์, 2539. เทคนิคการจัดฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประชุม (Conference) เป็นการชุมนุมกัน ร่วมกัน หรือร่วมกันปรึกษาหารือกันในเรื่องที่กำหนดไว้

ไพพรรณ เกียรติโชคชัย, ผศ. 2546. หลักการสัมมนา ได้รวบรวมความหมายของการประชุมไว้ดังนี้

การประชุม หมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมปรึกษาหารือกัน รวมทั้งมีการชี้แจงอภิปราย เสนอแนะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันซึ่งจะเป็นไปโดยลำดับ หรือมีผู้อื่นร่วมฟังอยู่ด้วยก็ได้ ทั้งนี้เพื่อแสวงหาข้อตกลงหรือเพื่อการสื่อสารข้อความ

การประชุม หมายถึง การที่บุคคลกลุ่มหนึ่งนัดหมายมาพบปะสนทนากันอย่างมีจุดหมาย มีระเบียบ มีวิธีการ ตามสถานที่และเวลาที่ได้ตกลงกันไว้

ทวีศักดิ์ ญาณประทีป, รศ. พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 การประชุม หมายถึง การร่วมปรึกษาหารือกัน หรือการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมหารือพิจารณางานกัน

สุวัฒน์ ชุมช่วย, การดำเนินการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ การประชุม หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปรวมกันเพื่อดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ โดยทั่วไปจะเกี่ยวกับการสื่อสาร การวางแผน การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจและการสร้างแรงจูงใจ

การประชุมคณะกรรมการเงินกู้จึงมีความสำคัญ เพราะเป็นวิธีการบริหารจัดการตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ และเป็นการประชุมที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ และการวางแผนเกี่ยวกับการบริหารเงินกู้ของสหกรณ์

4. ขั้นตอนการดำเนินการประชุม

1) การเตรียมการก่อนประชุม

มีประเด็นที่สำคัญได้แก่ การกำหนดระเบียบวาระการประชุม ข้อมูลประกอบในแต่ละวาระการประชุม และการจัดเตรียมสถานที่ประชุม

1. ระเบียบวาระการประชุม

อุทัย บุญประเสริฐ, รศ. 2540. เทคนิคการนำประชุม ให้ความหมายระเบียบวาระการประชุมว่าเป็นหัวข้อเรื่องสำคัญ สำหรับการประชุมที่ได้กำหนดไว้เป็นเรื่องต่างๆ เรียกว่า “วาระ” สำหรับการประชุมปรึกษาหารือ หรืออภิปรายกัน เพื่อให้ได้ผลของการประชุม ซึ่งอาจเป็นมติหรือข้อตกลง (Resolution) เป็นรายละเอียดเป็นข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ (Recommendation) เป็นข้อกำหนดสำหรับการดำเนินงานหรือแผนปฏิบัติการ (Procedure หรือ Action Plan) หรือเป็นนโยบาย (Policy) หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง

ระเบียบวาระการประชุมจึงเป็นหัวใจสำคัญของการประชุมเปรียบได้กับ “พิมพ์เขียว” (Blue print) ของสิ่งก่อสร้าง หรือเข็มทิศในการเดินทาง ถ้าปราศจากพิมพ์เขียวหรือเข็มทิศแล้ว การก่อสร้างหรือการเดินทางก็จะไร้รูปแบบและทิศทาง และอาจจะไม่ได้ผลลัพธ์ออกมาตามที่ต้องการก็ได้

ก. ประโยชน์ของระเบียบวาระการประชุม มีดังนี้

(1) ทำให้วัตถุประสงค์ของการประชุมมีความชัดเจน สามารถกำหนดแนวทางปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

(2) เป็นการให้ข้อมูลก่อนการประชุม เพราะระเบียบวาระการประชุมควรส่งให้ผู้เข้าประชุมทราบก่อนกำหนดวันประชุม 2 - 3 วัน เพื่อให้ผู้เข้าประชุมมีเวลาที่จะเตรียมข้อมูลเพื่อเสนอข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) เป็นเครื่องมือสำหรับประธานในที่ประชุมได้ตรวจสอบว่าการอภิปรายของผู้เข้าประชุมอยู่ในวาระการประชุมหรือไม่ หากมีการพูดนอกประเด็นประธานในที่ประชุมสามารถบอกหรือเตือนให้พูดในประเด็นได้

ข. การเรียงลำดับหัวข้อระเบียบวาระการประชุม มีหลักการดังนี้

- (1) เรียงลำดับตามเหตุผล
- (2) เรียงตามลำดับของงานประจำก่อน แล้วจึงคำนึงถึงเรื่องอื่น
- (3) เรียงตามเรื่องที่น่าสนใจมากที่สุดก่อนเรื่องอื่น
- (4) เรียงตามลำดับจากเรื่องง่ายก่อนแล้วจึงไปเรื่องยาก
- (5) เรียงลำดับเรื่องเร่งด่วนก่อนแล้วจึงไปเรื่องสำคัญ

ค. ระเบียบวาระการประชุมของคณะกรรมการเงินกู้

เลขานุการจะเป็นผู้จัดระเบียบวาระการประชุม โดยมีฝ่ายจัดการเป็นผู้ประสานงานและก่อนการประชุมทุกครั้งมีความจำเป็นที่ควรจะต้องสรุปเรื่องราวการประชุมโดยย่อให้ประธานในที่ประชุมทราบ เพราะประธานในที่ประชุมกับเลขานุการ และฝ่ายจัดการ หากมีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันแล้ว การประชุมก็จะเป็นไปด้วยความราบรื่น นอกจากนี้ระเบียบวาระการประชุมจะสะท้อนให้เห็นว่า คณะกรรมการเงินกู้ได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ระเบียบ และมติของ คณะกรรมการดำเนินการครบถ้วนหรือไม่

ระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการเงินกู้ ในกรณีปกติโดยทั่ว ๆ ไปแล้วจะเป็นดังนี้

- ระเบียบวาระที่ 1** เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ
- ระเบียบวาระที่ 2** เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่.....
- ระเบียบวาระที่ 3** เรื่องติดตามผลความก้าวหน้าตามมติที่ประชุมครั้งก่อน หรืออาจจะชี้ว่าเรื่องสืบเนื่องจากการประชุมครั้งที่แล้วก็ได้
- ระเบียบวาระที่ 4** เรื่องเพื่อพิจารณา
 - 4.1 การให้เงินกู้สามัญแก่สมาชิก⁽¹⁾ (ดูตัวอย่างหน้า 147)
 - 4.2 สมาชิกขอผ่อนผันการส่งเงินงวดชำระหนี้
 - 4.3 การเก็บเงินจากสมาชิกไม่ได้ตามงวดชำระหนี้
 - 4.4
- ระเบียบวาระที่ 5** เรื่องเสนอเพื่อทราบ
- ระเบียบวาระที่ 6** เรื่องอื่นๆ (ถ้ามี)

2. การจัดข้อมูลประกอบระเบียบวาระการประชุม

จุมพล ชละเอม , แนวทางจัดประชุมในสหกรณ์ ได้กล่าวไว้โดยสรุปว่า เลขานุการเป็นผู้เตรียมข้อมูลโดยมีเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์เป็นผู้คอยช่วยเหลือหรือทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยของเลขานุการ ข้อมูลที่เตรียมเป็นข้อมูลที่ใช้ประกอบวาระการประชุมแต่ละวาระ หากเตรียมข้อมูลไว้ดี การประชุมจะดำเนินไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว ข้อมูลประกอบวาระการประชุมที่ 1, 2 และ 3 จะเป็นดังนี้

⁽¹⁾ สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ ที่ยังไม่พร้อมในการให้เงินกู้พิเศษ คณะกรรมการเงินกู้ก็จะมีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเงินกู้สามัญเท่านั้น แต่ถ้าสหกรณ์ออมทรัพย์ใดที่ให้กู้เงินกู้พิเศษแล้ว คณะกรรมการดำเนินการอาจมอบให้คณะกรรมการเงินกู้เป็นผู้ลั่นกรงเรื่องเงินกู้พิเศษเพิ่มขึ้นอีกก็ได้

(1) เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ มักเป็นเรื่องทั่วไป ที่ไม่เจาะจงเป็นข้อสำคัญในระเบียบวาระ แต่ประธานในที่ประชุมมีความประสงค์จะนำมาบอกกล่าวต่อที่ประชุมหรืออาจเป็นเรื่องการแนะนำบุคคลสำคัญที่มาร่วมการประชุมในครั้งนั้นๆ ก็เป็นหน้าที่ของประธานในที่ประชุมที่จะเป็นผู้แนะนำ

(2) เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว ก่อนที่จะมีการประชุมในครั้งต่อไปในทุกประเภทการประชุม เลขานุการต้องจัดให้มีการบันทึกรายงานการประชุมครั้งก่อนให้เรียบร้อย เพื่อให้ที่ประชุมในครั้งที่ประชุมได้ตรวจสอบความถูกต้องตลอดจนพิจารณาแก้ไขรายงานการประชุมให้ตรงตามข้อเท็จจริง และรับรองรายงานการประชุมในที่สุด

(3) เรื่องติดตามผลความก้าวหน้าตามมติที่ประชุมครั้งก่อน เลขานุการต้องตรวจสอบว่าในการประชุมครั้งที่ผ่านมาที่ประชุมได้ลงมติให้ดำเนินการในเรื่องอะไรไว้บ้าง เลขานุการจะต้องติดตามประสานงาน ตลอดจนเตรียมข้อมูลความคืบหน้าจากผู้เกี่ยวข้องที่เป็นเจ้าของเรื่องหรือชักชวนผู้รับผิดชอบเตรียมชี้แจงต่อที่ประชุม

(4) เรื่องเพื่อพิจารณา ซึ่งประกอบไปด้วย การให้เงินกู้สามัญแก่สมาชิก สมาชิกขอผ่อนผันการชำระหนี้ และการเก็บเงินจากสมาชิกไม่ได้ตามงวดชำระหนี้ จะมีข้อมูลประกอบในแต่ละวาระการประชุม ปรากฏตามภาคผนวก 1 - 3

(5) เรื่องเพื่อทราบ จะเป็นหน้าที่ของฝ่ายจัดการที่จะเสนอความเห็นไปยังประธานกรรมการเงินกู้ โดยผ่านเลขานุการก่อนว่าจะมีเรื่องใดควรแจ้งให้คณะกรรมการเงินกู้เพื่อทราบบ้างอาจจะเป็นเรื่องภายในสหกรณ์หรือเรื่องจากภายนอกก็ได้ เมื่อประธานกรรมการเงินกู้เห็นชอบแล้วก็ให้บรรจุเป็นเรื่องเพื่อทราบในการประชุมคราวต่อไป

(6) เรื่องอื่นๆ (ถ้ามี) หมายถึง เป็นวาระการประชุมที่เตรียมเอาไว้ในกรณีที่มีหัวข้อการประชุมที่เพิ่งจะนำมาประชุมเพิ่มเติมก็สามารถบรรจุลงไว้ในวาระการประชุมเรื่องอื่นๆ นี้ได้ ถ้าเรื่องนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณา มติที่ประชุมก็ควรจะเป็นว่าให้นำไปพิจารณาในการประชุมคราวหน้า เพื่อที่ฝ่ายเลขานุการจะได้เตรียมข้อมูลอย่างครบถ้วนให้ผู้เข้าประชุมได้พิจารณาล่วงหน้าก่อน

3. การจัดเตรียมสถานที่ประชุม

การประชุมคณะกรรมการเงินกู้ เป็นการประชุมเพื่อปรึกษาหารือสำหรับกรรมการเงินกู้ ซึ่งตามปกติจะมีไม่เกิน 5 คน โต๊ะประชุมอาจเป็นโต๊ะกลมตัวเดียวที่มุมห้องแต่ควรจะต้องมีสภาพแวดล้อมดังนี้

1. เก็บเสียงได้ดี
2. แสงสว่างเพียงพอ
3. ไม่มีเสียงรบกวน

4. อากาศถ่ายเทดี

ตัวอย่างการจัดโต๊ะประชุม

2) การดำเนินการระหว่างการประชุม

1. ขั้นตอนการประชุม จุ่มพล ชละเฒ , อ่างถึงแล้ว ได้กล่าวถึงขั้นตอนการประชุมไว้ดังนี้

1.1 เลขานุการหรือกลุ่มของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ที่ได้รับมอบหมายตรวจสอบดูว่าผู้มาประชุมซึ่งเป็นองค์ประชุมครบองค์ประชุมแล้ว จากนั้นจึงแจ้งให้ประธานในที่ประชุมทราบ

1.2 เมื่อองค์ประชุมมาครบตามจำนวนที่กำหนดไว้แล้ว ประธานในที่ประชุมจะกล่าวเปิดการประชุม และดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ

1.3 ในแต่ละวาระการประชุม ประธานในที่ประชุมควรเป็นผู้กล่าวนำหัวข้อเรื่องทุกครั้งหากจะมีผู้กล่าวแทน ประธานควรมอบหมายก่อน

1.4 ในการประชุม ผู้เข้าประชุมต้องอยู่ในความสงบ ไม่ส่งเสียงดังแทรกแซงระหว่างมีผู้กำลังพูดในที่ประชุม หากมีความประสงค์ขอยุติหรืออภิปราย หรือแสดงความเห็นต้องขอและได้รับอนุญาตจากประธานในที่ประชุมก่อน

1.5 ประธานในที่ประชุมต้องทำหน้าที่กำกับการประชุม กล่าวคือ

(1) กำกับเวลา ตลอดการประชุมให้อยู่ในระยะเวลาที่เหมาะสมไม่ใช้เวลามากหรือน้อยเกินความจำเป็น

(2) กำกับสาระ ควบคุมการเสนอเรื่อง ความคิด คำชี้แจง ตลอดจนความเห็นและการอภิปรายของผู้เข้าประชุม ให้อยู่ในประเด็นของเรื่องที่ประชุม

(3) กำกับความเรียบร้อย ควบคุมการประชุมให้อยู่ในความเรียบร้อยไม่ให้เกิดการกระทบกระทั่งโต้เถียง ขณะผู้ประชุมหรือที่ประชุมมีความเห็นไม่ตรงกันหรือขัดแย้งกัน

1.6 กรณีเรื่องที่กำลังประชุมเกี่ยวข้องกับเจ้าของเรื่องผู้ใด ประธานในที่ประชุมจะเป็นผู้บอกให้ผู้เกี่ยวข้องนั้นเป็นผู้ชี้แจงหรือรายงาน หากประธานในที่ประชุมหรือเลขานุการชี้แจงแทนได้ ประธานในที่ประชุมหรือเลขานุการจะเป็นผู้ชี้แจงก็ได้

2. บทบาทหน้าที่ของกรรมการเงินกู้ผู้เข้าประชุม

2.1 ประธานในที่ประชุม ในการประชุมนั้น ประธานที่ประชุมจะเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากจนเรียกได้ว่า “สำคัญมากที่สุด” ต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการประชุม ประธานในที่ประชุมที่ไม่ดี นำการประชุมไม่ดี จะทำให้ผู้เข้าประชุมรู้สึกเบื่อหน่าย ทำให้การประชุมล้มเหลว ในบางกรณียังได้พบว่า ประธานได้กลายเป็นตัวการ ยั่วให้ผู้เข้าประชุมขัดแย้งกัน เป็นต้น

วีรยุทธ มาณะศิริานนท์, เทคนิคการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ ได้กล่าวไว้ว่าความสำเร็จในบทบาทของการเป็นประธานในที่ประชุมจะมาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ บุคลิกภาพส่วนตัวและเทคนิควิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการประชุม

1. บุคลิกภาพส่วนตัวของประธานในที่ประชุม ที่สำคัญประกอบด้วย

ก. มีความยุติธรรม ในการให้โอกาสแก่ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็นโดยเสรี รวมทั้งมีความยุติธรรมในการตัดสินใจมอบหมายงานต่างๆ

ข. มีความมั่นใจในตนเอง โดยศึกษารายละเอียดของวาระการประชุมเป็นอย่างดีและมั่นใจว่าจะสามารถบริหารการประชุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำเสียง คำพูด และสายตาของประธานที่ประสานกับผู้เข้าร่วมประชุม จะเป็นดัชนีชี้วัดความมั่นใจได้เป็นอย่างดี

ค. ความชัดเจนในขั้นตอนการคิด และการตัดสินใจด้วยเหตุ-ด้วยผล ตลอดจนสามารถสรุปประเด็นในแต่ละวาระการประชุม พร้อมทั้งทำการมอบหมายงานได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

ง. ต้องพยายามควบคุมตนเองให้ปราศจากความเอนเอียง ไม่มีอารมณ์โกรธฉุนเฉียว

จ. มีทักษะในการพูด สรุปประเด็นให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย รวมถึงการสั่งการที่กระชับไม่เยิ่นเย้อ

2. เทคนิคและวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการประชุม

ก. ช่วงเปิดการประชุม

1) เปิดการประชุมให้ตรงเวลา

2) กล่าวต้อนรับการประชุมเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีตั้งแต่เริ่มแรก

3) กล่าวขอความร่วมมือในการออกความเห็น คติวิเคราะห์ และอภิปรายอย่างเป็นกันเองตรงไปตรงมา

ข. ช่วงนำเข้าสู่วาระการประชุมต่าง ๆ

1) เริ่มทำการพิจารณาเรียงตามลำดับวาระการประชุมที่ได้กำหนดไว้

2) คอยดูแลไม่ให้ผู้เข้าประชุมจับคู่แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกันเองซึ่งจะทำให้เสียวินัยของที่ประชุม

3) สร้างบรรยากาศแบบผ่อนคลายและเสริมการประชุมด้วยอารมณ์ขันบ้างตามความเหมาะสม

4) คอยตัดบทสำหรับผู้เข้าประชุมบางคนที่พูดววน เยิ่นเย้อ โดยทำอย่างนุ่มนวลไม่ให้เกิดอาการ “เสียหน้า” ขึ้น

5) หากมีงานที่ต้องดำเนินการต่อไปหลังจากการประชุมนี้ ประธานในที่ประชุมจะต้องพิจารณา มอบหมายสั่งการด้วยความชัดเจน

ค. ช่วงปิดการประชุม

- 1) ปิดการประชุมให้ตรงตามกำหนดเวลา
- 2) หากมีการนัดหมายการประชุมในครั้งต่อไป ก็ให้นัดหมายกันในครั้งนี้เลย
- 3) ขอบขอบคุณผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน

ศ.ดร.อุทัย บุญประเสริฐ, เทคนิคการนำประชุม กล่าวว่า ประธานควรไปถึงที่ประชุมก่อนเวลา เริ่มประชุมเล็กน้อยเพื่อถือโอกาสทักทายปราศรัย สอบถามสุขทุกข์ สร้างความเป็นกันเอง และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าประชุมบางคนได้พูดคุยด้วยในลักษณะที่เป็นกันเอง

2.2 เลขานุการ ศ.น.พ.เกษม วัฒนชัย ได้กล่าวถึง บทบาทและหน้าที่ของเลขานุการในระหว่างการประชุม มีดังนี้

- (1) ดูแลความเรียบร้อยเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่ได้จัดเตรียมไว้แล้ว
- (2) จัดเตรียมเอกสารที่ได้จัดเตรียมไว้แล้วให้พร้อมเพื่อการแจกจ่ายต่อที่ประชุม
- (3) เป็นผู้ช่วยผู้บริหาร หรือประธานในการแจ้งระเบียบวาระ และรายละเอียดอื่นประกอบการประชุม
- (4) เป็นผู้ช่วยประธานในการสรุปมติที่ประชุม เพื่อความชัดเจนที่จะบันทึกรายงานการประชุม และแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบและถือปฏิบัติ
- (5) จัดบันทึกการประชุม และดูแลการบันทึกเสียง (ถ้าจำเป็น) เพื่อจัดทำรายงานการประชุม โดยละเอียด
- (6) ดำเนินการในเรื่องใดๆ เพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุม (ถ้ามี) หรือตามที่ที่ประชุมมอบหมาย

2.3 กรรมการผู้เข้าประชุม ควรมีบทบาทหน้าที่ ได้แก่ ก่อนการเข้าร่วมประชุมทุกครั้งจะต้องเตรียมตัวโดยการศึกษาระเบียบวาระการประชุมพร้อมทั้งต้องจัดเตรียมรายละเอียดข้อมูลเพิ่มเติม หรือคิดวิเคราะห์ตามวาระต่างๆ เป็นการล่วงหน้า สิ่งที่ผู้เข้าประชุมทุกคนต้องตระหนักไว้ตลอดเวลา ก็คือ มารยาทในการประชุม ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญๆ ดังนี้

- (1) ต้องมาเข้าประชุมให้ทันเวลา
- (2) นำกำหนดการประชุมในครั้งใหม่ พร้อมเอกสารประกอบติดตัวมาเข้าร่วมประชุมด้วยทุกครั้ง
- (3) กรณีมาถึงก่อนเวลาก็ควรรอในห้องประชุม ไม่ควรเดินเข้า - ออก (ถ้าไม่จำเป็น) ซึ่งจะทำให้การประชุมเริ่มได้ยาก
- (4) ควรยกมือขึ้นขออนุญาตต่อประธานในที่ประชุม เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะพูดได้

- (5) อภิปรายหรือชี้แจงด้วยวาจาสุภาพ มีใจความกระชับ ชัดเจน และมีเหตุมีผลเสมอ
- (6) ไม่ควรจับกลุ่มคุยกันเอง
- (7) เก็บรักษาความลับจากที่ประชุมไว้เป็นอย่างดี
- (8) ปิดเครื่องอุปกรณ์สื่อสารใดๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ เพราะจะส่งเสียงรบกวนสมาธิที่ประชุม และถือได้ว่าไม่เคารพต่อที่ประชุมอีกด้วย
- (9) มีความพยายามร่วมกันในการคิดวิเคราะห์อย่างหลากหลาย และหาแนวทางแก้ไขปัญหารวมถึงกล้าที่จะนำเสนอ และตัดสินใจต่อที่ประชุม
- (10) ยอมเคารพมติในเสียงส่วนใหญ่ แม้จะไม่เห็นด้วย แต่ก็ควรเต็มใจปฏิบัติเพราะอยู่ในองค์กรเดียวกัน

ปัญหาที่มักพบในการประชุม

1. การประชุมใช้เวลานานเกินไป
2. การประชุมถูกแทรกแซงจากการประชุมอื่นๆ
3. มีผู้เข้าร่วมประชุมมากเกินไป
4. ขาดการวางแผนในการประชุม
5. ผู้เข้าร่วมประชุมไม่พร้อม
6. ผู้นำการประชุมพูดคนเดียว
7. บางประเด็นจบลงโดยไม่มีการสรุป
8. ไม่ได้แสดงความคิดเห็นกันอย่างทั่วถึง
9. ข้อมูลไม่ครบถ้วน
10. บรรยากาศเครียด
11. บางคนไม่พูดในที่ประชุม กลับพูดนอกห้องประชุมเมื่อการประชุมเสร็จสิ้นแล้ว

3) การดำเนินการภายหลังการประชุม

เมื่อการประชุมคณะกรรมการเงินกู้ได้เสร็จสิ้นลงในแต่ละครั้งสหกรณ์จะต้องจัดทำรายงานการประชุมและอื่นๆ ได้แก่ การแจ้งผลการประชุมให้คณะกรรมการดำเนินการได้ทราบหรือพิจารณาแล้วแต่กรณี ซึ่งจะมีรายละเอียดดังนี้

1. รายงานการประชุม ข้อบังคับของสหกรณ์ได้กำหนดไว้ดังนี้

“ข้อ.....รายงานการประชุม ในการประชุมใหญ่ การประชุมกลุ่ม การประชุมคณะกรรมการดำเนินการหรือการประชุมคณะกรรมการอื่นๆ นั้น ต้องจัดให้ผู้เข้าประชุมลงลายมือชื่อพร้อมทั้งบันทึกเรื่องที่พิจารณาวินิจฉัยทั้งสิ้นไว้ในรายงานการประชุม และให้ประธานในที่ประชุมกับกรรมการดำเนินการหรือกรรมการอื่นๆ แล้วแต่กรณี อีกคนหนึ่งเข้าประชุม นั้น ๆ ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ”

(1) ความหมายและจุดมุ่งหมายของรายงานการประชุม

ประวิณ ฒ นคร. ได้กล่าวถึง รายงานการประชุม และจุดมุ่งหมายในการจดยางานการประชุมไว้ดังนี้

รายงานการประชุม เป็นข้อความที่เจ้าหน้าที่จัดบันทึกการพิจารณาเรื่องต่างๆ ของที่ประชุม คณะบุคคลที่ได้จัดประชุมขึ้น ซึ่งอาจเป็นการประชุมของสภา ของคณะกรรมการ ของอนุกรรมการ หรือของคณะทำงาน โดยทั่วไปจะบันทึกว่าเป็นการประชุมคณะใด เมื่อใด ที่ใด มีใครเข้าประชุมบ้าง ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องใด อย่างไร ผลการประชุมเป็นประการใด

จุดมุ่งหมายในการจดยางานการประชุม มีดังนี้

1. เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานอ้างอิง โดยจัดบันทึกเป็นหลักฐานไว้ และเก็บเข้าเรื่องหรือเข้าแฟ้มไว้ เมื่อใดต้องการจะตรวจดูว่าที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องใด มีมติว่าอย่างไรก็สามารถค้นหาตรวจดูได้
2. เพื่อยืนยันการปฏิบัติงาน โดยจัดบันทึกไว้ว่ามีการอภิปรายกันในที่ประชุมอย่างไร คณะกรรมการได้ทำอะไรบ้าง หรือมีมติในเรื่องใดไว้อย่างไร เพื่อยืนยันการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ยืนยันข้อเท็จจริงและเหตุผลในการพิจารณาในที่ประชุม และเพื่อยืนยันว่าผู้ใดจะต้องปฏิบัติตามมติ คณะกรรมการต่อไปอย่างไร
3. เพื่อแสดงกิจการที่ดำเนินมาแล้ว โดยจัดบันทึกไว้ว่าได้ทำอะไรกันมาแล้วบ้างตามที่มีการรายงานให้ทราบในที่ประชุม
4. เพื่อแจ้งผลการประชุมให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบและปฏิบัติต่อไป โดยจัดบันทึกการพิจารณาและมติของที่ประชุมไว้เป็นหลักฐาน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้อ่านได้ทราบและได้ปฏิบัติตามมติที่ประชุมต่อไป

(2) รูปแบบของรายงานการประชุม สหกรณ์ออมทรัพย์โดยทั่วไปจะยึดรูปแบบตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงานสารบรรณ โดยนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับองค์การของสหกรณ์ มีรายละเอียดตามภาคผนวก

(3) การจดยางานการประชุม

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526 ได้อธิบายการจดยางานการประชุมว่าอาจทำได้ 3 วิธี ได้แก่

1. จดละเอียดทุกคำพูดของกรรมการหรือผู้เข้าประชุมทุกคน พร้อมด้วยมติของที่ประชุม
2. จดย่อคำพูดที่เป็นประเด็นสำคัญของกรรมการหรือผู้เข้าประชุม อันเป็นเหตุผลนำไปสู่มติของที่ประชุม พร้อมด้วยมติที่ประชุม
3. จดแต่เหตุผลกับมติที่ประชุมซึ่งเรียกว่าบันทึกการประชุม

ในกรณีการบันทึกรายงานการประชุมของสหกรณ์ไม่ว่าจะเป็นการประชุมคณะกรรมการเงินกู้ หรือการประชุมใหญ่หรือการประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ สามารถนำวิธีการทั้ง 3 วิธีข้างต้น มาใช้ร่วมกันได้โดยจะต้องให้สนองต่อจุดมุ่งหมายทั้ง 4 ข้อ ตามที่กล่าวไว้แล้วในข้อ 5.1.1 กล่าวคือ ให้สามารถใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้ ให้สามารถยืนยันการปฏิบัติงานได้ ให้แสดงกิจการที่ดำเนินมาแล้วได้ และให้สามารถแจ้งผลการประชุมให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบและปฏิบัติต่อไปได้ ดังนั้นในการจดรายงานการประชุมที่ดีจะต้องใช้คำหรือข้อความที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย ไม่สับสนและตีความแตกต่างกันออกไป จึงควรเลือกใช้คำหรือข้อความให้เหมาะสมดังต่อไปนี้

1. ได้สาระ ในระหว่างการประชุมผู้จัดบันทึกรายงานการประชุม ควรจับประเด็นที่มีการประชุม แล้วนำไปบันทึกให้ครบถ้วน ทั้งในส่วนที่เป็นเหตุ ซึ่งนำมาอ้าง และที่เป็นผลซึ่งออกมาเป็นมติที่ประชุม ความเป็นสาระของเรื่องจึงควรให้ครอบคลุมถึง “ใคร” “ทำอะไร” “ทำที่ไหน” “ทำอย่างไร” และ “ทำไม” เป็นต้น

2. ชัดเจน ข้อความที่นำไปบันทึกในรายงานการประชุม ควรให้มีความชัดเจนเข้าใจง่ายไม่ควรให้มีข้อความที่กำกวม หรือคลุมเครือหรือมีแง่มุมที่ตีความต่างกันในบางเรื่องที่ประชุมกัน หากนำมาบันทึกด้วยข้อความสั้นๆ อาจไม่ได้ใจความชัดเจน ถ้าเขียนยาวแล้วผู้อ่านอ่านรู้เรื่อง จึงถือว่าเป็นเรื่องที่ดีกว่าการเขียนแบบสั้นๆ

3. กะทัดรัด นอกเหนือจากการบันทึกรายงานการประชุมให้มีความชัดเจนแล้วถ้าสามารถบันทึกให้กะทัดรัด โดยไม่ใช้ถ้อยคำที่ฟุ่มเฟือยจนเกินจำเป็น ก็จะทำให้บันทึกนั้นดูดียิ่งขึ้น

4. ตรงประเด็น เป็นการบันทึกรายงานการประชุมให้ได้ข้อความที่เน้นจุดตามเรื่องที่ได้ประชุมกัน เมื่ออ่านบันทึกแล้วสามารถเข้าใจเรื่องได้ถูกต้องตรงกัน หากบันทึกวกไปวนมาไม่พยายามเน้นจุดจะทำให้เกิดความไม่เข้าใจกับผู้อ่านบันทึกนั้น

2. การดำเนินการเกี่ยวกับรายงานการประชุมและมติต่าง ๆ

1. เสนอผู้เกี่ยวข้องลงนามในรายงานการประชุม รายงานการประชุมที่ได้จัดทำแล้วให้เลขานุการ นำเสนอให้ประธานในที่ประชุมกับกรรมการอื่น ซึ่งโดยปกติจะได้แก่ เลขานุการ ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานในตอนท้ายของรายงานการประชุม ทั้งนี้เจ้าหน้าที่สหกรณ์ผู้บันทึกรายงานการประชุมก็ต้องลงลายมือชื่อไว้ด้วย

2. การแจ้งผลแห่งมติที่ประชุมคณะกรรมการเงินกู้ เลขานุการจะต้องตรวจสอบและดำเนินการให้เป็นไปข้อบังคับและระเบียบ ซึ่งแยกออกเป็น 2 กรณี

(1) การแจ้งผลแห่งมติที่ประชุมคณะกรรมการเงินกู้ ให้คณะกรรมการดำเนินการเพื่อทราบ ได้แก่ การแจ้งผลการอนุมัติเงินกู้สามัญ เป็นต้น

(2) การแจ้งผลแห่งมติที่ประชุมคณะกรรมการเงินกู้ ให้คณะกรรมการดำเนินการเพื่อพิจารณา ได้แก่ เรื่องสมาชิกขอผ่อนผันการส่งเงินงวดชำระหนี้ และการเก็บเงินจากสมาชิกไม่ได้ตามงวดชำระหนี้ เป็นต้น

อนึ่ง ในบางครั้งได้มีการประชุมคณะกรรมการดำเนินการครั้งสุดท้ายไปแล้ว และในช่วงก่อนจะประชุมใหญ่สามัญประจำปี จะมีปัญหาว่าในระหว่างนั้นคณะกรรมการเงินกู้ มีความจำเป็นจะต้องประชุมกันหรือไม่ เป็นหน้าที่ของเลขานุการที่จะต้องใช้ดุลยพินิจว่าสาระสำคัญของการประชุมนั้นเป็นเช่นไรหากเป็นงานประจำ เช่น การพิจารณาอนุมัติเงินกู้ ก็ควรจะประชุมกันไปได้ตามปกติ มิฉะนั้นจะทำให้สมาชิกเดือดร้อน

3. การเก็บรักษาเอกสารการประชุม เลขานุการจะต้องดำเนินการตรวจสอบให้มีการบันทึกรายงานการประชุมแต่ละครั้งให้เรียบร้อยสมบูรณ์ รวมทั้งการลงชื่อกำกับ (ตามข้อกำหนดในข้อบังคับสหกรณ์) ในท้ายบันทึกรายงานการประชุมให้เรียบร้อย พร้อมกับจัดเก็บรักษาเอกสารการประชุมไว้ในที่ปลอดภัย ง่ายต่อการตรวจสอบค้นหาอ้างอิงได้

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2544. **สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์** เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2544 ณ ห้องประชุมกองฝักอบรม ถนนพิชัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ (เอกสารโรเนียว)
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2546. **จะจัดตั้งสหกรณ์ได้อย่างไร**. เอกสารเผยแพร่หมายเลข กส 17/2546. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. กรุงเทพฯ.
- จุมพล ชลระเอม. **แนวทางการจัดประชุมในสหกรณ์**. เอกสารอัดสำเนา
- ดำรง ปั้นประณต. 2541. **วิเคราะห์หลักการสหกรณ์ Rochdale ของ G.J.Holy Aake** เอกสารประกอบการสอนวิชา ศส. 517 วิเคราะห์หลักและปรัชญาสหกรณ์. มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่.
- ประวีณ ณ นคร. **การประชุม**. เอกสารอัดสำเนา
- พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์. 2548. **ปรัชญาตะวันตก ตะวันออกและปรัชญาร่วมสมัย : การแปลงปรัชญาสู่แนวปฏิบัติ**. เอกสารประกอบคำสอน วิชา พก.511 หลักสูตรพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่
- ไพพรรณ เกียรติโชติชัย. ผศ. 2546 **หลักการสัมมนา (Principle of Seminar)**. พิมพ์ครั้งที่ 3. บริษัทการศึกษาจำกัด, : กรุงเทพมหานคร.
- มหาวิทยาลัยแม่โจ้. 2544 - 2547. รายงานผลการวิเคราะห์สหกรณ์ออมทรัพย์ โครงการผลิตมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ สำหรับนักบริหาร
- วีรวัช มาฆะศิริานนท์. 2542 **เทคนิคการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด : กรุงเทพมหานคร
- ศ.นพ.เกษม วัฒนชัย. **เลขาธุการกับการประชุม**. เอกสารอัดสำเนา
- สมชาติ กิจจรยง และอรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. 2539 **เทคนิคการจัดฝักอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ (ฉบับปรับปรุงใหม่)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ซีเอ็ดยูเคชั่น : กรุงเทพมหานคร
- สุเมธ ตันติเวชกุล. 2547. **“พระราชปรัชญา พระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”** เอกสารประกอบการบรรยาย วิชา พก. 512 หลักสูตรพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่
- สุพัฒน์ ชุมช่วย. **การดำเนินการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ**. บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน) : กรุงเทพมหานคร
- สำนักราชเลขาธิการ. 2513. **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2511 จนถึงเดือนพฤศจิกายน 2512**. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการศษ. 2544. **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นักบริหารจัดการของแผ่นดิน**. บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน). กรุงเทพฯ
- สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ จำกัด. 2547. รายงานกิจการประจำปี 2547. กรุงเทพฯ.
- อุทัย บุญประเสริฐ. รศ. 2540. **เทคนิคการนำประชุม**. โรงพิมพ์เอส ดี เพรส : กรุงเทพมหานคร
- International Co-operative Alliance, 1996 . **Co-operative Agenda 21**. ICA Communications Department, Geneva. Switzerland.

ตัวอย่างเอกสารประกอบวาระการประชุม การให้เงินกู้สมาชิกสมาชิก

รายชื่อสมาชิกผู้กู้เงินสมาชิก ประจำเดือน.....

ที่	ชื่อ	เลขทะเบียนที่	อายุ	เงินค้ำประกัน (บาท)	เงินได้รายเดือน (บาท)	วงเงินกู้ (บาท)	ขอกู้ (บาท)	เหตุขอกู้	ชื่อผู้ค้ำประกัน	เลขทะเบียนที่	อายุ	พิจารณาให้กู้			หมายเหตุ
												จำนวนเงิน	งวด	งวดละ	
1	นายประหยัด มากมี	1056	40	30,000.00	15,000.00	150,000.00	150,000.00	ซื้อรถจักรยานยนต์ และชำระหนี้	1. นางออมทรัพย์ คุ้มน้อย 2. นายออมสิน มีมาก	580	42				
2	นายออมทรัพย์ คุ้มน้อย	1057	42	32,000.00	15,000.00	150,000.00	150,000.00	ชำระหนี้ และซื้อคอมพิวเตอร์	1. นายออมสิน มีมาก 2. นายประหยัด มากมี	1250	41				
										1056	40				

ตัวอย่างการวิเคราะห์ของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ในการกู้เงินของสมาชิก

ชื่อ นายประหยัด นามสกุล มากมี เลขที่ทะเบียน 1056 อายุ 40 ปี
 สังกัด อำเภอพังโคน ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ธุรการ

เงินได้	วัตถุประสงค์	ความสามารถชำระคืน	หลักประกันกรณีใช้บุคคล	เห็นควรรีให้กู้ได้
- เงินเดือน 15,000.00 บาท	เงินที่ขอกู้ 150,000.00 บาท	1. รายการหัก - ฌกส. 100 บาท - ภาษี 200 บาท - กบข. 450 บาท - หุ้น 600 บาท รวม 1,350 บาท	1. นางออมทรัพย์ กุ້น้อย ค้ำประกันแล้ว 1 คน คือ (1) นายออมสิน มีมาก (2)	150,000.00 หักชำระหนี้เดิม
- เงินช่วยเหลือบุตร บาท	1. ซื้รถจักรยานยนต์ ราคา 60,000.00 บาท 2. ชำระหนี้ภายนอก	รวม 1,350 บาท	2. นายออมสิน มีมาก ค้ำประกันแล้ว 1 คน คือ (1) นางออมทรัพย์ กุ້น้อย (2)	รับจริง 150,000.00
- เงินประจำตำแหน่ง บาท	จำนวน 90,000.00 บาท	2. หนี้สินอื่น - ฌอส. บาท - ฌ.ออมสิน บาท รวม บาท		
		3. เงินชำระหนี้สหกรณ์ตามที่ขอกู้ 150,000.00 บาท - ต้นเงิน 2,500.00 บาท 60 งวด - ดอกเบี้ย 843.75 บาท (6.75%) รวม 3,343.75 บาท		
		รวม 1+2+3 = 4,693.75 บาท ร้อยละ 31.29 ของเงินเดือน		

การประชุมคณะกรรมการการเงินกู้ ครั้งที่.....เมื่อวันที่.....

มีมติ อนุมัติเงินกู้ จำนวน.....บาท

ไม่อนุมัติ เหตุผล.....

ชำระคืนภายใน.....งวด

ตัวอย่างการวิเคราะห์ของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ในการกู้เงินของสมาชิก

ชื่อ นางอมมทรัพย์นามสกุล กุ๋นน้อย เลขที่ทะเบียน 1057 อายุ 42 ปี
 สังกัด อำเภอพังโคน ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ธุรการ

เงินได้	วัตถุประสงค์/ หนี้เดิม	ความสามารถชำระคืน	หลักประกันกรณีใช้ บุคคล	เห็นควรให้กู้ได้
- เงินเดือน 15,000.00 บาท	เงินที่ขอกู้ 15,000.00 บาท เพื่อ 1. ชำระหนี้สหกรณ์ 112,400.00 บาท (หนี้สหกรณ์ 140,000.00 บาท ชำระไปแล้ว 12 งวด) 2. ซื้อคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง 40,000.00 บาท	1. รายการหัก - ผกส. 100 บาท - ภาษี 200 บาท - กบข. 450 บาท - หุ้น 600 บาท รวม 1,350 บาท 2. หนี้สินอื่น - ธอส. บาท - ธ.ออมสิน บาท - ผ่อนรถ <u>1,375.00</u> บาท รวม <u>1,375.00</u> บาท 3. เงินชำระหนี้สหกรณ์ ตามที่ ขอกู้ 15,000.00 บาท - ต้นเงิน 2,500 บาท 60 งวด - ดอกเบี้ย 843.75 บาท (6.75%) รวม 3,343.75 บาท รวม 1+2+3 = 6,068.75 บาท ร้อยละ 40.45 ของเงินเดือน	1. นายออมสิน มีมาก ค้ำประกันแล้ว 1 คน คือ (1) นางอมมทรัพย์ กุ๋นน้อย (2) 2. นายประยัต มากมี ค้ำประกันแล้ว..... (1) (2)	150,000.00 หักหนี้เดิม <u>112,400.00</u> บาท รับจริง <u>37,600.00</u> บาท

การประชุมคณะกรรมการการเงินกู้ ครั้งที่.....เมื่อวันที่.....

- มีมติ อนุมัติเงินกู้ จำนวน.....บาท
 ไม่อนุมัติ เหตุผล.....
 ชำระคืนภายใน.....งวด

สหกรณ์	<u>ระบุชื่อสหกรณ์ จำกัด</u>
รายงานการประชุม	<u>ระบุว่า คณะกรรมการเงินกู้</u>
ครั้งที่	<u>ระบุครั้งที่ที่ประชุมทับด้วย พ.ศ...</u>
วันที่	<u>ระบุวันที่ เดือน และ พ.ศ.....</u>
ณ	<u>ระบุสถานที่ประชุม</u>
.....	
ผู้มาประชุม	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>ระบุชื่อ - สกุล และตำแหน่งของกรรมการเงินกู้</u> 2. 3. 4.
ผู้ไม่มาประชุม	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>ระบุชื่อ - สกุล และตำแหน่งของกรรมการเงินกู้ที่ไม่มาประชุมพร้อมเหตุผล (ถ้ามี)</u>
ผู้เข้าร่วมประชุม	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>ระบุชื่อ - สกุล และตำแหน่งของผู้เข้าร่วมประชุม</u>
เริ่มประชุมเวลา	<u>ระบุเวลาที่เริ่มประชุม</u> <u>ข้อความที่ประชุม.....</u>
เลิกประชุมเวลา	<u>ระบุเวลาที่เลิกประชุม</u>
	ลงชื่อ.....ประธานในที่ประชุม ลงชื่อ.....กรรมการ (ที่เข้าประชุม) ลงชื่อ.....ผู้บันทึกรายงานการประชุม

ตัวอย่าง

การจดรายงานการประชุมแบบสรุปลงสาระสำคัญ

สหกรณ์ออมทรัพย์.....จำกัด

รายงานการประชุมคณะกรรมการเงินกู้

ครั้งที่ 2 / 2547

วันที่ 20 พฤษภาคม 2547

ณ ห้องประชุมสหกรณ์ออมทรัพย์.....จำกัด

.....

ผู้มาประชุม

1. ประธานกรรมการเงินกู้
2. กรรมการ
3. กรรมการ
4. เลขานุการ

ผู้ไม่มาประชุม

1. กรรมการ (ลาป่วย)

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ผู้จัดการ
2. หัวหน้าฝ่ายเงินกู้

เริ่มประชุมเวลา 14.00 น.

ประธานกล่าวเปิดประชุม แล้วที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ 2 เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ 1/2547 วันที่ 19 เมษายน

2547 เลขานุการ ได้ขอให้ที่ประชุม พิจารณารายงานการประชุมครั้งที่แล้ว

มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องสืบเนื่องจากการประชุมครั้งที่แล้ว

ประธานฯ ขอให้เลขานุการรายงานต่อที่ประชุม

เลขานุการ รายงานว่าได้อยู่ในระหว่างการติดตามเรื่องการจ่ายเงิน บำนาญตามโครงการจ่ายตรงของกรมบัญชีกลาง มีความคืบหน้าเป็นอย่างไร จะรายงาน ให้ที่ประชุมทราบเป็นระยะๆ

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเพื่อพิจารณา

4.1 การให้เงินกู้สามัญแก่สมาชิก

ประธานฯ ขอให้ผู้จัดการนำเสนอต่อที่ประชุม

ผู้จัดการ นำเสนอว่า มีสมาชิกได้ขอกู้เงินกู้สามัญ รวมทั้งสิ้น 20 ราย เป็นเงินรวมทั้งสิ้น 3,000,000 (สามแสนบาทถ้วน) ฝ่ายจัดการได้ตรวจสอบแล้ว ปรากฏว่า เป็นไปตามข้อบังคับและระเบียบ โดยมีรายละเอียดของสมาชิกแต่ละราย ปรากฏตาม เอกสารแนบที่ 4.1

ที่ประชุมได้พิจารณาและกลั่นกรองรายละเอียดของสมาชิกผู้กู้ทั้ง 20 รายแล้ว มีมติดังนี้

มติที่ประชุม อนุมัติให้กู้ได้ 19 ราย

ไม่อนุมัติให้สมาชิกรายที่ 9 กู้ เนื่องจากวัตถุประสงค์ที่ขอกู้แจ้ง มาว่าเพื่อนำไปซ่อมแซมรั้วบ้านนั้น เป็นวัตถุประสงค์เดิมที่เคยอนุมัติให้กู้ไปครั้งหนึ่งแล้ว เมื่อปีก่อน และในครั้งนี้อยู่ก็ไม่สามารถให้ข้อมูลรายละเอียดที่ชัดเจนได้ว่าทำไมในปีถึง ต้องซ่อมรั้วบ้านอีก

4.2 สมาชิกขอผ่อนผันการส่งเงินงวดชำระหนี้

ประธานฯ ขอให้เลขานุการนำเสนอต่อที่ประชุม

เลขานุการ นำเสนอว่า มีสมาชิกขอผ่อนผันการชำระหนี้ 2 ราย โดยมี รายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบที่ 4.2

ที่ประชุมพิจารณาแล้วเห็นว่า สมาชิกทั้ง 2 รายมีเหตุผลและความ จำเป็นที่ควรจะได้รับการผ่อนผันการส่งเงินงวดชำระหนี้ได้

มติที่ประชุม เห็นชอบให้นำเสนอคณะกรรมการดำเนินการพิจารณาให้ สมาชิก ผ่อนผันการชำระหนี้ตามข้อบังคับข้อ.....ต่อไป

4.3 การเก็บเงินจากสมาชิกไม่ได้ตามงวดชำระหนี้

ประธานฯ ขอให้ผู้จัดการนำเสนอต่อที่ประชุม

ผู้จัดการ นำเสนอว่าในเดือนที่แล้วสหกรณ์ได้รับเงินชำระหนี้ครบทุกรายตามที่เรียกเก็บไป

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องเพื่อทราบ

ประธานฯ ขอให้เลขานุการรายงานต่อที่ประชุม

เลขานุการ รายงานถึงผลการจัดประชุมสัมมนาสมาชิกประจำปีนี้ ซึ่งปรากฏว่าสมาชิกมีความพึงพอใจในการบริหารเงินกู้ของคณะกรรมการเงินกู้ชุดนี้ รายละเอียดปรากฏตามสรุปผลการประชุมตามเอกสารที่แนบ

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ 6 เรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)

นาย.....กรรมการเงินกู้ เสนอให้ที่ประชุมพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์การอนุมัติให้เงินกู้แก่สมาชิกที่ขอลาออกจากราชการตามโครงการเกษียณก่อนกำหนดเพื่อให้สหกรณ์เกิดความมั่นคง และสมาชิกผู้กู้ไม่มีปัญหาในเรื่องการผ่อนชำระ

ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องนี้แล้ว มีมติดังนี้

มติที่ประชุม มอบให้ฝ่ายจัดการนำเสนอข้อมูลเพื่อประกอบการประชุมในคราวหน้าต่อไป

เลิกประชุมเวลา 15.30 น.

(ลงชื่อ).....ประธานในที่ประชุม

(ลงชื่อ).....กรรมการ

(ลงชื่อ).....ผู้บันทึกรายงานการประชุม